

ปรัชญาชีวิตพอเพียงกับบทบาทประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง

นางสาวนันทวดี ทองปรอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SELF-SUFFICIENT PHILOSOPHY AND THE CIVIC JOURNALISM ROLE OF
THAI POR - PIENG MAGAZINE

Miss Nantawadee Tongpron

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Journalism

Department of Journalism and Information

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปรัชญาชีวิตพอเพียงกับบทบาทประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง
โดย	นางสาว นันทวี ทองปรอน
สาขาวิชา	วารสารสนเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี อดุลยานนท์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี อดุลยานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณรงค์ ขำวิจิตร)

ศูนย์วิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นันทดี ทองปรอน : ปรัชญาชีวิตพอเพียงกับบทบาทประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง. (Self-sufficient philosophy and the civic journalism role of Thai por-pieng magazine) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.พีระ จิโรโสภณ, อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : รศ.ดร.วิลาสินี อุดุลยานนท์, 189 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหาและการผลิตนิตยสารพอเพียงของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาคตะวันตก และศึกษาถึงรูปแบบการกำหนดเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา นโยบายขององค์กร การเผยแพร่สาร และการดำเนินการผลิตนิตยสารพอเพียงตามแนวคิดสื่อภาคประชาสังคม ทั้งนี้ศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหานิตยสารพอเพียง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตัวแทนของผู้ผลิตนิตยสาร ตัวแทนบุคคลในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำนิตยสารพอเพียง รวมถึงการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสังคมศาสตร์ถึงแนวโน้มในอนาคตของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารพอเพียงสามารถถ่ายทอดให้เห็นถึงกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญาชีวิตพอเพียงได้อย่างสมบูรณ์ โดยจะดูได้จากสัญลักษณ์ทางภาพและภาษาที่สะท้อนผ่านลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง ประกอบกับวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สื่อสารออกมาผ่านการนำเสนอเนื้อหาที่อิงกับกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ เมื่อนำแนวคิดสื่อภาคประชาสังคม และแนวคิดสื่อทางเลือก มาประกอบกับผลการศึกษาเรื่องบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง ทำให้นิตยสารฉบับนี้ทำหน้าที่การเป็นสื่อภาคประชาสังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบและเต็มตัว รวมทั้งการเป็นสื่อทางเลือกที่นำเสนอเรื่องชีวิตพอเพียงได้อย่างชัดเจน

ภาควิชา วารสารสนเทศ.....
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....
ปีการศึกษา.....2551.....

ลายมือชื่อนิสิต..... นันทดี ทองปรอน.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4885098428 : MAJOR JOURNALISM AND INFORMATION

KEY WORD: POR-PIENG MAGAZINE / SELF-SUFFICIENT / CIVIC JOURNALISM

NANTAWADEE TONGPRON : SELF-SUFFICIENT PHILOSOPHY AND THE CIVIC JOURNALISM ROLE OF THAI POR - PIENG MAGAZINE. THESIS PRINCIPAL ADVISOR : ASSOC. PROF. PEERA JIRASOPHON, Ph.D., THESIS COADVISOR : ASSOC. PROF. WILASINEE ADULYANON Ph.D., 189 pp.

This study applying qualitative research as a methodology, aims to analyze self-sufficient discourse reflected through the content and the production of Por-pieng magazine that the community developers are owner. Studying the perception of agenda setting, proposing content, policy of the organization, publishing Por-pieng magazine in the perception of civic journalism. Also, this study using content analysis, in-depth interviewing of the agent who are producer of the magazine the people in local community who participated for writing content in Por-pieng magazine and the academicians of social science and communication arts too for knowing about the tendency of civic journalism's printing media in the future.

The finding of the study revealed that the production and the proposing content of Por-pieng magazine can be showed the self-sufficient philosophy's concept is perfectly. Considering from the semiology of pictures and languages that reflected through the physical magazine and self-sufficient discourse too, its showed the content that was based on the self-sufficient economic's concept.

By using the perception on civic journalism, alternative media and the study of the civic journalism's role in Por-pieng magazine, depict Por-pieng magazine as the civic journalism and the alternative media of self-sufficient content is clearly.

Department : JOURNALISM AND INFORMATION... Student's signature... *นันทวดี ทองประจักษ์*

Field of study : JOURNALISM AND INFORMATION Principal advisor's signature... *Peer*

Academic year : ..2008..... Co-advisor's signature... *Wila*

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณ พ่อ และ แม่ ที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ และสนับสนุนให้ลูกสามารถทำ
วิทยานิพนธ์สำเร็จ ขอขอบคุณกึ่ง (ตาของผู้วิจัย) และย่า ที่คอยดูแล ห่วงใย และให้กำลังใจตลอด
ระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณพี่ภู ภูวรินทร์ สิริพันธ์ปภากิจ สำหรับ
คำแนะนำดีในการเรียน และการทำวิทยานิพนธ์ให้แล้วเสร็จ ขอขอบคุณก๊ีบ ภัคนันท์ ภัทรนาวิก
เพื่อนที่คอยช่วยเหลือในทุกๆเรื่องของการเรียน และการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบคุณ รศ.ดร.วิลาสินี อดุลยานนท์ ที่ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และสนับสนุน
ผู้วิจัยให้สามารถทำวิทยานิพนธ์ได้อย่างสำเร็จและเรียบร้อย ขอขอบคุณ รศ.ดร.พีระ จิรโสภณ
สำหรับคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ รศ.รจิตลักษณ์ แสงอุไร และ ผศ.ณรงค์ ขำวิจิตร
ที่สละเวลารับเป็นประธาน และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ให้แล้วเสร็จ และเรียบร้อยเป็น
อย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1.บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
2.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1.แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร.....	10
รูปแบบนิตยสาร.....	11
บทบาทและหน้าที่ของนิตยสาร.....	12
เนื้อหาของนิตยสาร.....	13
2.แนวคิดเรื่องสัญญาวิทยา.....	14
การวิเคราะห์ในเชิงสัญญาวิทยา.....	19
3.แนวคิดเรื่องวาทกรรม.....	20
การวิเคราะห์วาทกรรม.....	21
4.แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	25
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง.....	26
คุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.....	28
5.แนวคิดสื่อภาคประชาสังคม.....	31
6.แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	34

บทที่	ช หน้า
ที่มาของแนวคิด.....	34
ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	35
เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	39
7.แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ.....	41
8.แนวคิดสื่อทางเลือก.....	44
ลักษณะและบทบาทสื่อทางเลือก.....	47
กลุ่มผู้ผลิตสื่อทางเลือก.....	48
9.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
นิยามศัพท์.....	52
 3.ระเบียบวิธีวิจัย.....	 57
แหล่งข้อมูล.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
การนำเสนอข้อมูล.....	67
 4.ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	 68
พัฒนาการและความเป็นมา.....	69
กระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง.....	71
สัญญาณวิทยาที่ปรากฏในกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง	82
ด้านบทบาทกำหนดวาระข่าวสาร.....	100
การเสนอวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหาในวารสารและนิตยสารพอเพียง	102
ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง.....	102
การวิเคราะห์ชุดความหมายวาทกรรมทั้ง 4 ชุด ในกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญา	114
เศรษฐกิจพอเพียง.....	114
การเสนอแนวนโยบายในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงของกลุ่มนักพัฒนา	131
ภาคตะวันตก.....	131
การปรับตัวในด้านสื่อที่เตรียมตัวอยู่รอดทางธุรกิจ.....	133

บทที่	ณ หน้า
ด้านบทบาทของการสนับสนุนและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	134
บทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	137
สถานภาพการเป็นสื่อทางเลือกของไทย.....	141
การดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	143
แนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง.....	145
5.สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	150
พัฒนาการและความเป็นมาของนิตยสารพอเพียงและสถานะความเป็นนิตยสาร.....	150
การสร้างความหมาย “พอเพียง” ในเชิงสัญลักษณ์โดยพิจารณาจากรูปเล่ม และการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	154
การวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียง.....	156
บทบาทการกำหนดวาระข่าวสาร.....	158
บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	160
บทบาทการเป็นสื่อทางเลือก.....	162
บทบาทการเป็นสื่อภาคประชาสังคม.....	165
สรุปและอภิปรายผลในภาพรวม.....	168
ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต.....	170
รายการอ้างอิง.....	171
ภาคผนวก.....	175
ภาคผนวก ก.....	176
ภาคผนวก ข.....	185
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	189

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงตัวอย่างการจำแนกสัญญาณเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจ.....	17
ตารางที่ 2	การเปรียบเทียบแบบจำลองเชิงถ่ายทอดและเชิงพีชคณิต.....	38
ตารางที่ 3	แสดงรูปแบบการทำวิจัย.....	66
ตารางที่ 4	การนำเสนอรายชื่อนักเขียนของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	74
ตารางที่ 5	การวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	76
ตารางที่ 6	เสนอสัญญาณทางภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	85
ตารางที่ 7	เสนอสัญญาณทางภาษาของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	96
ตารางที่ 8	แสดงสัดส่วนของการกำหนดวาระข่าวสารที่นำเสนอผ่านเนื้อหาตามคอลัมน์ของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	101
ตารางที่ 9	การวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร.....	103
ตารางที่ 10	การวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคสังคม.....	107
ตารางที่ 11	การวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน.....	108
ตารางที่ 12	การวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างประชาสังคม / ขับเคลื่อนประชาสังคม.....	111
ตารางที่ 13	แสดงประเภทความหมายของวาทกรรมชีวิตพอเพียง.....	113

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

๗

ภาพประกอบ		หน้า
แผนภาพที่ 1	แบบจำลองเชิงถ่ายทอด (Transmisson Model).....	37
แผนภาพที่ 2	แบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model).....	38
แผนภาพที่ 3	แบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารหรือเรื่องพิจารณาของ M.E. McCombs and D.L. Shaw.....	43
แผนภาพที่ 4	แสดงกรอบแนวคิด(Conceptual Framework).....	56
รูปภาพที่ 5	ภาพโลโก้ของวารสารและนิตยสารพอเพียง.....	84
รูปภาพที่ 6	วารสารพอเพียงฉบับที่ 1.....	88
รูปภาพที่ 7	วารสารพอเพียงฉบับที่ 2.....	88
รูปภาพที่ 8	วารสารพอเพียงฉบับที่ 3.....	89
รูปภาพที่ 9	วารสารพอเพียงฉบับที่ 4-5	90
รูปภาพที่ 10	วารสารพอเพียงฉบับที่ 6.....	90
รูปภาพที่ 11	วารสารพอเพียงฉบับที่ 7.....	91
รูปภาพที่ 12	วารสารพอเพียงฉบับที่ 8.....	92
รูปภาพที่ 13	วารสารพอเพียงฉบับที่ 9.....	92
รูปภาพที่ 14	วารสารพอเพียงฉบับที่ 10.....	93
รูปภาพที่ 15	วารสารพอเพียงฉบับที่ 11.....	94
รูปภาพที่ 16	วารสารพอเพียงฉบับที่ 12.....	95

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปรัชญาชีวิตพอเพียงและบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาชีวิตพอเพียงมีรากฐานมาจากแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ตลอดระยะเวลากว่า 25 ปีที่ผ่านมา ก็ได้มีการทดลองดำเนินโครงการพัฒนาที่หลากหลายตามแนวพระราชดำริ เพื่อหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเกิดชุมชนหลายแห่งที่มีแนวทางการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาได้ เพื่อบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการนำไปประยุกต์ใช้ที่เกิดขึ้นจริง พร้อมทั้งนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดช่วงเวลาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยมีการมุ่งหวังผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตในแต่ละช่วงเวลาเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนาในมิติต่างๆ อาทิ มิติทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ

วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นนิตยสารทางเลือกที่มุ่งนำเสนอเรื่องของความพอเพียงเป็นเนื้อหาสำคัญโดยได้มีการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมาเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอเนื้อหาด้วย และยังคงเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดการจัดทำนิตยสารพอเพียงอีกด้วย นอกจากนี้การนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารพอเพียงยังคงเน้นให้เกิดการรับเอาหลักคิดแห่งชีวิตพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสำเร็จด้วยตัวเอง ด้วยการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงให้มีความสุขและสมดุลด้วยทุนแห่งชีวิตพอเพียง ดังนั้นนิตยสารพอเพียงที่ทางกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพะตะวันตกเป็นผู้ริเริ่มการจัดทำขึ้นมานั้น จึงมุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาหลักที่เกี่ยวกับความพอเพียงเป็นสำคัญ โดยเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จแห่งการยึดหลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมานำเสนอ พร้อมกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำนิตยสารอีกด้วย ซึ่งอยู่ในรูปแบบของ “ครูผู้รู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น” โดยนำเอาเรื่องราวที่ดีมีสาระประโยชน์มาถ่ายทอดผ่านทางหน้าบทความของนิตยสารพอเพียงเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและผู้อ่านนิตยสารพอเพียงทุกคน ดังนั้นนิตยสารพอเพียงจึงเป็นสื่อทางเลือกใหม่ที่มีการนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงเป็น

เอกลักษณ์ และมีความแตกต่างจากเนื้อหาของนิตยสารกระแสหลักทั่วไป จึงทำให้นิตยสารพอเพียงมีจุดเด่นด้านการนำเสนอเนื้อหาและการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสรรสร้างและการจัดทำนิตยสารขึ้นมาด้วย เพื่อช่วยเผยแพร่เรื่องราวที่มีสาระประโยชน์ให้กับคนในสังคม นอกได้รับรู้แนวทางการดำรงชีวิตที่สุขและพอเพียง ซึ่งทำให้นิตยสารพอเพียงมีบทบาทเป็นสื่อภาคประชาสังคมของไทยที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำนิตยสารขึ้นมา

ดังนั้นในความหมายโดยรวมของคำว่า ประชาสังคม หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (civic group / organization) ไม่ว่าจะป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม(ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (civic network) (ชูชัย ศุภวงศ์ 2540 : 165)

เมื่อแนวคิดประชาสังคม (Civil society) ได้รับการกล่าวขวัญอย่างแพร่หลาย จนทำให้แนวคิดนี้มีความเป็นสากลมากขึ้นในประเทศไทย กล่าวคือ ประชาสังคมจะเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและนำไปสู่การเป็นชุมชนที่น่าอยู่ภายใต้กระบวนการพัฒนาสังคมไทย ดังนั้นประชาสังคมในบริบทของการพัฒนาสังคมไทย คือ ความเป็นชุมชนหรือการมีความผูกพันร่วมกันของประชาชนในชุมชน โดยมีกลไกและกระบวนการในการรวมตัวของกลุ่ม และองค์กรประเภทต่างๆของชุมชนในลักษณะพหุภาคี เพื่อร่วมคิดและกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งเพื่อประโยชน์โดยรวมของประชาชนในชุมชนเอง

ศ.นพ.ประเวศ วะสี (2539) ได้นำเสนอแนวความคิดที่จะเกื้อหนุนให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง และเกิดดุลยภาพทางสังคมขึ้น ที่เรียกว่าเป็น "สังคมสมานภาพ" โดยนัยยะนี้ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เชื่อว่าจะต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน(Community Strengthening) จนเกิดคำขยายความตามมา อาทิ ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชน เป็นต้น ดังการให้ความหมายของการเป็น "ชุมชน" ในที่นี้ ว่าหมายถึง "การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการ ปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม"

จากการให้ความหมาย “ชุมชน” ของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ก็จะสอดคล้องกับแนวความคิดสังคมนิยมที่เข้มแข็งในความหมายของ ธีรยุทธ บุญมี (2536) โดยเน้นลักษณะที่กระจาย (Diffuse) ของ พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนทุกวิชาซึ่งทุกระดับบรรยายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้ยึดหลักปรัชญาของการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนเป็นหลักเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ จึงนำเอาแนวคิดประชาสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ก็ยังคงยึดแนวทางในการพัฒนาต่อจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 โดยเน้นการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันแบบพหุภาคี เช่น การรวมกลุ่มกันขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆกับกลุ่มชาวบ้านในชุมชน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันอย่างสร้างสรรค์ก่อให้เกิดพลังแห่งความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ (Lively community)

ลักษณะของความเป็นประชาสังคมที่นำมาพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่นั้นมีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆเข้ามามีส่วนช่วยเหลือเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นชุมชนที่น่าอยู่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อคาดหวังให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนั้น กระบวนการในการดำเนินงานจะต้องผ่านทางผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนเหล่านี้คอยเป็นสะพานแห่งการเชื่อมโยงคนทั้งสองกลุ่มเข้าหากัน นั่นก็คือ กลุ่มนักพัฒนา และกลุ่มคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายแห่งการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพเป็นเหตุผลหลักในการทำงาน ดังที่กลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกได้ร่วมแรงร่วมใจสร้างงานด้านพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับต่อสายตาของผู้คนในชุมชนที่กลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกกลุ่มนี้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาอยู่ ซึ่งหลักการทำงานโดยรวมนั้นก็จะต้องพึ่งพาผู้นำชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญเพื่อมอบหมายหน้าที่ในการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาชุมชนของตน โดยให้เป็นผู้ถ่ายทอดงานด้านพัฒนาไปยังผู้คนในชุมชนอีกส่วนหนึ่งด้วย

ชมรมนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก เป็นการรวมกลุ่มกันของคนจากหลากหลายบทบาทในภูมิภาคตะวันตก ตั้งแต่แกนนำชุมชน แกนนำประชาสังคม นักวิชาการ กลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานพัฒนาในภูมิภาค และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (sif) บางส่วนเพื่อสนับสนุนกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการเมืองภาคพลเมือง ดังนั้นจึงได้ริเริ่มการจัดทำวารสารขึ้น โดยใช้ชื่อว่า พอเพียง เพื่อเป็นการสานอุดมการณ์หลักในการทำงานด้านพัฒนาให้

บรรลุผลมากยิ่งขึ้น การจัดทำวารสารพอเพียงจึงเป็นประโยชน์ในการเป็นสื่อกลางที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาตนเองของคนในชุมชน โดยนำเสนอเรื่องราวของบุคคลตัวอย่างที่สามารถดำรงชีวิตอย่างประสบความสำเร็จด้วยการยึดหลักการพึ่งตนเอง และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงให้เกิดสุข ซึ่งเป็นการนำเสนอถึงรูปแบบการพัฒนาที่นำเอารูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อนิยายสารมาใช้ควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดประสิทธิผลทั้งทางด้านการพัฒนาและการสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

นักวิชาการด้านการสื่อสารและการพัฒนาได้เริ่มให้ความสำคัญอย่างจริงจังเกี่ยวกับการสื่อสาร ในฐานะที่เป็นปัจจัยต่อการพัฒนาสังคม มิลลิแกน (Millikan) ได้ชี้ให้เห็นว่าความก้าวหน้าของการสื่อสารมวลชนและการขนส่งสมัยใหม่ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาบุคคลและสังคม (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2540 : 41)

ในการศึกษาเกี่ยวกับ “ประชาสังคม” ในบริบทของสังคมไทย นักวิชาการจำนวนหนึ่งได้สะท้อนความสำคัญของ “การสื่อสาร” ในการพัฒนาความเป็นประชาสังคมไว้อย่างชัดเจน อาทิ ในหนังสือ “ประชาสังคม คำคิดและความหมาย” ซึ่งจัดพิมพ์โดยสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ดร.อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรุษ วิสาทรสกุล ได้เน้นว่า กลุ่มประชาสังคมที่จะมีความยั่งยืนและมีความหมาย ย่อมต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (communication and network) ส่วนนายแพทย์ประเวศ วะสี ได้เน้นบทบาทของการติดต่อสื่อสารของประชาชนในการสร้างความเป็นชุมชน (community building) ไว้ว่า ความเป็นชุมชนเกี่ยวข้องกับการที่มีคนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเชื่อในระบบคุณค่าบางอย่าง มีการติดต่อสื่อสารกัน มีการเอื้ออาทรกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการจัดการ ส่วน ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ตอกย้ำบทบาทของการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารในกลุ่มบุคคลว่ามีส่วนเอื้อต่อการเป็นประชาสังคม โดย ดร.เอนก มองว่า ในการเป็น “อารยะ” (civil) นั้น บุคคลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐาน คือ “การรู้จักรับฟังกัน” แทนการแข่งกร้าว ไม่รับฟังกัน ว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในเชิงประชาสังคม (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ , 2542 : 75-76)

ในฐานะที่การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม สังคมที่มีเครือข่ายการสื่อสารประเภทต่างๆที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้กว้างขวาง ทำให้ประชาชนสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ปัจจุบันกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีผลงานในการพัฒนาที่สามารถนำเอารูปแบบสื่อสารมวลชนทางด้านสื่อสิ่งพิมพ์มาใช้ควบคู่ไปกับงานด้านพัฒนาชุมชนแบบเดิม ซึ่งการนำสื่อสิ่งพิมพ์จำพวกวารสาร และนิยายสารมาใช้ผสมผสานไปกับงานพัฒนาชุมชนนั้น

ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าจับตามองในการสร้างฐานของตนเองจากบทบาทของนักพัฒนาชุมชนเอกชนในแนวคิดประชาสังคมมาผนวกรวมเข้ากับบทบาทของการเป็นสื่อภาคประชาสังคมได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมีการนำรูปแบบการสื่อสารมาใช้ร่วมกับการพัฒนาเพื่อให้งานด้านพัฒนาบังเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น พร้อมกับเป็นการเผยแพร่จุดยืนของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนที่มีผลงานด้านพัฒนาที่ประสบความสำเร็จสามารถนำออกมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ โดยมีถูกจำกัดอยู่เฉพาะการเผยแพร่ในชุมชนนั้นๆ

การเกิดขึ้นของวารสารพอเพียงที่พัฒนาไปสู่นิตยสารพอเพียงในปัจจุบันได้รับการกล่าวขานถึงการทำหน้าที่สื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมที่ถือคุณธรรมในการทำงานด้านพัฒนาและการทำงานด้านสื่อควบคู่กันไปอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการดำรงฐานะของสื่อภาคประชาสังคมของไทยที่เน้นให้เกิดระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอในตัวเนื้อเรื่องของวารสารและนิตยสารพอเพียงไปตามครรลองของหลักการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน โดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงคือการเน้นการพึ่งพาตัวเองของคนในชุมชนตามหลักแห่งแนวคิดปรัชญาชีวิตพอเพียง

จากระยะเวลา 2 ปีจวบจนถึงปัจจุบันของการปรากฏตัววารสารและนิตยสารพอเพียงได้สร้างความประทับใจให้กับผู้อ่านที่ได้รับแจกวารสารพอเพียงในระยะแรกของการจัดทำและตีพิมพ์เผยแพร่ เนื่องจากทางคณะผู้จัดทำวารสารพอเพียงได้รับเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำวารสารเพื่อเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ และแนวทางในการพัฒนาชุมชนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือองค์กร สสส. และโครงการชุมชนเป็นสุข โดยทางคณะผู้จัดทำวารสารพอเพียงซึ่งเป็นกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกนั้นยังคงเป็นน้องใหม่ไฟแรงในแวดวงสื่อสิ่งพิมพ์ที่ประเดิมงานแรกในการจัดทำวารสาร ซึ่งทางกลุ่มผู้จัดทำสามารถสร้างคุณค่าทางเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ สรรสร้างออกมาเป็นวารสารพอเพียงที่มีคุณภาพ จนกระทั่งพัฒนาเป็นนิตยสารพอเพียงที่เผยแพร่ในเชิงพาณิชย์อย่างกว้างขวางขึ้น¹ เพื่อตอบรับกับกระแสของผู้อ่านที่สนใจสื่อทางเลือกรูปแบบใหม่ที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของคนในชุมชนที่ยึดหลักการแห่งความพอเพียงเป็นที่ตั้งและปฏิบัติตนตามอย่างได้เป็น

¹ เนื่องจากเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำวารสารพอเพียงที่เผยแพร่ด้วยการแจกฟรีนั้น ไม่เพียงพอต่อการจัดทำวารสารพอเพียงที่ต้องเพิ่มจำนวนการผลิตให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอับความต้องการของผู้ที่สนใจเข้ามาขอรับวารสารพอเพียง จึงต้องมีการผลิตและจัดทำในเชิงพาณิชย์เพื่อให้วารสารพอเพียงเข้าถึงความต้องการของผู้อ่านที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น และนำเงินส่วนที่ได้จากการจำหน่ายมาพัฒนากระบวนการจัดทำ และกระบวนการผลิตวารสารพอเพียง ร่วมกับเงินทุนจากองค์กรที่ให้ความสนับสนุนต่อไป

ผลสำเร็จ รวมทั้งการนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับความพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน มานำเสนอเป็นแก่นหลักของการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขและสมดุลง ด้วยทุนแห่งชีวิตพอเพียง

จากหลักการดำเนินงานดังกล่าวได้ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ของวารสารและนิตยสารพอเพียงไปในวงกว้าง จึงทำให้นิตยสารพอเพียงได้มีการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาในการนำเสนอเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย โดยเริ่มแรกมุ่งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตของผู้คนในชุมชน แต่เมื่อมีการพัฒนาปรับปรุงมาเป็นนิตยสารพอเพียง ก็ผันตัวเองมาเป็นสื่อกลางในการนำเสนอทั้งเรื่องราวของคนในชุมชนและคนในเมือง เพื่อนำเสนอให้คนทั้งสองฝ่ายได้รับรู้เรื่องราว และประสบการณ์ของแต่ละฝ่ายร่วมกัน

ปัจจุบันนี้ การดำรงอยู่ของสื่อภาคประชาสังคมไทยในแวดวงสื่อสิ่งพิมพ์ที่ออกเผยแพร่เป็นประจำนั้นลดน้อยถอยลงไปมากขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมที่ออกจำหน่ายในเชิงพาณิชย์และมีระยะเวลาในการออกเผยแพร่และวางจำหน่ายเป็นประจำนั้นมีเหลือน้อยลงไปทุกที เนื่องจากขาดโอกาส ขาดเงินทุนทางด้านการผลิตและการเผยแพร่ ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อสิ่งพิมพ์กระแสหลักที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาไปตามสมัยนิยม ก็พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมอย่างน้อยนิตยสารพอเพียงนั้นมีการดำรงอยู่อย่างยากลำบาก อย่างไรก็ตาม นิตยสารพอเพียงก็สามารถยืนหยัดต่อสู้ในฐานะสื่อทางเลือกที่นำเสนอเรื่องของความพอเพียง ที่เน้นถึงวิถีชีวิตแห่งการพึ่งพาตนเองและดำรงอยู่ด้วยความพอเพียง

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวข้างต้นว่า สื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมนั้นยากที่จะดำรงอยู่อย่างสื่อสิ่งพิมพ์ที่ตามกระแสสมัยนิยม ที่มีบรรดาพ่อค้านายทุนเป็นเจ้าของกิจการที่ดำเนินการผลิตและจัดจำหน่ายได้อย่างสะดวกสบาย เพราะมีเงินทุนในการดำเนินการจัดทำ และการเป็นสื่อตามกระแสสังคมที่คนส่วนใหญ่ให้การตอบรับอย่างท่วมท้น จึงสามารถดำรงอยู่ได้ตามแวดวงสื่อสิ่งพิมพ์มายาวนาน ในทางกลับกันนิตยสารพอเพียงได้รับเงินทุนสนับสนุน ให้เกิดการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงขึ้นมาด้วยการมีเงื่อนไขของระยะเวลาในการให้เงินทุนสนับสนุน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นิตยสารพอเพียงก็ต้องยุติบทบาทของตัวเองลง เนื่องจากการขาดปัจจัยทางด้านเงินทุนสนับสนุนที่เป็นปัจจัยหลักในการผลิตและเผยแพร่ แต่อย่างไรก็ตามทางคณะผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงที่เป็นเหล่านักพัฒนาชุมชนต่างก็ระดมกำลังทางความคิด ทางกาย และทางใจ ร่วมกันปรึกษาหารือในการขอเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือต่อไป โดยหวังว่าจะได้ดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงต่อไปในภายหน้า ซึ่งในระยะเวลาที่คือการยุติ

บทบาทลงอย่างชั่วคราว เพื่อหาหนทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวและร่วมกันระดมความคิด เพื่อที่จะพัฒนานิตยสารพอเพียงที่จะจัดทำในอนาคตข้างหน้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง ปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงประสบกับทางตันของการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่เป็นสื่อทางเลือกรูปแบบหนึ่งในภาคประชาสังคมของประเทศไทย อุดมการณ์ในการจัดทำนิตยสารพอเพียงของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก รวมทั้งการนำเสนอเนื้อหา กระบวนการผลิตและการจัดทำนิตยสารพอเพียงภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

ปัญหานำวิจัย

1. นิตยสารพอเพียงมีพัฒนาการและความเป็นมาด้านกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียงอย่างไร
2. วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหา และการผลิตนิตยสารของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกมีลักษณะอย่างไร และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง
3. นิตยสารพอเพียงมีบทบาทในการเป็นสื่อภาคประชาสังคมอย่างไร มีแนวนโยบายรูปแบบ เนื้อหาอย่างไร
4. แนวโน้มการปรับตัวของนิตยสารพอเพียงและการดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคม

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและพัฒนาการของการจัดทำนิตยสารพอเพียงภายใต้ปรัชญาชีวิตพอเพียง
2. เพื่อศึกษาวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหาและการผลิตนิตยสารพอเพียง
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการจัดทำนิตยสารพอเพียงตามแนวคิดสื่อภาคประชาสังคมของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก
4. เพื่อทราบถึงรูปแบบการกำหนดเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา นโยบายขององค์กร การเผยแพร่สาร และการดำเนินการผลิตนิตยสารพอเพียงตามแนวคิดสื่อภาคประชาสังคม

5. เพื่อทราบทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์เกี่ยวกับขนาดของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ในการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์ ด้านบทบาทและสถานภาพของสื่อภาคประชาสังคม
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำนิตยสารภาคประชาสังคม ที่จะช่วยยกระดับ และสร้างความหมายของสื่อภาคประชาสังคมให้ชัดเจนขึ้น โดยช่วยทำให้เกิดความเข้าใจนิตยสารพอเพียงในฐานะสื่อภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของวงการวารสารศาสตร์ในประเทศไทยที่ได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบหนึ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

วารสารพอเพียงที่พัฒนาไปสู่การเป็นนิตยสารพอเพียงที่มีกำหนดออกเป็นวารสารทั้งหมดจำนวน 12 ฉบับ² ในระยะเวลา 2 ปีที่ได้มีการจัดทำขึ้นมา

ในงานวิจัยนี้จะศึกษาถึงการวิเคราะห์เนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง ตั้งแต่ในช่วงระยะเริ่มแรกของการจัดทำวารสารพอเพียงที่เป็นวารสารราย 2 เดือน (รูปเล่มมีขนาดเท่ากับกระดาษ A4) ประเภทแจกฟรี จำนวน 4 ฉบับ และในช่วงที่สองคือ ช่วงที่วารสารพอเพียงเปลี่ยนมาเป็นนิตยสารพอเพียงที่ออกรายเดือน จำนวน 7 ฉบับ ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างละเอียด โดยสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

1. ในช่วงแรก วารสารพอเพียง เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 จำนวน 5 ฉบับ

- วารสารพอเพียง ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ราคา 35 บาท³
จำนวน 96 หน้า

- วารสารพอเพียง ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 ราคา 35 บาท จำนวน 75 หน้า

² นิตยสารพอเพียงมีจำนวนทั้งสิ้น 12 ฉบับ แต่ ฉบับที่ 4 และ 5 ได้เสนอเนื้อหาอยู่ในเล่มเดียวกัน จึงทำให้ฉบับที่ 4 รวมเนื้อหา ทั้งของฉบับที่ 4 และ 5 อยู่ในฉบับเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนับรวมว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงมีจำนวนทั้งสิ้น 12 ฉบับ

³ ราคาที่กำหนดบนปกหน้าวารสารพอเพียงที่แจกฟรีนั้น เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อคาดคะเนว่าวารสารพอเพียงนั้นมีราคาจำหน่ายเท่าใด แต่การเผยแพร่วารสารนั้นก็ยังคงแจกฟรี

- วารสารพอเพียง ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 ระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 ราคา 35 บาท จำนวน 64 หน้า
- วารสารพอเพียง ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 – 5 เดือนธันวาคม พ.ศ.2548 ราคา 35 บาท จำนวน 100 หน้า

2.ในช่วงที่ 2 คือ นิตยสารพอเพียง เริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม – เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 จำนวน 7 ฉบับ

- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 ระหว่างเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ราคา 35 บาท จำนวน 72 หน้า
- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 เดือนเมษายน พ.ศ.2549 ราคา 55 บาท จำนวน 78 หน้า
- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 2 ฉบับที่ 8 ระหว่างเดือนพฤษภาคม – เดือนมิถุนายน พ.ศ.2549 ราคา 55 บาท จำนวน 78 หน้า
- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 2 ฉบับที่ 9 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2549 ราคา 55 บาท จำนวน 82 หน้า
- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 ราคา 55 บาท จำนวน 78 หน้า
- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 2 ฉบับที่ 11 เดือนกันยายน พ.ศ.2549 ราคา 55 บาท จำนวน 78 หน้า
- นิตยสารพอเพียง ปีที่ 2 ฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม พ.ศ.2549 ราคา 55 บาท จำนวน 78 หน้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปรัชญาชีวิตพอเพียงกับบทบาทประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร (Magazine)
2. แนวคิดเรื่องสัญวิทยาวิทยา (Semiology)
3. แนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse)
4. แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiently Economics)
5. แนวคิดสื่อภาคประชาสังคม (Civic Journalism)
6. แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)
7. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ (Agenda Setting)
8. แนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative media)
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร

Frank Luther Mott ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์นิตยสารอเมริกันได้ให้ความหมายของนิตยสารว่า เป็นการนำเรื่องราวต่าง ๆ มารวมเล่มไว้ในเล่มเดียวกัน เช่น นิตยสารฉบับหนึ่งอาจจะมีการวิจารณ์ บทความ ตลอดจนไปถึงข่าว และกรวิเคราะห์ข่าว ทั้งนี้นิยามของนิตยสารตามพจนานุกรมนั้นหมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งปกตีมีปกอ่อน บางทีก็มีภาพ เนื้อหาจะประกอบด้วยเรื่อง บทความต่างๆโดยผู้เขียนหลายคน และมักมีโฆษณา โดยมีกำหนดออกที่แน่นอน (ซวรัตน์ เฑียรชัย, 2542 : 2)

ดังนั้นนิยามของคำว่า นิตยสาร คือ สิ่งพิมพ์ซึ่งมีปกอ่อน มีการระบุกำหนดออกแน่นอน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิง เช่น บทความต่างๆโดยผู้เขียนหลายคน บทสัมภาษณ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทวิจารณ์ ข่าวต่างๆและโฆษณา มีภาพประกอบค่อนข้างมาก นิตยสารจึงมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากหนังสือพิมพ์ทั่วไปคือ นิตยสารจะเน้นการเสนอบทความ สารคดี และข้อเขียนต่างๆ ที่ให้ความรู้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านมากกว่า มีโฆษณาที่สวยงามสะดุดตา มีการจัดหน้าที่สวยงามและพิถีพิถันมากกว่า มีขนาดรูปเล่มที่กะทัดรัด หยิบถือได้สะดวกกว่า นิตยสารส่วนใหญ่จะมีปกที่พิมพ์ด้วยกระดาษหนากว่าข้างใน ปกจะมีสีสัน และ

รูปภาพสวยงามสะดุดตา เย็บเล่มรวมกับเนื้อหาข้างใน ส่วนความหนาหรือจำนวนหน้าของนิตยสารนั้นไม่แน่นอน (พีระ จิระโสภณ, 2528 : 207)

รูปแบบนิตยสาร

รูปแบบของนิตยสาร หมายถึง แนวความคิดในการจัดทำนิตยสารที่เจ้าของหรือผู้พิมพ์ผู้โฆษณาที่อยู่ รูปแบบนี้จะปรากฏออกมาในลักษณะของโฆษณาเนื้อหาสาระรวมทั้งภาพประกอบ นิตยสารที่มีการจัดการอย่างดีจะมีรูปแบบที่แน่นอน

องค์ประกอบในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของนิตยสาร โดยทั่วไปมีดังนี้ (ดร.ฉวี หิรัญรักษ์, 2530 :47)

1.วัตถุประสงค์ของการจัดทำนิตยสาร หมายถึงว่า นิตยสารฉบับนั้นพิมพ์ออกมาเพื่ออะไร เพราะวัตถุประสงค์ในการพิมพ์นิตยสารมักมีหลายอย่างผสมกัน

2.ตลาดสำหรับนิตยสาร ได้แก่ จำนวนผู้ที่สนใจและผู้อ่านนิตยสาร ยังมีผู้อ่านหรือผู้ที่สนใจจำนวนมาก โอกาสที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่มีมาก เพื่อสนองความสนใจนั้นๆ

3.มาตรฐานการครองชีพของผู้อ่าน และอำนาจในการซื้อของผู้อ่าน หมายถึง ฐานะทางการเงินของตลาด ได้แก่ ผู้ซื้อ ผู้อ่าน ผู้โฆษณา และปริมาณเนื้อหาที่ขายเพื่อลงโฆษณา

4.ระดับการศึกษาของผู้อ่าน

5.รูปแบบนิตยสารที่เป็นคู่แข่ง คือการพิจารณาว่านิตยสารนั้นมีคู่แข่งในตลาดบ้างหรือไม่ รวมทั้งพิจารณาเนื้อหาของนิตยสารคู่แข่งด้วย

6.การพิจารณาและทดลองรูปแบบที่เป็นอยู่ของนิตยสารโดยดูจากยอดจำหน่าย ยอดโฆษณา และรายได้ของนิตยสาร ตลอดจนความคิดเห็นของผู้อ่าน

7.ความต้องการและความคิดเห็นของผู้อ่าน เป็นสิ่งกำหนดเนื้อหา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

8.งบประมาณการเงินของผู้พิมพ์โฆษณา หรือเจ้าของนิตยสาร

9.ปัจจัยอื่นๆ เนื่องจากการพิมพ์นิตยสารเป็นธุรกิจสื่อสารมวลชนอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องแข่งขันในด้านเนื้อหา กับสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ เพื่อเป็นการรักษาจำนวนผู้อ่านให้อยู่กับนิตยสารฉบับนั้นให้มากที่สุด ปัจจัยอื่นๆเช่น ความเจริญเติบโตของโทรทัศน์ หนังสือเรื่องสั้น ราคากฎ นิตยสารประเภทต่างๆมีเพิ่มมากขึ้น

บทบาทและหน้าที่ของนิตยสาร

นักประวัติศาสตร์นิตยสาร Frank Luther Mott (1968 : 211) กล่าวว่า นิตยสารรับใช้สังคม 3 ประการ คือ เสนองงานเขียนซึ่งบางส่วนมีคุณภาพสูงให้แก่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งนิตยสารมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมธุรกิจสิ่งพิมพ์ และนิตยสารยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อ้างอิงค้นคว้าได้อีก

ระวีวรรณ ประกอบผล (2530 :240 -242) ได้อธิบายถึง หน้าที่ทางสังคมของนิตยสารไว้ 5 ประการดังนี้

1. การทำหน้าที่เสมือน “ยาม” คอยรายงานเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่างๆที่เกิดขึ้นให้สมาชิกในสังคมได้ทราบ นิตยสารจะทำหน้าที่คอยรวบรวมเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ความเคลื่อนไหวต่างๆทั้งทางกายภาพและทางความคิดของคนในสังคม แล้วนำมาวิเคราะห์วิจารณ์ สรุป ในลักษณะที่มีรายละเอียดมากขึ้น

2. การทำหน้าที่เสมือน “สะพาน” เชื่อมโยงระหว่างสังคมเก่าและสังคมใหม่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมทุกขณะ นิตยสารสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราว ลักษณะของความเปลี่ยนแปลงให้ผู้อ่านได้ทราบ

3. การทำหน้าที่เสมือน “เวที” หรือสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็น นิตยสารสามารถเสนอเรื่องที่เป็นความละเอียดอ่อน ประณีต และลึกซึ้งได้ จึงเป็นเวทีหรือสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นของเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างละเอียดอ่อนได้มาก และเป็นสื่อซึ่งเอื้ออำนวยต่อการใช้ความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นนั้นๆ

4. การทำหน้าที่เสมือน “ครู” ให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของสื่อมวลชน นิตยสารแต่ละด้านแต่ละประเภทอาจจะกระทำหน้าที่ในลักษณะที่ต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและแนวทางในการดำเนินการของนิตยสารแต่ละฉบับ

5. การทำหน้าที่ในการให้บริการทาง “ธุรกิจ” ในเรื่องของการประกาศและโฆษณาทั้งที่เป็นสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ระบบการพิมพ์และศิลปะในการจัดหน้าโฆษณาทำให้นิตยสารสามารถทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับสินค้าและบริการได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาของนิตยสาร

นิตยสารทุกฉบับประกอบด้วยเนื้อหาหลายประเภท ซึ่งหมายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับเนื้อหา ผู้รับผิดชอบนิตยสารจะเป็นผู้กำหนดและถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือ ความคิดเกี่ยวกับโฆษณา ความคิดเกี่ยวกับเนื้อเรื่องอื่นๆ ข้อเท็จจริง รวมทั้งภาพต่างๆก่อนที่ผู้จัดทำหรือกองบรรณาธิการจะตัดสินใจเลือกสรรเนื้อหามาลงพิมพ์ นิตยสารอาจประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้ (กนกวรรณ นະนะกร, 2542 :20)

- 1.บทความ
- 2.นวนิยาย
- 3.ภาพ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของนิตยสารทุกฉบับและทุกประเภท ภาพยังถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ เป็นที่นิยมในการพิมพ์นิตยสารมากขึ้น
- 4.ข่าว นิตยสารบางประเภทมีข่าวเป็นเนื้อหาสำคัญ โดยการจัดให้ข่าวเป็นแผนกหนึ่งอยู่บริเวณส่วนต้นๆหรือส่วนท้ายของฉบับนิตยสาร เนื้อหานี้จะรวมการวิจารณ์ข่าวด้วย
- 5.แผนกต่างๆ ส่วนใหญ่มีแผนกหรือคอลัมน์ประจำเป็นส่วนสำคัญของสื่อทุกฉบับที่ออก นิตยสารจึงแบ่งเนื้อหาสาระภายในเล่มออกเป็นแผนกต่างๆ เช่น ข่าว จดหมายถึง บรรณาธิการ อาหาร แฟชั่น เพลง เป็นต้น
- 6.คอลัมน์บรรณาธิการ เนื้อหาประเภทนี้มีความสำคัญมากต่อนิตยสารประเภทความเห็น และนิตยสารของบริษัท ห้างร้าน องค์กรธุรกิจต่างๆ
- 7.โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน อาจจะนำเสนอโคลงและกลอนสั้นๆ ทั้งที่มีเนื้อหาความเป็นเรื่องราวหรือเป็นคติสอนใจปะปนอยู่เสมอ
- 8.การ์ตูนขำขัน เป็นเนื้อหาอย่างหนึ่งของนิตยสาร เนื้อหาประเภทนี้จะปรากฏในนิตยสารแทบทุกชนิด
- 9.เบ็ดเตล็ดและเรื่องแทรก นิตยสารทุกฉบับจะมีเนื้อหาเบ็ดเตล็ดต่างๆ เรื่องเบ็ดเตล็ดจะช่วยให้การจัดหน้า

จะเห็นได้ว่ามีนิตยสารจำนวนมากที่ผสมเนื้อหาบางประเภทที่กล่าวมาข้างต้นเข้าด้วยกันเป็นรูปเล่มเดียว ก็เพื่อให้เกิดความหลากหลายและความน่าสนใจ

ในงานวิจัยนี้จึงได้นำเอาแนวคิดเรื่อง นิตยสาร มาประกอบการวิเคราะห์รูปแบบ ลักษณะ และบทบาทของนิตยสารพอเพียง เพื่อประมวลผลที่วิเคราะห์ออกมาว่านิตยสารพอเพียง ดำเนินไปตามหลักการแนวคิดเรื่อง นิตยสาร อย่างไร

2.แนวคิดเรื่องสัญวิทยา (Semiology)

สัญวิทยาเป็นศาสตร์หนึ่งที่อยู่ในทฤษฎีโครงสร้างนิยม มีต้นกำเนิดจากสาขาวิชา ภาษาศาสตร์ และสาขาวิชามานุษยวิทยาเชิงโครงสร้าง F. de Saussure (1857-1913) นักวิชาการ ด้านภาษาศาสตร์ชาวสวิส และ C. Peirce (1839-1914) นักปรัชญาภาษาชาวอเมริกัน ทั้งสอง ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกและผู้วางรากฐานแนวคิดสัญวิทยา

สัญวิทยา แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Semiology” หมายถึง ศาสตร์แห่งสัญยะ (science of sign) โดยสัญยะ (sign) หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีความหมาย (meaning) แทนของจริง (object) ในตัวบท (text) และในบริบทหนึ่ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2547:105)

Pierre Guirand (1998) อธิบายถึงสัญวิทยาว่า เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบ ของสัญลักษณ์(signs) ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ อันถือว่าเป็นทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเรา สัญลักษณ์อาจจะได้แก่ ภาษา รหัส สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น (อรชума เก่งชน, 2545: 79)

John Fiske (1992) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องสัญวิทยาเป็นแนวคิดที่จะนำมาอธิบาย การสื่อสารของมนุษย์ โดยจะไม่สนใจเรื่องความล้มเหลวของการสื่อสาร และไม่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพและความถูกต้อง แต่เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคม หรือความแตกต่างของ วัฒนธรรมระหว่างผู้ให้กับผู้รับสารนั้น ตลอดจนความหลากหลายของความหมายในระบบภาษา วัฒนธรรม และความเป็นจริงที่ไม่สามารถแสดงผลเป็นเส้นตรงของกระแสการไหลของข่าวสาร แต่ เป็นการศึกษาระบบโครงสร้างที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆที่เป็นตัวสร้าง ความหมายโดยมุ่งความสนใจไปที่การวิเคราะห์โครงสร้างกลุ่มสัมพันธ์ ที่ทำให้สารส่งออกไปใน การสื่อสารแต่ละครั้ง ดังนั้นการศึกษาแนวสัญวิทยาถือว่าเป็นตัวกำหนดของการสื่อสารที่ ขึ้นอยู่กับสังคมและสิ่งรอบตัวบนโลกมนุษย์ไม่ขึ้นอยู่กับการสื่อสาร (อ้างแล้ว, 2545: 80)

“สัญญะวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาวิถีชีวิตของสัญญะภายในสังคมที่สัญญะนั้นนั้นถือกำเนิดขึ้นมา รวมทั้งแสวงหากฎที่ควบคุมอยู่เบื้องหลัง” (A science that studies the life of signs within society is conceivable) Fiske ยังได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาเชิงสัญญะวิทยาว่า เป็นการศึกษาส่วนที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1. ตัวสัญญะ(sign) สัญญะวิทยาจะศึกษาประเภทต่างๆของสัญญะนั้นนับตั้งแต่เรื่อง ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาภาพ ภาษาเสียง ไปจนกระทั่งถึงอาการของโรค อาหาร รูปร่าง เสื้อผ้า ฯลฯ โดยจะสนใจวิธีการที่สืบทอดความหมาย (meaning) ของสัญญะเหล่านี้ รวมทั้งวิธีการที่สัญญะเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวพันหรือเชื่อมโยงกับผู้ใช้สัญญะ ทั้งนี้ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า สัญญะเป็นผลผลิตทางความคิดของมนุษย์ เกิดมาจากการประกอบสร้าง (construct) ของมนุษย์ การที่จะทำความเข้าใจกับสัญญะจึงจำเป็นต้องเข้าใจตัวมนุษย์ผู้สร้างสัญญะนั้นด้วย

2. รหัส/ระบบ (code/system) เนื่องจากการใช้สัญญะไม่ได้เป็นไปตามยถากรรม หากแต่มีการจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ ระบบที่นำเอาสัญญะมาประกอบเข้าด้วยกันนั้น เรียกว่า รหัส (code) ซึ่งมีมากมายหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณสมบัติต่างกัน

3. วัฒนธรรม (culture) เนื่องจากสัญญะเป็นผลิตรกรรมของมนุษย์ (man made) ดังนั้นจึงเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ทั้งสัญญะและรหัสจึงถูกสร้างถูกใช้และทำงานอยู่ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมแบบหนึ่งๆเท่านั้น หากเปลี่ยนบริบทไปสัญญะและรหัสนั้นก็จะเปลี่ยนแปลงความหมายไป ในขณะที่สัญญะและรหัสทำงานอยู่ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมแบบหนึ่งๆนั้นในทางกลับกัน วัฒนธรรมหนึ่งๆจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยสัญญะและรหัสนั้นเช่นกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ภาษา เมื่อชาติที่ตกเป็นอาณานิคมถูกบังคับให้ยกเลิกการใช้ภาษาตนเองและหันไปใช้ภาษาของเจ้าอาณานิคม วัฒนธรรมเดิมของตนก็จะสูญสลายไปด้วย นี่เป็นความสัมพันธ์ที่ขึ้นต่อกันและกันระหว่างสัญญะ/รหัสกับบริบททางวัฒนธรรม

จากหลักเกณฑ์ที่ว่า สัญญะเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมอันมีนัยยะว่า สัญญะเดียวกัน หากนำไปใช้ต่างวัฒนธรรมย่อมมีความหมายแตกต่างกันประการหนึ่ง และในอีกประการหนึ่ง หากตัววัฒนธรรมที่รองรับห่อหุ้มสัญญะนั้นเปลี่ยนแปลงไป ความหมายของสัญญะก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน

F. de Saussure บิดาของสัญญะวิทยา อธิบายถึงคำว่า สัญญะ (Semiology) ไว้ว่ามาจากคำว่า Sennelon ซึ่งเป็นภาษากรีกที่เป็นรากศัพท์ของ sign ดังนั้น สัญญะ (Semiology) คือศาสตร์ที่แสดงความเกี่ยวข้องของของหลายๆสิ่งๆที่สัมพันธ์ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และเป็นสิ่งที่คนกลุ่มหนึ่งตกลงใช้สิ่งนั้นเป็นเครื่องหมาย (mark) ถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้ปรากฏในสัญญะนั้น เช่น เวลาเราเขียนอักษรคำว่า “ขวด” ส่วนที่เป็นเครื่องหมาย (ตัวอักษรที่เขียนคำว่า “ขวด”) เรียกว่า “ตัวหมาย” (signifier) ส่วนภาชนะทรงสูงมีปากเป็นวงกลมเล็กๆทำด้วยแก้วหรือพลาสติกที่สามารถบรรจุของเหลวลงไป เรียกว่า “ตัวหมายถึง” (signified) เราเรียกกระบวนการทั้งหมดว่า “การสร้าง ความหมาย” (signification) การศึกษาเชิงสัญญะวิทยา ให้ความสำคัญกับการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมายกับตัวหมายถึง เพื่อดูว่าความหมายถูกสร้างขึ้นและถ่ายทอดออกมาได้อย่างไร โดยจะนำเอาตัวบท (text) มาวิเคราะห์เพื่อดูว่าตัวหมายนั้นสร้างความหมายอย่างไร

โดย F.de Saussure ได้ชี้ว่าการศึกษานัญญะจะต้องศึกษาวิญญะของสัญญะต่างๆในสังคมที่ว่า อะไรเป็นตัวสถาปนาสัญญะ มีกฎอะไรบังคับอยู่ และแปรเปลี่ยนอย่างไร ซึ่งสัญญะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ (สมภพ กิ่งเงิน, 2541)

1. ต้องมีลักษณะทางกายภาพ
2. ต้องมีความหมายพิเศษบางอย่างนอกเหนือจากตัวมันเอง
3. ต้องถูกนำมาใช้และรับรู้โดยผู้เกี่ยวข้องว่าเป็นสัญญะ

นอกจากนี้ F.de Saussure ยังได้อธิบายว่า การศึกษาจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบท หรือสัญญะซึ่งซ่อนอยู่ในภาษา โดยสัญญะจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือ (วิลาลินี พิพิฑกุล, 2544)

ตัวหมายหรือรูปสัญญะ (Signifier) คือ สิ่งปรากฏเป็นเครื่องหมาย ภาพ หรือวัตถุ หรือเสียงเป็นส่วนหนึ่งของสัญญะที่มีรูปแบบทางวัตถุที่บ่งบอกถึงความหมาย (Sound Image)

ตัวหมายถึงหรือความหมายสัญญะ (Signified) คือ มโนทัศน์หรือความรู้สึกนึกคิดอันเป็นผลที่เกิดเนื่องจากการรับรู้เกี่ยวกับตัวหมายนั้น หรือแนวคิด (Concept) ของตัวหมายหรือตัวที่ถูกให้ความหมาย ดังตาราง

สัญญะ (Sign) ประกอบด้วย	
เสียง – ภาพ (Sound –Image)	ภาพในใจ ภาพความคิด (Concept)
ตัวหมาย รูปสัญญะ (Signifier)	ตัวหมายถึง ความหมายของสัญญะ (Signified)

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการจำแนกสัญญะเพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าจะจดจำ หรือเรียนรู้คำว่า พระอาทิตย์ ซึ่งพระอาทิตย์คือสิ่ง หรือ ภาพ (Image) ที่เราอ้างอิง ส่วนตัวอักษรที่เราเขียนว่า พระอาทิตย์ หรือ S-U-N คือ ตัวหมาย หรือรูปสัญญะ (Signifier) ซึ่งจะบ่งบอกถึงรูปร่าง หรือลักษณะของพระอาทิตย์ แล้วจึงสร้างมโนทัศน์ หรือ ภาพในใจ (Concept) ขึ้นเพื่อหาสัญญะ หรือสัญลักษณ์แทนคำว่า พระอาทิตย์ หรือ S-U-N อาทิ รอยประรูปพระอาทิตย์ หรือ สิ่งที่มีรูปทรงหรือรูปร่างคล้ายๆกับพระอาทิตย์ คือ ตัวหมายถึง หรือความหมายสัญญะ (Signified) และเมื่อเห็นรูปทรง หรือรูปร่างดังกล่าว ก็จะได้รู้ได้ทันทีว่ามันคือสิ่งที่เรียกว่า พระอาทิตย์ หรือ S-U-N

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย และตัวหมายถึงนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนที่เป็นที่ยอมรับและเห็นพ้องต้องกันในสังคม หรือวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย และ ตัวหมายถึงเป็นโครงสร้างที่ซ่อนเร้น หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนมาก (อรชุนา เก่งชน, 2545: 82)

ในขณะที่ Pierce (1839 – 1941) ได้อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะ (Sign) กับวัตถุ (Object) นั้นคือสัญญะที่เข้ามาแทนที่วัตถุ นั้น และได้ให้ความหมายมากกว่าที่ตัววัตถุ นั้นเป็นอยู่ โดย Pierce ได้แบ่งสัญญะออกเป็น 3 รูป ได้แก่ (อ้างแล้ว, 2544)

1.ภาพลักษณะ หรือภาพที่มองเห็น (Image) คือสัญญะที่มีลักษณะเหมือนกัน คล้ายคลึงกันที่สามารถสัมผัสได้ โดยมีลักษณะร่วมในคุณลักษณะของวัตถุในทางเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นภาพ วัตถุ หรือเสียงก็ได้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบของภาพลักษณะถูกกำหนดขึ้นมาโดยภาพที่ปรากฏ หรือภาพที่สามารถเห็นได้ชัดเจนของวัตถุ นั้น เช่น ภาพถ่าย

2.ดัชนี (Index) คือสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องภายนอกกับวัตถุในลักษณะเฉพาะตัวที่ปรากฏ และมีความสัมพันธ์กับวัตถุนั้น หรือเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัตถุนั้นกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งจะต้องอาศัยเหตุผลจึงจะสามารถเข้าใจความหมายได้ เช่น ควันเป็นตัวบ่งชี้ถึงไฟ เพราะต้องมีไฟถึงมีควันเกิดขึ้นมาได้ เป็นต้น ในขณะที่สัญลักษณ์ตัวหนึ่งอาจจะเป็นตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุนั้น กับสิ่งอื่นๆได้หลายสิ่งก็ได้ เช่น การจามเป็นตัวบ่งชี้ของอากาศเย็น กลิ่นฉุน อากาศระคายเคืองก็ได้ หรือเป็นไข้หวัดก็ได้ เป็นต้น

3.สัญลักษณ์ (Symbol) คือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ หรือข้อกำหนดที่ทุกคนในสังคมเห็นพ้องต้องกัน หรือเข้าใจตรงกันว่าสัญลักษณ์นั้นแทนวัตถุสิ่งใด โดยสัญลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ที่ไม่มีความสัมพันธ์ หรือความคล้ายคลึงกันระหว่างสัญลักษณ์ กับ วัตถุ แต่เป็นสัญลักษณ์ที่เกิดจากการเชื่อมโยงวัตถุเข้ากับกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของสังคม และวัฒนธรรมโดยการตกลงร่วมกันของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้น โดยการทำจะสามารถเข้าใจสัญลักษณ์นั้นได้จะต้องอาศัยการเรียนรู้ และประสบการณ์ เช่น คำในภาษาต่างๆ ตัวเลข ธงชาติ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเจรจาต่างๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาเชิงสัญลักษณ์วิทยา ได้แก่

- 1.การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ที่เอาไปสัมพันธ์กับอีกระบบหนึ่งเพื่อให้เกิดความหมาย
- 2.การศึกษาความหมายที่ถูกสร้างขึ้นว่าสื่อความหมายในตัวเองอย่างไร
- 3.การศึกษาตัวบท (Text) เพราะถือว่าเป็นตัวที่รวบรวมระบบความหมายในเชิงสัญลักษณ์วิทยา และระบบสัญลักษณ์ต่างๆที่ทำงานซ้อนกันอยู่ หรือกล่าวอีกนัยก็คือตัวบทเป็นผลผลิตของสัญลักษณ์ที่ผ่านกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาแล้ว ซึ่งถือเป็นหัวใจของกระบวนการสื่อสาร
- 4.การศึกษาที่เน้นเฉพาะความหมายที่ปรากฏในระดับพื้นผิว หรือความหมายตามตัวหนังสือ หรือเนื้อหาสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจต่อความหมายที่แอบแฝงหรือความหมายโดยนัย
- 5.การศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งรูปภาพ เสียง และท่าทาง
- 6.การศึกษาที่มีจุดสนใจอยู่ที่สัญลักษณ์ (Sign) ในตัวบทที่ประกอบไปด้วย ตัวหมาย (Signifier) และตัวหมายถึง (Signified)

การวิเคราะห์ในเชิงสัญลักษณ์วิทยา

โดยองค์ประกอบในการศึกษา หรือ วิเคราะห์ในเชิงสัญลักษณ์วิทยาจะประกอบไปด้วย

สิ่งที่อ้างอิง หรือ ธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย (Reference) คือตัวตนหรือภาพที่แท้จริงของวัตถุนั้น ตัวหมาย (Signifier) และตัวหมายถึง (Signified) ในการวิเคราะห์สัญลักษณ์จะเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย และตัวหมายถึงเป็นหลัก ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย และตัวหมายถึง ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะความสัมพันธ์ ดังนี้

1. ถูกสร้างขึ้นอย่างไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆ กล่าวคือ เป็นไปตามอำเภอใจ เป็นไปตามความปรารถนา ซึ่งอาจจะไม่มีความเหมือน หรือคล้ายคลึงกับวัตถุนั้นเลยก็ได้ (Arbitrary)
2. ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ และการหาเหตุผล (Unnatural)
3. ไม่ได้เกิดมาจากมูลเหตุจูงใจพิเศษใดๆของผู้ใช้สัญลักษณ์ (Unmotivated)

ความสัมพันธ์ (Relations) แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายในเรื่องของความหมายในแง่ที่ว่าไม่มีอะไรมีความหมายในตัวเอง และไม่ใช่นิยามที่เป็นตัวกำหนดความหมาย แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะมีความหมายก็ต่อเมื่อนำไปสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง โดยวิธีหาความสัมพันธ์มี 2 วิธี ได้แก่

1. การหาความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) จะช่วยให้ความหมายนั้นเด่นชัดมากขึ้น
2. การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท (Text) และบริบท (Context) โดยตัวบทจะมีความหมายอย่างไรนั้นต้องขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมด้วย เช่น บริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural) หากบริบทเปลี่ยนไป ถึงแม้ตัวบทจะเป็นตัวเดิมแต่ความหมายอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ เพราะวัตถุนั้นจะยังไม่มีมีความหมายอะไรในตัวมันเองจนกว่าจะมาอยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

รหัส (Code) Berger (1982) กล่าวว่า รหัสเป็นแบบแผนขั้นสูงและซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ต่างๆ (Highly Complex Pattern of Association of Sign) หรือ เป็นกรอบแห่งความแน่นอนในการจัดวางโครงสร้างทางสังคมของความหมาย (Frame of Certainty)

แบบแผนนี้จะทำหน้าที่เป็นโครงสร้างที่อยู่ในหัวสมองของเรา และจะทำงานในการรับรู้หรือตีความ เมื่อเราเปิดรับสัญญาณต่างๆ โดยสัญญาณหนึ่งๆอาจจะมีหลายอย่างโดยที่บริบททางสังคมในสังคมใดสังคมหนึ่ง ในวัฒนธรรมใด วัฒนธรรมหนึ่ง ในช่วงเวลาใด ช่วงเวลาหนึ่ง จะเป็นตัวกำหนดความหมายว่าลำดับชั้นของความหมายนั้นจะเรียงตัวหรือจะแสดงออกอย่างไร

การวิเคราะห์แบบความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัย F.de Saussure (1984) ได้แยกประเภทและระดับของความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญญาณออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547:124)

1.การวิเคราะห์แบบความหมายโดยอรรถ (Denotation) เป็นการตีความหมายที่กล่าวตรงตัวตามรูปคำ หรือ ประโยค โดยมีลักษณะภววิสัย (Objectivity) ที่ไม่มีการประเมินคุณค่าก่อนที่จะอ้างอิงขึ้นมา หรือเป็นการวิเคราะห์ความหมายในระดับที่เกี่ยวข้องกับลักษณะตามความจริงของธรรมชาติ ตามสภาพความจริงภายนอกที่เห็น หรือ ตามความหมายที่สิ่งนั้นปรากฏให้เห็น เช่น เมื่อพูดถึงดอกไม้จริงก็หมายถึงดอกไม้จริงๆ

2.การวิเคราะห์ความหมายโดยนัย (Connotation) เป็นการตีความหมายในขั้นที่ 2 (Second Order) โดยการวิเคราะห์ในขั้นนี้ี้จะมีความหมายเชิงวัฒนธรรมหรือเชิงสังคมแฝงอยู่ด้วย ไม่ได้เกิดจากตัวสัญญาณเอง แต่มาจากวิธีการในแต่ละวัฒนธรรมและในแต่ละสังคมให้คำตีความ และตีความถึงที่จะทราบได้ต้องผ่านการเรียนรู้ ประสบการณ์ทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของผู้สร้างหรือผู้ถ่ายทอดสัญญาณปะปนอยู่ด้วย เช่น คำว่าดอกไม้ อาจจะไม่ใช่ดอกไม้จริงๆ แต่อาจจะหมายถึงผู้หญิงก็ได้ เป็นต้น

ดังนั้นการนำแนวคิดสัญญาณวิทยามาวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารพอเพียง ในส่วนของรูปแบบนิตยสารพอเพียง ทั้งในส่วนของรูปเล่ม โลโก้ ภาพประกอบทั้งปกหน้าและปกหลัง รวมทั้งภาพในเล่ม เป็นต้น ก็จะสามารถทำให้เข้าใจนิตยสารพอเพียงได้อย่างชัดเจน

3.แนวคิดเรื่องวาทกรรม

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault 1982-1984) นักคิดชาวฝรั่งเศสได้ให้ความหมายของวาทกรรม คือ ระบบและกระบวนการในการสร้างการผลิต (Constitute) อัตลักษณ์ (Identity) และ

ความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมวงกว้างและกลายเป็น“วาทกรรมหลัก” (Dominant Discourse)ของสังคมไปในที่สุด โดยอัตลักษณ์และความหมายที่เกิดขึ้น จึงถูกกำหนดโดยภาคปฏิบัติการของวาทกรรม (Discursive Practice) และจารีตปฏิบัติในสังคม ตลอดจนความคิด ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่างๆของสังคมในรูปของวาทกรรม ซึ่งทำให้อัตลักษณ์นั้นลื่นไหลไม่แน่นอน ในขณะที่เดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกอดปิดกั้นมิให้อัตลักษณ์และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น(Subjugate) หรือไม่ก็ทำให้อัตลักษณ์และความหมายของบางสิ่งดำรงอยู่แล้วในสังคม เลือนหายไปพร้อมๆกัน

ดังนั้น สิ่งสำคัญในการศึกษาวาทกรรมนั่นคือ การศึกษาประวัติศาสตร์ของความรู้ชุดนั้นว่า เป็นมาอย่างไร มีปฏิบัติการอย่างไรที่นำความรู้ไปใช้ในที่สาธารณะ ฟูโกต์ (Foucault) เสนอวิธีการวาทกรรม (method of discourse) ไว้ดังนี้ อันดับแรกความรู้ที่กลายมาเป็นวาทกรรมนั้นจะประมวลผลความคิดเป็นแกนของความคิด (corpus of statements) ที่มีการจัดระเบียบอย่างชัดเจน อันดับที่สอง เราสามารถที่จะเห็นกฎต่างๆที่เป็นผลพวงของแกนความคิดนั้น กฎที่พยายามลดความจำกัดของสิ่งที่อ้างอิงได้ (sayable) เป็นกฎที่สร้างพื้นที่ให้กับความคิดใหม่ เป็นสิ่งที่ทำให้เราเชื่อว่าการปฏิบัติการต่อความรู้นั้นจนมันออกมาเป็นรูปธรรม (materialize and discursive) ในเวลาเดียวกัน

การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis)

Tuen A. Van Dijk (1997) กล่าวว่า การวิเคราะห์วาทกรรม คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา การสื่อสาร ปฏิกริยาโต้ตอบ สังคมและวาทกรรม ดังนั้น การวิเคราะห์วาทกรรมจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการใช้ภาษาในการสื่อสาร (text) ซึ่งภาษานั้นๆล้วนแล้วแต่มีบริบทต่างๆ (Context) เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ (อรชุนมา เก่งชน,2545 :62)

ในขณะที่ Guy Cook (1992) ได้อธิบายว่าการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) นั้นมิได้เกี่ยวข้องกับภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังวิเคราะห์ไปถึงบริบทของการติดต่อสื่อสาร (The Context of Communication) ด้วยว่า (อ้างแล้ว,2545 : 62 –63)

1. ใครติดต่อสื่อสารกับใคร
2. ติดต่อสื่อสารเพื่ออะไรหรือติดต่อทำไม
3. การติดต่อสื่อสารนั้นอยู่ในสถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ในสังคมรูปแบบใด
4. การติดต่อสื่อสารนั้นผ่านสื่อประเภทใด
5. การพัฒนาการติดต่อสื่อสารนั้นเป็นอย่างไร
6. การพัฒนาการติดต่อสื่อสารนั้นแตกต่างกันในรูปแบบ และการกระทำอย่างไร
7. การติดต่อสื่อสารนั้นเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมอย่างไร
8. ความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะอย่างไร

ในการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของฟูโกต์ (Foucault) คือ การพยายามศึกษาและสืบค้นกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ในการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติ การของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้ช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้นๆอย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมถึงการเก็บกด ปิดกั้นสิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมอย่างไร ดังนั้นในตัวของวาทกรรมจึงมีอำนาจอยู่ด้วย และอำนาจแห่งวาทกรรมจะมีแนวโน้มต่อกัยความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ดำรงอยู่ด้วย ถ้าวาทกรรมที่วาทนี้ เรียกว่า วาทกรรมกระแสหลัก (Dominant Discourse) วาทกรรมที่ก้าวขึ้นมาท้าทายวาทกรรมชนิดแรกก็จะเรียกว่า วาทกรรมทวนกระแส (Counter-Discourse) (พัชรา รุ่งสุข, 2544:15)

หัวใจของการวิเคราะห์วาทกรรมอยู่ที่การพิจารณาค้นหาว่า ด้วยวิธีการหรือกระบวนการที่สิ่งต่างๆในสังคมถูกทำให้กลายเป็นวัตถุเพื่อการศึกษาหรือเพื่อพูดถึงวาทกรรมซึ่งก็คือ การพิจารณาถึงภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมนั่นเอง ภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมที่ ฟูโกต์ ให้ความสนใจนั้น ไม่ใช่เป็นภาคปฏิบัติการของวาทกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่เป็นภาคปฏิบัติการของวาทกรรมเฉพาะด้านที่สำคัญๆในสังคม นั่นก็คือวาทกรรมของบรรดาผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาการต่างๆ ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดขอบเขตสิ่งที่พูด สิ่งที่ศึกษาว่าจะพูดอย่างไร พูดเรื่องอะไร หรือเพื่อตรวจสอบกระบวนการในการทำให้สิ่งนั้นกลายเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการศึกษาและการพูดถึง (Problematization) แล้วจึงวิเคราะห์ดูว่า สิ่งนั้นมีหน้าที่หรือบทบาทอย่างไรในสังคม ซึ่งจะช่วยให้สามารถเห็นถึงสภาพสังคมที่วาทกรรมชุดนั้นดำรงอยู่ว่ามีรายละเอียดอย่างไร จึงจะทำความเข้าใจพร้อมที่จะสื่อสารกันอย่างไรเรื่องและเป็นที่ยอมรับในสังคม ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมยังสถาปนาผู้พูดให้มีอำนาจหรือความชอบธรรมใน

การพูดเรื่องนั้นๆ อีกด้วย มนุษย์เราจึงเป็นเพียง “ร่างทรง” หรือ “ผู้ที่กระทำตาม” ตอกย้ำ ผลิตซ้ำ กฎเกณฑ์สิ่งที่พูดมากกว่าคิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่

Norman Fairclough (1995) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมสื่อ (Analysis of Media Discourse) ไว้ว่าสิ่งที่ต้องคำนึงถึงหรือเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยหลักใหญ่ๆ ดังนี้ (อวยชัย สังสนา, 2544 : 17)

1. การวิเคราะห์วาทกรรมสื่อจะต้องศึกษาถึงขอบเขตของการเปลี่ยนแปลง ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมว่ามีมากน้อยขนาดไหน กล่าวคือเมื่อวาทกรรมเปลี่ยนไป บริบททางด้านวัฒนธรรมและสังคมเปลี่ยนไปมากน้อยขนาดไหน ในประเด็นนี้มองว่าวาทกรรมมีผลต่อสังคม

2. ในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อ จะต้องรวมรายละเอียดทางด้านภาษาของ เนื้อหา และแก่นของเนื้อหา ตลอดจนการวิเคราะห์ภาพที่ปรากฏและเสียงที่ประกอบ

3. การวิเคราะห์เนื้อหาควรจะต้องดำเนินการไปกับการวิเคราะห์กระบวนการผลิตของ เนื้อหาและการใช้ประโยชน์หรือการบริโภค ซึ่งหมายถึงจุดประสงค์ของวาทกรรมของสื่อ นั้นๆ

4. การวิเคราะห์เนื้อหาควรจะต้องทำการวิเคราะห์บริบททางด้านสังคมและ วัฒนธรรม ตลอดจนสถาบันหรือองค์กรต่างๆ ทั้งนี้โดยรวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและ อำนาจโดยตรง

5. การวิเคราะห์เนื้อหา ต้องรวมไปถึงการวิเคราะห์เชิงภาษาศาสตร์และการ วิเคราะห์ระหว่างบทหรือเนื้อหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นหรือบทที่อยู่ในอาณาบริเวณที่ ใกล้เคียง

6. การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงภาษาศาสตร์ จะต้องทราบว่าเกี่ยวข้องกับหน้าที่ หลายอย่าง และจะประกอบไปด้วยความสัมพันธ์และความเป็นเอกเทศที่ต้องเกิดแนบเนื่อง กับเนื้อหา และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปอย่างมีความสำคัญต่อกัน

7. การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงภาษาศาสตร์ จะต้องวิเคราะห์ในหลายระดับ อาทิ ใน ระดับคำ คำศัพท์ หลักไวยากรณ์หรือโครงสร้างหลัก

8. การวิเคราะห์เนื้อหาต้องเข้าใจว่า เนื้อหากับสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ แยกกันไม่ออก กล่าวคือ เนื้อหาถูกผลิตขึ้นตามวัฒนธรรมและสังคม ในขณะที่เดียวกันเนื้อหา ก็ประกอบเป็น หรือสะท้อนถึงสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ Margaret Wetherell และ Jonathan Potter ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์วาทกรรมว่า วาทกรรมจะต้องมีองค์ประกอบหลัก คือ (จินตนาถ กัลดวัง, 2545 :10)

1. ประเด็นของเรื่อง (Interpretative Repertoire) เพราะประเด็นเรื่องที่ใช้ในการตีความเป็นหน่วยสรุปของรูปแบบในวาทกรรมนั้นๆ จึงเป็นรากฐานของผู้ส่งสารเปรียบเสมือนทรัพยากรที่ให้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์รูปแบบในเนื้อหาด้วยอีกประการหนึ่ง สำหรับประเด็นเรื่องการตีความระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารนั้น ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความรู้ดั้งเดิมสะสมไว้ในความรู้ของเรื่องที่ใช้ตีความด้วย จึงจะก่อให้เกิดผลดีในการสื่อถึงวาทกรรม

2. การสร้างสรรค์ภาษา (Construction) เป็นตัวบอกถึงที่มาของการใช้ภาษาในวาทกรรมนั้น เช่น มีการเลือกใช้ภาษา และคำต่างๆอย่างไร ทำไมคำบางคำถูกนำมาใช้หรือทำไมจึงไม่ใช้คำนั้น

3. ตัวแปรในวาทกรรม (Variation) ตัวแปรในการนำเสนอเป็นอีกสิ่งหนึ่งในการสร้างความแตกต่างระหว่างสารที่นำเสนอกับเหตุการณ์จริง ตัวแปรจะแจ้งให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของวาทกรรมนั้น เราสามารถศึกษาตัวแปรดังกล่าวได้จากเหตุการณ์ สถานการณ์ในกลุ่มสังคม นโยบายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบุคลิกลักษณะของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากรายละเอียดเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป บทบาทหน้าที่ของวาทกรรมก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

4. หน้าที่ (Function) วาทกรรมจะเป็นตัวทำหน้าที่อธิบายเหตุการณ์ให้ผู้ฟังได้รับรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่อาจเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจโดยตรง เพราะว่าหน้าที่ของวาทกรรมจะไม่มี การบอกโดยตรง เช่น การอ้างถึงเพื่อพยายามหาเหตุผลที่เชื่อถือได้ การวิเคราะห์วาทกรรมเป็นการค้นหาผลของวาทกรรมมากกว่าการหาข้อมูลดิบ

แนวคิดเรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมที่นำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงในส่วนของเนื้อหาภายในนิตยสารที่อาจจะอยู่ในรูปของบทความการใช้ภาษาขึ้นต้นหัวข้อเรื่องหรือบทความนั้นๆ และการใช้ภาษาบนหน้าปก เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงผลการวิเคราะห์วาทกรรมที่ช่วยให้เห็นภาพของนิตยสารพอเพียงและช่วยเสริมความเข้าใจในตัวแก่นความคิดหลักของนิตยสารพอเพียงได้เด่นชัดขึ้น

4. แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป มีความว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

ทั้งนี้เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจก็ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ในปี พ.ศ. 2517 เป็นช่วงที่สังคมไทยอยู่ในภาวะหวั่นไหวต่อทางการเมือง และสังคมไทยมีปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ พระองค์ท่านทรงเน้นในพระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาว่า “คนอื่นจะว่าเมืองไทยล้ำสมัย เศษ ไม่มีสิ่งทันสมัย ก็ช่างเขา แต่ เราอยู่พอมีพอกิน “ นอกจากนี้ พระองค์ท่านได้ทรงทดลองโครงการและทฤษฎีต่างๆ เพื่อความพอมีพอกินของพสกนิกรเสมอมา เป็นที่น่าสังเกตว่าทรงเน้นคำว่า “พอ” มาโดยตลอด

“พอมีพอกิน” “พอเพียง” และในกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อปี พ.ศ.2541 ก็ทรงเสริมว่า “พอดี” เพราะเมื่อเรารู้ว่าจุดใดคือ “พอ” เมื่อนั้นเราจะเกิดความพอใจ เมื่อรู้จักพอใจก็จะรู้จักความพอประมาณ เมื่อรู้จักความพอประมาณก็จะรู้จักให้ เมื่อรู้จักให้ก็เริ่มเกิดการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน เกิดความสงบในสังคม เกิดความเข้มแข็งต่อชุมชน เกิดศักยภาพ และทำดีที่สุด ก็จะทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในด้านการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน (Economic life guiding principles) ในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย (positive aspect) ตลอดระยะเวลากว่า 25 ปีที่ผ่านมา ก็ได้มีการทดลองดำเนินโครงการพัฒนาที่หลากหลายตามแนวพระราชดำริ เพื่อหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเกิดชุมชนหลายแห่งที่มีแนวทางการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาได้ เพื่อบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการนำไปประยุกต์ใช้ที่เกิดขึ้นจริง (existence of empirical evidence) และนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต (timely / timeless) โดยมีการมุ่งหวังผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตแต่ช่วงเวลาเพื่อความมั่นคง (security) และความยั่งยืนของการพัฒนา (sustainability) ในมิติต่างๆ อาทิ มิติทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ (ความหมายเชิงทฤษฎีของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : <http://www.sufficiencyeconomy.org>.)

ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คำว่าพอเพียง หมายถึง ความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุขที่จำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผูกกับคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต อุดหนุน แบ่งปัน) ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเศรษฐกิจ

พอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาดและสามารถอยู่ได้ แม่นในสภาพที่มีการแข่งขันและการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ เพราะจะนำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนของชีวิตเศรษฐกิจ และสังคม

คำให้สัมภาษณ์จากรายงานข่าวเรื่อง“สอบตกเศรษฐกิจพอเพียง” ของ ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรีลงในหนังสือพิมพ์ ประชาชาติธุรกิจวันที่ 2 มกราคม 2549 กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการทำความเข้าใจให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต กิจกรรมเศรษฐกิจจะมีหลักยึด 4 ส่วนด้วยกันดังนี้

- 1.เป้าหมายในการใช้ชีวิตและดำรงอยู่ในสังคมอย่างสมดุลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก
- 2.การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในแลภายนอกจะมีผลกระทบ 4 ด้านด้วยกัน คือวัตถุประสงค์ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
- 3.ทางสายกลาง มีองค์ประกอบอยู่ 3 ข้อด้วยกันคือ ยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้ดีเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว
- 4.ปัจจัยที่ใช้แล้วเกิดผลสำเร็จ คือ ยกระดับพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต พร้อมใช้หลักวิชาการทั้งในชั้นวางแผนและปฏิบัติ และต้องมีความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญารอบคอบ

ในรายงานข่าว “เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิคุ้มกันชีวิตบพร่องในโลกาภิวัตน์” จากเว็บไซต์ <http://www.manager.co.th> ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ข้อ คือ ทำอะไรด้วยเหตุผล อย่าทำอะไรตามกระแส ทำอะไรพอประมาณ ให้สอดคล้องกับศักยภาพที่มีและให้มีภูมิคุ้มกัน ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ถ้าทำได้ตามนี้ประเทศชาติจะเจริญเติบโตยั่งยืนได้

สอดคล้องกับสนธิ ลิ้มทองกุล มองว่าปัจจุบันสังคมไทยและโลกกำลังสูญเสียสมดุลของธรรมชาติไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงต้องรีบหวนกลับมาหาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องอย่างมากกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเร็วที่สุด เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้น 3 ส่วนด้วยกันคือ มัชฌิมาปฏิปทา ไม่ประมาท ไม่สุดโต่ง ความสันโดษที่สมถะ รวยแบบมีสติไร้ซึ่งการไม่มีสติและอึดตahi อึดตานิ นาโถ คือ สามารถพึ่งตนเองได้ ดังที่ประจักษ์ชัดจากโครงการพระราชดำริกว่า 3,000 โครงการของพระองค์ท่านที่ล้วนมุ่งให้ชาวบ้านยืนบนลำแข้งตนเองได้ทั้งสิ้น

ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถสอนให้รู้ถึงความร่ำรวยที่มั่นคงและยั่งยืน โดยการกระทำใดๆก็ตามต้องมีการใช้เหตุผลมารองรับ กระทำการใดๆก็ต้องพอประมาณและต้องกระทำอย่างมีภูมิคุ้มกันให้เหมาะสมกับภูมิสังคม กล่าวคือ ทำอะไรให้สอดคล้องกับภูมิประเทศ และสอดคล้องกับมนุษย์ก็คือ สังคม โดยให้มีความสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของคนในประเทศเดียวกัน และต้องมีเงื่อนไขของพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรมด้วย จึงเป็นการดำเนินตาม เศรษฐกิจพอเพียงอย่างสมบูรณ์แบบ

คุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

คุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จะประกอบไปด้วย หลักการแห่งหลักวิชาการและหลักธรรมหลายประการ อาทิ (การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจนและทุจริต : http://www.kan2.go.th/popiang/popiang_01.html.)

ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ

1. ปรัชญาในการพัฒนาบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง
2. พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี
3. ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
4. จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผน และดำเนินงานทุกขั้นตอน
5. เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

หากประชาชนทุกระดับขึ้นในสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ยึดถือปรัชญานี้เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนอย่างมีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และ

ความรอบคอบ ประเทศก็จะสงบสุข ร่มเย็นยืนหยัดอยู่ได้ด้วยความสามารถร่วมมือ ร่วมใจของคนไทยทุกคน

จึงเห็นได้ว่า หลักการเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยแท้จริงแล้วมิใช่มีวงจำกัดอยู่เฉพาะด้านเศรษฐกิจ แต่จะครอบคลุมทุกส่วนของการดำรงชีวิตของคนในสังคม ดังคำอธิบายลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (2541) ที่ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงไม่เน้นเอาเงินเป็นตัวตั้ง แต่เน้นที่ความเป็นผู้เจริญทุกด้าน เช่น การพึ่งพาตนเอง ความเพียร ความประหยัด ความมีเหตุผล ความพอประมาณ หรือ มัชฌิมาปฏิปทา การใช้ความรู้ การมีสติ การมีปัญญา โดยสรุปต้องมีความถูกต้องในทุกๆด้าน แม้ใช้คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ก็ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เป็นวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง เป็นเศรษฐกิจธรรมนิยม เป็นเศรษฐกิจวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่มีศีลธรรมอันนำไปสู่สุขภาพและความสมดุลเป็นธรรมและร่มเย็นเป็นสุข”

จากวารสารมูลนิธิชัยพัฒนา ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ.2540 ได้กล่าวถึงการดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านทฤษฎีใหม่ทั้ง 3 ขั้นตอน เสนอถึงความเกี่ยวพันกันระหว่างทฤษฎีแต่ละชั้นอย่างละเอียด รวมทั้งมีการนำเสนอบทความในหนังสือแจกของบริษัทบางจาก ปีโตรเลียมที่มีเนื้อหาสาระความสำคัญในเรื่องทฤษฎีใหม่อันคล้ายคลึงกับเนื้อหาของวารสารมูลนิธิชัยพัฒนาข้างต้น ดังนี้ (ประเวศ วะสี ,2542)

ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 1 :ผลิตอาหารบริโภคเอง เหลือขาย ทำให้มีกินอิ่ม ไม่ติดหนี้ มีเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 2 :รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ทำให้มีเศรษฐกิจชุมชนรูปแบบต่างๆ เช่น เกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ธุรกิจป้อนน้ำมัน ขายอาหาร ขายสมุนไพร ตั้งศูนย์การแพทย์แผนไทย จัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีกองทุนชุมชนหรือระหว่างหมู่บ้าน

ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 3 :เชื่อมโยงกับบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งการส่งออก

ดังนั้นทฤษฎีใหม่ทั้ง 3 ขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมเช่นนี้สามารถนำมาเชื่อมโยงกับรูปแบบนามธรรมทางแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างสอดคล้องกลมกลืนกัน กล่าวคือ ครอบคลุมพอเพียง (ขั้นที่ 1) ชุมชนพอเพียง (ขั้นที่ 2) และเศรษฐกิจพอเพียง (ขั้นที่ 3) ซึ่งจากโครงสร้างอย่าง

สังเขปของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ 3 ขั้นตอนนี้ ต่อมาได้มีนักคิดนักพัฒนาจำนวนมากนำไปพัฒนาเนื้อหารายละเอียด เพื่อเป็นการประยุกต์ตามประสบการณ์ความคิดที่หลากหลายนำมาปรับใช้ในเชิงปฏิบัติให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในขณะที่ทฤษฎีใหม่ของพระเจ้าอยู่หัวฯ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่เป็กรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง และในมุมมองของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ก็ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันออกไปเล็กน้อย โดยนายแพทย์ประเวศจะเน้นให้น้ำหนักไปที่เรื่องของ “กลุ่ม” หรือ “ชุมชน” มากกว่า ดังนี้

1. มีชุมชนเข้มแข็งเป็นพื้นฐาน
2. มีการรวมตัวกันบนพื้นฐานทางอาชีพที่เข้มแข็ง เป็นกองทุนชุมชน กลุ่มอาชีพ เกษตรผสมผสาน กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มธุรกิจชุมชน (เช่น ปิมน้ำมัน การท่องเที่ยวชุมชน ศูนย์สมุนไพร ธุรกิจการเกษตร เป็นต้น
3. ผลที่จะได้เป็นการบูรณาการให้เข้มแข็งไปพร้อมๆกันทุกด้าน ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงจึงหมายถึงเศรษฐกิจสมดุล เป็นการกลับสู่สมดุลของสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียง 7 ด้าน คือ

1. ครอบครัวพอเพียง
2. จิตใจ (เอื้ออาทร) พอเพียง
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง
5. ปัญญาพอเพียง
6. ฐานวัฒนธรรมพอเพียง
7. ความมั่นคงพอเพียง

ดังนั้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเน้นไปที่ชุมชน ซึ่งปัจจุบันกำลังมีสถานภาพไม่แน่นอน และเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองตลอดเวลา ทำให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสั่นคลอนตามไปด้วย สิ่งที่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงขาดไปก็คือ คุณค่า หรือผลที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของเศรษฐกิจพอเพียง ฉะนั้น แนวโน้มของการพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงยังไม่สามารถออกไปจากแนวคิดเกี่ยวกับการผลิต การตลาดและกำไรได้ แม้ว่า

เป้าหมายค่อนข้างแน่ชัดว่า คือการ “อุ้มชูตัวเอง ให้เพียงพอต่อตัวเอง” ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านความรู้และด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

การวิจัยนี้จึงนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาของกระบวนการจัดทำ จนกระทั่งถึงขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารพอเพียง เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่แน่ชัดในการดำเนินตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ตั้ง

5. แนวคิดสื่อภาคประชาสังคม (Civic journalism)

แนวคิดเรื่องสื่อประชาสังคม(Civic journalism) หรือสื่อภาคประชาชน (Public journalism) เกิดจากการที่สื่อวารสารศาสตร์ดั้งเดิม (Traditional journalism) ไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากข้อจำกัดบางอย่าง ได้แก่ การอยู่ใต้อิทธิพลทั้งจากองค์กรที่เป็นเจ้าของสื่อ แม้แต่รูปแบบที่คิดว่าเป็นกลางที่สุดยังมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องของความจงรักภักดีต่อองค์กรและเงื่อนไขธุรกิจ ตลอดจนจนเสรีภาพในการนำเสนอเนื้อหาที่ยึดติดกับการนำเสนอแบบเดิมๆ และยึดติดกับคนบางกลุ่ม โดยเฉพาะภาครัฐเท่านั้น (มนทกานต์ ตปนียางกูร, 2545 : 17)

นิยามเชิงปฏิบัติการของสื่อภาคประชาชนพบว่าจะประกอบไปด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่เป็นของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่มุ่งหวังกำไรเป็นที่ตั้ง มีพันธกิจเพื่อสนองประโยชน์สาธารณะ มีเนื้อหาที่หลากหลายกว่าสื่อของภาครัฐและเอกชน มีเนื้อหามุ่งเน้นที่ข่าวสาระประโยชน์มากกว่าเนื้อหาบันเทิง และมุ่งหวังการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเรื่อง การเป็นเจ้าของ การกำหนดทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนทางการเงิน การรวบรวมกำลังคนและทรัพยากร และการประเมิน (พิรงรอง รามสูตร วรรณันท์ และคณะ, 2544 : 11 – 12)

สื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมเริ่มแรกเกิดจากโครงการข่าวที่ไม่เป็นข่าวซึ่งเป็นหนึ่งในกรณีศึกษาของสื่อภาคประชาชนในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีแรงบันดาลใจมาจาก The Project Censored ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีชื่อเสียงโด่งดัง กิจกรรมโครงการข่าวไม่เป็นข่าวเกี่ยวข้องกับการสำรวจและค้นหาหัวข้อข่าวที่ไม่ถูกนำเสนอโดยสื่อกระแสหลักทั้งที่ข่าวดังกล่าวมีความสำคัญ และส่งผลกระทบต่อชุมชนและชีวิตของประชาชน โดยโครงการข่าวไม่เป็นข่าวก่อตั้งและดำเนินงานโดยกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนรวมถึงนักวิชาการมหาวิทยาลัยที่มีหัวก้าวหน้า ส่วน

การสนับสนุนด้านการเงินได้รับมาจากสถาบันพัฒนาการเมือง ในช่วงปีของการดำเนินงานโครงการ ทางโครงการได้ออกหนังสือสรุปผลงานภายใต้ชื่อเดียวกับโครงการ ซึ่งเนื้อหาประกอบไปด้วยกรณีข่าว 6 เรื่องที่ไม่ถูกนำเสนอ พร้อมการวิเคราะห์เหตุผลประกอบ แต่หลังจากที่สถาบันปิดตัวลงในปี พ.ศ.2544 เนื่องจากขาดทุนสนับสนุนโครงการข่าวไม่เป็นข่าว จึงต้องหยุดดำเนินงานไปด้วย

ในงานเขียนของ Rosen และ Merrit กล่าวว่าสื่อเองต้องเป็นผู้ริเริ่มในการสนับสนุนกลไกที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของปัญหามากกว่าจะเป็นเพียงผู้ดู โดยเปิดพื้นที่ให้โอกาสประชาชนแสดงความคิดเห็น อภิปรายประเด็นสาธารณะ รวมทั้งสื่อเองต้องเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ประเด็น รวมถึงผลของการอภิปราย หาคำตอบให้กับสังคมรวมทั้งการประสานข้ามสื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการรายงานข่าวควรหลีกเลี่ยงวิธีการนำเสนอแบบเดิมที่จะสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลชั้นสูงหรือนักวิชาการ แล้วมาสรุปว่าเป็นความเห็นโดยรวม

สภาพการณ์ปัจจุบันของสื่อถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ (อนุชาติ พวงสำลี, 2543 : 165)

1. สื่อที่ถูกครอบงำโดยรัฐบาล เช่น การโฆษณาชวนเชื่อตามโครงการต่างๆโดยสื่อถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการทำงานของภาครัฐในการเผยแพร่แนวคิดและแนวปฏิบัติที่รัฐต้องการ ในลักษณะสำเร็จรูปไปสู่ประชาชนให้มีทัศนคติไปในทางที่รัฐต้องการได้ สะท้อนให้เห็นกระบวนการการสื่อสารในเชิงอำนาจนิยม

2. สื่อที่ถูกครอบงำโดยระบบทุนนิยม นอกจากสื่อกลุ่มนี้จะสนองความต้องการภาครัฐแล้ว ยังสนองต่อความต้องการให้กับคนบางกลุ่ม ซึ่งมีอิทธิพลเพื่อแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจด้วย

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแนวคิดกระบวนการสื่อสารที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง

Robert A. Hackett and Yuezhi Zhao (1998) ได้อธิบายลักษณะสำคัญของสื่อภาคประชาสังคมไว้ ดังนี้ (อ้างถึงในมนทกานต์ ตปนียางกูร, 2545 :19)

1. สื่อควรมีการนำเสนอข่าว แบบวิเคราะห์ถึงรากเหง้าของปัญหา
2. สื่อควรมีบทบาทในการสร้างจิตสาธารณะแก่ประชาชน

3. สื่อต้องเป็นผู้เริ่มจุดประเด็น เกาะติด เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอภิปรายประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

4. สื่อต้องมีบทบาทในการหาข้อมูลปัญหา หรือหาทางออกให้กับสังคม

5. สื่อต้องเป็นสื่อกลางในการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการแก้ปัญหา

การให้ความรู้ในการระบอบอาชีพ เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ จะช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งแนวคิดประชาสังคมเห็นว่า ประชาชนควรที่จะพึ่งตนเอง ไม่ควรคอยรับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเดียว และในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์บางประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ ได้มีการจัดโครงการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนบ้างแล้ว ดังนั้น การจัดอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ แก่ประชาชนจึงเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สื่อสิ่งพิมพ์สามารถกระทำได้เพื่อเสริมสร้างพลังให้กับภาคประชาชน

ดังนั้นแนวโน้มของประชาสังคมในสังคมไทยจึงเป็นความหวังที่ต้องค่อยๆ สร้างขึ้นมาโดยอาศัยพลังจากทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นองค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการด้านประชาสังคม และภาคธุรกิจเอกชนที่สนับสนุนแนวคิดประชาสังคม ทั้งนี้เพราะถ้าพึ่งเพียงผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับแนวความคิดในการนำเสนอข่าวใน “กระแสหลัก” มากกว่าจะมองถึงการนำเสนอ “ทางเลือก” ให้สังคมในอนาคต ซึ่งอาจทำให้กว่าที่สื่อมวลชนจะเข้าใจในการนำเสนอทางเลือกใหม่ให้กับสังคม

ฉะนั้น สื่อภาคประชาสังคม (Civic Journalism) จึงเน้นการรับฟังเสียงจากประชาชน ไม่สร้างข่าวขึ้นเองและเน้นข่าวที่เกี่ยวกับความสำเร็จของชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอื่นๆ และเน้นการทำให้ข่าวเกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านมากขึ้น รวมทั้งให้ความสนใจกับคำถามที่ว่า “เมื่ออ่านข่าวแล้ว ประชาชนผู้อ่านจะตัดสินใจได้อย่างไร และน่าจะต้องทำอะไรบ้าง” กล่าวคือเป็นการให้ความสนใจกับ “Conflict of Value” หรือความแตกต่างในเรื่องของคุณค่ามากกว่าความขัดแย้งในรูปแบบ

นอกจากนี้สื่อภาคประชาสังคม (Civic Journalism) ยังเน้นการทำข่าวที่ให้น้ำหนักของแหล่งข่าวมากกว่า 2 ฝ่าย โดยให้ฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำข่าวด้วย ทั้งนี้ให้มองผู้อ่านว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานและมีส่วนสะท้อนความคิดที่จะนำเสนอมากที่สุด

จากแนวคิดประชาสังคมกับบทบาทสื่อสิ่งพิมพ์ที่กล่าวมา ย่อมแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดทำสื่อภาคประชาสังคมก็มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกจากแนวคิดประชาสังคมทางหลักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ควบคู่ไปกับหลักการพัฒนาชุมชน ในงานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดนี้มาใช้วิเคราะห์บทบาทสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียงที่ทำหน้าที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ในวงการสื่อภาคประชาสังคมของสังคมไทย

6. แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

สำหรับแวดวงการพัฒนาทั้งของไทยและทั่วโลกนั้น หลักการ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” นั้นเป็นเครื่องรับประกันอย่างดีที่สุดของการพัฒนา การยอมรับโดยปริยายดังกล่าวนี้มีได้มีที่มาจาก การโต้แย้ง อภิปรายกันทางทฤษฎีเท่านั้น หากทว่าเกิดมาจากข้อเท็จจริงในสภาพความเป็นจริงด้วย ความรู้สึกเรื่อง “การมีส่วนร่วม” จะผูกโยงอยู่กับความรู้สึก “เป็นเจ้าของ” (Sense of belonging) ซึ่งเป็นเสมือนเหรียญ 2 ด้านในด้านหนึ่ง ความรู้สึกการเป็นเจ้าของจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจที่สามารถเข้าไป “จัดการ” กับสิ่งของหรือเรื่องราวนั้นได้ ซึ่งก็คือการเข้ามามีส่วนร่วมนั่นเอง

ที่มาของแนวคิด

จากประวัติศาสตร์การมีชีวิตสาธารณะในโลกตะวันตกซึ่งเริ่มต้นในยุคสมัยกรีก ในครั้งนั้นผู้ที่เป็พลเมือง (citizen) ของรัฐกรีกสามารถที่จะไปมีส่วนร่วมแบบโดยตรง (Direct participation) ในเรื่องการตัดสินใจประเด็นสาธารณะได้ทุกเรื่อง (Public issues) ด้วยการเปิดอภิปราย ชี้แจง ให้ข้อมูล และตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนที่เรียกว่าเป็นรูปแบบประชาธิปไตย แต่เมื่อสังคมสมัยใหม่มีขนาดใหญ่ขึ้น รูปแบบประชาธิปไตยแบบโดยตรงจึงเป็นไปได้ ดังนั้นจึงเกิดรูปแบบของประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทน (Representative Democracy) โดยคนส่วนใหญ่จะทำการเลือกตัวแทนของตนไปดำเนินการตัดสินใจประเด็นสาธารณะ

การใช้ประชาธิปไตยผ่านตัวแทนได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น เมื่อประชาชนได้คัดเลือกตัวแทนของตนไปเพียงครั้งเดียว แต่ผู้แทนดังกล่าวจะไปทำการตัดสินใจในเรื่องแทนประชาชนภายในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ตกลงกันเอาไว้ (เช่น 4 ปี 5 ปี 7 ปี) แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้แทนไม่สามารถจะตัดสินใจแทนประชาชนได้ทุกเรื่อง นอกจากนั้น ประชาชนยังขาดกลไกในการควบคุมตัวแทนของตนเอง เช่น ไม่มีอำนาจบังคับให้ผู้แทนตัดสินใจตามความต้องการของประชาชน หรือผู้แทนอยู่ห่างไกลจากชุมชน และเมื่อระบบการเมืองการปกครองพัฒนารูปแบบ

ที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การตั้งพรรคการเมือง การตัดสินใจของผู้แทนก็ต้องถูกผลักดันจากพลังแรงอื่นๆ (เช่น นโยบายพรรค) แทนที่จะโน้มไปตามความประสงค์ของประชาชน

ดังนั้นในปัจจุบันจึงเริ่มเกิดคำถามต่อการใช้รูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนแต่เพียงแบบเดียวว่า เป็นรูปแบบที่ใช้งานได้อย่างเหมาะสมหรือไม่สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และคำตอบก็คือ ไม่เหมาะสมและไม่เพียงพออย่างแน่นอน ดังนั้นจึงเริ่มเกิดขบวนการประชาธิปไตยแบบทางตรงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เช่น การเดินขบวนประท้วงของประชาชน กลุ่มต่างๆ การรวมตัวนัดหยุดงาน การยื่นจดหมายเปิดผนึก ฯลฯ ในท่ามกลางรูปแบบอันหลากหลายของประชาธิปไตยแบบทางตรงเช่นนี้ การสื่อสารเป็นช่องทางที่สำคัญช่องทางหนึ่งที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดประชาธิปไตยแบบทางตรงควบคู่ไปกับประชาธิปไตยผ่านตัวแทน และการสื่อสารรูปแบบที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ก็ต้องเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเช่นกัน

ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

William W. Reeder กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมทุกกลุ่ม (ลดาวัลย์ พอใจ ,2536: 23)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนได้ใช้สื่อของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน หลักการพื้นฐานสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมี 2 ประเภทใหญ่ (จุมพล รอดคำดี, 2542)

หลักการที่ 1 คำกล่าวของ Paulo Freire ที่ยืนยันว่า ประชาชนที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐ จะต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะที่บุคคลในทุกกระบวนการทางการเมือง ประชาชนทุกคนตั้งแต่ระดับบุคคลถึงหมู่คณะมีสิทธิที่จะพูด ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเน้นการฟังสิ่งที่ชาวบ้านพูด ยอมรับทัศนคติและเชื่อในความสามารถของประชาชน นั่นคือมีความเชื่อว่าในชุมชนนั้นไม่ว่างเปล่า หากแต่บรรจุไว้ด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา พลังสร้างสรรค์ ที่จะแก้ปัญหาชุมชนของตน

หลักการที่ 2 ได้แก่ คำประกาศของยูเนสโกจากการประชุมที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย เมื่อปี ค.ศ.1977 ที่ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง

- 1.การเข้าถึงสื่อ (access) หมายถึง การใช้สื่อเพื่อให้บริการแก่สาธารณชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการที่จะเกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างหลากหลาย และมี

วิธีการที่จะให้ประชาชนได้ตอบกลับหรือแสดงความต้องการในวิธีการจัดการผลิตรายการ หลากหลายวิธี (demands to production organization)

2. การมีส่วนร่วม (participation) ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในระบบการสื่อสาร ทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสาร

3. การมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าการแสดงความคิดเห็น และการให้คำปรึกษา คือ การที่ส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการจัดการด้วยตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด โดยประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน กำหนดนโยบาย การบริหาร และการผลิตสื่อด้วยตนเอง

ในหลักการของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของยูเนสโกดังกล่าว การมีส่วนร่วมในระดับเข้าถึงสื่อ (access) นั้น มีความเป็นไปได้ แต่ในระดับของการบริหารจัดการด้วยตนเองอาจจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ตามแนวทางยูเนสโกยังเน้นกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดังปรากฏข้อความดังนี้ “...กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory communication) ที่เน้นหลักการให้ประชาชนเข้าถึงสื่อ (access) การมีส่วนร่วม (participation) และการจัดการด้วยตนเอง (Self-management) เป็นการเน้นถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ยึดแนวคิดการสร้างความเข้าใจในการยอมรับความมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของประชาชน ซึ่งการยอมรับนั้นอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลาย (Diversity) ความไม่เป็นเพียงหนึ่งหรือความมีมากกว่าหนึ่ง (Plurality) (สุภิญญา กลางณรงค์, 2547 :6)

แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะมี 2 นัยยะ คือ (กรรณิการ์ เพ็งปรางค์ และ กาญจนา แก้วเทพ, 2548 : 63)

นัยยะแรก หมายความว่า การใช้การสื่อสารประเภทต่างๆ เป็นหนทาง หรือเป็น เครื่องมือนำไปสู่การมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ

นัยยะที่สอง หมายความว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมใน ตัวการสื่อสารเอง โดยรูปแบบของการเข้าถึงการสื่อสารนั้นมีอยู่ 3 รูปแบบคือ

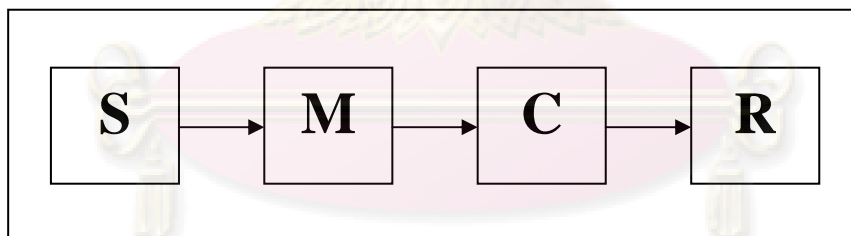
1. การเข้าถึงสื่อในฐานะผู้บริโภค หมายถึง การที่บุคคลมีโอกาสใช้สื่อในฐานะ “ผู้รับสาร/ผู้ดู/ผู้ชม/ผู้ฟัง/ผู้อ่าน” กล่าวคือ บุคคลสามารถเลือกบริโภคสื่อได้จากรูปแบบ รายการที่หลากหลาย และมีช่องทางในการสะท้อนปฏิกิริยาของตนสู่ผู้ผลิต ที่เรียกว่าเป็น “ผู้รับสารที่เอาการเอางาน” (Active audience)

2. การเข้าถึงสื่อในฐานะผู้ผลิต หมายถึง การที่บุคคลมีโอกาสเข้าร่วมในเชิงกระบวนการผลิต เช่น การเข้าร่วมเป็นแหล่งข่าว การมีส่วนร่วมในการเลือกประเด็นนำเสนอ เป็นต้น

3. การเข้าถึงสื่อในฐานะผู้บริหารสื่อ หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการตัดสินใจต่างๆ ในองค์กรสื่อ เช่น การกำหนดเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสม การกำหนดช่วงเวลา การวางระบบบริหารงาน หรือระบบงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนงานและนโยบายต่างๆ

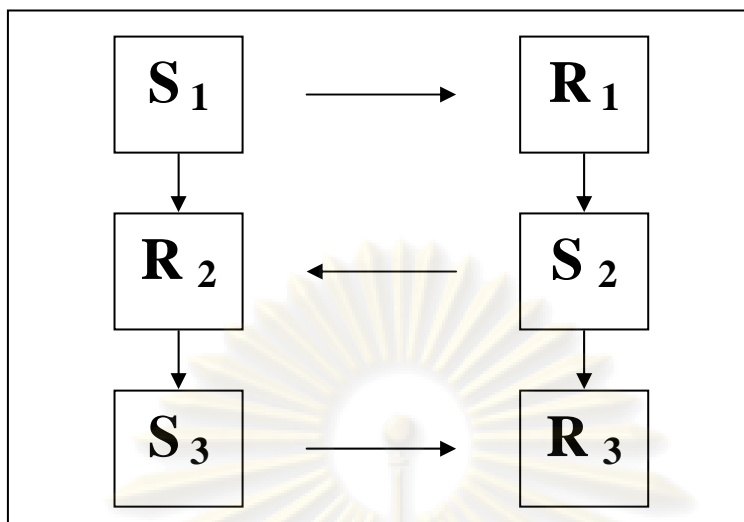
โดยทั่วไปในวงการนิเทศศาสตร์ จะแบ่งประเภทของการสื่อสารออกเป็น 2 แบบจำลองใหญ่ๆ คือ แบบจำลองเชิงการถ่ายทอดข่าวสาร (Transmission) และแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic)

1. แบบจำลองเชิงการถ่ายทอดข่าวสาร (Transmission) นั้นจะมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) คือ มีการถ่ายทอดข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยบทบาทของผู้ส่งและผู้รับจะตายตัว และหลังจากสื่อสารผ่านช่องทางสื่อต่างๆ แล้ว ผู้รับสารจะรับรู้และคิดตามกับผู้ส่งต้องการ ในแง่นี้ ผู้ส่งสารจึงเป็นผู้ที่ควบคุมกระบวนการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้รับสารนั้นจะมีบทบาทและส่วนร่วมเป็นเพียงผู้รองรับข่าวสารที่ถูกถ่ายทอดมาเท่านั้น

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองเชิงถ่ายทอด (Transmission Model)

2. แบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic) นั้นมีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) โดยที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารนั้นจะมีการสลับบทบาทกันไปมา หลังจากสื่อสารกันแล้วคู่การสื่อสารทั้งสองฝ่ายจะเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันแบบพบกันครึ่งทาง (shared meaning) ดังนั้นในแบบจำลองเชิงพิธีกรรมจึงเปิดโอกาสให้คู่การสื่อสารทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารได้มากกว่าแบบจำลองเชิงการถ่ายทอดข่าวสาร

แผนภาพที่ 2 แบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบแบบจำลองเชิงถ่ายทอดและเชิงพิธีกรรม

แบบจำลองเชิงถ่ายทอด	แบบจำลองเชิงพิธีกรรม
1.เป้าหมายหลักคือ การถ่ายทอดข่าวสารเพื่อการโน้มน้าวผู้รับสาร (Persuasion)	1.เป้าหมายหลักคือ การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร (Shared Meaning)
2.ความสำคัญของการสื่อสารจึงอยู่ที่ผู้ส่ง (Sender-centered)	2.ความสำคัญอยู่ที่ทั้งผู้ส่งและผู้รับสารซึ่งจะต้องทำความเข้าใจกันและกัน
3.ทิศทางการไหลของข่าวสารเป็นแบบทางเดียว (One-way flow) และเป็นแนวตั้ง (Vertical)	3.ทิศทางการไหลของข่าวสารเป็นแบบสองทาง (Two-way Flow) และเป็นแนวระนาบ (Horizontal)
4.บทบาทของการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับจะตายตัวตลอดกระบวนการสื่อสาร	4.บทบาทของผู้ส่งและผู้รับจะสลับสับเปลี่ยนกัน ไม่มีการผูกขาด
5.ผลลัพธ์ของการสื่อสาร เมื่อสิ้นสุดกระบวนการผู้รับสารจะรู้ข่าวสารหรือเห็นคัล้อยตามผู้ส่ง	5.หลังจากการสื่อสารสิ้นสุดแล้ว ทั้งผู้ส่งและผู้รับสารจะแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นของกันและกัน

เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

หากกล่าวเฉพาะในระดับชุมชนแล้ว เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมน่าจะมีดังต่อไปนี้ (กาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2543: 54-55)

1. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตัวเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง
2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อให้เห็นคุณค่าทางความคิดและความเชื่อของเขา เช่น เมื่อมีการนำเอาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ในวงกว้าง และคนทั่วไปให้การยอมรับโดยแสดงทัศนคติผ่านสื่อ (เป็น feedback) ก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง
3. เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมองและทัศนคติของตนเอง
5. เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนคติของชุมชน
6. ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจากการริเริ่มของบางส่วนเดี่ยวของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่งจะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นั้น แบ่งได้เป็น 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับที่น้อยที่สุดไปหาระดับที่มากที่สุด ได้ดังนี้ (อึ้งแล้ว, 2543 : 57 – 61)

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร(Audience/Receiver /Users) เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับล่างที่สุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้นยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็นการเลือกประเด็นปัญหา การเลือกวิธีการนำเสนอ จนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่ และผู้รับสารยังคงฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว
2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต / ผู้ร่วมแสดง (Sender/Producer/Co-producer/Performance) เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับที่

สูงขึ้นมา และจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ๆเพิ่มเติม หรือต้องมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลง โครงสร้างเก่าๆที่มีอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ร่วมผลิตนั้น ยังแบ่งออกได้ หลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ คือ

ขั้นก่อนผลิต (Pre – production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการก่อน การผลิตสื่อ ในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแง่มุมที่จะ นำเสนอ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ การเขียนบทแบบต่างๆที่ คัดเลือกฉากและตัวแสดง ฯลฯ

ขั้นการผลิต (Production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนของการลงมือผลิต เช่น การเข้าห้องจัดรายการ การลงมือถ่ายทำ ฯลฯ

ขั้นหลังการผลิต (Post –production Stage) ได้แก่ขั้นตอนหลังการผลิต เสร็จแล้ว ต้องมีการตัดต่อ การเพิ่มเติมด้านเทคนิคต่างๆ ฯลฯ

3.การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) การมีส่วนร่วมระดับนี้ ถือว่าเป็นรูปแบบสูงสุดของการมีส่วนร่วม และจะสังเกตเห็นได้ว่า ยิ่ง ระดับของการมีส่วนร่วมสูงขึ้นมากเท่าใด สัดส่วนของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ก็จะ เล็กกลง โดยในระดับการวางแผนและนโยบายนี้มีเพียงตัวแทนบางคนเท่านั้นที่จะเข้ามา ดำเนินกิจกรรมระดับนี้

ฉะนั้นการเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญที่ผู้ทำการสื่อสารมาสู่การให้ชุมชนเป็น ศูนย์กลาง นักพัฒนาจะเป็นผู้ตอบสนองมากกว่าผู้ออกคำสั่ง โดยเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่ผู้ ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิริยาโต้ตอบกันอยู่ตลอดเวลา และเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนใน ทุกระดับ กลยุทธ์ทางการสื่อสารจึงขึ้นอยู่กับหลักการที่เชื่อมโยงกันระหว่าง การสื่อสาร สันติภาพ ความเป็นประชาธิปไตย และการพัฒนาแบบขนานแท้ (authentic development)

แนวคิดประชาสังคมกับการให้ความสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการสื่อสารภายในชุมชนของตนเองนั้น นับว่าเป็นการเปิด โอกาสในการแสดงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคมให้ปรากฏมากขึ้นในสังคมไทยอันจะก่อให้เกิด กระบวนการสืบสร้างสื่อภาคประชาสังคมให้เข้มแข็งขึ้น

7.แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ (Agenda Setting)

การกำหนดวาระข่าวสารหรือเรื่องพิจารณาของสื่อมวลชน หมายถึง การที่สื่อมวลชนให้ความสนใจต่อประเด็นหรือหัวข้อที่เกี่ยวกับปัญหาในเรื่องต่างๆ จนทำให้ประชาชนได้รับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาประเด็นนั้นๆตามไปด้วย นั่นคือ สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้สึกคิดของประชาชนที่จะรับรู้ถึงความสำคัญในเรื่องต่างๆที่สื่อมวลชนเป็นผู้นำเสนอ (ชลาพันธ์ อุปกิจ, 2545: 32)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ (Agenda Setting) เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1922 โดยนักวิเคราะห์ทางการเมืองชื่อ วอลเทอร์ ลิปพ์แมน (Walter Lippmann) ใช้คำว่า “picture in our heads” โดยเสนอความเห็นที่สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญช่วยให้คนเราได้รับรู้และเรียนรู้สถานการณ์ต่างๆ ซึ่งตามปกติแล้วเราไม่มีโอกาสสัมผัสด้วยตนเอง (Lippmann, 1992 อ้างถึงใน Protes and McCombs, 1991)

ต่อมาในปี ค.ศ.1963 Bernard Cohen ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “สื่อมวลชนไม่ประสบความสำเร็จในการที่จะบอกว่าประชาชนควรคิดอะไร แต่กลับประสบความสำเร็จในการบอกประชาชนว่า ควรคิดเกี่ยวกับอะไร” (Cohen, 1963 อ้างถึงใน Protes and McCombs, อ้างแล้ว)

แนวคิดเรื่องการกำหนดวาระข่าวสารเป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น นั่นก็คือ ผลงานวิจัยของแม็กเวลล์ อี แม็กคอมบส์ (Maxwell E. McCombs) และดอนัลด์ แอล ชอว์ (Donald L. Shaw) ชื่อเรื่อง The Agenda-Setting Function of Mass Media (1972) งานวิจัยนี้ต้องการตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารข้อมูลการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1968 โดยตั้งสมมุติฐานในงานวิจัยดังนี้ “ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อทัศนคติหรือท่าทีก็ตาม สื่อมวลชนก็มีส่วนกำหนดวาระทางการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่มีต่อประเด็นทางการเมืองนั้นๆ (McCombs and Shaw, 1972 : 177)

เมื่อข่าวเป็นผลผลิตจากสื่อมวลชนที่เป็นผู้กำหนดว่าอะไรเป็นข่าวจากกระบวนการทำงานของกองบรรณาธิการแล้ว ผลจากงานวิจัยนี้ทำให้ แม็กคอมบส์และชอว์ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระทางการเมืองให้กับผู้อ่านว่า

“ในการคัดเลือก หรือเสนอข่าวสารนั้นบรรณาธิการ เจ้าหน้าที่ห้องข่าว และผู้ประกาศข่าวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความเป็นจริงทางการเมือง ผู้อ่านไม่เพียงแต่จะเรียนรู้จากประเด็นข่าวที่เลือกสรรให้ แต่ยังได้รับรู้ถึงความสำคัญของประเด็นข่าวจากความถี่ และการวางตำแหน่งในการนำเสนอ “(อั้งแล้ว, 1972 :176)

หลังจากนั้นก็มึ้นักวิชาการจำนวนมากที่สนใจศึกษาแนวคิดการกำหนดวาระข่าวสาร โดยมุ่งไปยังประเด็นที่ว่า การกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และสื่ออื่นๆ มีอิทธิพลต่อวาระข่าวสารของคนในสังคม หากสื่อมวลชนเสนอข่าวสารใดหรือละเลยที่จะเสนอข่าวสารใด ประชาชนก็จะคิดว่าข่าวสารที่นำเสนอมาก ๆ นั้นมีความสำคัญ ขณะที่ข่าวบางข่าวไม่ถูกนำเสนอหรือเสนอน้อย คนในสังคมก็จะคิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ (การดา ร่วมพุ่ม, 2541 :8-9)

ในช่วงเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา มีการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างวาระข่าวสารของสื่อมวลชนกับวาระข่าวสารของคนในสังคม โดยช่วงแรกการวิจัยมุ่งไปที่อิทธิพลของวาระข่าวสารของสื่อมวลชนซึ่งมีต่อคนในสังคม ทั้งนี้การกำหนดวาระข่าวสารหรือเรื่องพิจารณาของสื่อมวลชนหมายถึง การที่สื่อมวลชนให้ความสนใจต่อประเด็นหรือหัวข้อที่เกี่ยวกับปัญหาในเรื่องต่างๆ จนทำให้ประชาชนได้รับทราบ และตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหานั้นตามไปด้วย นั่นคือสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่จะรับรู้ถึงความสำคัญในเรื่องต่างๆ ที่สื่อมวลชนเป็นผู้นำเสนอ M.E. McCombs and D.L. Shaw (1976) ยังได้นำเสนอแบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารหรือข้อพิจารณาโดยสื่อมวลชน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 3 แบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารหรือเรื่องพิจารณาของ M.E. McCombs and D.L. Shaw (อ้างถึงใน Danis McQuail and Swen Windahl, 1976 : 104)

แบบจำลองนี้ แสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแสดงด้วย X₁ X₂ X₃ X₄ X₅ X₆ ที่มีขนาดเท่ากันทางซ้ายมือ จากนั้นสื่อมวลชนนำประเด็นข้างต้นไปนำเสนอให้สาธารณชนทราบ โดยมีการเน้นในเชิงปริมาณและความถี่ในแต่ละเรื่องให้มีความสำคัญที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงผลด้วยรูปแท่งตามแนวนอน ส่วน X₁ X₂ X₃ X₄ X₅ X₆ ที่มีขนาดไม่เท่ากันทางขวามือ นั้น เป็นระดับของการรับรู้ของสาธารณชนที่มีต่อประเด็นปัญหาต่างๆ อันเป็นผลมาจากการที่สื่อมวลชนเน้นและให้ความสำคัญต่อเรื่องใดมากหรือเรื่องใดน้อย ก็จะได้รับ การพิจารณาจากสาธารณะว่ามีความสำคัญมากหรือน้อยตามไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่า X₁ X₄ และ X₆ แสดงถึงการที่สาธารณชนตระหนักถึงความสำคัญมากที่สุด ส่วน X₂ X₃ และ X₅ นั้น สาธารณชนให้ความสำคัญรองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับการที่สื่อมวลชนกำหนดให้เห็นถึงความสำคัญและการนำเสนอ

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการจัดลำดับและให้ความสำคัญในการเสนอข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆบางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเท่านั้น เพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาและเห็นคล้อยตามว่า เป็นเรื่องสำคัญที่ควรให้ความสนใจมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับช่วงเวลานั้น (ชลาพันธุ์ อุปกิจ, 2545 : 33 – 34)

ดังนั้นแนวคิดเรื่องการกำหนดวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ (Agenda Setting) จึงนำมาเป็นแนวทางที่ชี้แนะการวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหานำวิจัยที่ว่า กลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกมีส่วนกำหนดเนื้อหาในนิตยสารพอเพียงอย่างไร ซึ่งการนำแนวคิดนี้มาประกอบการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาข้างต้น ก็สามารถทำให้มองเห็นรูปแบบการจัดทำนิตยสารพอเพียงได้ชัดเจนขึ้น

8.แนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative Media)

ในทางอุดมคติ สื่อสารมวลชน (mass media) เป็นสถาบันสาธารณะ และเป็นเครื่องมือการสื่อสารของสมาชิกในสังคม หากแต่เมื่อสังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ระบบทุนเป็นใหญ่ สื่อสารมวลชนซึ่งแยกไม่ออกจากสังคม ล้วนเป็นผลผลิตของระบบเศรษฐกิจ การศึกษา และการเมืองเช่นกัน สื่อสารมวลชนก็ได้เติบโตแปรเปลี่ยนไปสู่ความเป็น “ธุรกิจ” ที่ประกอบไปด้วยผลประโยชน์และอิทธิพล

สื่อสาธารณะอาจมีหลักการที่ดีแต่ในความเป็นจริงแล้วก็ยังมีข้อจำกัดในตัวเอง เนื่องจากเป็นสื่อสาธารณะจึงไม่สามารถลงรายละเอียด หรือมีความหลากหลายที่ตอบสนองความสนใจและความต้องการของกลุ่มชนที่หลากหลายในสังคมได้ ดังนั้นแนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative Media) สื่อท้องถิ่น (Local Media) สื่อชุมชน (Community Media) จึงเกิดขึ้นมาเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการสื่อสารที่ขาดหายไป

การกระจายเพื่อสาธารณะทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเป็นการริเริ่มจากข้างบน ได้แก่ ภาครัฐโดยมีบริษัทธุรกิจเอกชนเป็นพันธมิตรอยู่เบื้องหลังนั้น มีความจำกัดในตัวมันเอง ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ภาครัฐมีอำนาจและอิทธิพลสูงขึ้น พร้อมกับแนวคิดที่จะทำให้อำนาจรัฐเล็กลง ความจำกัดของสื่อกระจายเสียงเพื่อสาธารณะก็น่าจะยิ่งสูงขึ้นอีก โดยสื่อเพื่อสาธารณะมีความละม้ายคล้ายสื่อเพื่อหากำไรมากขึ้น หรือมีจุดยืนในประเด็นนโยบายสาธารณะที่

ไม่ต่างกันมากนัก ดังนั้นอาจจำเป็นต้องอาศัยสื่อทางเลือกที่เกิดขึ้นมาช่วยเสริมความเข้มแข็งแก่สื่อเพื่อสาธารณะและท้องถิ่นตามที่มุ่งหวังไว้ (อนุช อภาภิรมย์, 2542 : 47)

ในปัจจุบันมีสื่อทางเลือกเกิดขึ้นน้อยโดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้ว มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในกรณีหลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเอ็นจีโอ และองค์กรประชาชน ดังจะเห็นได้จากการชุมนุมประท้วงกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในระยะหลังนี้ (อ่างแล้ว, 2542 : 47)

เครื่องมือการสื่อสารของสังคมยุคสมัยใหม่ กลายเป็นยุทธปัจจัยสำคัญในการยึดครองอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจอยู่ทั่วทุกมุมโลก ดังคำกล่าวที่ว่า

“ผู้ใดยึดกุมระบบการสื่อสารของสังคมเอาไว้ได้ ผู้นั้นย่อมยึดกุมแนวความคิด ความรู้สึกและการกระทำของประชาชนเอาไว้ได้เช่นกัน” (กาญจนา แก้วเทพ, 2539 : 176)

ดังนั้นกลุ่มคนที่ไม่ใช้อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจย่อมต้องถูกกันออกไปจากการใช้เครื่องมือหรือเนื้อหาที่ในบริบทการสื่อสารของสังคม การจำกัด ปิดกั้น ครอบงำ ผูกขาดการสื่อสารโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจและทุนมาก กลายเป็นความจริงอันวิฤตที่เกิดขึ้นในประเทศที่ยังก้าวไปไม่ถึงความเป็นประชาธิปไตย เช่นในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ “สื่อทางเลือก” (Alternative media) จึงได้กำเนิดขึ้น

คำว่า “Alternative Media” หรือ “สื่อทางเลือก” เป็นคำที่ถูกกำหนดครอบคลุมให้ใช้เรียกครอบคลุมไปตั้งแต่ สื่อสิ่งพิมพ์นับตั้งแต่นิตยสารของพวกฮิปปี้ นิตยสารเฉพาะด้าน เรื่อยมาจนกระทั่งถึงหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอมุมมองในการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในแง่มุมที่แตกต่าง หรือแม้แต่หนังสือพิมพ์ระดับชุมชนหรือท้องถิ่น (Comedia, 1984 :95) ซึ่งการให้นิยามกว้างๆของคำว่า “Alternative Media” หรือ “สื่อทางเลือก” มักนำมาซึ่งความสับสนและนำไปสู่การถกเถียงของนักวิชาการด้านวารสารศาสตร์อยู่บ่อยครั้ง (อนันตา นานา, 2547 : 14)

นิยามคำว่า “Alternative Media” หรือ “สื่อทางเลือก” คือการแยกระหว่างคำว่า “สื่อกระแสหลัก” และ “สื่อทางเลือก” ดังนี้

สื่อกระแสหลัก (Mainstream Media) คือสื่อในแนวตั้ง (vertical) เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way communication) มีการนำเสนอด้านเดียว และถูกกำกับโดยกลไกของรัฐ หรือกลุ่มทุนนิยมผูกขาด รวมทั้งสื่อโลกาภิวัตน์ของบริษัทข้ามชาติที่มีโครงสร้างและเนื้อหาครอบงำสังคม และทำให้ประชาชนเป็นเพียงผู้รับสารและผู้ถูกกระทำเท่านั้น

สื่อทางเลือก (Alternative Media) คือสื่อคู่ตรงข้ามที่สวนกระแสต้านกับสื่อกระแสหลัก เป็นสื่อในแนวราบ (horizontal) ที่มีอิสระ สร้างสรรค์ และเป็นสื่อที่เติมเต็มในส่วนที่สื่อกระแสหลักขาด จึงเป็นการสื่อสารสองทาง (Two ways communication) ที่มุ่งสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มุ่งสร้างความเข้าใจและมุ่งหาความหมายร่วมของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงออกถึงการสื่อสารที่เสมอภาคและเท่าเทียม ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะได้สลับบทบาทกันซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาสังคม ทำให้ประชาชนกลายเป็นตัวหลักในการสื่อสารและเป็นฝ่ายกระทำการสื่อสารด้วย (ชัยวัฒน์ สุวิชัย , 2544)

นอกจากนี้ สื่อทางเลือกยังตอบสนองแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความยากจน ทั้งนี้เพราะทฤษฎีการพัฒนาสู่ความทันสมัยได้ใช้สื่อมวลชนขนาดใหญ่โดยสื่อสารจากบนลงล่าง ในขณะที่การเคลื่อนไหวของประชาชนรากหญ้าในการสร้างสรรค์สื่อขนาดเล็ก สามารถทำให้ประชาชนสามารถกำหนดความต้องการและเป้าหมายในการพัฒนาของตนเองได้มากกว่า

ดังนั้น สื่อทางเลือก ควรจะมีวิธีจัดตั้งและการทำงานดังนี้

1. ไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด ไม่ขายผู้รับสารให้แก่บริษัทผู้ลงโฆษณา
2. มีโครงสร้างเพื่อเคลื่อนลบความสัมพันธ์แบบลำดับชั้นทางสังคมที่เป็นอยู่
3. เป็นอิสระจากสถาบันสังคมอื่น โดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่

นักวิชาการจำนวนหนึ่งชี้ว่า การทำสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะในวงกว้างต้องใช้เงินทุนไม่น้อย และต้องการผู้จัดทำมืออาชีพเพื่อให้น่าสนใจ เป็นที่นิยมของผู้รับสาร ซึ่งหมายถึงต้องไปแข่งขันกับบริษัทที่ทำธุรกิจด้านสื่อมืออาชีพ และในที่สุดก็อาจจำเป็นต้องให้บริษัทเอกชนสนับสนุนหรือร่วมลงทุน เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับสื่อสาธารณะในประเทศสหรัฐอเมริกา การทำสื่อเพื่อชุมชนอาจจะลงทุนน้อยกว่าและไม่ต้องเผชิญกับการแข่งขันมากนัก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยมีขนาดไม่ใหญ่ ดังนั้น หนังสือพิมพ์สำหรับภูมิภาคมักไม่เข้มแข็ง คนท้องถิ่นก็นิยมซื้อหนังสือพิมพ์จากส่วนกลาง (อนุช อาภาภิรมย์, 2542 : 88)

สื่อสาธารณะที่แท้จริงน่าจะเป็นสื่อทางเลือก ซึ่งมีวิถีเลือกและนำเสนอข่าวที่ต่างกับสื่อกระแสหลัก เป็น “สื่ออิสระ” (Independent Media) อย่างแท้จริง สื่อทางเลือกนี้จะสร้างความหลากหลายให้แก่สื่อสารมวลชน เปิดเสรีภาพให้การรับรู้ข่าวสาร และการแสดงออกอย่างเป็นจริง

Cess J. Hamelink เรียกสื่อที่มีลักษณะดังกล่าวว่าเป็น สื่อภาคประชาชน (People's media) คือสื่อที่ปราศจากการควบคุมแทรกแซงจากอำนาจทั้งปวงแต่ก็มีจุดมุ่งหมายในการเสริมพลังภาคประชาชน ซึ่งเป็นการเผชิญหน้าโดยตรงของการลดทอนพลังกับโครงสร้างการครอบงำทางการสื่อสาร เป็นการเลือกหัวข้อที่แตกต่าง รวมทั้งเป็นวาทกรรมที่บอกเล่าเรื่องราวของตัวเอง และบอกเล่าความกลัว หรือความฝันในสำนวนวัฒนธรรมชุมชน (อ้างแล้ว, 2544)

ในระบบนี้ประชาชนธรรมดากลายเป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการสื่อสาร นั่นคือการที่พลเมืองต้องพัฒนามาเป็นผู้ส่งสาร (commu-nicative actors) แทนที่จะต้องตกอยู่ในสภาพเป็นผู้รับสารที่ถูกกระทำ (Passive audiences) และเป็นเพียงกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้เรียกได้ว่าเป็นเจ้าของสื่อและการจัดการด้านสื่อด้วยตนเอง (อนันตนา นานา, 2547 : 16)

ลักษณะและบทบาทของสื่อทางเลือก

ในเอกสารของยูเนสโก เรื่อง Alternative Media : Linking Global And Local (1993) ที่ศึกษาเรื่อง สื่อชุมชนท้องถิ่น ได้กล่าวถึงลักษณะและบทบาทสำคัญของสื่อทางเลือกไว้ดังต่อไปนี้ (อนันตนา นานา, 2547 : 16 -17)

1. สื่อทางเลือกมักกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวในสังคมและมีวัตถุประสงค์ชัดเจน เช่น การตอกย้ำหรือกระตุ้นให้เกิดการปฏิเสธรถเอาเปรียบทางการค้า หรือ การยึดถืออุดมการณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชน วัฒนธรรม การศึกษา เป็นเป้าหมายสำคัญ
2. แหล่งเงินทุนของสื่อทางเลือกต้องไม่ได้มาจากการสนับสนุนจากรัฐบาล หรือมุ่งแสวงหาผลกำไรจากโฆษณาเป็นหลัก
3. สื่อทางเลือกมักก่อตั้งกำกับดูแล และอำนวยความสะดวกโดยกลุ่ม หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไรต่างๆ และเป็นอิสระหรือเป็นของท้องถิ่น ในขณะที่สื่อกระแสหลักมักจะถูกกำกับและควบคุมโดยรัฐบาลหรือกลุ่มธุรกิจ

4. สื่อทางเลือกมักมีมีโนสำนึกของการเป็นสื่อทางเลือกนับตั้งแต่การจัดตั้งองค์กรขึ้น
5. สื่อทางเลือกมักจะนำเสนอ “ทางเลือก” ในการวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งในการวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาของสื่อกระแสหลัก และการวิพากษ์วิจารณ์ที่แตกต่างออกไป
6. เนื้อหาของสื่อทางเลือกในบางครั้ง หมายถึง เนื้อหา แนวคิด หรืออะไรก็ตามที่พบเห็นและได้รับการยอมรับอยู่ตามปกติ
7. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสาร ในบางครั้งสื่อทางเลือกทำหน้าที่คล้ายตัวเชื่อมโยงระหว่างผู้รับสารที่มีแนวความคิดในแนวทางเดียวกัน
8. เนื้อหาของสื่อทางเลือกมักถูกผลิตออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภคสารตามแต่ลักษณะของผู้รับสารซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป อาทิ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มผู้หญิง ประชาชนในแถบชนบท เป็นต้น
9. ขอบเขตในการกระจายตัวของสื่อทางเลือก ในบางครั้งอาจกระจายอยู่ในระดับท้องถิ่นมากกว่าที่จะอยู่ในระดับชาติ หรือระดับสากล

ที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่สามารถระบุคุณลักษณะของสื่อทางเลือกดังกล่าวได้ครบถ้วน หากแต่สามารถทำให้มองเห็นแนวคิดเกี่ยวกับสื่อทางเลือกได้อย่างเป็นระบบระเบียบในแนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative Media)

กลุ่มผู้ผลิตสื่อทางเลือก

กลุ่มผู้ผลิตสื่อทางเลือก เป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างจากกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจสื่อกระแสหลักค่อนข้างมาก คือผู้ผลิตที่มีความประสงค์ต้องการจะสื่อสารหรือสะท้อนทัศนะบางอย่างต่อผู้รับและสังคม แนวความคิดที่เสนอนั้นมักเป็นเรื่องใหม่ที่ทำทลายความเชื่อ ค่านิยมขิงสังคม หรือกล่าวได้ว่าเป็นการทวนกระแสเพื่อวิพากษ์สังคม โดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการแสวงหากำไร

สื่อทางเลือกจึงมักมีขนาดเล็ก อาจเป็นกลุ่มบุคคล หน่วยงาน บริษัท องค์กรเอกชน หรือกลุ่มเรียกร้องการเคลื่อนไหวในสังคม เช่น สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค มูลนิธิเพื่อสาธารณะประโยชน์ กลุ่มตัวแทนชุมชน กลุ่มสมาคมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่สื่อทางเลือกมิได้ผลิตออกมาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า จึงมักไม่มีการจัดจำหน่ายตามช่องทางการจัดจำหน่ายทั่วไป แต่อาจใช้วิธีส่งเสริมการขายคือส่งถึงสมาชิก

โดยตรง เช่น นิตยสารทิศทางไทของสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา หรือจุลสารแลใต้ของกลุ่มนักพัฒนาภาคใต้

ในขณะที่สื่อมวลชนกระแสหลักที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแสวงหาผลกำไรเป็นเป้าหมายหลัก มักมีรูปแบบ และเนื้อหาสาระที่เอาใจตลาด สอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อถือที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม การมีสื่อทางเลือกที่มีรูปแบบและเนื้อหาแตกต่างออกไปจากสื่อกระแสหลัก จึงช่วยให้สังคมมีความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น สื่อทางเลือกจึงเป็นสื่อที่ประชาชนจะใช้เป็นช่องทางในการสะท้อนเสียงที่แตกต่างออกไปจากสื่อกระแสหลักได้ (อนันตา นานา, 2547 : 18)

อย่างไรก็ตาม สื่อทางเลือกนี้มักเกิดจากการตื่นตัวของผู้คน จนกระทั่งมีการรวมตัวเป็นขบวนการประชาสังคม ประกอบไปด้วยเอ็นจีโอ และองค์กรประชาชนเป็นแกนกลาง รวมทั้งมีผู้คนจำนวนหนึ่งให้เห็นด้วย รับฟังและสนับสนุนการเคลื่อนไหวแบบประชาสังคมซึ่งมีความหลากหลายทั้งผู้เข้าร่วมและในประเด็นการต่อสู้ต่างๆ ได้สร้างความสำเร็จอย่างสูงทั้งในด้านความคิด วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม (อึ้งแล้ว, 2542 : 89)

จากแนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative Media) จะสามารถเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยศึกษา นิตยสารพอเพียง กับบทบาทในการเป็นสื่อทางเลือกของประชาชนในสังคม พร้อมทั้งยังสามารถนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิเคราะห์และทำความเข้าใจองค์กรผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงอีกด้วยเช่นกันว่าในการดำเนินงานจัดทำนิตยสารพอเพียงเป็นไปตามแนวคิดของสื่อทางเลือกเช่นไร

9.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนิตยสาร

1. กนกวรรณ นະนะกร (2542) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์กร รูปแบบ และการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารสกุลไทย พบปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารสกุลไทย ดังนี้ ปัจจัยด้านสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของสกุลไทยให้ปรับตัวไปตามกระแสสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการปรับราคาจำหน่ายของสกุลไทย เนื่องจากปัญหาราคากระดาษสูงขึ้น ในขณะที่ยอดการจำหน่ายลดลง ปัจจัยด้านความสนใจของผู้อ่าน แม้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะเป็นกลุ่มผู้หญิงส่วนใหญ่ แต่เนื้อหาที่ให้ความรู้ต่างๆนั้นก็มีผู้อ่านที่เป็นผู้ชายและ

เยาวชนด้วย ทำให้ต้องปรับปรุงเนื้อหาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่านอยู่เสมอ และปัจจัยด้านบุคลากรเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญ เพราะบรรณาธิการเป็นผู้ร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการจัดทำสกุลไทยแต่ละฉบับ อีกทั้งยังเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างเจ้าของ นักเขียน และผู้อ่าน ดังนั้นความสามารถของกองบรรณาธิการจึงเป็นปัจจัยสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสื่อภาคประชาสังคม

1. ชลาพันธ์ อุปกิจ (2545) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวันจังหวัดเชียงใหม่ตามแนวคิดประชาสังคม พบว่าการแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคมของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ที่สะท้อนผ่านข่าวและบทความยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาในระดับจังหวัด ที่เป็นไปตามความสนใจของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาในระดับชุมชนหรืออำเภอรอบนอกเท่าที่ควร และยังไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเวทีสาธารณะสำหรับประชาชนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมเพียงเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่หนังสือพิมพ์ในบางโอกาสเท่านั้น และส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้นำประชาสังคม ผู้นำทางความคิด หรือนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเท่านั้น ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนทั่วไปยังขาดโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น และกำหนดประเด็นวาระข่าวสารที่เกี่ยวกับปัญหาในท้องถิ่นได้ด้วยตัวเอง

ด้านอุปสรรคที่มีผลต่อการแสดงบทบาทประชาสังคมของหนังสือพิมพ์ ในส่วนของภาคประชาชน คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อ การข่าว การประชาสัมพันธ์ และความไม่ไว้วางใจในบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ส่วนอุปสรรคของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคือ วิธีคิดและความเชื่อในการกำหนดวาระข่าวสาร การให้ความสำคัญ และการใช้แหล่งข่าว รวมถึงมุมมองผลกระทบของข่าว ที่ใช้หลักการเดียวกับหนังสือพิมพ์ระดับประเทศ

2. ภัทราพร จงแจ่ม (2546) ศึกษาบทบาทในกระบวนการประชาสังคมของสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่า หนังสือพิมพ์ยังแสดงบทบาทในด้านนี้ได้ไม่มากนัก โดยบทบาทที่หนังสือพิมพ์แสดงออกมากที่สุดคือ การสัมภาษณ์แหล่งข่าวหลายฝ่ายโดยให้ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่จะนำเสนอ ส่วนบทบาทที่พบว่าแสดงออกน้อยที่สุดคือ การจัดให้มีหน้าที่เป็นเวทีสาธารณะให้โอกาสทุกฝ่ายในสังคมได้เขียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งในการสัมภาษณ์ประชาชนในฐานะแหล่งข่าวนั้น มักพบว่าหนังสือพิมพ์มักสัมภาษณ์เฉพาะผู้นำกลุ่ม แต่ไม่ได้เข้าไปพูดคุยกับประชาชนธรรมดา ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามหลักแนวคิดประชาสังคมก็พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนยัง

มีส่วนร่วมเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลแก่หนังสือพิมพ์ในบางโอกาสเท่านั้น และส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้นำประชาสังคม ผู้นำทางความคิดหรือนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเท่านั้น ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนทั่วไปยังขาดโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสื่อทางเลือก

1. Paulo Freire (1980) ศึกษาถึงศักยภาพของสื่อทางเลือกในการสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตย ไว้ในงานวิจัยเรื่อง Education as Practice for Liberation พบว่า สื่อทางเลือกมีศักยภาพและบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยดังต่อไปนี้ (1) สื่อทางเลือกสามารถสร้างเสียง (voice) ให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิ์มีเสียง (voiceless) ในสังคมได้ (2) สื่อทางเลือกสามารถสร้างอำนาจต่อรองทางสังคมให้แก่กลุ่มผู้ไร้อำนาจที่ได้รับความไม่เท่าเทียม และความ อยุติธรรมในสังคม (3) สื่อทางเลือกสามารถติดต่อกับชุมชนหรือสังคมที่ถูกตัดขาดด้วยการสื่อสารระหว่างกัน เป็นเครือข่ายสังคม (4) สื่อทางเลือกเปรียบเสมือนทางเลือกอีกทางหนึ่งในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล เนื่องจากมิได้ถูกจำกัดด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือถูกกีดกันด้วยอำนาจทางการเมือง จึงทำให้สื่อทางเลือกมีอิสระในการรวบรวม ประมวลและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาส่วนต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตอบปัญหานำวิจัยที่ว่า อุดมการณ์ในการจัดทำนิตยสารพอเพียงของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก รวมทั้งการนำเสนอเนื้อหา กระบวนการผลิตและการจัดทำนิตยสารพอเพียงภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียงนั้นเป็นอย่างไร พร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงประสบกับทางตันของการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่เป็นสื่อทางเลือกรูปแบบหนึ่งในภาคประชาสังคมของประเทศไทย

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

1. นิตยสารพอเพียงที่เกิดขึ้นและก่อตัวขึ้นมาครั้งนี้มีแนวคิดสอดคล้องตามบทบาทสื่อประชาสังคม
2. เป้าประสงค์ของการนำเสนอเนื้อหา และการจัดทำนิตยสารพอเพียงของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก ที่มุ่งเน้นการนำเสนอถึงแก่นความคิดหลักชีวิตพอเพียงมาเป็นวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานและการจัดทำนิตยสารพอเพียงนั้นมีความสอดคล้องกับวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ดำเนินตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามศัพท์

สื่อภาคประชาสังคม หมายถึง สื่อที่ไม่เป็นของทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่มุ่งหวังกำไรเป็นที่ตั้งมีพันธกิจสนองประโยชน์สาธารณะ มีเนื้อหามุ่งเน้นที่ข่าวและสาระประโยชน์มากกว่าเนื้อหาบันเทิง และมุ่งหวังการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่อง การเป็นเจ้าของที่เน้นบทบาทการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆของประชาชนในชุมชนเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน การกำหนดทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนด้านการเงิน การรวบรวมกำลังคนและทรัพยากร รวมถึงการประเมินผล

ในงานวิจัยนี้ หมายถึง วารสารและนิตยสารพอเพียงของกลุ่มองค์กรนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกในโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกและกลุ่มองค์กรผู้ให้ความสนับสนุนด้านต่างๆเกี่ยวกับกิจการงานด้านพัฒนาสังคมได้เล็งเห็นให้มีการจัดทำวารสารพอเพียงขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการบอกเล่าข่าวสารและสาระอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในภูมิภาคที่กลุ่มนักพัฒนาชุมชนกลุ่มนี้รับผิดชอบอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพึ่งพาตนเองด้วยทุนแห่งชีวิตโดยการยึดหลักแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นที่ตั้ง เพื่อพัฒนาคน พัฒนาชุมชน และพัฒนาสังคมให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี

ในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นยังได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชนโดยผ่านทางผู้นำหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชนที่คอยอำนวยความสะดวกในการจัดหาข้อมูลและยังเป็นส่วนหนึ่งของผู้ถ่ายทอดเรื่องราวภายในท้องถิ่นของตนและการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพสามารถพึ่งพาตัวเองด้วยทุนแห่งชีวิตพอเพียง

วาทกรรมชีวิตพอเพียง หมายถึง คำ กลุ่มคำ ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาพ สัญลักษณ์ การเรียงประโยค รูปแบบของภาษาที่ใช้สื่อความหมายเรื่องชีวิตพอเพียง โดยนำเสนอผ่านทางวารสารและนิตยสารพอเพียง และมีการผลิตซ้ำจนก่อให้เกิดชุดของความหมายเรื่องชีวิตพอเพียง ที่มีแนวคิดหลักของการอัญเชิญแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดทำนิตยสาร

กลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก หมายถึง คณะผู้จัดทำและผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยมีเหล่านักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก และองค์กรสมาชิกร่วมต่างๆ ใน 7 จังหวัด คือ จ.นครปฐม จ.สมุทรสงคราม จ.ราชบุรี จ.เพชรบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.กาญจนบุรี และ จ.สมุทรสาคร ที่ทำงานด้านพัฒนาสังคมสนับสนุนให้มีการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงขึ้นโดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกของโครงการชุมชนเป็นสุขแห่งภาคตะวันตก

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้แนะแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

พอดี หมายถึง เมื่อเรารู้จักว่าจุดใดคือ “พอ” เมื่อนั้นเราก็เกิด “ความพอใจ” เมื่อรู้จักความพอใจ ก็รู้จัก “ความพอประมาณ” เมื่อรู้จักความพอประมาณก็จะรู้จัก “ให้” เมื่อรู้จักให้ก็เริ่มเกิดการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน เกิดความสงบในสังคม เกิดความเข้มแข็งในชุมชน เกิดศักยภาพและท้ายที่สุดจะเกิดความมั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยแก่น ว่าด้วยคุณค่า เช่นสติ ความรอบคอบ พอดี และทางสายกลาง และว่าด้วยสติปัญญา เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองแล้วในโครงการพระราชดำริต่างๆของพระองค์ จนทรงเห็นจริงว่าสามารถทำได้

ในงานวิจัยนี้ แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำเอาแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่ในกรอบใหญ่ของแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมานำเสนอเพื่อถ่ายทอดผ่านรูปแบบนิตยสาร การจัดทำนิตยสาร การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่เหมาะสมกับรูปแบบวิถีชีวิตของคนไทยตามลักษณะประเทศและสภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นการพึ่งพาตนเองและดำรงชีพด้วยตนเอง ดังที่ปรากฏในวารสารและนิตยสารพอเพียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติของวารสารและนิตยสารพอเพียง

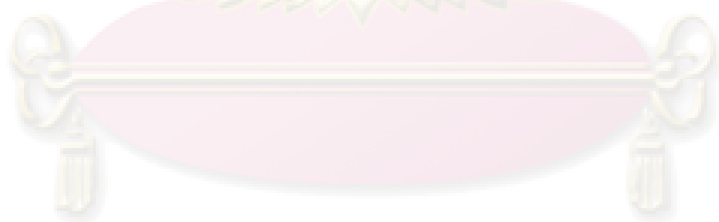
ชมรมนักพัฒนาตะวันตก เป็นการรวมกลุ่มกันของคนจากหลากหลายบทบาทในภูมิภาคตะวันตก ตั้งแต่แกนนำชุมชน แกนนำประชาสังคม นักวิชาการ กลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานพัฒนาในภูมิภาค และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (sif) บางส่วนเพื่อสนับสนุนกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการเมืองภาคพลเมือง ดังนั้นจึงได้ริเริ่มการจัดทำวารสารขึ้น โดยใช้ชื่อว่า พอเพียง เพื่อเป็นการสานอุดมการณ์หลักในการทำงานด้านพัฒนาให้บรรลุผลมากยิ่งขึ้น การจัดทำวารสารพอเพียงจึงเป็นประโยชน์ในการเป็นสื่อกลางที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาตนเองของคนในชุมชน โดยนำเสนอเรื่องราวของบุคคลตัวอย่างที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างประสบความสำเร็จด้วยการยึดหลักการพึ่งตนเอง และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงให้เกิดสุข ในระยะเริ่มแรกของการจัดทำวารสารพอเพียงนั้นได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือองค์กร สสส. (โดยมีสัญญาให้จัดทำวารสารหรือนิตยสารที่อันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดต่อสังคมส่วนรวม เป็นจำนวน 11 เล่ม และพ็อกเก็ตบุ๊ก 1 เล่ม) จึงทำให้สามารถเผยแพร่วารสารด้วยการแจกฟรี ทำให้มีผู้อ่านสนใจในการนำเสนอเนื้อหาของวารสารพอเพียงที่มุ่งนำเสนอเรื่องราวการพึ่งพาตนเองของบุคคลตัวอย่าง ผู้คนในท้องถิ่นและกิจกรรมการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยยึดแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้มีผู้สนใจรับวารสารพอเพียงเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาในเล่ม รวมทั้งระบบการจัดทำนิตยสารให้มีจำนวนเล่มมากขึ้นเพื่อใช้ในการเผยแพร่เชิงพาณิชย์ด้วย เนื่องจากงบประมาณสนับสนุนที่ได้รับนั้นไม่สามารถรองรับกับความต้องการนิตยสารที่เผยแพร่โดยให้เปล่า จึงทำให้วารสารพอเพียงพัฒนามาเป็นนิตยสารพอเพียงที่วางจำหน่ายตามแผงหนังสือ โดยมุ่งเน้นการผลิตนิตยสารเพื่อนำเสนอเรื่องราวของคนในชุมชนให้กับคนในเมืองได้รับรู้ และนำเสนอเรื่องราวของคนเมืองให้คนในชุมชนได้รับรู้เช่นกัน เป็นเสมือนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องราวของชีวิตระหว่างกลุ่มคน 2 กลุ่ม

ระยะเวลา 2 ปี ในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงทั้งสิ้น จำนวน 12 ฉบับ นั้น ก็จะต้องยุติบทบาทของตนเองลง เนื่องจากการหมดสัญญาจากองค์กรที่สนับสนุนทางด้านเงินทุน จึงทำให้นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม เป็นนิตยสารฉบับสุดท้ายที่ทางกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกได้จัดทำขึ้น

ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงประสบกับทางตันของการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่เป็นสื่อทางเลือกรูปแบบหนึ่งในภาคประชาสังคมของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจัดทำวารสาร และนิตยสารพอเพียงก็ยังคงยื่นหยัดสืบสานอุดมการณ์ในการผลิตนิตยสารที่เป็นสื่อทางเลือกให้กับคนในสังคมต่อไป ถึงแม้จะเกิดปัญหาทางด้านเงินทุนสนับสนุนการจัดทำนิตยสาร ทางคณะผู้จัดทำต่างก็ระดมกำลังทั้งร่างกาย และแรงใจเพื่อค้นหาทางออกให้กับนิตยสารพอเพียง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2549 เหล่าผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงได้จัดเสวนาเพื่อหาทางออกให้กับนิตยสารพอเพียง โดยมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และเหล่าสมาชิกของนิตยสารพอเพียงมาร่วมแสดงความคิดเห็นถึงการยุติบทบาทของนิตยสารพอเพียงลงในครั้งนี้

นอกจากนี้ทางคณะนักพัฒนาภาคตะวันตกผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงกำลังริบเร่งดำเนินการสรรหาเงินทุนสนับสนุนเพื่อนำมาเป็นทุนในการจัดทำนิตยสารพอเพียงต่อไป โดยในช่วงเวลานี้ได้มีการหารือกับองค์กร สสส. เพื่อขอเงินทุนสนับสนุนในการดำเนินการพัฒนาและจัดทำนิตยสารพอเพียงขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่ยังคงอยู่ในช่วงเวลาของการเขียนโครงการเพื่อวางโครงร่างพัฒนานิตยสารพอเพียงให้มีคุณภาพเพื่อนำเสนอต่อองค์กร สสส. เพื่อขออนุมัติเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำนิตยสารพอเพียงในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม

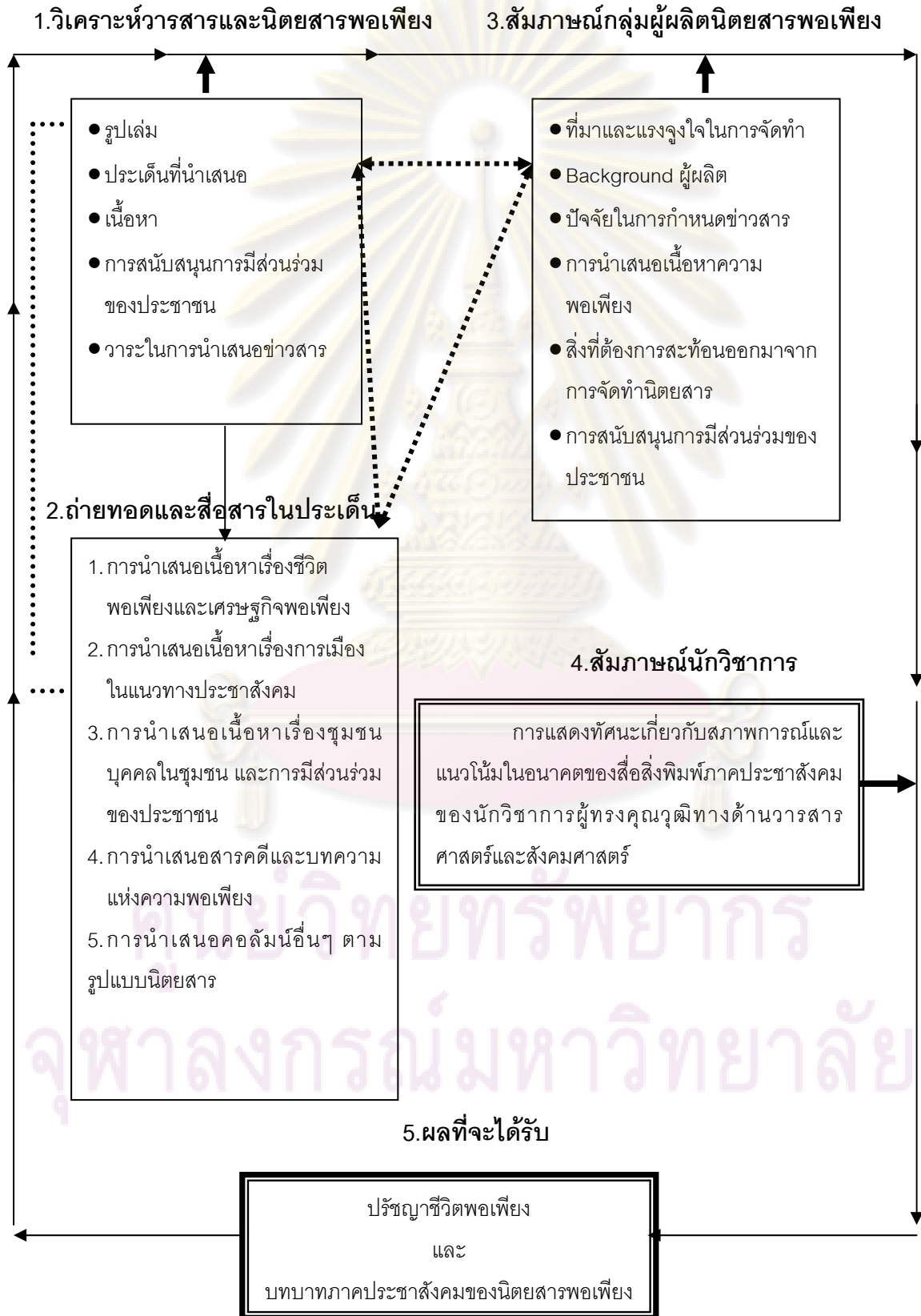

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4 แสดงกรอบแนวคิด(Conceptual Framework)

กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

การถ่ายทอดปรัชญาชีวิตพอเพียงและบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องปรัชญาชีวิตพอเพียงและบทบาทสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการกำเนิดและพัฒนาการของนิตยสารพอเพียง ที่แต่เดิมคือวารสารพอเพียง โดยใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างละเอียดและลึกซึ้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อดูพัฒนาการความเป็นมาของการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง จากลักษณะทางกายภาพของนิตยสาร การนำเสนอเนื้อหา และกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

2. วิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ปรากฏในการนำเสนอเนื้อหาตามคอลัมน์ต่างๆ ภายในนิตยสารพอเพียง และการวิเคราะห์สัญลักษณ์วิทยาร่วมด้วยในการดำเนินการผลิตนิตยสารของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียง

3. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ผ่านตัวแทนของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตก ตัวแทนกลุ่มบุคคลของภาคประชาชน และตัวแทนกลุ่มนักวิชาการ ที่มีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาในวารสารและนิตยสารพอเพียง เกี่ยวกับแนวโน้มในการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่จะสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทภาคประชาสังคม

4. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อทราบถึงสภาพการณ์และแนวโน้มในอนาคตของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม

ข้อมูลทั้งหมดที่นำมาทำการศึกษา นั้น มุ่งศึกษาวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่เป็นแก่นความคิดหลักในการดำเนินการจัดทำและนิตยสารพอเพียง และศึกษาการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยจะอภิปรายผลที่ได้มาตอบปัญหานำวิจัยทั้ง 4 ข้อข้างต้น ซึ่งการดำเนินงานวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงเอกสาร การเก็บข้อมูลเชิงเอกสารจากวารสารพอเพียง ในช่วงแรกคือ เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนธันวาคม พ.ศ.2548 จำนวน 6 ฉบับ และในช่วงที่ 2 คือ นิตยสารพอเพียง เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนตุลาคม พ.ศ.2549 จำนวน 6 ฉบับ โดยฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม พ.ศ.2549 เป็นฉบับสุดท้ายในการจัดทำและเผยแพร่ เนื่องจากการขาดเงินทุน เพราะหมดสัญญากับองค์กรที่ให้เงินทุนสนับสนุนในการจัดทำ ดังนั้นจะมีจำนวนวารสาร และนิตยสารพอเพียงที่จะทำการศึกษาทั้งหมดเป็นจำนวน 12 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา รูปแบบของนิตยสาร การนำเสนอเนื้อหาของนิตยสาร การเผยแพร่และการจัดจำหน่ายนิตยสารภาคประชาสังคมในเชิงพาณิชย์ ที่มีแก่นความคิดหลักและวาทกรรมชีวิตพอเพียงปรากฏในนิตยสาร ร่วมกับการเสริมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วย เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและเนื้อหาของนิตยสารพอเพียงในฐานะสื่อภาคประชาสังคมที่มีแนวคิดหลักเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นที่ตั้ง

2. ข้อมูลจากบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิตนิตยสารพอเพียง เพื่อสอบถามถึงจุดกำเนิดของนิตยสาร การกำหนดเนื้อหาในการนำเสนอ เป้าหมายของการจัดทำนิตยสาร กระบวนการผลิต และช่องทางการดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงในอนาคตหลังจากการประสบกับปัญหาด้านเงินทุนสนับสนุน คือ

1. บรรณาธิการผู้จัดทำนิตยสารพอเพียง คือ พุทธินันท์ สุขพรรวรกุล

2. ตัวแทนกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพสตรีวันตก จำนวน 3 คนจาก 15 คน ได้แก่

2.1 พรภิรมย์ ดิศกำพล

2.2 เจษฎา สุตาคำ

2.3 สาโรจน์ มูลพวก

3. ตัวแทนกลุ่มบุคคลของภาคประชาชน ที่มีส่วนร่วมเป็นนักเขียนของวารสารและนิตยสารพอเพียง จำนวน 2 คน ได้แก่

3.1 คำเตือน ภาษี สมาชิกของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานและโครงการเสริมอาชีพแห่งภาคอีสาน 5 จังหวัด (จ.บุรีรัมย์, นครราชสีมา, สุรินทร์, ขอนแก่น และอำนาจเจริญ) และผู้เขียนบทความเรื่องเกษตรกรรมชาติลงในคอลัมน์ “เกษตรประณีตกับพ่อค้าเตือน ภาษี” ในวารสารและนิตยสารพอเพียง

3.2 บุญปรอด เจริญฤทธิ์ ตัวแทนกลุ่มภาคประชาชน ผู้ดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน “มหาวิชาลัย” ของ จ.สมุทรสงคราม และผู้เขียนบทความเรื่องการแปรรูปวัตถุดิบธรรมชาติเพื่อเพิ่มค่าและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในคอลัมน์ “คิดเพิ่มเติมค่า” ในวารสารและนิตยสารพอเพียง

4. ตัวแทนกลุ่มนักวิชาการด้านประชาสังคม จำนวน 2 คน ได้แก่

4.1 โสภณ นาขวัญ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเรื่องประชาสังคมและหลักการเกษตรกรรมเพื่อยั่งยืนอย่างพอเพียง และผู้เขียนคอลัมน์ “การเมืองภาคพลเมือง” ในวารสารและนิตยสารพอเพียง

4.2 สรณพงษ์ บัวโรย นักวิชาการเกษตรจังหวัด สมุทรสงครามที่ทำงานด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรและการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียงให้กับภาคชุมชนผู้เขียนคอลัมน์ “คิดเพิ่มเติมค่า” ในวารสารและนิตยสารพอเพียง

2. นักวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือผู้นำทางความคิดด้านสังคม จำนวน 3 คน เพื่อสอบถามถึงสภาพการณ์และแนวโน้มในอนาคตของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม ได้แก่

1. รศ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์)
2. รศ.สุริชัย หวันแก้ว (นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาสังคมและชุมชน และเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ)
3. นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ผู้อำนวยการสื่อประชาสังคม จ.อุบลราชธานี และประธานคณะกรรมการปฏิรูปสื่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลจากวารสารและนิตยสารพอเพียงจำนวน 12 ฉบับ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสำรวจบทบาทในการเป็นสื่อภาคประชาสังคม และการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียง โดยศึกษาตามประเด็นหลักๆดังต่อไปนี้

ประเด็นที่จะศึกษาในการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสาร

1. ความเป็นมาและพัฒนาการของนิตยสารพอเพียง ทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้จัดทำและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนิตยสารเพื่อดูพัฒนาการความเป็นมา และกระบวนการผลิตนิตยสารพอเพียง

2. วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ปรากฏในเนื้อหาและการดำเนินการจัดทำที่แสดงผ่านลักษณะทางกายภาพของนิตยสาร ทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) และการวิเคราะห์สัญลักษณ์วิทยา (Semiology Analysis)

3. รูปแบบเนื้อหา และแนวนโยบายของนิตยสารพอเพียงที่สะท้อนถึงการดำรงบทบาทภาคประชาสังคม ทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้จัดทำ กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน และกลุ่มตัวแทนนักวิชาการด้านประชาสังคม เป็นต้น

4. การดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคม และแนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง ทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือผู้นำทางความคิดด้านสังคม

แนวทางในการศึกษาเอกสาร

รูปแบบนิตยสาร ทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1. ประเภทนิตยสาร
2. ชื่อและโลโก้
3. ขนาดรูปเล่ม
4. ราคา

5. กระดาษที่ใช้พิมพ์
6. จำนวนหน้าเนื้อหา และจำนวนหน้าโฆษณา
7. การนำเสนอภาพปก
8. การแบ่งหมวดหมู่และคอลัมน์ต่างๆภายในนิตยสาร

รูปแบบเนื้อหาภายในนิตยสาร จะทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ตามประเด็นหลักๆดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงและเศรษฐกิจพอเพียง
2. การนำเสนอเนื้อหาเรื่องเรื่องชุมชน บุคคลของชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. การนำเสนอเบ็ดเตล็ด เช่น บทกวี นิทาน และโหราศาสตร์ เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงเอกสาร แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในการนำเอาแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ทางด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และวิธีการผลิต

3. การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเหล่าผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมศาสตร์และวารสารศาสตร์เกี่ยวกับสภาพการณ์และแนวโน้มในอนาคตของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คำถามปลายเปิดที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน สำหรับผู้ส่งสาร คือ กลุ่มพัฒนาชุมชนชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก ตัวแทนกลุ่มบุคคลของภาคประชาชน ตัวแทนกลุ่มนักวิชาการด้านประชาสังคม และส่วนสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อภาคประชาสังคมในแวดวงนิเทศศาสตร์ และสังคมศาสตร์

1.1 คำถามปลายเปิดสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียง คือ บรรณาธิการของนิตยสารพอเพียง และกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก

เพื่อศึกษาว่ากิจกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหาและการผลิตนิตยสารพอเพียง

1. กระบวนการจัดทำนิตยสารและการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารพอเพียงมีลักษณะของวาทกรรมชีวิตพอเพียงอย่างไร
2. การมุ่งเสนอแก่นความคิดแห่ง ความพอเพียง ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนสะท้อนต่อการดำเนินงานจัดทำนิตยสารพอเพียงอย่างไร

เพื่อศึกษาแนวความคิดและพัฒนาการของการจัดทำนิตยสารพอเพียงภายใต้ปรัชญาชีวิตพอเพียง

1. นิตยสารพอเพียงมีพัฒนาการความเป็นมาอย่างไร

เพื่อศึกษาถึงแนวทางการจัดทำนิตยสารพอเพียงตามแนวคิดสี่ภาคประชาสังคมของกลุ่มพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก

1. ในช่วงเริ่มต้นการจัดทำนิตยสารบรรยากาศทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองเป็นอย่างไร และเป็นเงื่อนไขที่เกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการเริ่มต้นดำเนินงานอย่างไรบ้าง
2. ในระยะเริ่มต้นกลุ่มผู้จัดทำมีการวางแผนงานบริหารการจัดทำนิตยสารพอเพียงอย่างไร
3. กระบวนการตัดสินใจในการจัดทำนิตยสารพอเพียงเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับบุคคลใดเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจด้วยหรือไม่อย่างไร
4. รูปการณ์ปัจจุบันของนิตยสารพอเพียงเป็นอย่างไร และมีส่วนสะท้อนถึงบทบาทสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมหรือไม่ อย่างไร
5. นโยบายในอนาคตของกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงหลังจากยุติการจัดทำนิตยสารพอเพียงลงชั่วคราวเป็นไปในลักษณะใด

เพื่อทราบถึงรูปแบบการกำหนดเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา นโยบายขององค์กร การเผยแพร่สาร และการดำเนินการผลิตนิตยสารพอเพียงตามแนวคิดสี่ภาคประชาสังคม

1. นิตยสารพอเพียงมีแนวคิดและนโยบายในการจัดทำนิตยสารอย่างไร
2. นิตยสารพอเพียงมีการนำเสนอเนื้อหาและการจัดทำนิตยสารเป็นไปตามบทบาทสื่อภาคประชาสังคมอย่างไร

3. นิตยสารพอเพียงเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต การจัดทำนิตยสารและการกำหนดเนื้อหาเพื่อการนำเสนอหรือไม่อย่างไร
4. กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงที่มีทีมงานในการจัดทำนิตยสารกี่คนตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน แต่ละคนมีปมหลังและทักษะความชำนาญอย่างไร เหตุใดจึงรวมตัวกันและสร้างความคิดร่วมกันในการจัดทำนิตยสารพอเพียงขึ้น
5. กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงมีการแบ่งสายงานและตัวบุคคลในการดำเนินงานด้านการจัดทำนิตยสารอย่างไร
6. ในช่วงดำเนินงานของสายงานต่างๆมีอุปสรรคและปัญหาอย่างไรบ้างในการจัดทำนิตยสาร
7. นโยบายในการกำหนดแนวทางของนิตยสาร และการกำหนดกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายเป็นอย่างไร
8. กลุ่มผู้จัดทำได้รับแนวคิดหรือแรงบันดาลใจใดในการจัดทำรูปลักษณ์ของนิตยสารพอเพียงที่ออกมาดังรูปแบบเช่นนี้
9. คณะผู้จัดทำได้มีการสำรวจทัศนคติและค่านิยมของผู้อ่านกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังจากการเผยแพร่นิตยสารพอเพียงหรือไม่ อย่างไร และทางกลุ่มผู้จัดทำมั่นใจได้อย่างไรว่า ผู้อ่านต้องการบริโภคนิตยสารที่นำเสนอเนื้อหาประเภทนี้
10. กลุ่มผู้จัดทำใช้แนวทางใดในการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อบอกกล่าวถึงการกำเนิดขึ้นของนิตยสารพอเพียงในระยะแรก เหตุใดจึงใช้วิธีการเผยแพร่เช่นนั้น
11. กลุ่มผู้จัดทำคิดว่าอะไรคือจุดเด่นของนิตยสารพอเพียงที่สามารถดึงดูดผู้อ่านและผู้ที่สนใจ รวมถึงผู้ที่บอกรับเป็นสมาชิกของนิตยสารพอเพียง
12. กลุ่มผู้จัดทำมีโครงการหรือกิจกรรมใดบ้างที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านหรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพบปะ พูดคุยกับกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียง
13. ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบันทางกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงใช้แหล่งเงินทุนจากไหน และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการระดมทุนเพื่อจัดทำนิตยสารจากรูปแบบเดิมหรือไม่อย่างไร
14. กลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงมีการบริหารเงินทุนอย่างไร
15. ปริมาณเงินทุนสนับสนุนที่ใช้ในช่วงเริ่มต้นการจัดทำนิตยสารพอเพียงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
16. ในช่วงที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านเงินทุนสนับสนุนหรือไม่อย่างไร
17. การกำหนดราคาและช่องทางในการจัดจำหน่ายเชิงพาณิชย์เป็นอย่างไร
18. เพราะเหตุใดจำนวนหน้าและราคาของนิตยสารพอเพียงถึงไม่เท่ากัน และไม่ตรงตามหลักการจัดทำนิตยสารทั่วไป
19. เมื่อนิตยสารพอเพียงประสบกับปัญหาทางด้านเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำ ทางกลุ่มผู้จัดทำมีการดำเนินงานอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว

20. การเผยแพร่นิตยสารพอเพียงในระยะเริ่มแรกกับในปัจจุบันมีแผนดำเนินงานเพื่อเผยแพร่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.2 คำถามปลายเปิดสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มนักวิชาการหรือผู้นำทางความคิดด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์

เพื่อทราบทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์เกี่ยวกับอนาคตของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคม

1. นิตยสารพอเพียงมีบทบาทในการดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคมหรือไม่ อย่างไร
2. นิตยสารพอเพียงมีสถานภาพทางสังคมเป็นสื่อทางเลือกด้วยหรือไม่ อย่างไร
3. พัฒนาการของสื่อภาคประชาสังคมไทยเป็นอย่างไร มีการกำเนิดขึ้นจากปัจจัยใดและมีแรงจูงใจใดบ้าง
4. อาจารย์มีทัศนะอย่างไรเกี่ยวกับนิตยสารพอเพียง
5. สถานภาพทางสังคม และวัฒนธรรมการดำรงอยู่ของสื่อภาคประชาสังคมในปัจจุบันและในอนาคตจะดำเนินไปในทิศทางใด
6. แนวโน้มของนิตยสารพอเพียงกับบทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมในอนาคตจะเป็นเช่นไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.วิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวารสารและนิตยสารพอเพียง ด้านบทบาทในการเป็นสื่อภาคประชาสังคม และการนำเสนอแนวโน้มนโยบายขององค์กรกลุ่มผู้จัดทำด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียง รวมทั้งการวิเคราะห์สัญญาที่ปรากฏในกระบวนการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหาภายในนิตยสาร นอกจากนี้ยังนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมชีวิตพอเพียง กระบวนการผลิตและช่องทางในการเผยแพร่ นิตยสาร โดยจะทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวบันทึกลงในรูปแบบตารางบันทึกข้อมูล หรือ ตาราง coding sheet เพื่อจำแนกให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้จัดทำ และกลุ่มตัวแทนบุคคลในภาคความรู้ต่างๆ เพื่อสอบถามถึงความเป็นนิตยสารพอเพียงที่มีการนำเสนอเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นแก่นความคิดหลักของการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหา

2.วิเคราะห์นิตยสารพอเพียงตามกรอบแนวคิดเรื่องนิตยสาร แนวคิดประชาสังคม แนวคิดสื่อทางเลือก และแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ (Agenda Setting) โดยอาศัยลักษณะและบทบาทของสื่อภาคประชาสังคม และสื่อทางเลือกมาเป็นเกณฑ์ ร่วมในการวิเคราะห์วารสารและนิตยสารพอเพียง ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้จัดทำ และกลุ่มตัวแทนบุคคลในภาคความรู้ต่างๆ เพื่อต่อยอดข้อมูลที่ช่วยในการอภิปรายผลถึงแนวนโยบาย รูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ รวมถึงการสะท้อนบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิในวงการวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อสอบถามถึงแนวโน้มในอนาคตของสื่อภาคประชาสังคม

3.วิเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 แสดงตารางรูปแบบการทำวิจัย

ปัญหำนำวิจัย	ทฤษฎีหรือแนวคิดที่ใช้	วิธีวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัย
1. นิตยสารพอเพียงมีพัฒนาการและความเป็นมาด้านกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียงอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> ● แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร (Magazine) ● แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์วิทยา (Semiology) ● แนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Content Analysis ● Discourse Analysis ● In-depth Interview (สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียง)
2. วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหา และการผลิตนิตยสารของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกมีลักษณะอย่างไร และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง	<ul style="list-style-type: none"> ● แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวาระข่าวสารหรือประเด็นสาธารณะ (Agenda Setting) ● แนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse) ● แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiently Economics) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Content Analysis ● Discourse Analysis
3. นิตยสารพอเพียงมีบทบาทในการเป็นสื่อภาคประชาสังคมอย่างไร มีแนวนโยบาย รูปแบบเนื้อหาอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> ● แนวคิดสื่อภาคประชาสังคม (Civic Journalism) ● แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ● แนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative media) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Content Analysis ● In-depth Interview (สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียง)
4. แนวโน้มการปรับตัวของนิตยสารพอเพียงและการดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคม	<ul style="list-style-type: none"> ● แนวคิดสื่อภาคประชาสังคม (Civic Journalism) ● แนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative media) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Content Analysis ● In-depth Interview (สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์และวารสารศาสตร์)

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นเชิงเอกสารในรูปแบบวารสารและนิตยสารพอเพียง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบปัญหานำวิจัย โดยเรียงลำดับการตอบปัญหานำวิจัยตามหัวข้อของปัญหานำวิจัยที่นำเสนอไว้ในบทที่ 1 ข้างต้น และอภิปรายผลการวิจัยที่ได้ด้วยการแบ่งตามประเภทของผู้ให้สัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปรัชญาชีวิตพอเพียงและบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหาและการผลิตนิตยสารพอเพียงภายใต้ปรัชญาชีวิตพอเพียง และการศึกษาบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียงที่สะท้อนออกมาจากการดำเนินการผลิตนิตยสารพอเพียงตามแนวคิดสื่อภาคประชาสังคม โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) การวิเคราะห์สัญลักษณ์วิทยา (Semiology Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กลุ่มผู้จัดทำนิตยสาร ได้แก่ กลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพสตรีและบรรณาธิการวารสารและนิตยสารพอเพียง รวมถึงการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยผลการวิจัยที่ได้จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ตามการเรียงลำดับของปัญหำวิจัย เพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่ได้มาตอบปัญหำวิจัยทั้ง 4 ข้อ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อตอบปัญหำวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและความเป็นมาของนิตยสารพอเพียง และการนำเสนอกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

ส่วนที่ 2 เพื่อตอบปัญหำวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหา และการผลิตนิตยสารของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียง

ส่วนที่ 3 เพื่อตอบปัญหำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทในการเป็นสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง โดยพิจารณาจากแนวโน้มนโยบาย รูปแบบเนื้อหาในการดำเนินการจัดทำ

ส่วนที่ 4 เพื่อตอบปัญหำวิจัยเกี่ยวกับการดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคมและแนวโน้มการปรับตัวของนิตยสารพอเพียงในอนาคต ตามทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์

ส่วนที่ 1 เพื่อตอบปัญหานำวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและความเป็นมาของนิตยสารพอเพียง และการนำเสนอกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

การนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบปัญหานำวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและความเป็นมาของนิตยสารพอเพียงจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ผ่านตัวแทนของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตก และคุณพูนรัตน์ สุขพรวรกุล บรรณาธิการวารสารและนิตยสารพอเพียง รวมถึงการวิเคราะห์สัญวิทยา (Semiology Analysis) ที่ปรากฏจากกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย

ดังนั้น การนำเสนอพัฒนาการและความเป็นมา กระบวนการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่เป็นแก่นความคิดหลักของการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงนี้ สามารถนำเสนอผลการวิจัยที่ได้โดยเรียงลำดับการนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

พัฒนาการและความเป็นมา

การเกิดขึ้นของวารสารและนิตยสารพอเพียงแรกเริ่มมาจากการจัดทำจดหมายข่าวชื่อ “ต้นกล้าประชาชน” เพื่อสื่อสารและอ่านกันเฉพาะในกลุ่มคนทำงานพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกทั้ง 7 จังหวัด คือ จ.นครปฐม จ.สมุทรสงคราม จ.ราชบุรี จ.เพชรบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.กาญจนบุรี และ จ.สมุทรสาคร โดยพื้นฐานอาชีพของผู้จัดทำคือนักพัฒนาชุมชนในระดับชุมชน หมู่บ้านและจังหวัด จำเป็นต้องมีจดหมายสื่อสารถึงกัน จึงคิดว่าในเครือข่ายทั้ง 7 จังหวัดนั้นยังมีการกระจายของจดหมายข่าวที่ยังไม่ครอบคลุม ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน กอปรกับมีนักวิชาการมาช่วยดูงานของทางชมรมนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตกและให้ความคิดเห็นว่างานของทางชมรมชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตกนั้นมีคุณค่าน่าจะได้รับการเผยแพร่และรับรู้สู่สังคม โดยในขณะนั้นทางชมรมชุมชนเป็นสุขได้มีโอกาสทำงานร่วมกับคุณพูนรัตน์ สุขพรวรกุล ที่ได้เข้ามาช่วยจัดทำจดหมายข่าวในตอนแรก จึงได้พูดจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าน่าจะจัดทำวารสารขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ในวงกว้าง พร้อมทั้งเป็นการสร้างเครื่องมือสื่อสารระหว่างคณะทำงานของชมรมชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตกกับคนในชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ โดยมีรากฐานมาจากเรื่องชุมชนเป็นสุขเป็นตัวตั้ง และมีทุน 9 ทุนเป็นองค์ประกอบในการวางแนวคิดเรื่องการจัดทำวารสารพอเพียงได้แก่

- 1.ทุนสิ่งแวดล้อม
- 2.ทุนภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- 3.ทุนแกนนำและทุนการเมือง
- 4.ทุนวัฒนธรรม
- 5.ทุนกาย
- 6.ทุนจิต
- 7.ทุนองค์ความรู้
- 8.ทุนเศรษฐกิจ
- 9.ทุนสังคม

โดยทุนพื้นฐานทั้ง 9 ทุนนี้สามารถนำมารวบรวมเป็นทุนแห่งการนำเสนอเรื่องชีวิตพอเพียงได้ 4 ทุนใหญ่ดังนี้

- 1.ทุนสิ่งแวดล้อม
- 2.ทุนภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- 3.ทุนกาย
- 4.ทุนจิต

ซึ่งทั้ง 4 ทุนใหญ่นี้สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงความสอดคล้องกับหลักปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นต้น จึงเป็นการกำหนดขอบเขตของการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่าดำเนินไปในกรอบแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงที่ยึดโยงเกี่ยวกับปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อคาดหวังให้เกิดสุขภาพะทั้งทางกาย ใจ สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญา ที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างสมบูรณ์

วารสารพอเพียง มีรากฐานการเกิดขึ้นมาจากคำว่า “ต้นกล้าประชาชน” เดิมที่เป็นชื่อของจดหมายข่าวของชมรมชุมชนเป็นสุขภาพตะวันตกที่จัดทำขึ้น ซึ่งจดหมายข่าว “ต้นกล้าประชาชน” นั้นยังไม่สามารถสื่อถึงเนื้อหาที่ทางชมรมชุมชนเป็นสุขทำขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ จึงต้องพัฒนาเป็นการจัดทำวารสารพอเพียงขึ้น โดยใช้ชื่อว่าวารสารพอเพียง เนื่องจากต้องการสื่อสารให้คนไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความเรียบง่ายและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ในการดำรงชีวิต และคำว่าพอเพียงยังไปอิงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่๙ ในเรื่องการพึ่งตนเอง มีเหตุมีผล มีความพอดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิต โดยมีการเผยแพร่ที่ไม่คิดหวังใน

เรื่องของการกำไรมากจากการจำหน่าย แต่มีเป้าหมายในการเผยแพร่วิทยสารเพื่อขยายสู่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนชั้นกลางในสังคมด้วย และยังใช้การติดต่อกับสายส่งที่จำหน่ายวิทยสารทั่วไปเพื่อขยายวารสารพอเพียงสู่ตลาดและสังคมวงกว้างได้รับรู้

นอกจากนี้ยังมีการจัดส่งให้กับทางหน่วยงานของภาครัฐบาลต่างๆเพื่อต้องการทำยอดการเผยแพร่ให้สูงขึ้นแต่ไม่ได้หวังยอดจากการจำหน่าย โดยมีการจัดทำวารสารและวิทยสารให้มีรูปแบบสวยงามและมีเอกลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงความพอเพียง เนื่องจากถ้าหน้าตาหรือรูปแบบของวารสารและวิทยสารนั้นสวยงามก็สามารถจัดส่งไปยังหน่วยงานของภาครัฐบาลต่างๆได้มากขึ้น จึงคิดว่ารูปลักษณ์ของวารสารและวิทยสารจะสามารถดึงดูดกลุ่มผู้สนใจวารสารและวิทยสารพอเพียงได้มากขึ้น โดยในช่วงแรกวารสารพอเพียงฉบับที่ 1 - 5 นั้นจะมีหน้าปกเป็นกระดาษสีซีเคิล ซึ่งมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าราคาจำหน่าย โดยมีต้นทุนในการพิมพ์ต่อเล่ม 42 บาท แต่กำหนดราคาเพื่อการจำหน่าย 35 บาท อย่างไรก็ตาม คุณพูนทิรัตน์ สุขพรวรกุล ได้เข้ามารับผิดชอบการจัดทำวารสารและวิทยสารพอเพียงอย่างเต็มตัว จึงทำให้เกิดการประสานงานกับทางนิตยสารการแพทย์ทางเลือก Bewell ที่คุณพูนทิรัตน์เคยทำงานอยู่ก่อนหน้านี้ ซึ่งจะมีทีมงานเก่าพร้อมจะช่วยเหลือในการจัดทำวารสารและวิทยสารให้กับทางชมรมชุมชนเป็นสุภาพะวันตก จึงมีการประสานประโยชน์เข้าด้วยกันเพื่อมุ่งหวังการเผยแพร่และเลี้ยงตัวเองให้ได้ ด้วยการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่เปลี่ยนรูปโฉม ปรับราคาการจำหน่ายขึ้น และมีการโฆษณาในเล่มนิตยสารที่แตกต่างจากแผนงานการจัดทำวารสารพอเพียงเดิม

1.1 กระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

วารสารและนิตยสารพอเพียงมีกระบวนการในการผลิตและดำเนินงานในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นการนำเสนอถึงระบบการดำเนินงานดังนี้

- 1.1.1 การดำเนินงานในการจัดทำวารสารพอเพียง
- 1.1.2 การกำหนดเนื้อหาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- 1.1.3 กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายของวารสารและนิตยสารพอเพียง
- 1.1.4 การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์วารสารและนิตยสารพอเพียง
- 1.1.5 เงินทุนในการจัดทำ
- 1.1.6 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง
- 1.1.7 แนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง

1.1.1 การดำเนินงานในการจัดทำวารสารพอเพียง

ในส่วนของการดำเนินการจัดทำ ในช่วงระยะแรกทางคณะผู้จัดทำทั้ง 15 คนของชมรมชุมชนเป็นสุภาพสตรีตะวันตก จะเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางของเนื้อหาพร้อมกันและเขียนเนื้อหาลงคอลัมน์ต่างๆในจดหมายข่าว “ต้นกล้าประชาชน” แต่เมื่อมีการดำเนินการจัดทำวารสารพอเพียงทางคณะทำงานของชมรมชุมชนเป็นสุภาพสตรีตะวันตกจะดำรงตำแหน่งเป็นบรรณาธิการบริหาร โดยมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านเนื้อหา และวางประเด็นหลักของการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละฉบับ ส่วนการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงด้านการนำเสนอเนื้อหา รูปแบบ และรูปเล่มของวารสารพอเพียงนั้น จะเป็นหน้าที่การทำงานของคุณพุทธิพันธ์ สุขพรวรกุล ซึ่งดำรงตำแหน่งบรรณาธิการของวารสารพอเพียง เนื่องจากทางคณะผู้จัดทำของชมรมชุมชนเป็นสุภาพสตรีตะวันตก ไม่มีทักษะในการจัดทำวารสารและนิตยสาร พร้อมทั้งภารกิจงานด้านพัฒนาชุมชนที่ทำอยู่แล้วทำให้ไม่สามารถลงมือทำงานด้านนิตยสารได้อย่างเต็มตัว จึงจำเป็นต้องหาบุคลากรมารับผิดชอบการทำงานด้านนี้อย่างเต็มเวลา ดังนั้นจึงมีบุคลากรช่วยในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง ดังนี้คือ

วารสารพอเพียง ฉบับที่ 1 - 5

1. พุทธิพันธ์ สุขพรวรกุล เป็นบรรณาธิการวารสารพอเพียง
2. สุเมธ ปรีक्षा ทำหน้าที่ด้านศิลป์ของวารสารพอเพียง

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนจากวารสารพอเพียงมาเป็นนิตยสารพอเพียงได้มีการปรับปรุงเนื้อหาที่จะนำเสนอภายในฉบับ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการขยายกลุ่มผู้อ่านมากขึ้น โดยมุ่งเป้าไปที่คนชั้นกลางในเขตเมืองที่มีกำลังในการซื้อนิตยสารและมีวัฒนธรรมในการอ่านที่มากกว่าคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มักจะมีวัฒนธรรมทางการฟังและคุ้นเคยต่อการรับรู้จากการฟังทางวิทยุมากกว่าคุ้นเคยกับการอ่าน ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารพอเพียงได้มีการลดคอลัมน์บางคอลัมน์ลงไป และมีการเพิ่มคอลัมน์ใหม่เข้าไป เช่น คอลัมน์วิจารณ์ภาพยนตร์ ใหราวิพากษ์ ฯลฯ เนื่องจากการนำเสนอคอลัมน์เหล่านี้เข้าไปจะสามารถเพิ่มสีสัน และอรรถรสในการอ่านให้กับผู้อ่านได้มากกว่าเดิมที่เป็นเพียงวารสารพอเพียงที่มีการนำเสนอเนื้อหามุ่งเน้นอยู่กับกลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนในชุมชนเท่านั้น รวมทั้งการปรับปรุงรูปเล่มให้มีความสวยงาม สะดุดตามากกว่าเดิม และยังปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการเผยแพร่จาก 2 เดือน เป็น 1 เดือน เพื่อเป้าหมายของการเผยแพร่ที่กว้างขวางขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอเนื้อหาที่ยังคงอยู่ภายในกรอบและขอบเขตของทุนทั้ง 4 ที่เชื่อมโยงกับปัจจัย 4 พื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นที่ตั้ง ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลง

คณะทำงานของทางกองบรรณาธิการนิตยสารพอเพียง เพื่อสามารถรับมือกับการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่เผยแพร่เป็นรายเดือน จึงจำเป็นต้องมีบุคลากรมาช่วยทำงานเพิ่มขึ้นจากเดิมเพื่อให้ทันเวลาในการวางจำหน่าย โดยได้มีการทำงานร่วมกับคณะทำงานของกองบรรณาธิการนิตยสารการแพทย์ทางเลือก Bewell ในลักษณะของการทำงานแบบสำนักงานหาร 2 ดังนี้

นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 6 – 9

1. พุทธินันท์ สุขพรวรรกุล เป็นบรรณาธิการนิตยสารพอเพียง
2. สุชาดา บุญชู เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดและฝ่ายศิลป์ของนิตยสารพอเพียง
3. สุพัตรา แซ่ลิ้ม เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดและฝ่ายศิลป์ของนิตยสารพอเพียง
4. ลีตีพันธ์ พัฒนมงคล เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดและฝ่ายศิลป์ของนิตยสารพอเพียง

การทำงานแบบสำนักงานหาร 2 กล่าวคือ การทำงานของนิตยสารพอเพียงและนิตยสารการแพทย์ทางเลือก Bewell ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยทางนิตยสารพอเพียงจะขอให้ทางนิตยสาร Bewell มาช่วยทำงานด้านการตลาดและด้านศิลป์ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนโฆษณาซึ่งกันและกัน ซึ่งภาพรวมส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยนิตยสารพอเพียงขอรับความช่วยเหลือจากนิตยสาร Bewell เนื่องจากทางนิตยสาร Bewell มีความพร้อมในการดำเนินการจัดทำและการเผยแพร่ที่มั่นคงมากกว่านิตยสารพอเพียง อย่างไรก็ตามการดำเนินงานแบบสำนักงานหาร 2 ก็ประสบกับปัญหา เนื่องจากในช่วงเวลานั้นทางนิตยสาร Bewell จะเป็นผู้รับผิดชอบทำการตลาดให้กับนิตยสารพอเพียง แต่ยอดขายนิตยสารก็ไม่สูงขึ้นเท่าที่คาดหวังไว้แต่ต้น เพราะทีมงานของนิตยสาร Bewell ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการตลาดที่มีข้อบ่งชี้หลากหลายของนิตยสารพอเพียง เนื่องจากเกณฑ์ในการเลือกโฆษณาสนับสนุนนั้นจำเป็นต้องสื่อสารให้เห็นถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม การพึ่งพาตนเองหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายสินค้าที่ฟุ่มเฟือย และฟุ้งเฟ้อ เป็นต้น

พุทธินันท์ สุขพรวรรกุล กล่าวเสริมว่า นิตยสารพอเพียงเน้นให้คนรู้จักใช้จ่ายอย่างพอดี ดังนั้นการรับโฆษณาสนับสนุนที่เข้ามาต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เนื่องจากต้องการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหลักในการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่มีเรื่องของหลักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงครอบคลุมอยู่ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการจัดทำ (พุทธินันท์ สุขพรวรรกุล, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2551)

ฉะนั้นเป็นผลให้ให้บุคลากรทั้ง 3 ท่านขอถอนตัวออกจากการจัดทำนิตยสารพอเพียง
ดังนั้นแผนการดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงแบบสำนักงานหารสองก็ต้องยุบตัวลงไป

นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 10 – 12

1. พุทธิพันธ์ สุขพรวรรกุล เป็นบรรณาธิการนิตยสารพอเพียง
2. มนทิพา รัตนะ เป็นเลขานุการ และนักเขียนคอลัมน์

การทำงานในช่วงระยะเวลานี้เป็นการทำงานในช่วงเวลาสุดท้ายของการจัดทำ
นิตยสารพอเพียง เนื่องจากหมดระยะเวลาของการรับเงินทุนสนับสนุนจาก สสส. ในการจัดทำ
นิตยสารพอเพียง ซึ่งการดำเนินงานจัดทำนิตยสารพอเพียงในช่วงนี้ จะมีบุคลากรที่รับผิดชอบ
ทั้งหมด 2 ท่านคือ คุณพุทธิพันธ์ สุขพรวรรกุล และคุณมนทิพา รัตนะ ที่ทำหน้าที่หลักในการ
ดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงทางด้านเนื้อหา และรูปแบบที่จะนำเสนอ โดยได้มีการว่าจ้างให้
บุคคลภายนอกมาช่วยงานทางด้านศิลป์ของนิตยสารพอเพียงด้วย

นอกจากนี้ยังมีบุคลากรท่านอื่นๆที่มีส่วนร่วมในการเขียนบทความลงคอลัมน์ต่างๆใน
การนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยแบ่งแยกตามประเภทและที่มาของสาขา
อาชีพที่นักเขียนเหล่านั้นดำรงสถานภาพในหน้าที่นั้นๆ ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางนำเสนอรายชื่อนักเขียนของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ชื่อ - สกุล	คอลัมน์/ลักษณะเนื้อหาที่เขียน
1. นักวิชาการ - อ.บุญมา ป่านประดิษฐ์	พลังงานสีเขียว
2. ชุมชน - พ่อคำเดื่อง ภาษี - ผู้ใหญ่โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์ - บุญสม แต่แดงเพชร - บุญปรอด เจริญฤทธิ์	เกษตรกรรมธรรมชาติ การเมืองภาคพลเมือง สะกิดใจ คิดเพิ่มเติมค่า
3. ที่ปรึกษา - อ.ระพี สาคริก - พระไพศาล	สมดุล สุขสม สสมดุล สุขสม

ชื่อ – สกุล (ต่อ)	คอลัมน์/ลักษณะเนื้อหาที่เขียน (ต่อ)
4. ประชาสัมพันธ์ - ทันตแพทย์หญิง ฟากฟ้าหนึ่ง อโคกตระกูล - อ.โสภณ นาขวัญ -สรณพงษ์ บัวโรย	คลินิกพอเพียง การเมืองภาคพลเมือง คิดเพิ่มเติมค่า
5. นักพัฒนา - วิชาญ อุ่นอก -ฉัตรวิภา วงศ์สุรินทร์ -ณิชากรันต์ คงสงเคราะห์ - สาโรจน์ มูลพวง	อบต.พอเพียง /ทัวร์ชุมชนคันชีวิต คิดเพิ่มเติมค่า/นำเที่ยวประเพณี ประเพณีวัฒนธรรม /คิดเพิ่มเติมค่า อบต.พอเพียง
6. นักเขียน(ข้างนอก) -ประภาส มาสขาว	สมุนไพรใกล้ตัว / เกษตรกรรมธรรมชาติ

ลักษณะทางกายภาพทางการผลิตวารสารพอเพียง

ลักษณะทางกายภาพของการผลิตวารสารพอเพียงที่สำรวจทั้งหมดจำนวน 6 ฉบับพบว่า ขนาดของวารสารพอเพียงมีขนาดเท่ากับกระดาษ A4 ลักษณะกระดาษที่นำมาทำเป็นหน้าปกของวารสารพอเพียงจะเป็นกระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาลพิมพ์ 4 สี ส่วนลักษณะกระดาษของเนื้อหาภายในฉบับก็เป็นกระดาษรีไซเคิล หรือกระดาษถนอมสายตาเช่นกันโดยมีการเย็บเล่มแบบมุงหลังคา จำนวนหน้าของวารสารพอเพียงแต่ละฉบับจะมีจำนวนหน้าไม่เท่ากันในทุกฉบับของวารสาร จากการสำรวจพบว่าวารสารพอเพียงฉบับที่ 4 – 5 ซึ่งเป็นฉบับรวมเล่มของวารสารพอเพียงฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 เข้าไว้ด้วยกันเป็นฉบับเดียว จะมีความหนาที่สุดและมีจำนวนหน้า 100 หน้า และวารสารพอเพียงฉบับที่ 3 นั้นบางที่สุดมีจำนวนหน้า 64หน้า ราคาขายของวารสารพอเพียงที่ปรากฏบนหน้าปกวารสารทั้ง 6 ฉบับมีราคาขายฉบับละ 35 บาท การเผยแพร่วารสารพอเพียงออกสู่สาธารณะในระยะแรกเผยแพร่โดยการแจกฟรีให้กับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ สถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการเปิดตัวและเผยแพร่วารสารพอเพียงให้เป็นที่รู้จักในสังคม และยังมี การจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ให้กับผู้ที่สนใจทุกๆไป การโฆษณาสินค้าและการบริการทั่วไปจะไม่ปรากฏในวารสารพอเพียง หากมีเพียงแต่การประกาศข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสมัครสมาชิกเพื่อจัดส่งวารสารพอเพียงในโครงการเพิ่มทุนความรู้สู่บ้านเกิดซึ่งเป็นโครงการจัดส่งวารสารพอเพียงให้กับห้องสมุดประจำหมู่บ้าน ชุมชน หรือ โรงเรียนในชุมชนนั้นๆเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย และยังมี การประกาศ

ข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของการทำงานพัฒนาภายในพื้นที่ภาคตะวันตกของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกด้วย

ลักษณะทางกายภาพทางการผลิตของนิตยสารพอเพียง

ลักษณะทางกายภาพของนิตยสารพอเพียงมีขนาดเท่ากับวารสารพอเพียงทุกประการ แต่ได้มีการปรับปรุงรูปแบบของนิตยสารพอเพียงให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะมีการปรับปรุงหน้าปกของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7,9,10,11,12 เป็นกระดาษอาร์ตพิมพ์ 4 สีสวยงาม ส่วนนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 8 จะยังคงเป็นกระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาลเหมือนกับวารสารพอเพียง ลักษณะกระดาษภายในเล่มของนิตยสารพอเพียงยังคงเป็นกระดาษถนอมสายตาเช่นเดิม จำนวนหน้าของนิตยสารเล่มที่หนาที่สุดจะมีจำนวน 82 หน้าในนิตยสารฉบับที่ 9 ส่วนนิตยสารฉบับที่ 6,7,8,10,11,12 จะมีจำนวนหน้าและความหนาเท่ากันที่ 78 หน้า โดยนิตยสารพอเพียงมีจุดปรับเปลี่ยนที่แตกต่างจากวารสารพอเพียงในลักษณะทางกายภาพดังนี้

1. มีการปรับปรุงพัฒนารูปเล่มให้ทันสมัย สะดุดตาผู้อ่านมากขึ้น
2. มีสโลแกนประจำนิตยสาร โดยในฉบับที่ 7 “ชีวิตที่พอเพียง สังคมจึงเพียงพอ” แต่ในฉบับที่ 8 – 12 “ได้เปลี่ยนมาเป็น “สนทนารู้ ประม ธิ์ ความพอเพียงเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง”
3. มีการโฆษณาสินค้าและการบริการต่างๆ
4. มีลักษณะการเผยแพร่ด้วยการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ โดยปรับราคาขายนิตยสารพอเพียงเป็นฉบับละ 55 บาท

สถานะความเป็นนิตยสาร

เมื่อพิจารณาลักษณะทางกายภาพของวารสารพอเพียงและนิตยสารพอเพียงแล้วสามารถจำแนกให้เห็นถึงข้อแตกต่างของการดำรงสถานะภาพทางวารสารและนิตยสารพอเพียงที่พบได้ดังตารางการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

คุณลักษณะทางกายภาพ	วารสารพอเพียง	นิตยสารพอเพียง
1. วาระในการออก	ราย 2 เดือน	รายเดือน
2. กระดาษหน้าปก	กระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาลพิมพ์ 4สี	กระดาษอาร์ตสีขาพิมพ์ 4 สี (ฉบับที่ 8 กระดาษรีไซเคิล)
3. กระดาษภายในเล่ม	กระดาษถนอมสายตา	กระดาษถนอมสายตา

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

(ต่อ)

คุณลักษณะทางกายภาพ	วารสารพอเพียง	นิตยสารพอเพียง
4.การเย็บเล่ม	มุงหลังคา	มุงหลังคา
5.ราคา	35 บาท	55 บาท
6.ช่องทางการเผยแพร่	แจกฟรีให้กับหน่วยงานของรัฐและเอกชนและจำหน่ายในเชิงพาณิชย์	จำหน่ายเชิงพาณิชย์
7.สไลแกน	ไม่มี	มี
8.ภาพประกอบ		
- ภาพปก/ภาพในเล่ม	มี	มี
- ภาพโฆษณา	ไม่มี	มี
9.โฆษณาแทรก		
- โฆษณา/บริการทั่วไป	ไม่มี	มี
- ประกาศข่าวสาร	มี	มี

ดังนั้นสถานะของวารสารพอเพียงและนิตยสารพอเพียงจึงแตกต่างกันไปตามรูปแบบที่ปรากฏให้เห็นทางลักษณะทางกายภาพ เนื่องจากนิตยสารพอเพียงได้มีการปรับปรุงรูปแบบและการดำเนินการจัดทำนิตยสารให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อรองรับความต้องการของผู้อ่านที่เพิ่มมากขึ้นโดยได้ปรับปรุงรูปแบบทางกายภาพให้มีความทันสมัยสะดุดตาสะดุดใจผู้อ่านมากขึ้น แต่ยังคงไว้ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เน้นย้ำให้เห็นถึงหลักคิดแห่งการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงเหมือนดังเดิม

1.1.2 การกำหนดเนื้อหาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การดำเนินการจัดทำวารสารจบจนกระทั่งถึงการจัดทำนิตยสารพอเพียง ทุกคนในชมรมชุมชนเป็นสุภาพสตรีจะปรึกษารื้อร่วมกันเพื่อตัดสินใจในการกำหนดเนื้อหาและกำหนดเป้าหมายในการนำเสนอเนื้อหาพร้อมกัน แล้วจึงแบ่งงานให้ทางคุณพุทธินันท์ สุขพรวรกุล ที่เป็นบรรณาธิการเป็นผู้ลงรายละเอียดเนื้อหาต่างๆในฉบับและลงมือปฏิบัติจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงออกมาจนสำเร็จเป็นฉบับที่พร้อมต่อการเผยแพร่และจำหน่าย

นอกจากนี้ ยังมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาด้วย เช่น คอลัมน์คนต้นกล้าที่เขียนโดยผู้ใหญ่โชคชัย ลิ่มประดิษฐ์ และคอลัมน์เกษตรประณีตของพ่อคำเดื่อง ภาษี เป็นต้น โดยเป็นการเสริมสร้างและให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามแนวคิดการ

มีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งเป็นนโยบายการทำงานของทางชมรมชุมชนเป็นสุภาพาคตะวันตกที่สังเกตเห็นเรื่องของการให้โอกาสแก่ภาคประชาชน หรือภาคชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหา

1.1.3 กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านไว้ดังนี้

1. คนภายในชุมชนภูมิภาคตะวันตก 7 จังหวัดได้อ่านกัน โดยหวังผลให้เกิดการกระตุ้นการทำงานของคนในชุมชน เนื่องจากการที่คนในชุมชนได้บอกเล่าเรื่องราวจากประสบการณ์ชีวิตของตน และเรื่องราวเหล่านั้นได้ตีพิมพ์ลงในวารสารหรือนิตยสารพอเพียงที่ทางชมรมชุมชนเป็นสุภาพาคตะวันตกจัดทำขึ้นนั้น คนในชุมชนจะเกิดความรู้สึกภูมิใจและอยากจะปฏิบัติเช่นนี้ให้เกิดผลที่ดีต่อตัวเอง โดยมีตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จเป็นตัวอย่าง บังคับให้คนในชุมชนไม่นอกกลุ่มช่องทางในการพัฒนาตัวเอง
2. กลุ่มคนชั้นกลาง ส่วนมากจะเป็นคนที่ทำงานด้านอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เทียบไปในชุมชนที่ต้องการช่วยคนในชุมชนแต่ไม่รู้ว่าจะช่วยอย่างไร หรือช่วยที่ไหนทางผู้จัดทำคาดหวังว่ากลุ่มคนเหล่านี้ น่าจะอ่านวารสารและนิตยสารพอเพียง
3. นักวิชาการตามสถาบันการศึกษาต่างๆ
4. บุคคลทั่วไป ที่มีความสนใจเรื่องราวของชุมชน ต้องการอยากช่วยเหลือชุมชนอาจเป็นเพียงแค่การรับรู้และห่วงใยสังคม เสมือนเป็นอาหารใจที่ได้ชื่นชมถึงความสำเร็จของคนในชุมชนหรือเรื่องราวในชุมชนที่ได้พัฒนาให้มีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น

1.1.4 การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์วารสารและนิตยสารพอเพียง

เริ่มแรกของการจัดทำวารสารพอเพียงจนกระทั่งถึงนิตยสารพอเพียงนั้นจะมีการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ดังนี้คือ

1. ส่งจดหมายและแผ่นพับแนะนำวารสารและนิตยสารพอเพียงไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ใน 7 จังหวัด

โดยพรภิรมย์ ดิศกำพล ให้เหตุผลไว้ว่า อบต.จะเป็นกลุ่มแรกในการเผยแพร่เพื่อการเข้าถึงคนในชุมชนได้เร็ว ถ้า อบต.ใดสนใจก็สามารถส่งจดหมายแจ้งความจำนงขอสมัครเป็นสมาชิกกับทางชมรมชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกพร้อมส่งค่าใช้จ่ายในการสมัครสมาชิกมาพร้อมด้วย หรือในช่วงหลังทางชมรมชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกต้องการให้มีการเผยแพร่วารสารและนิตยสารพอเพียงมากขึ้นก็ปรับเปลี่ยนวิธีการในการเผยแพร่ โดยนำเสนอรูปแบบใหม่ในการเผยแพร่วารสารและนิตยสารพอเพียงให้กับทาง อบต.ใน 7 จังหวัด โดยมีเงื่อนไขว่าถ้า อบต.ใดสนใจขอรับวารสารและนิตยสารพอเพียง ก็ส่งเงินเฉพาะที่เป็นค่าใช้จ่ายทางไปรษณีย์ของการจัดส่งวารสารและนิตยสารกลับไปยัง อบต.ที่แสดงความจำนงขอรับวารสารและนิตยสารนั้น ซึ่งการดำเนินงานเผยแพร่วารสารและนิตยสารพอเพียงด้วยวิธีการเช่นนี้ ชมรมชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกมีความคาดหวังให้ทาง อบต. ได้นำเอาวารสารและนิตยสารพอเพียงไปเผยแพร่ได้สะดวกขึ้นและแพร่หลายมากขึ้น โดยลดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายของการสมัครสมาชิกลง (พรภิรมย์ ดิศกำพล, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550)

2. การทำงานร่วมกับนิตยสาร Bewell ก็จะมีการจัดฐิตำจำหน่ายวารสารและนิตยสารพอเพียงร่วมกับนิตยสาร Bewell หรือการจัดกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวารสารและนิตยสารพอเพียงต่างๆเพื่อชักชวนคนให้เข้าร่วม โดยคาดหวังว่าคนที่เข้าร่วมจะมีการบอกต่อกันไป

3. จัดส่งวารสารและนิตยสารไปตามที่ทำการของสำนักพิมพ์หนังสือพิมพ์ต่างๆเพื่อให้ทางสำนักพิมพ์หนังสือพิมพ์เขียนแนะนำวารสารและนิตยสารพอเพียงลงบนหน้าของหนังสือพิมพ์

4. จัดส่งวารสารและนิตยสารพอเพียงด้วยการแจกฟรีไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ และหน่วยงานของภาครัฐต่างๆเพื่อต้องการเผยแพร่สู่สังคมวงกว้างมากขึ้น

5. จัดจำหน่ายโดยการฝากสายส่งนิตยสารเพื่อวางจำหน่ายวารสารและนิตยสารพอเพียงตามแผงหนังสือทั่วไป

1.1.5 เงินทุนในการจัดทำ

การดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นลักษณะการจัดทำที่ทางชมรมชุมชนเป็นสุภาพะตะวันตกไม่ได้ลงทุนด้วยตนเองจึงทำให้ทางคณะผู้จัดทำไม่กังวลใจในเรื่องยอดการจำหน่ายเชิงพาณิชย์ว่าจะได้กำไรจากการจำหน่ายมากน้อยหรือไม่ก็ตาม แต่จะให้ความสำคัญกับการกำหนดเนื้อหาและเป้าหมายที่จะนำเสนอเรื่องความพอเพียงตามแนวคิดหลักของการจัดทำวารสารและนิตยสารลงในฉบับ

พรภิรมย์ ดิศกำพล กล่าวว่า การบริหารเงินทุนในการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารนั้นจะแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์นิตยสาร และอุปกรณ์สำนักงานต่างๆที่ช่วยในการจัดทำวารสารและนิตยสาร จึงทำให้มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายที่เป็นระบบและลงตัว จึงทำให้ไม่มีปัญหาด้านเงินทุนในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง เนื่องจากการได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก องค์กร สสส. จำนวน 1,300,000 บาท เป็นระยะเวลา 1 ปี (พรภิรมย์ ดิศกำพล,สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550)

ปัจจุบันนิตยสารพอเพียงได้หยุดการผลิตและการจัดทำชั่วคราวและยังไม่ได้ติดต่อขอต่อสัญญาเพื่อรับเงินทุนสนับสนุน แต่ได้มีการระดมกำลังทางความคิดที่จะหาแหล่งเงินทุนในการจัดทำต่อไปในอนาคต

1.1.6 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง

1.กระบวนการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงในการจัดการด้านเนื้อหาที่นำเสนอ จะเป็นไปในลักษณะของ “คนทำไม่ได้เขียน คนเขียนไม่ได้ทำ” ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความไม่ลงตัวด้านการจัดทำนิตยสารตามหลักการจัดทำนิตยสารเพื่อเป้าหมายด้านการจำหน่าย และการนำเสนอเนื้อหาที่ต้องทำให้เห็นความจริงของเรื่องวานั้นๆ

พรภิรมย์ ดิศกำพล กล่าวว่า ส่วนใหญ่มักพบปัญหาเช่นนี้แต่ก็มีวิธีการแก้ปัญหาด้วยการหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้กำหนดเนื้อหาคือทางคณะทำงานของชมรมชุมชนเป็นสุภาพะตะวันตกและทางกลุ่มงานที่จัดทำนิตยสาร เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันที่จะปรับและแก้ไขรูปแบบการทำงานให้เกิดความเหมาะสม(พรภิรมย์ ดิศกำพล,สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550)

2.การหมดสัญญาในการรับเงินทุนสนับสนุนจากองค์กร สสส.เนื่องจากกระบวนการของการให้เงินทุนนั้นมีปัญหา จึงส่งผลกระทบต่อทางผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงเพราะแหล่งเงินทุนที่ทางชมรมชุมชนเป็นสุภาพาคตะวันตกได้มาจากองค์กร สสส.แห่งเดียว จึงต้องทำการยุติการจัดทำนิตยสารพอเพียงลง

นอกจากนี้ สาโรจน์ มูลพวง กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า มันเป็นลักษณะทั่วไปการดำเนินงานจัดทำสื่อภาคประชาสังคมที่ยังคงมีข้อจำกัดด้านเงินทุน และโอกาสในการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมให้อยู่สืบเนื่องต่อไป แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มผู้จัดทำก็ประเมินศักยภาพการทำงานของตนเองจากการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารว่าเป็นที่น่าพอใจและอยู่ในเกณฑ์ดี แต่วารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงเพิ่มระดับการทำงานให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิมไม่ได้ และยังไม่แข็งแกร่งพอที่จะเติบโตและต่อสู้กับสื่ออื่นๆในสังคม (สาโรจน์ มูลพวง,สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นข้อจำกัดที่สำคัญที่ทำให้วารสารและนิตยสารพอเพียงจำเป็นต้องหยุดการผลิตและยุติบทบาทการเป็นสื่อทางเลือกที่ดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคมของไทยลง

1.1.7 แนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง

คณะผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงมีแผนงานในอนาคตที่ยังคงต้องการจัดทำนิตยสารพอเพียงขึ้นมาอีกครั้งเพื่อตอบรับกับความต้องการของผู้อ่าน และเพื่อเป็นสื่อที่สื่อสารเรื่องของชุมชนให้คนทั่วไปได้รับรู้ ในเวลานี้จำเป็นต้องหางบประมาณมาสนับสนุนและอาจต้องเปิดกว้างด้านที่มาของแหล่งทุนสนับสนุนต่างๆเช่น จากห้างร้านต่างๆที่ต้องการสนับสนุนการจัดทำนิตยสารพอเพียงในรูปแบบนี้ ในส่วนของผู้อ่านก็มีการระดมเงินทุนให้กับทางผู้จัดทำนิตยสารเพื่อให้มีการดำเนินการจัดทำนิตยสารต่อไป แต่ทางผู้จัดทำเกรงว่าเมื่อรับเงินทุนแล้วจะทำได้ไม่ดีพอ หรืออาจจำเป็นต้องหยุดลงไปอีก เกรงจะเกิดความเสียหาย โดยได้กำหนดหลักการในการจัดทำนิตยสารพอเพียงในอนาคตไว้ว่า จะทำนิตยสารพอเพียงต่อไปโดยจะต้องเลี้ยงตัวเองให้รอดและต้องจัดทำนิตยสารพอเพียงต่อไปเรื่อยๆไม่ให้เว้นว่างหรือประสบกับปัญหาทางด้านเงินทุนก็หยุดการจัดทำลง นอกจากนี้ยังมีแผนงานในการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในอนาคตข้างหน้า

1.2 สัญญะวิทยาที่ปรากฏในกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

กระบวนการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงมีการดำเนินการจัดทำทั้งด้านรูปแบบทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง และด้านการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยกระบวนการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภทนี้ จะมีสัญญะวิทยาปรากฏทั้งในรูปแบบทางกายภาพและการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งเป็นไปตามวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่เป็นแก่นความคิดหลักในการจัดทำ ดังนั้นสัญญะวิทยาที่ปรากฏในกระบวนการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียง จะมีการนำเสนอผ่านตารางสรุปสัญญะทางกายภาพที่ปรากฏจากรูปเล่มของวารสารและนิตยสารพอเพียง และตารางสัญญะที่ปรากฏจากการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง ดังนี้

ประเภทสัญญะวิทยาที่ปรากฏในกระบวนการผลิตนิตยสารภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียง

1.2.1 สัญญะทางกายภาพที่ปรากฏจากรูปเล่มของวารสารและนิตยสารพอเพียง

1.2.2 สัญญะทางภาพและภาษาที่ปรากฏจากการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง

1.2.1 สัญญะทางกายภาพที่ปรากฏจากรูปเล่มของวารสารและนิตยสารพอเพียง

จากการสำรวจข้อมูลทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียงทั้ง 12 ฉบับพบว่า รูปแบบทางกายภาพที่ปรากฏนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงการรู้จักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบคือกระดาษรีไซเคิลและกระดาษถนอมสายตามาจัดทำเพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักแห่งความพอเพียงที่สื่อสารออกมาทางกายภาพของวารสารและนิตยสารที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงว่ามีความใส่ใจในทุกรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารให้อยู่ภายในกรอบแนวคิดที่ต้องการสื่อสารทั้งทางกายภาพและเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักคิดแห่งความพอเพียง อีกทั้งยังตระหนักให้เห็นถึงการรักษ์และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วยการคงคุณค่าในความหมายของกระดาษที่นำมาจัดทำวารสารและนิตยสารที่ชี้ให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในเรื่องการนำวัตถุดิบกลับมาใช้ใหม่ ดังนั้นการสื่อสารในเรื่องของสัญญะวิทยาที่ปรากฏพบในวารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถจำแนกได้ดังนี้

1 “ วัตถุดิบพอเพียงด้วยธรรมชาติ ” กล่าวคือ การดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงได้มีการคำนึงถึงการรักษ์และห่วงใยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการร่วมกัน

เลือกสรรวัตถุดิบในการผลิตที่นำมาเข้าสู่กระบวนการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง เช่น การเลือกใช้กระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาล และกระดาษถนอมสายตา มาใช้เป็นส่วนประกอบหลักของการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสาร โดยทางกลุ่มผู้จัดทำได้เล็งเห็นตรงกันถึงความสำคัญในการลงรายละเอียดของการจัดทำที่เน้นรูปลักษณ์ทางกายภาพที่สะดุดตา หวนสู่การคิดคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและวิถีธรรมชาติที่มาจากการเลือกใช้วัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ เป็นการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารที่คงไว้ซึ่งกรอบความคิดของการปฏิบัติสู่ความพอเพียงเป็นสำคัญ

2 “พอเพียงทุกองค์ประกอบของการจัดทำ” วารสารและนิตยสารพอเพียงมีการดำเนินการจัดทำที่สื่อให้เห็นถึงขั้นตอนการจัดทำที่อยู่ภายในกรอบความคิดแห่งความพอเพียงที่เริ่มต้นด้วยการเลือกสรรวัตถุดิบธรรมชาติและรักษาสีสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะกระดาษที่ใช้ตีพิมพ์นั้น จะใช้กระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาลเป็นส่วนของปกหน้า - ปกหลัง และกระดาษถนอมสายตาจะตีพิมพ์เนื้อหาภายในเล่ม เพื่อความสบายสายตาแก่ผู้อ่าน ในด้านขนาดของวารสารและนิตยสารพอเพียง จะมีขนาดเท่ากับหน้ากระดาษ A4 เพื่อจะได้บรรจุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงในการนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งขนาดหน้ากระดาษ A4 นี้ยังช่วยสามารถประหยัดค่าพิมพ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดทำวารสารและนิตยสารอีกด้วย ซึ่งจะเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิตลงอีกด้วย ทั้งนี้ทางกลุ่มผู้จัดทำยังได้ควบคุมการดำเนินการจัดทำรูปเล่มและรูปลักษณ์ทางกายภาพที่ปรากฏออกมาด้วยตัวเอง เนื่องจากต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงความรู้สึกและความใส่ใจของผู้จัดทำที่ต้องการสื่อให้เห็นถึงความพอเพียงในการจัดทำ ลดการใช้วัตถุดิบในการผลิตและการจัดทำวารสารและนิตยสารที่สิ้นเปลือง หวนสู่การใส่ใจในทุกรายละเอียดของการจัดทำที่ช่วยเสริมสร้างให้วารสารและนิตยสารที่ผลิตออกมามีกระบวนการผลิต และกระบวนการจัดทำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งนำเสนอแก่นความคิดหลักเรื่องความพอเพียงในการจัดทำให้เด่นชัด

3 “ต้นทุนการผลิตที่พอเพียง” การดำเนินการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นการผลิตและการจัดทำวารสารและนิตยสารที่มุ่งเน้นการนำเสนอเรื่องความพอเพียงเป็นสำคัญ และยังมีการยึดหลักแห่งความพอเพียงนั้นมาดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงให้ลุล่วงประสบความสำเร็จในการจัดทำจนสามารถเสนอและเผยแพร่ออกสู่สังคมวงกว้างได้อย่างดี ทั้งนี้การดำเนินการผลิตและการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงมีหลักการดำเนินการจัดทำและการบริหารวารสารและนิตยสารพอเพียงที่เน้นให้มีการคืนกำไรแห่งทุนความรู้สู่ผู้อ่านที่สนใจซื้อวารสารและนิตยสารพอเพียงมาอ่านด้วย เนื่องจากเนื้อหาที่นำเสนอในวารสารและนิตยสารพอเพียงมักจะเป็นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์เหมาะแก่การเพิ่มทุนความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงในทุกรูปแบบของชีวิต โดยผู้อ่านที่บริโภคเนื้อหาสาระเรื่องการดำเนินชีวิต

อย่างพอเพียง เช่น คอลัมน์ทำน่ายาซักล้างสีเขียวใช้เองดีกว่า ก็จะเสนอและสื่อสารให้ผู้อ่านทราบถึงกรณีตัวอย่างของการนำเศษพืชผักผลไม้ที่เหลือมาทำเป็นน้ำหมักชีวภาพ และนำน้ำหมักชีวภาพนี้ไปเปลี่ยนรูปเป็นน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาขัดห้องน้ำ ฯลฯ เพื่อลดการใช้สารเคมีรักษาสิ่งแวดล้อมในครอบครัว ชุมชน ลดความเสี่ยงต่อพิษภัยของสารเคมีและลดภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาสาระดังกล่าวเป็นการแฝงความนัยของการสั่งสมและบ่มเพาะความคิดให้กับผู้อ่าน ที่จะเปิดเป็นช่องทางให้เห็นถึงแนวทางแนะนำการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงโดยง่าย จึงเปรียบเสมือนการคืนทุนความรู้ หรือทุนกำไรแห่งภูมิปัญญากลับสู่ผู้อ่าน ให้สามารถพัฒนาชีวิตอย่างคุ้มค่าและมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงได้อย่างชัดเจน

จากแผนการดำเนินงานและการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงข้างต้น สามารถสื่อให้เห็นถึงสัญญาณวิทยาที่แฝงอยู่กับการดำเนินงาน การผลิตและการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่มุ่งเน้นการคืนกำไรแห่งความรู้สู่ผู้อ่านมากกว่าการได้รับกำไรจากการผลิต ซึ่งสามารถเห็นได้จากการเลือกวัตถุดิบที่สื่อให้เห็นถึงความพอเพียง คือการใช้กระดาษรีไซเคิล กระดาษถนอมสายตาเป็นวัตถุดิบหลักของการจัดทำ ลดการพึ่งพิงธรรมชาติให้ลดลงจากเดิม รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิตในการพิมพ์แบบขาวดำ การดำเนินการทำอาร์ตด้วยตนเอง จึงสามารถทำให้ต้นทุนการผลิตและการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นลดลง ดังนั้นการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงมีการตอบรับและการเน้นหลักความพอเพียงของการผลิตและการจัดทำได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังสามารถเห็นถึงแนวความคิดหลักของการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่ถ่ายทอดผ่านโลโก้หรือตราสัญลักษณ์ประจำวารสารและนิตยสารที่เน้นให้เห็นถึงหลักแห่งความสมดุลและความสมบูรณ์ของรูปแบบวิถีชีวิตไทยที่แสดงผ่านรูปแบบ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ที่สื่อความหมายถึงการรู้จักความพอเพียงที่ก่อให้เกิดความสมดุลและความสมบูรณ์ตามธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นถึงความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมที่มีความพอเพียงเป็นพื้นฐานหลักแห่งการดำรงชีวิต

รูปภาพที่ 5 ภาพโลโก้ของวารสารและนิตยสารพอเพียง

1.2.2 สัญญาที่ปรากฏจากการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง

จากการสำรวจและบันทึกข้อมูลลงในตารางบันทึกข้อมูล (coding sheet) พบว่าสัญญาที่ปรากฏจากการนำเสนอเนื้อหาภายในวารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถแบ่งเป็นสัญญาทางภาพ และสัญญาทางภาษา

ตารางที่ 6 ตารางเสนอสัญญาทางภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ฉบับที่	ลักษณะภาพถ่าย	ลักษณะภาพวาด / ลักษณะภาพกราฟฟิก	ความหมายโดยนัย/ ความหมายโดยอรรถ
1	โจน จันได	-	- โจ บำบัดดิน ประธานกลุ่มเกษตรกรพึ่งตนเอง และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ บ้านศรีฐาน - ผู้ริเริ่มปลูกบ้านดินด้วยความสนใจในวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ โดยมีความพอเพียงเป็นปรัชญาหลักในการดำรงชีวิต
2	พระครูวิฑิต พัฒนโสภณ	-	- เจ้าอาวาสวัดพระศรีอารีย์ ต.บ้านเลือก อ.โพธาราม จ.ราชบุรี - พระนักพัฒนาผู้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่เป็นรูปแบบหนึ่งขององค์การการเงินชุมชน สอนชาวบ้านในชุมชนให้รู้จักการออมและปฏิบัติตามหลักแห่งความพอเพียง
3	ผู้ใหญ่อิทธิชัย ลิ่มประดิษฐ์	-	- ผู้ใหญ่บ้านหนองกลางดง ต.ศิลา ลอย กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ - ผู้ใหญ่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนแม่บทพัฒนาชุมชนที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้

ตารางที่ 6 ตารางเสนอสัญลักษณ์ทางภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง (ต่อ)

ฉบับที่	ลักษณะภาพถ่าย	ลักษณะภาพวาด / ลักษณะภาพกราฟิก	ความหมายโดยนัย/ ความหมายโดยอรรถ
4-5	-	ภาพวาดเปลวไฟที่ภายในเปลวไฟประกอบด้วย แหล่งกำเนิดพลังงานในรูปแบบต่างๆ เช่น กังหันลม, ก๊าซชีวภาพ, พลังงานแสงอาทิตย์, พลังงานน้ำ ฯลฯ ภาพเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดและเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนจนถึงภาพรถยนต์หรือยานพาหนะต่างๆ ที่ใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อน	- ภาพวาดที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับพลังงานและการใช้พลังงาน - แหล่งกำเนิดพลังงานบนโลกและการใช้พลังงานอย่างสิ้นเปลืองของมนุษย์ในปัจจุบัน
6	-	ภาพวาดการ์ตูน ร้านขายของในชุมชน	- ภาพวาดการ์ตูนจำลองลักษณะชีวิตและรูปแบบของร้านขายของในชุมชน - ร้านค้าชุมชนที่ดำเนินงานตามแผนแม่บทชุมชน
7	บ้านดิน	-	- ที่อยู่อาศัยที่ทำจากดิน - บ้านพอเพียงที่ประหยัดพลังงานและพึ่งพาธรรมชาติ
8	สบู่ดำ	-	- พืชพลังงานจำพวกพืชทนแล้ง - พืชพลังงานที่นำมาแปรรูปสกัดเอาน้ำมันมาใช้เป็นเชื้อเพลิงเพื่อเป็นพลังงานทดแทนน้ำมันเชื้อเพลิง
9	-	ภาพกราฟิกธงชาติไทยและ ฤๅษี	- ธงชาติไทยกับภาพวาดฤๅษี - ฤๅษีตัดตน ภูมิปัญญาการแพทย์ของไทย เพื่อบำบัดการเจ็บป่วยและความเมื่อยล้าของร่างกาย

ตารางที่ 6 ตารางเสนอสัญญาณทางภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง (ต่อ)

ฉบับที่	ลักษณะภาพถ่าย	ลักษณะภาพวาด / ลักษณะภาพกราฟิก	ความหมายโดยนัย/ ความหมายโดยอรรถ
10	-	ภาพกราฟฟิกโลกที่มีมือข้างหนึ่งคอยประคองอุ้มไว้ โดยภายในลูกโลกนั้นมีสองมือที่โอบอุ้มเด็กทารก	- ภาพศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสายสัมพันธ์ของแม่และลูก - ความรัก ความทะนุถนอมของแม่ที่คอยโอบอุ้มและสร้างสรรค์โลกให้สวยงามสดดงาม
11	-	ภาพกราฟฟิกลูกโลกในกองขยะ	- โลกที่อยู่ในกองขยะ - การห่วงใยโลกทั้งโลกที่เต็มไปด้วยขยะที่ร่ายล้อมอยู่
12	-	ภาพกราฟฟิกการทำงานและการทำสวน	- อาชีพเกษตรกรรมของคนไทยมานาน - วิถีชีวิตพอเพียงด้วยการทำเกษตรกรรมที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

สัญญาณทางภาพจากวารสารและนิตยสารพอเพียง

1.วารสารพอเพียงฉบับที่ 1 รูปคุณโจน จันได เป็นภาพถ่ายที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 1 มีการใช้สีของภาพถ่ายในโทนสีน้ำตาล เพื่อให้เกิดการกลมกลืนระหว่างภาพและกระดาษปกของวารสารที่เป็นกระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาลเข้ม โดยแสดงให้เห็นถึงภาพถ่ายบุคคลอย่างชัดเจน ซึ่งการคัดเลือกภาพถ่ายของคุณโจน จันได มาเป็นปกหน้าของวารสารพอเพียงเพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงบุคคลที่มีชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ยึดติดไปตามกระแสการไหลของสังคมคนเมืองและสังคมแห่งเงินตรา หากแต่มีแนวคิดและจิตวิญญาณในการใช้ชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยฉลาด ซึ่งก่อให้เกิดชีวิตแห่งความพอเพียงและมีสุขตามครรลองของธรรมชาติและชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยเงินตราและวัตถุภายนอกมิใช่สิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตไปมากกว่าปัจจัย 4 ที่เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั่วไป

รูปภาพที่ 6 วารสารพอเพียงฉบับที่ 1

2.วารสารพอเพียงฉบับที่ 2 รูปพระครูวิฑิต พัฒนโสภณ เป็นภาพถ่ายที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 2 มีการใช้สีของภาพถ่ายในโทนสีน้ำตาล - ส้ม ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้สีที่ไม่ฉูดฉาด หากแต่มีการใช้สีอย่างกลมกลืนกันระหว่างสีน้ำตาลของกระดาษรีไซเคิลที่เป็นปก กับภาพถ่ายของพระครูวิฑิต พัฒนโสภณ ที่หม่อมจิวรสีสัมอร่วม แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกแห่งความเยียบสงบ ขรึม และเรียบง่าย ดูแล้วสบายตาและสบายใจ ซึ่งภาพถ่ายของพระครูวิฑิต พัฒนโสภณ สามารถสื่อให้เห็นถึงการเป็นพระนักพัฒนาที่ช่วยเหลือหมู่บ้านและคนในชุมชนให้รู้จักการออม ลดการฟุ่มเฟือยและการเป็นหนี้ หากแต่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการออมเงิน และสอนให้คนในชุมชนมีความพอเพียงในการดำรงชีวิตด้วยการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนที่มีชื่อว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อช่วยให้คนในชุมชนมีชีวิตทางการเงินที่ดีขึ้น

รูปภาพที่ 7 วารสารพอเพียงฉบับที่ 2

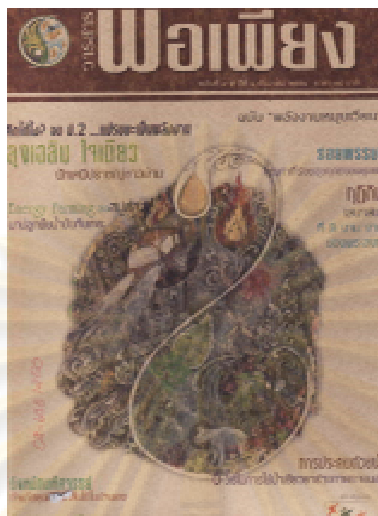
3.วารสารพอเพียงฉบับที่ 3 รูปผู้ใหญ่โชคชัย ลี้มประดิษฐ์ เป็นภาพถ่ายที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 3 มีการให้สีในตัวภาพถ่ายบุคคลเด่นขึ้นมาจากหน้าปกของวารสารที่เป็นกระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาล เพื่อให้เกิดมิติและทำให้ภาพถ่ายของผู้ใหญ่โชคชัย ลี้มประดิษฐ์ เด่นชัดขึ้น ซึ่งรูปถ่ายดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นบุคคลตัวอย่างของกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีการนำเอาแผนแม่บทชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการและดูแลชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง โดยผู้ใหญ่โชคชัย ลี้มประดิษฐ์ สามารถผลักดันให้คนในชุมชนมีสุขภาพทางชีวิตและทรัพย์สินที่ดีขึ้นด้วยการรู้จักนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้สอนให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นชุมชนที่ปลอดภัยจากภัยยาเสพติดได้อย่างดี รวมถึงการสอนให้คนในชุมชนมีชีวิตที่พอเพียงจากการดำรงชีวิตอีกด้วย

รูปภาพที่ 8 วารสารพอเพียงฉบับที่ 3

4.วารสารพอเพียงฉบับที่ 4- 5 ภาพวาดเปลวไฟที่ภายในเปลวไฟประกอบด้วยแหล่งกำเนิดพลังงานในรูปแบบต่างๆ เช่น กังหันลม, ก๊าซชีวภาพ, พลังงานจากแสงอาทิตย์, พลังงานน้ำ ฯลฯ ภาพเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดและเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนจนถึงภาพรถยนต์หรือยานพาหนะต่างๆ ที่ใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อน เป็นภาพวาดที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 4 – 5 มีการใช้สีส้ม สีแดง สีเหลือง และสีน้ำตาลเพื่อสื่อให้เห็นถึงไฟ พลังงาน และการเผาไหม้ องค์ประกอบภาพรวมของภาพจะเป็นไปทิศทางเดียวกัน กลมกลืนไปกับสีน้ำตาลของปกวารสาร ซึ่งภาพวาดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำพวกเชื้อเพลิงที่มาจากธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและมหาศาล ก่อให้เกิดการสิ้นเปลืองและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพื่อตอบสนองกับการใช้ที่สิ้นเปลืองของมนุษย์ โดยภาพนี้มีนัยยะแฝงถึงการไม่รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สื่อให้เห็นถึง

ความไม่พอเพียงและพอดีของมนุษย์ จึงใช้ภาพนี้สื่อสะท้อนเพื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงการรู้จักใช้ และรักษาล้างงาน

รูปภาพที่ 9 วารสารพอเพียงฉบับที่ 4-5

5.วารสารพอเพียงฉบับที่ 6 รูปวาดร้านขายของในชุมชน เป็นภาพวาดการ์ตูนที่วาง อยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 6 มีการใช้สีน้ำตาล สีครีม และสีดำที่ดูแล้ว กลมกลืนกันเป็นเนื้อเดียวกันบนปกของนิตยสาร โดยภาพวาดการ์ตูนให้อารมณ์และความรู้สึกที่มี ชีวิตชีวา ซึ่งสื่อให้เห็นถึงลักษณะของภาพวาดจำลองร้านค้าขายของในชุมชนที่เป็นศูนย์กลางของ คนในชุมชนที่มีมิตรภาพ น้ำใจไมตรีที่เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีร้านค้าที่ดำเนินไปด้วยกลไกของ เงินตราและการมักเอาและมักได้มาเป็นบรรทัดฐานของการค้าขาย หากแต่ร้านค้าชุมชนนี้เป็นการ นำเสนอให้เห็นถึงการเป็นร้านค้าชุมชน บุญนิยม ที่ช่วยเหลือคนในชุมชน สร้างรายได้ให้กับคนใน ชุมชน รวมทั้งเป็นเวทีข่าวสารที่คนในชุมชนสามารถมาบอกเล่าและแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและ กัน จึงสามารถเสนอให้เห็นถึงลักษณะวิถีชีวิตพอเพียงที่อยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน

รูปภาพที่ 10 วารสารพอเพียงฉบับที่ 6

6. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7 รูปบ้านดิน เป็นภาพถ่ายที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 7 โดยมีการใช้สีน้ำตาล สีดำ และสีเขียว บนกระดาษอาร์ตสีขาวที่เป็นหน้าปกของนิตยสารพอเพียง ดังนั้นภาพหน้าปกจึงมีความโดดเด่นและชัดเจนขึ้นเพราะมีปกสีขาวเป็นฉากหลังให้กับภาพ ซึ่งภาพบ้านดินสามารถเสนอให้เห็นถึงรูปแบบของที่อยู่อาศัยที่สามารถเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับคนที่สนใจและรักสิ่งแวดล้อมด้วยการเลือกที่จะมีที่อยู่อาศัยที่ทำจากดิน ซึ่งมีข้อดีช่วยลดการใช้พลังงาน และรักษาสีเขียวไว้ได้ เป็นสภาพแห่งการใช้ชีวิตที่พอเพียงด้วยการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากดินมาสร้างเป็นที่อยู่อาศัย ลดการตัดไม้มาทำที่อยู่อาศัยได้มาก จึงเป็นการช่วยประหยัดและรักษาทรัพยากรอีกทางหนึ่ง

รูปภาพที่ 11 นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7

7. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 8 รูปสมุนไพร เป็นภาพถ่ายที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 8 มีการใช้สีน้ำตาล สีดำ และสีเขียวเพื่อให้องค์ประกอบของภาพสมุนไพรชัดเจนบนหน้ากระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาล โดยภาพสมุนไพรสามารถสื่อให้เห็นถึงการมีทรัพยากรทางเลือกจำพวกพืชพลังงานเพื่อนำมาสกัดและกลั่นออกมาเป็นน้ำมันเชื้อเพลิงที่มาจากพืชธรรมชาติ “ไบโอดีเซล” ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้จริงเป็นพลังงานทางเลือกที่ทดแทนการนำเข้าน้ำมันปิโตรเลียมจากต่างชาติ เป็นการนำเสนอแนะแนวทางให้เกิดการรู้จักและใช้ทรัพยากรในประเทศให้คุ้มค่าและคุ้มค่า เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับสังคมเพื่อให้เป็นสังคมพอเพียงด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และเกิดคุณค่ามากที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 12 นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 8

8. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 9 รูปกราฟฟิคธงชาติไทยและฤๅษี เป็นภาพกราฟฟิคที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 9 มีการใช้สีหลัก 2 สี คือ สีแดง สีน้ำเงิน บนหน้าปกกระดาษอาร์ตสีขาว ซึ่งให้ความรู้สึกถึงแถบสีบนธงชาติไทยที่จะสอดคล้องกับประเด็นหลักในเรื่องของการรักษาและหวงแหนภูมิปัญญาการแพทย์ของไทย “ฤๅษีตัดตน” ที่ชาวต่างชาติต้องการยึดครองไว้เป็นของตนเอง โดยภาพธงชาติไทยและฤๅษีนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจในภูมิปัญญาของไทยที่ชาติใดจะมาแย่งชิงไปเป็นของตัวเองไม่ได้ เนื่องจากคนไทยต่างรู้จักและหวงแหนภูมิปัญญานี้ที่สั่งสมมาช้านาน เกิดเป็นความพอใจในวัฒนธรรมและความรู้เก่าอันล้ำค่า แสดงให้เห็นถึงความพอประมาณในทรัพย์สินทางภูมิปัญญาที่มีได้นำมาขายกินให้กับชาวต่างชาติต่างภาษาที่อยากได้และครอบครองภูมิปัญญาการแพทย์ของชาติไทยอันยาวนาน

รูปภาพที่ 13 นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 9

9. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 10 ภาพกราฟฟิคโลกที่มีมือข้างหนึ่งคอยประคองค้ำไว้ โดยภายในลูกโลกนั้นมีสองมือที่โอบอุ้มเด็กทารก เป็นภาพกราฟฟิคที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 10 มีการใช้สีฟ้า สีขาว เป็นลูกโลก สีเหลืองทองเป็นส่วนของมือที่คอยโอบอุ้มลูกโลกอยู่ โดยภายในลูกโลกก็มีภาพถ่ายเด็กทารกอยู่ภายใน ซึ่งการใช้สีและองค์ประกอบในการวางตำแหน่งของภาพเช่นนี้ ช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความเลอค่าของการให้กำเนิดและการดูแลประคับประคองทารกอย่างดี ซึ่งจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของการเป็นแม่ “ผู้สร้าง” ที่สองมือแม่นี้จะเป็นสองมือที่คอยสั่งสอน เลี้ยงดู อบรมบ่มเพาะให้ทารก ซึ่งจะเปรียบเหมือนเมล็ดพันธุ์ ที่สองมือของแม่คอยขัดเกลาเลี้ยงดูให้เป็นต้นกล้าที่งงามและแข็งแรง โดยกรอบความคิดนี้สามารถสื่อให้เห็นถึงการรู้จักอบรมบ่มเพาะให้เกิดการสร้างคนให้มีคุณภาพ รู้จักความพอเพียง ไม่โลภและไม่เห็นแก่ตัว โดยเริ่มต้นตั้งแต่การปลูกฝังยามเยาว์วัย เพื่อให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคม เป็นผู้มีส่วนช่วยสร้างสรรค์สังคมให้สวยสดงดงาม

รูปภาพที่ 14 นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 10

10. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 11 ภาพกราฟฟิคลูกโลกในกองขยะ เป็นภาพกราฟฟิคที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 11 มีการใช้สีเขียว สีฟ้าผสมสีขาวแทนลูกโลกที่ภายในปนเปื้อนไปด้วยขยะนานาชนิด บนกระดาษอาร์ตสีขาว โดยการเลือกใช้สีเขียวเป็นส่วนใหญ่ของในภาพ เพื่อต้องการแสดงให้เห็นว่าโลกของเราแทนที่จะเต็มไปด้วยสีเขียวแห่งพืชพันธุ์ ป่าไม้ และธรรมชาตินานาพันธุ์กลับเต็มไปด้วยขยะที่นับวันจะเพิ่มจำนวนทวีคูณจนสามารถจะกลืนกินโลกทั้งโลกให้ตกอยู่ภายใต้ขยะ การนำเสนอภาพลูกโลกในกองขยะนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการบริโภคที่ไม่รู้จักพอของมนุษย์ และความมั่งง่ายของมนุษย์ที่ยิ่งนานวันยิ่งสะสม ก่อให้เกิดเป็นปัญหาหลายๆ ด้านตามมาจากพฤติกรรมเช่นนี้ของมนุษย์ ซึ่งการรู้จักความพอดี และความพอเพียงที่จะทิ้งและเก็บขยะมาทำประโยชน์ด้วยการนำกลับมาใช้ใหม่ หรือการรีไซเคิล ขยะนั้นเป็นวิธีการอย่างง่ายที่จะช่วยลดขยะต่อวันได้อย่างมากมาย หรือขยะในครัวเรือนจำพวก

พืชผักต่างๆที่เน่าเสียก็สามารถนำมาแปรรูปทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพก็ได้ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นพฤติกรรมในการบ่มเพาะนิสัยให้เกิดความพอประมาณ และรู้จักพอเพียงในการใช้ชีวิตประจำวันได้และเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณขยะทิ้งต่อวันให้มีจำนวนลดลงอีกด้วย

รูปภาพที่ 15 นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 11

11. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 12 ภาพกราฟฟิคการทำนาและการทำสวน เป็นภาพกราฟฟิคที่วางอยู่ในตำแหน่งหน้าปกของวารสารพอเพียงฉบับที่ 12 มีการใช้สีส้ม สีเขียว เป็นสีหลักของภาพปกนี้อยู่บนกระดาษอาร์ตสีขาวที่เป็นปกของนิตยสาร และมีรูปกระดิ่งสานไม้ไผ่ใส่ผลิตภัณฑ์เกษตรอยู่ตรงกลางปก โดยสีเขียวจะแสดงถึงการทำการเกษตรกรรมและผลผลิตทางการเกษตรต่างๆที่สอดคล้องกับภาพกระดิ่งสานไม้ไผ่ที่เกษตรกรมักจะเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรได้ในภาชนะสานเช่นนี้ และสีส้มจะแสดงถึงแสงอาทิตย์ที่ส่องแสงเจิดจ้า ซึ่งจะทำให้เห็นถึงสภาพบรรยากาศท้องทุ่ง ไร่นา เรือกสวนที่เป็นผืนสีเขียวอยู่ท่ามกลางแสงแดดสีส้มทอง ทำให้เห็นถึงภาพความสมบูรณ์ของชีวิตเกษตรกร และการทำการเกษตรกรรม โดยภาพนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของภาคการเกษตรไทยที่มีผลผลิตทางการเกษตรออกมามากมายเพื่อรองรับกับตลาดและผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ รวมถึงอาชีพเกษตรกรนี้ยังนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่ตัวเกษตรกรอีกด้วย ซึ่งภาพนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของการทำการเกษตรประณีตแบบไร่นาสวนผสมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอนให้เกษตรกรและทุกคนรู้จักการทำเกษตรแบบผสมผสาน และลดการใช้สารเคมีในเรือกสวน ไร่นา เพื่อยืดอายุให้กับพื้นดินที่จะทำการเพาะปลูกต่อไป เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความพอเพียงในรูปแบบการใช้ชีวิตที่สอดคล้องและตอบรับกับการรักษาธรรมชาติไปด้วยอีกทางหนึ่ง

รูปที่ 16 นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 12

ซึ่งสัญลักษณ์ทางภาพเหล่านี้ที่ปรากฏพบในวารสารพอเพียงทั้ง 12 ฉบับสามารถตกย้ำให้เห็นถึงการกล่าวถึงความพอเพียงจากตัวอย่างของบุคคลที่มีความพอเพียงในชีวิต และจากการชี้ให้เห็นถึงผลเสียจากการกระทำของมนุษย์ที่ไม่มีความพอเพียงในชีวิต และสามารถเน้นย้ำให้เห็นถึงหลักการชีวิตพอเพียงที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่แนวทางของการปฏิบัติ แต่หากเป็นแนวทางที่ทุกคนควรหันมาร่วมกันใส่ใจที่จะปฏิบัติให้เกิดผลอย่างดี เป็นต้น

ดังนั้น วารสารและนิตยสารพอเพียงมีภาพปกที่สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาภายในฉบับ ในส่วนของภาพที่นำไปเป็นหน้าปกนั้นจะเป็นภาพถ่ายของบุคคล ภาพวาดลายเส้น ภาพวาดการ์ตูน และภาพกราฟฟิก เป็นต้น โดยมีภาพกราฟฟิกมากที่สุดด้วยจำนวน 6 ฉบับ ซึ่งภาพหน้าปกที่ปรากฏบนปกหน้าของวารสารและนิตยสารจะพิมพ์สีสี่ โดยวารสารพอเพียงฉบับที่ 1-6 จะพิมพ์ลงบนกระดาษรีไซเคิล

ในส่วนของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7,9,10,11 และ12 จะพิมพ์สีสี่บนกระดาษอาร์ตเพื่อลดต้นทุนการผลิตนิตยสาร เนื่องจากต้นทุนของกระดาษรีไซเคิลนั้นมีราคาแพงกว่ากระดาษอาร์ตจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของกระดาษปกเป็นการใช้กระดาษอาร์ตพิมพ์สีสี่แทนกระดาษรีไซเคิล (พรภิรมย์ ดิศกำพล,สัมภาษณ์,1 ตุลาคม 2550)

สัญญาะทางภาษาในวารสารพอเพียง

ตารางที่ 7 ตารางเสนอสัญญาะทางภาษาของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ฉบับที่	ข้อความแสดงภาพปก/ เรื่องเด่นประจำฉบับ	สิ่งที่ต้องการสื่อ/ ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
1	นักพรตยุคไบโอเทค	- นายโจน จันได	- ผู้ที่สนใจ และใส่ใจในสิ่งแวดล้อมด้วยการปรับวิถีชีวิตให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ
2	องค์กรการเงินชุมชน	- พระครูวิฑิต พัฒนโสภณ ผู้จัดตั้งองค์กรการเงินชุมชน “สัจจะสะสมทรัพย์”	- ลักษณะการช่วยเหลือให้คนในชุมชนออมเงินและบริหารรายรับ-รายจ่ายโดยจัดตั้งเป็นองค์กรการเงินของชุมชนเพื่อช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
3	มหกรรมชุมชนพึ่งตนเอง	- โครงการเวทีวิชาการมหกรรมชุมชนพึ่งตนเองของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก	- การเสนอแนะแนวทางให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และอยู่อย่างพอเพียงซึ่งจะทำให้เป็นชุมชนพึ่งตนเอง
4-5	พลังงานหมุนเวียน	- พลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานลม, พลังงานแสงอาทิตย์ ฯลฯ	- พลังงานหมุนเวียนที่ใช้ทดแทนพลังงานจากน้ำมันซึ่งมีอยู่พอเพียงในประเทศ
6	ร้านค้าชุมชน	- ร้านขายของในชุมชน “ร้านค้าบุญนิยม”	- การค้าในชุมชนที่สนับสนุนการอยู่อย่างพอเพียง
7	บ้านพอเพียง	- บ้านดิน	- บ้านแห่งการรู้จักและรักษ์ธรรมชาติ มีความพอเพียงเป็นบรรทัดฐานของการสร้างและการอยู่อาศัย
8	พืชน้ำมันพลังงานทดแทน	- พืชสามารถสกัดเอาน้ำมันออกมา เช่น สบู่ดำ ปาล์ม	- พลังงานทดแทนจากภาคการเกษตรทดแทนการใช้และการนำเข้าน้ำมันดิบภายในประเทศ

ตารางที่ 7 ตารางเสนอสัญญาทางภาษาของวารสารและนิตยสารพอเพียง (ต่อ)

ฉบับที่	ข้อความแสดงภาพปก/เรื่องเด่นประจำฉบับ	สิ่งที่ต้องการสื่อ/ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
9	ฤาษีตัดตน	- ทำกายบริหารการแพทย์แผนไทยที่มีมาช้านาน ช่วยบรรเทาอาการเจ็บป่วยเมื่อยล้าของร่างกาย	- การห่วงแหนและการอนุรักษ์ป้องกันภูมิปัญญาการรักษาโรคของบรรพบุรุษไทยมิให้ชาติใดแย่งชิง
10	คุณแม่รักคุณแม่	- ภารกิจของผู้หญิงที่เป็นแม่	- บทบาทการเป็นแม่ที่สร้างและประดับประดาโลกให้สวยงามด้วยความรัก
11	แปลงขยะเป็นทุน	- วิธีการเพิ่มมูลค่าของขยะ	- การรู้จักคุณค่าของขยะที่สามารถนำมาสร้างรายได้
12	การเรียนรู้วิถีพอเพียง	- รูปแบบการดำเนินชีวิตวิธีหนึ่ง	- การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขด้วยการรู้จักพอเพียงในการดำรงชีพทุกประเภท

1.วารสารพอเพียงฉบับที่ 1 นักรบตยุคไบโอเทค โดยสัญญาทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของวารสารพอเพียงฉบับที่ 1 เพื่อต้องการสื่อถึงวิถีชีวิตของปราชญ์ชาวบ้านผู้ริเริ่มปลูกบ้านดิน บ้านแห่งความพอเพียงในการอยู่อาศัยและการดำรงชีพด้วยการลดการทำร้ายและทำลายธรรมชาติ

2.วารสารพอเพียงฉบับที่ 2 องค์กรการเงินชุมชน โดยสัญญาทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของวารสารพอเพียงฉบับที่ 2 เพื่อต้องการสื่อถึงองค์กรการเงินของหมู่บ้านและชุมชนที่มีการออมเป็นหัวใจหลักในการบริหารงาน โดยมุ่งเน้นหลักแห่งความพอเพียงมาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการช่วยออม และการปลูกฝังให้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของชาวบ้านและคนในชุมชน ที่จะช่วยให้การจัดการสุขภาพทางการเงินของคนทุกคนในชุมชนนั้นดีและประสบผลสำเร็จ

3.วารสารพอเพียงฉบับที่ 3 มหกรรมชุมชนพึ่งตนเอง โดยสัญญาทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของวารสารพอเพียงฉบับที่ 3 เพื่อต้องการสื่อถึงการที่ผู้นำชุมชนได้นำแผนแม่บทพัฒนาชุมชนที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ทุกคนในชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้เป็นอย่างดี

4. วารสารพอเพียงฉบับที่ 4-5 พลังงานหมุนเวียน โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของวารสารพอเพียงฉบับที่ 4-5 เพื่อต้องการสื่อถึงการเข้าใจและลดการใช้พลังงานจำพวกน้ำมันและเชื้อเพลิงประเภทอื่นๆที่ฟุ่มเฟือยให้ลดน้อยลง โดยหันมาให้ความสนใจกับการรู้จักและเลือกใช้พลังงานประเภทพลังงานทางเลือก ที่จะช่วยบรรเทาการขาดแคลนและการเสียหายของทรัพยากรเชื้อเพลิงที่จะหมดไปจากการใช้อย่างมักง่ายและฟุ่มเฟือยของมนุษย์

5. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 6 ร้านค้าชุมชน โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 6 เพื่อต้องการสื่อถึงสหกรณ์การค้าในชุมชนเพื่อคนในชุมชนที่เป็นสถานที่กลางทางการค้าระบบแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน รวมถึงเป็นสถานที่กลางในการพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสาร และพูดคุยของคนในชุมชนด้วย

6. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7 บ้านพอเพียง โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7 เพื่อต้องการสื่อถึงบ้านทางเลือกที่มีความผูกพันกับธรรมชาติในการดำรงอยู่อาศัย โดยมีส่วนประกอบของธรรมชาติมาจัดสร้างที่ยึดหลักแห่งความพอเพียงในการดำรงอยู่

7. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 8 พืชน้ำมันพลังงานทดแทน โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 8 เพื่อต้องการสื่อถึงพลังงานทางเลือกและพลังงานทดแทนน้ำมันเชื้อเพลิงที่มาจากภาคเกษตรกรรม รวมถึงเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยที่จะมีบทบาทในการเป็นพลังงานทางเลือกของคนไทยที่มาจากภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย

8. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 9 ภาษีัดตุน โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 9 เพื่อต้องการสื่อถึงการรักษากฎมีปัญญาการแพทย์ท้องถิ่นของประเทศไทย ไม่ให้ต่างชาติรุกรานและยึดครองภูมิปัญญาความรู้ที่ดั้งเดิมเป็นของตน

9. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 10 คู่รักอุ้มโลก โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 10 เพื่อต้องการสื่อถึงสองมือที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ด้วยจิตสำนึกแห่งการรู้จักและการรักษาสีงแวดล้อมรอบกาย

10. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 11 แปลงขยะเป็นทุน โดยสัณญະทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 11 เพื่อต้องการสื่อถึงการใส่ใจและการคำนึงถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ผนวกกับความมักง่ายของมนุษย์ที่จะนำพาสีงแวดล้อมและโลกไปสู่ความวิบัติทางสีงแวดล้อม ด้วยการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ "รีไซเคิล" ที่จะช่วยแปลงขยะให้เป็นทุนสำหรับการนำมาใช้ใหม่อีกครั้ง

11. นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 12 การเรียนรู้วิถีพอเพียง โดยสัญญาะทางภาษาชุดนี้อยู่ตรงตำแหน่ง เรื่องเด่นประจำฉบับของนิตยสารพอเพียงฉบับที่ 12 เพื่อต้องการสื่อถึงการกลับสู่ธรรมชาติด้วยการดำรงชีวิตแบบพอเพียงด้วยการทำการเกษตรประณีตที่สามารถยังชีพได้อย่างสะดวกสบายตามหลักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

จากสัญญาะวิทยาทางภาษาในวารสารพอเพียงทั้ง 12 ฉบับสามารถเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับสัญญาะทางภาพที่ปรากฏพบในข้างต้น ดังนี้

- วารสารพอเพียงฉบับที่ 1 ภาพถ่ายโจน จันได + นักพรตยุคไบโอเทค
- วารสารพอเพียงฉบับที่ 2 ภาพถ่ายพระครูวิฑิต พัฒนโสภณ + องค์การการเงินชุมชน
- วารสารพอเพียงฉบับที่ 3 ภาพถ่ายผู้ใหญ่โชคชัย ลิ่มประดิษฐ์ + มหกรรมชุมชนพึ่งตนเอง
- วารสารพอเพียงฉบับที่ 4 ภาพวาดเปลวไฟ + พลังงานหมุนเวียน
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 6 ภาพวาดร้านขายของในชุมชน + ร้านค้าชุมชน
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 7 ภาพถ่ายบ้านดิน + บ้านพอเพียง
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 8 ภาพถ่ายสบู่ดำ + พืชน้ำมันพลังงานทดแทน
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 9 ภาพกราฟฟิคธงชาติไทยและธานี + ธานีดีดต้น
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 10 ภาพกราฟฟิคโลกที่มีมือข้างหนึ่งคอยประคองค้อมไว้ โดยภายในลูกโลกนั้นมีสองมือที่โอบอุ้มเด็กทารก + ค้อมรักค้อมโลก
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 11 ภาพกราฟฟิคลูกโลกในกองขยะ + แปลงขยะเป็นทุน
- นิตยสารพอเพียงฉบับที่ 12 ภาพกราฟฟิคการทำนาและการทำสวน + การเรียนรู้วิถีพอเพียง

ดังนั้นสัญญาะทางภาพและสัญญาะทางภาษาที่ปรากฏบนหน้าปกของวารสารและนิตยสารพอเพียงแต่ละฉบับนั้นมีความสอดคล้องกันโดยมีนัยยะทางความหมายที่สอดคล้องกับประเด็นการนำเสนอเนื้อหาหลักของวารสารและนิตยสารพอเพียง ซึ่งทำให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่จะนำเสนออยู่ภายในกรอบแนวคิดหลักของการจัดทำวารสารและนิตยสารที่มุ่งนำเสนอเรื่องของชุมชนและเรื่องความพอเพียงที่สามารถสรรสร้างให้เกิดขึ้นได้

ภายในชุมชน จึงทำให้การวางประเด็นหลักและการนำเสนอภาพปกของวารสารและนิตยสารพอเพียงมีความสอดคล้องควบคู่กันไปอย่างลงตัวและสมบูรณ์

สรุป

สัญญาะทางภาพและสัญญาะทางภาษาที่ปรากฏในวารสารและนิตยสารพอเพียงทั้งหมด 12 ฉบับ สามารถบอกเล่าได้ถึงรายละเอียดและความเป็นตัวตนของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่สื่อผ่านออกมาให้เห็นถึงรูปแบบเล่ม การใช้ภาษา ที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นหลักของการนำเสนอเนื้อหาภายในเล่ม ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถแสดงตัวตนและจุดยืนของตัวเองได้อย่างชัดเจนถึงการเป็นวารสารและนิตยสารที่สื่อสารและเสนอถึงกรอบความคิดเรื่องชีวิตพอเพียงในทุกองค์ประกอบของการสร้างสรรค์เนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนอต่อผู้อ่านได้อย่างสมบูรณ์

ส่วนที่ 2 เพื่อตอบปัญหานำวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหา และการผลิตนิตยสารของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียง

การนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบปัญหานำวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหา และการผลิตนิตยสารของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้น จะใช้การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุด ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ผ่านตัวแทนของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตก คุณพทุธินันท์ สุขพวรรกุล บรรณาธิการวารสารและนิตยสารพอเพียง และตัวแทนกลุ่มนักวิชาการที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการผลิตนิตยสารที่นำเอาแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยเป็นลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 ด้านบทบาทการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting)

ทิศทางการนำเสนอของวารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) ของวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยสามารถวิเคราะห์ถึงบทบาทการกำหนดวาระข่าวสารของวารสารและนิตยสารพอเพียงได้จาก

การบันทึกข้อมูลในตารางลงรหัส (Coding sheet) ของการนำเสนอเนื้อหาตามคอลัมน์ของวารสาร และนิตยสารพอเพียงทั้งหมด 12 ฉบับ จำนวน 161 คอลัมน์ โดยสามารถสรุปเป็นตารางแสดง สัดส่วนของการกำหนดวาระข่าวสารที่นำเสนอผ่านเนื้อหาตามคอลัมน์ของวารสารและนิตยสาร พอเพียง ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงสัดส่วนของการกำหนดวาระข่าวสารที่นำเสนอผ่านเนื้อหาตามคอลัมน์ของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทของการนำเสนอเนื้อหาตามคอลัมน์	จำนวน	ร้อยละ
การนำเสนอเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	70	43.48
การนำเสนอเนื้อหาเรื่องประชาสังคม	21	13.04
การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสารคดีและบทความที่น่าสนใจต่างๆ เช่น สารคดีท่องเที่ยว ชุมชนพอเพียงในคอลัมน์ทัวร์ ชุมชนคั้นชีวิต คอลัมน์เมนูสุขภาพเสนออาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้รักสุขภาพอย่างพอเพียงด้วยพืชผักสวนครัวไทย ผักริมรั้ว และผลไม้ไทยตามฤดูกาล	23	14.28
การนำเสนอเนื้อหาแบบเบ็ดเตล็ด	47	29.20

สรุปภาพรวม การกำหนดวาระข่าวสารของการนำเสนอเนื้อหาในคอลัมน์ของวารสารและนิตยสารพอเพียงจากตาราง พบว่า มีการนำเสนอคอลัมน์เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดด้วยจำนวน 70 คอลัมน์จาก 161 คอลัมน์ทั้งหมด โดยคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 43.48 ของการนำเสนอเนื้อหาในคอลัมน์ทั้งหมด และมีการนำเสนอคอลัมน์เกี่ยวกับประชาสังคมน้อยที่สุด

ด้วยจำนวน 21 คอลัมน์จากจาก 161 คอลัมน์ทั้งหมด โดยคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 13.04 ของการนำเสนอเนื้อหาในคอลัมน์ทั้งหมด

2.2 การเสนอวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านเนื้อหาในวารสารและนิตยสารพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านการนำเสนอเนื้อหาในวารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถพบวาทกรรมชีวิตพอเพียงได้จากบรรดาเนื้อหาที่นำเสนอตามคอลัมน์ต่างๆของวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยสามารถแบ่งประเภทของการนำเสนอเนื้อหาตามคอลัมน์ได้ดังนี้

1. การนำเสนอเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกย่อยออกเป็น 4 ประเด็น
  - เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร
  - เศรษฐกิจพอเพียงภาคสังคม
  - เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
  - เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างประชาสังคม/ ชับเคลื่อนประชาสังคม

ในการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียง ได้มีการหยิบยกวาทกรรมชีวิตพอเพียงออกมาจากวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยในแต่ละฉบับจะเลือกเอาเฉพาะชุดข้อความที่มีความเด่นชัดในเรื่องของการสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงเท่านั้น ซึ่งวาทกรรมที่ได้จะอยู่ในตำแหน่งของชื่อคอลัมน์หรือชื่อบทความต่างๆ ที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นสำคัญ

ดังนั้นในวารสารและนิตยสารพอเพียงดังกล่าว สามารถทำการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงได้ตามองค์ประกอบในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- วาทกรรมชีวิตพอเพียงเสนอผ่านกรณีใด : กรณีตัวอย่าง ผ่านการนำเสนอเหตุการณ์ข้อเท็จจริงที่กำลังเป็นปัญหา ผ่านบทวิพากษ์ ผ่านการให้ทัศนะ เป็นต้น
- วาทกรรมชีวิตพอเพียงเสนอแบบไหน : เป็นบทความ ภาพ การ์ตูน ฯลฯ
- วาทกรรมชีวิตพอเพียงเสนอเพื่อหวังผลอะไร : ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องวิถีชีวิตระดับปัจเจก หรือ ระดับสังคม เพื่อตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำอยู่แล้ว หรือเพื่อให้เกิดการต่อต้านกระแสบริโภคนิยม ฯลฯ

- วาทกรรมชีวิตพอเพียงเสนอกับใคร : พูดกับปัจเจก พูดกับสังคม พูดกับผู้กำหนดนโยบาย

โดยวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่วิเคราะห์ตามองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาอธิบายภาพรวมของวารสารและนิตยสารพอเพียงได้ว่า มีการประกอบสร้างวาทกรรมชีวิตพอเพียงแบบใดบ้าง รวมทั้งการให้สัดส่วนของการนำเสนอเนื้อหาภายในฉบับเป็นอย่างไร ซึ่งทำให้เห็นว่านิตยสารได้กำหนดทิศทางของการนำเสนอเรื่องความพอเพียงไปที่ด้านใด และจะส่งผลให้เกิดการตอกย้ำกระแสของความพอเพียงที่คนส่วนใหญ่มักมองว่าเป็นเรื่องของการเกษตรและชนบทมากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับชีวิตแบบปัจเจกของคนเมือง ซึ่งจะทำให้คนส่วนใหญ่ในเมืองรู้สึกแปลกแยกกับกระแสความพอเพียง และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นิตยสารแนวนี้ มีกลุ่มผู้อ่านที่จำกัดและขยายตลาดผู้อ่านได้ยาก

ดังนั้นการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงตามแนวทางข้างต้นดังกล่าวนี้ สามารถจำแนกให้เห็นถึงรายละเอียดที่เด่นชัดได้ตามบทวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียง โดยการนำเสนอชุดของวาทกรรมชีวิตพอเพียง สามารถนำมาจำแนกให้เห็นถึงสัดส่วนของการนำเสนอเรื่องความพอเพียง ซึ่งปรากฏพบในวารสารและนิตยสารพอเพียงทั้ง 12 ฉบับ 20 วาทกรรม ดังนี้

ตารางที่ 9 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
6	เกษตรประณีต	กรณีตัวอย่างของบุคคลพอคำเดื่อง ภาษี ราษฎรที่ยึดหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานในการทำเกษตรกรรม ที่เรียกว่า เกษตรประณีตตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการทำ -	ตอกย้ำและยืนยันสิ่งที่ทำว่ามีประโยชน์และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิตได้ด้วยการรู้จักคำว่า พอเพียง ในการดำรงชีวิตที่จะทำให้เกิดความสุข	ปัจเจกและสังคมให้เห็นถึงรูปแบบวิถีชีวิตในการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่น่าพอใจ

ตารางที่ 9 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
6	เกษตรประณีต (ต่อ)	การเกษตรแบบไร่นาสวนผสมหรือการเกษตรแบบผสมผสานไว้ให้กับประชาชนชาวไทยได้เป็นหลักในการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง		
8	ลดการพึ่งพิงพลังงานเพื่อวิถีชีวิตพอเพียง	กรณีตัวอย่างของสถานที่พุทธสถานปฐมอโศกที่ตอบรับกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จนกลายเป็นอาศรมพลังงานทางเลือกที่เน้นการคิดค้นการสร้างพลังงานเพื่อนำมาใช้ได้เอง ลดการพึ่งพิงและพึ่งพาพลังงานกระแสหลักที่มีต้นทุนในการผลิตสูง	ตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำว่าสามารถนำมาเป็นพลังงานทางเลือก โดยใช้พลังงานจากภาคการเกษตรที่สามารถให้พลังงานที่มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันและทดแทนพลังงานจากการนำเข้า เช่น น้ำมันฯลฯ	สังคมเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพลังงานทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ได้เพื่อทดแทนการนำเข้าพลังงานที่มีราคาแพง เป็นการช่วยเหลือชาติในการประหยัดเงินตราเพื่อนำเข้าพลังงานเหล่านี้
9	เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง	กรณีตัวอย่างของบุคคล “มจ.สิทธิพร กฤษดากร” ที่มีความพอเพียงเป็นพื้นฐานชีวิตในการคิดและทำให้ประจักษ์ถึงการดำเนินชีวิตที่อยู่รอดได้ ด้วยการทำเกษตรกรรมในแบบธรรมชาติจนสามารถ -	ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องของวิถีชีวิตปัจเจกและคนในสังคมให้เห็นว่าการดำรงชีวิตแบบง่ายด้วยการรู้จักคำว่าพอเพียงจะสามารถเลี้ยงชีวิตของเราได้อย่างไม่มีวันหมด หากเพียงแต่ริเริ่มและลองทำก็ -	ปัจเจกและสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำเกษตรกรรมที่สามารถเป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งเลี้ยงชีพได้อย่างไม่มีวันหมดและหยุดสิ้น หากเพียงแต่ปัจเจกและคนในสังคมตระหนักถึงความคิดริเริ่มที่จะทำเกษตรกรรมพื้นที่เล็กๆให้ -

ตารางที่ 9 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
9 (ต่อ)	เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง (ต่อ)	พัฒนาพื้นดินแห่งการทำเกษตรกรรมเหล่านี้ให้เป็นแหล่งอาหารและเป็นผืนแผ่นดินทองของเกษตรกรที่มีความอุดมสมบูรณ์	สามารถประสบกับผลสำเร็จเช่นนี้ อย่าหลงใหลในลาภยศตำแหน่งที่ผู้คนส่วนมากสรรเสริญ เพราะมันกินไม่ได้และเลี้ยงชีวิตเราไปไม่ตลอดจนถึงฝั่ง	เกิดขึ้นจริง ก็สามารถเป็นพื้นที่สวรรค์ของการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตได้เป็นอย่างดี
9	เกษตรปลดหนี้ มีสุข	กรณีตัวอย่างของบุคคล “ทองสา สีหนาบุญนาค” ที่ดำเนินชีวิตด้วยการยึดหลักแห่งความพอเพียงเป็นบรรทัดฐานในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จด้วยการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง	ตอกย้ำสิ่งที่ทำอยู่ว่าสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยการทำเกษตรกรรมทฤษฎีใหม่ตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ วางเอาไว้ โดยสามารถมีชีวิตที่มีความสุข ไม่มีหนี้สินที่เป็นภาระด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามหลักการแห่งเศรษฐกิจพอเพียง	ปัจเจกและสังคมให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตที่มีความสุข ปราศจากหนี้สินด้วยการรู้จักความพอเพียงและปฏิบัติตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ทรงวางเอาไว้ เพื่อให้เกิดการมีชีวิตที่เป็นสุขอย่างพอมีพอกิน รู้จักหลักการแห่งความพอเพียงในการดำรงชีพ
9	ดินดำน้ำชุ่ม สรวงสวรรค์แห่งที่เกษตรกร	ข้อเท็จจริงที่กำลังเป็นปัญหาด้านพื้นที่การทำเกษตรกรรมที่เกิดความแห้งแล้ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ จนยากที่จะปรับปรุงพื้นที่เหล่านี้ให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์แบบ	ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกและสังคมให้หวนมารู้จักรักษาสภาพความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เกษตรกรรมให้สามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สมบูรณ์ โดยมีความ -	ผู้กำหนดนโยบายให้มีมาตรการป้องกัน ปรับปรุงพัฒนาและพลิกฟื้นผืนดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเป็นคู่ข้าวคู่น้ำของประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ให้สามารถเป็นสรวงสวรรค์แห่งการทำ -

ตารางที่ 9 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/ วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการ นำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
9 (ต่อ)	ดินดำน้ำชุ่ม สรวงสวรรค์แห่ง ที่เกษตรกรรม (ต่อ)	เก่า	อุดมสมบูรณ์ทางระบบ นิเวศวิทยาพร้อมด้วย	เกษตรกรรมที่สมบูรณ์
12	คนพอเพียง ปฏิบัติกรชาวนา	กรณีตัวอย่างของบุคคล “พูนศักดิ์ สมบูรณ์” ที่ยึด อาชีพเกษตรกรเป็น อาชีพหลักและหันมาคิด ทำเรื่องการเกษตร ผสมผสานเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียงของ องค์พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่๙ เป็นที่ตั้ง บนพื้นที่ที่ตก ทอดมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตา ยาย	ตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำอยู่ ว่าระบบการเกษตรแบบ ผสมผสานเป็น การเกษตรที่สร้างคุณค่า ต่อธรรมชาติ โดยไม่ พึ่งพาสารเคมีทุกชนิด และพยายามยึดหลักวิถี ชาวนาแบบดั้งเดิมให้ ได้มากที่สุด นำ วัฒนธรรมดั้งเดิมมาใช้ ในการดำเนินชีวิตและ ทำการเกษตรโดยอาศัย การเกื้อกูลกันของวัฏจักร ธรรมชาติ แต่ไม่ละเลยที่ จะนำเอาเทคโนโลยีองค์ ความรู้สมัยใหม่มา ประยุกต์ใช้โดยมีความ พอเพียงเป็นพื้นฐานของ การดำเนินชีวิต	ปัจเจกและสังคมให้เห็นถึง รูปแบบชีวิตของเกษตรกรคน หนึ่งที่ยึดหลักและปฏิบัติตาม แนวพระราชดำริเศรษฐกิจ พอเพียงขององค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่๙ สามารถยังชีพได้ โดยไม่เดือดร้อนหรือต้องพึ่งพิง เงินทุนจากภายนอกเข้ามามี อิทธิพลต่อชีวิตมากมาย ก็ สามารถมีกินมีใช้ด้วยการ ประเมินตัวเองรู้จักความ พอเพียง

คุณวิทยาทาน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคสังคม

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
7	บ้านพอเพียง	กรณีตัวอย่างของรูปแบบที่อยู่อาศัยที่เน้นการพึ่งพิง และพึ่งพาธรรมชาติด้วยการยึดหลักแห่งความพอเพียงในการเลือกดำรงชีวิตและอาศัยอยู่	ให้ความคิดเห็นและตอกย้ำรูปแบบที่อยู่อาศัยที่พึ่งพิงธรรมชาตินี้สามารถนำมาใช้อยู่อาศัยได้จริงอย่างแน่นอน	สังคมให้เห็นถึงทางเลือกรูปแบบใหม่ของที่อยู่อาศัยที่เข้าใจหลักเกณฑ์ของสิ่งแวดล้อมในการสร้างเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยที่พึ่งพาธรรมชาติและสามารถอยู่อาศัยได้อย่างสบายกายและสบายใจ
8	รีสอร์ททรูบนพื้นฐานความพอเพียง	กรณีตัวอย่างของบุคคล “คุณลัดดาวัลย์ เผ่าวิบูล” ที่สามารถผ่านวิกฤตเศรษฐกิจได้ด้วยการพัฒนาและพลิกฟื้นรีสอร์ททรูให้อยู่ได้ด้วยพื้นฐานแนวคิดแห่งความพอเพียงมาช่วยจัดการและบริหารรีสอร์ทให้สามารถเลี้ยงตัวเอง ลดการพึ่งพาสິงภายนอกเพื่อลดต้นทุนในการบริหารและจัดการรีสอร์ทให้ดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างดี	ตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำอยู่ว่าเป็นแนวทางหนึ่งของการบริหารงานด้วยการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับและประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม	ปัจเจกและสังคมให้เห็นคุณค่าและคุณประโยชน์ของการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในกิจการต่างๆจนสามารถพลิกวิกฤตเป็นโอกาสในการดำเนินงานได้อย่างประสบผลสำเร็จ
11	ชยะบุญ	กรณีตัวอย่างของชุมชนทัฬหวง จ.นครปฐม ที่มีระบบการจัดการเรื่องชยะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ชยะบุญเป็นตัวกลางในการช่วยชุมชนด้านการเงิน ซึ่ง -	ตอกย้ำสิ่งที่ทำว่าสามารถช่วยเหลือชุมชนด้านการรักษาความสะอาดด้วยการนำชยะมาแทนเงินตราที่ช่วยในการออมของคนในชุมชน โดยในทางปฏิบัติคือ -	ปัจเจกและสังคมให้เห็นความสำคัญของการจัดการชยะที่แปรเปลี่ยนคุณค่าจนสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้มากในรูปแบบเงินออมในชุมชนเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน -

ตารางที่ 10 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคสังคม (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
11 (ต่อ)	ชยะบุญ (ต่อ)	เป็นลักษณะการออมโดยใช้ชยะแทนเงินตราหรือเปลี่ยนชยะเป็นเงินตราเพื่อช่วยรักษาสິงแวดล้อม	สมาชิกในกลุ่มนำชยะจากบ้านของตนเองมาร่วมกันเพื่อชั่งกิโลขายได้เงินมาในรูปเงินออมเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน	ร่วมกัน

ตารางที่ 11 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
1	นักพรตยุคไบโอเทค	กรณีตัวอย่างของบุคคล “โจน จันได” ที่มีวิถีชีวิตการดำรงอยู่แบบพอเพียง	ตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำอยู่ว่าเป็นไปตามการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความพอดี มีเหตุมีผลในการดำรงชีวิตและมีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับชีวิต	ปัจเจกและสังคมให้เห็นถึงรูปแบบการใช้ชีวิตที่เน้นความพอเพียงในการดำรงอยู่ในทุกองค์ประกอบของการใช้ชีวิตประจำวัน
1	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	กรณีตัวอย่างของพุทธสถานปฐมอศิกชุมชนชาวธรรมะที่เน้นให้อยู่รอดด้วยการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่๙ ในทุกกระบวนการของชีวิตเพื่อการดำรงชีพ	ตอกย้ำสิ่งที่ทำอยู่ว่าสามารถนำมาเป็นหลักปฏิบัติแห่งการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่เน้นธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนวิถีการดำรงชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจจนสามารถเป็นชุมชนที่มีแก่นธรรมและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ -	ปัจเจกและสังคมให้หวนกลับมาระลึกถึงรูปแบบการใช้ชีวิตพอเพียงแบบยึดธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีพ

ตารางที่ 11 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
1 (ต่อ)	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)		พอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ	
2	พออยู่พอกิน	กรณีตัวอย่างของบุคคล “คุณปัญญา จันทรี” ที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ร้อยพวงมาลัยขาย ด้วยความรู้จักพอเพียงและพอใจในรูปแบบการดำรงชีวิตเช่นนี้ที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมแห่งทุนนิยมที่สับสนวุ่นวายไปด้วยอำนาจแห่งเงินตรา	ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดำรงชีวิตรูปแบบหนึ่งที่ไม่เน้นเงินตราเป็นตัวกำกับและควบคุมการใช้ชีวิตอย่างมากมาย แต่ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุขเมื่อรู้จักคำว่าเพียงพอ	ปัจเจกและสังคมให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการพออยู่พอกินของบุคคลตัวอย่างที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้
6	ร้านค้าบุญนิยม	กรณีตัวอย่างของชุมชนชาวปทุมอโคกที่อาศัยอยู่ในพุทธสถานปทุมอโคก มีรูปแบบการดำรงชีวิตด้วยการยึดหลักความพอเพียงในการดำรงชีพควบคู่ไปกับการปฏิบัติธรรมะตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงทำให้เป็นชุมชนแห่งนี้มีชื่อว่าชุมชนบุญนิยม	หวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของปัจเจกบุคคลและชุมชนต่างๆให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตและการจัดการเศรษฐกิจภายในชุมชน โดยมีรูปแบบร้านค้าในชุมชนปทุมอโคก เป็นร้านค้าตัวอย่างที่มีพื้นฐานของความพอเพียงปรากฏในทุกรายละเอียดของการ-	ปัจเจกและสังคมให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของรูปแบบการค้าชุมชนที่ผู้บริโภคจะได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเปี่ยมในการเข้าร่วมเป็นหนึ่งในการพัฒนาและการดำเนินงานร้านค้าชุมชนที่ไม่หวังผลกำไร ด้านการค้าอย่างมากมาย หากแต่หวังผลให้ผู้บริโภคสามารถเลือกสรรและซื้อหาสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงและเป็นธรรมมากกว่าในร้านค้าปลีก-

ตารางที่ 11 ตารางการวิเคราะห์หาทหกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
6	ร้านค้าบุญนิยม (ต่อ)		เป็นร้านค้าชุมชนในชุมชนบุญนิยมแห่งนี้	ทั่วไป ดังนั้นทุกคนในสังคมควรให้ความสำคัญและความร่วมมือสร้างรูปแบบการค้าเช่นนี้ให้เกิดขึ้นในสังคม
7	ครอบครัวพอเพียง	กรณีตัวอย่างของบุคคล “คุณ นิภาพร อินทรพานิช” และครอบครัวที่มีวิถีชีวิตที่พอเพียงด้วยการรู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำครัวเรือนเพื่อประเมินศักยภาพทางการเงินภายในครอบครัว	เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลที่มีภาระหนี้สินทางการเงิน ไม่รู้จักการออม โดยหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนระบบความคิดของปัจเจกบุคคลในสังคมให้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	ทุกคนในสังคมเพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำครัวเรือน ซึ่งเป็นการวางแผนใช้เงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7	เติบโตอย่างแข็งแกร่งด้วยรากฐานแห่งความพอเพียง	กรณีตัวอย่างของบุคคล “ดร. ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม” ที่มีความพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต	ตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำอยู่เพื่อต่อต้านกระแสบริโภคนิยมว่ามีได้ทำให้ชีวิตมีความสุข หากแต่รู้จักความพอเพียงในการใช้ชีวิตก็สามารถก่อให้เกิดความสุขได้	ปัจเจกและสังคมเพื่อหันมาตระหนักถึงการดำรงชีวิตแบบพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อตามค่านิยมและกระแสสังคมที่ผันแปรไปตามอำนาจของลัทธิบริโภคนิยม
8	เกษตรพื้นที่น้อย	กรณีตัวอย่างของ คุณวิชัย เมืองโพธิ์ บุคคลที่ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประเมินตัวเองให้เห็นถึง-	ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับปัจเจกและชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกันแห่งความพอเพียง	ปัจเจกและสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่สามารถช่วยวางแผนการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพขึ้นและสามารถช่วยลดหนี้สินที่จะเกิดขึ้นจากการไม่วางแผนการใช้จ่าย -

ตารางที่ 11 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
8 (ต่อ)	เกษตรพื้นที่น้อย (ต่อ)	ความพอดีและพอเพียงด้วยการรู้จักใช้จ่าย		จ่ายอีกวิธีหนึ่ง
10	พึ่งตนเองช่องทางแห่งความเป็นไท	กรณีตัวอย่างของบุคคล “ป้ามณฑา พวงพิมล” ที่มีความพอเพียงเป็นพื้นฐานชีวิตทอประกบการมีแนวคิดที่จะพึ่งพาตัวเองให้ได้ ลดการพึ่งพิงสิ่งอื่นที่ไม่จำเป็นจากภายนอก	ตอกย้ำยืนยันสิ่งที่ทำอยู่ว่าสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขด้วยการรู้จักพอเพียงและพึ่งพาตัวเองให้เป็น ปฏิบัติตามสิ่งที่ตั้งใจไว้ให้บรรลุผลเพียงเท่านี้ชีวิตก็จะประสบความสำเร็จเป็นชีวิตที่มีสุข	ปัจเจกและสังคมให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการยึดหลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตและลดการพึ่งพิงสิ่งที่ไม่จำเป็นจากภายนอกที่มีระบบทุนคอยเอารัดเอาเปรียบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน

ตารางที่ 12 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างประชาสังคม/ ชับเคลื่อนประชาสังคม

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
2	ต้นกล้าผู้พอเพียง	รูปแบบของการให้กำลังใจเพื่อเอาชนะและฝ่าฟันอุปสรรคด้วยการร่วมแรงร่วมใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ต่างๆเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี	หวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมที่ทุกคนสามารถร่วมมือร่วมใจสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับสังคม	พูดกับสังคมให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น โดยวารสารพอเพียงเป็นอีกหนึ่งแรงในการสนับสนุนเพื่อนำพาสังคมไปสู่ความก้าวหน้าด้วยการเรียนรู้และการพัฒนาควบคู่กัน
6	ชุมชนเข้มแข็งอย่างพอเพียง	การนำเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาใหญ่ในชุมชนและลุกลามไปทั่วทั้งสังคมคือปัญหา -	หวังผลให้สังคมหันมาให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหานี้รวมทั้งทราวยานนี้ -	สังคมให้เห็นถึงรูปแบบและวิธีการดำเนินงานในการป้องกันปัญหาสาเหตุที่ถูกล้ำเอวชนในชุมชน พร้อมกับ -

ตารางที่ 12 ตารางการวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างประชาสังคม/ ชับเคลื่อน

ประชาสังคม (ต่อ)

ฉบับที่	ชุดข้อความ/วาทกรรม	เสนอผ่านกรณี / เรื่อง	เป้าหมายของการนำเสนอ	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับวาทกรรม
6 (ต่อ)	ชุมชนเข้มแข็ง อย่างพอเพียง (ต่อ)	ยาเสพติดที่บ่งบอกให้เห็นถึงความอ่อนแอทางสังคมที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และแก้ไขเพื่อให้เป็นชุมชนและสังคมที่ปลอดภัยจากยาเสพติด	สามารถช่วยเตือนสังคมเพื่อให้หันมาป้องกันภัยจากยาเสพติดที่ร้ายแรงมากขึ้นทุกวัน	หวังสร้างสังคมให้เข้มแข็งเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดไม่ให้เข้ามาคุกคามอีกครั้ง
12	การเรียนรู้ อย่างพอเพียง รู้คิดพึงภูมิปัญญา ตนเอง	ข้อเท็จจริงที่ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการศึกษาที่ทัศนคติของคนส่วนมากจะคาดหวังผลว่าการศึกษานำพาไปสู่ความก้าวหน้ารับใช้ระบบราชการ (เป็นเจ้าคนนายคน) มาเป็นการศึกษาเพื่อการพึ่งพิงตนเองได้ การพึ่งตนเองคือ มีอิสระในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง มีความสมดุลและความพอดีในชีวิต	ให้ เกิด ความเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติเกี่ยวกับอนาคตของการศึกษามีได้อยู่ที่การมีงานทำและได้รายได้ดี แต่อยู่ที่การเรียนรู้และการศึกษาที่พึ่งพิงตัวเองได้ โดยมีการเรียนรู้อยู่ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมาจากรากเหง้าของชุมชนเอง เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ที่นำไปสู่การรู้จักและปฏิบัติตามชีวิตพอเพียง	ผู้กำหนดนโยบายเพื่อชี้แนะให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านที่จะพัฒนาศักยภาพของคนให้เต็มเปี่ยมด้วยการรู้จักรากเหง้าของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับความรู้พื้นบ้านมาเป็นองค์ความรู้หนึ่งที่สามารถเป็นแบบเรียนที่จะนำพาชีวิตให้อยู่รอดด้วยการเรียนรู้อย่างพอเพียง รู้คิดพึ่งภูมิปัญญาตนเอง

จากการวิเคราะห์วาทกรรมที่ปรากฏในนิตยสารทั้ง 12 ฉบับ ดังที่ได้นำเสนอกรณีตัวอย่างตามตารางข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า สามารถจัดกลุ่มวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่พบในวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยใช้กรอบทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง มาวิเคราะห์ความหมายสามารถพบการประกอบสร้างความหมายได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ชีวิตพอเพียงด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน
2. ชีวิตพอเพียงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต
3. ชีวิตพอเพียงด้วยการจัดการชุมชน
4. ชีวิตพอเพียงด้วยการรักษาสีงแวดล้อม

ทั้งนี้ ได้นำตัวอย่างของวาทกรรม เพื่อนำมาจัดแสดงจำแนกตามประเภทความหมาย ทั้ง 4 ได้ดังนี้

ตารางที่ 13 ตารางแสดงประเภทความหมายของวาทกรรมชีวิตพอเพียง

ชีวิตพอเพียงด้วย ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	ชีวิตพอเพียงด้วย การสร้างภูมิคุ้มกัน ในชีวิต	ชีวิตพอเพียงด้วย การจัดการชุมชน	ชีวิตพอเพียงด้วยการ รักษาสีงแวดล้อม
1. นักพรตยุคไบโอบีโอดี 2. เกษตรประณีต 3. ลดการพึ่งพิง พลังงาน เพื่อวิถีชีวิต พอเพียง	1. พออยู่พอกิน 2. ครอบครัวพอเพียง 3. เติบ โต อย่าง แข็งแรง ด้วย รากฐานแห่งความ พอเพียง 4. เกษตรพื้นที่น้อย 5. เงินทองเป็นของ มายา ข้าวปลาเป็น ของจริง 6. เกษตรปลดหนี้ มี สุข 7. พึ่งตนเองช่องทาง แห่งความเป็นไท	1. ชุมชนเศรษฐกิจ พอเพียง 2. ต้นกล้าผู้พอเพียง 3. ร้านค้าบุญนิยม 4. ชุมชนเข้มแข็ง อย่าง พอเพียง 5. ชยะบุญ 6. การเรียนรู้อย่าง พอเพียง รู้คิดพึ่งภูมิ ปัญญาตนเอง	1 บ้านพอเพียง 2. รีสอร์ทหรือนพื้นที่ฐาน ความพอเพียง 3. ดินดำน้ำชุ่ม สรวง สวรรค์แห่งที่เกษตรกรรม

ดังนั้นการแบ่งประเภทวาทกรรมที่ได้จะพบว่าวาทกรรมและนิตยสารพอเพียงยังคงมี
แนวทางในการนำเสนอเนื้อหาที่ยึดตามกรอบแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นสำคัญ โดยการแบ่ง
ประเภทวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ได้นั้น ทำให้สามารถเห็นถึงความคิดรวบยอดของการนำเสนอ
เนื้อหาของวาทกรรมและนิตยสารพอเพียงที่ว่ามีการนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงความพอเพียงใน

ด้านของ การมีความพอดี การพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี รวมถึงการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ซึ่งการแบ่งประเภทของวาทกรรมชีวิตพอเพียงออกเป็นดัง 4 ประเภทข้างต้นนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงหลักการทำงานและการดำเนินเรื่องในการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่ายังคงยึดหลักแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนของกระบวนการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงด้านนโยบาย เนื้อหา และรูปแบบ เพื่อให้ติดตรึงและเป็นไปตามกรอบแนวคิดชีวิตพอเพียงที่เป็นประเด็นสำคัญของการดำเนินการผลิตและการจัดทำวารสารและนิตยสารในแขนงสื่อทางเลือกและสื่อภาคประชาสังคมที่มุ่งนำเสนอถึงคำว่าชีวิตพอเพียง เป็นจุดสำคัญ

2.3 การวิเคราะห์ชุดความหมายวาทกรรมทั้ง 4 ชุด ในกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุดความหมายวาทกรรมชีวิตพอเพียงทั้ง 4 ชุดข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์ในกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiently Economics) เพื่อประเมินว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงการนำเสนอวาทกรรมชีวิตพอเพียงภายใต้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถวิเคราะห์ได้จากกลวิธีในการสร้าง ดังนี้

2.3.1 มีการสร้างความหมายวาทกรรมชีวิตพอเพียงอะไรบ้าง

2.3.2 มีการสร้างวาทกรรมชีวิตพอเพียงอย่างไร :

2.3.3 มีการสร้างผ่านกรณี / เรื่องเล่า อะไรบ้าง : แนวคิดบุคคล ชุมชน และแนวคิดเชิงอุดมการณ์

2.3.1 มีการสร้างความหมายวาทกรรมชีวิตพอเพียงอะไรบ้าง

วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ได้จากการแบ่งประเภทวาทกรรมชีวิตพอเพียงออกเป็น 4 ประเภทคือ ชีวิตพอเพียงด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ชีวิตพอเพียงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ชีวิตพอเพียงด้วยการจัดการชุมชน ชีวิตพอเพียงด้วยการรักษาสีงแวดล้อม สามารถชี้ให้เห็นถึงความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiently Economics) ของพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ในการประกอบสร้างความหมายได้ตามประเด็นดังนี้

1. ประเด็นเรื่อง ความพอเพียง ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยวาทกรรมชุดชีวิตพอเพียงทั้ง 4 ประเภทนี้ จะสอดคล้องและสัมพันธ์กับเรื่องของความพอเพียงเป็นส่วนสำคัญที่ชัดเจนที่สุด นอกจากนี้ยังมีการเน้นย้ำให้เห็นถึงประโยชน์ของการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิตจากวาทกรรมชีวิตพอเพียงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ที่มุ่งนำเสนอเรื่องของการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อช่วยเป็นแนวทางการบริหารเงินให้ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้ใช้จ่ายเงินได้อย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น

2.ประเด็นเรื่อง แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน กล่าวคือ มีการปฏิบัติตนเพื่อสื่อถึงการใช้ชีวิตพอเพียง หรือเพื่อให้เกิดชุมชนอย่างพอเพียงและเข้มแข็งนั้น ควรเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยสามารถดูได้จากตัวอย่างวาทกรรมที่จำแนกตามการปฏิบัติตนของระดับชั้นบุคคลได้ดังนี้

2.1 ระดับบุคคล /ครอบครัว โดยมีชุดของวาทกรรมที่แสดงถึงระดับบุคคล/ครอบครัว ได้แก่

- นักพรตยุคไบโอเทค (คุณโจน จันได)
- พออยู่พอกิน (คุณปัญญา จันทรี)
- เกษตรประณีตของ (พ่อคำเดื่อง ภาษี)
- ครอบครัวพอเพียง (คุณนิภาพร อินทรพานิช)
- เต็บโตอย่างแข็งแกร่งด้วยรากฐานความพอเพียง (ดร.ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม)
- เกษตรพื้นที่น้อย (คุณวิชัย เมืองโพธิ์)
- วีรบุรุษบนพื้นฐานความพอเพียง (คุณลัดดาวัลย์ เฒ่าวิบูล)
- เกษตรปลอดหนี้มีสุข (ทองสา สีหาบุญนาค)
- เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง (มจ.สิทธิพร กฤษดากร)
- คนพอเพียงปฏิบัติกรชาวนา (พูนศักดิ์ สมบูรณ์)
- พึ่งตนเองช่องทางแห่งความเป็นไท (ป้ามณฑา พวงพิมล)

2.2 ระดับชุมชน โดยมีชุดของวาทกรรมที่แสดงถึงระดับชุมชน ได้แก่

- ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง (พุทธสถานปฐมอโศก จ.นครปฐม)
- ร้านค้าบุญนิยม (พุทธสถานปฐมอโศก จ.นครปฐม)
- บ้านพอเพียง

- ลดการพึ่งพิงพลังงาน เพื่อวิถีชีวิตพอเพียง (พุทธสถานปฐมอโศก จ. นครปฐม)
- ดินดำน้ำชุ่ม สรวงสวรรค์แห่งที่เกษตรกรรม
- ขยะบุญ (ชุมชนทัพหลวง จ.นครปฐม)

2.3 ระดับรัฐ / ประชาสังคมในชุมชน โดยมีวาทกรรมที่แสดงถึง

ระดับรัฐ / ประชาสังคมในชุมชน ได้แก่

- ต้นกล้าผู้พอเพียง
- ชุมชนเข้มแข็งอย่างพอเพียง
- การเรียนรู้อย่างพอเพียง รู้คิดพึ่งภูมิปัญญาตนเอง

ดังนั้น การวิเคราะห์ถึงผลของการสร้างความหมายวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ได้ ทำให้ทราบถึงผลที่ได้รับที่สามารถตอบสนองและสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ได้อย่างเด่นชัดในเรื่องความพอเพียง ที่จะต้องมีความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิต ซึ่ง 3 ส่วนนี้ จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดการใช้ชีวิตที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สมคุณค่าของการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงที่จะช่วยสร้างสุขให้อย่างแท้จริง

2.3.2 มีการสร้างวาทกรรมชีวิตพอเพียงอย่างไร

จากการวิเคราะห์ชุดวาทกรรมที่นำเสนอในวารสารและนิตยสารพอเพียง ที่สามารถจำแนกกลวิธีการสร้างวาทกรรมแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 รูปแบบ ตามหลักการสร้างความหมายได้ดังนี้

1. ชุดวาทกรรมที่มีการสร้างวาทกรรมเพื่ออ้างอิงกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคม เป็นกลวิธีการสร้างความหมายด้วยการนำความหมาย ความเชื่อ และบรรทัดฐานเดิมที่มีอยู่แล้วในสังคมมาเป็นกรอบอ้างอิง เช่น

- **พออยู่พอกิน** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงความภาคภูมิใจในอาชีพที่สุจริตคือการร้อยพวงมาลัยขาย จนสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการอาชีพนี้ได้อย่างเป็นกรอบเป็นกำ ซึ่งเป็นการอ้างอิงกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพใดๆที่สุจริตก็สามารถก่อให้เกิดรายได้หากมี

การบริหารจัดการทางการเงินที่ดี จะสามารถทำให้พออยู่พอกินได้อย่างสุขสบายแบบชีวิตพอเพียง ดังข้อความที่ว่า

“ถ้าไม่คิดว่าเป็นอาชีพนั้นก็เลี้ยงตัวได้ เลี้ยงน้องได้แม้จะทำเพียง 2 วันต่อสัปดาห์ เราอาจจะเริ่มจากเล็กๆแล้วค่อยขยับขยาย ... แม้จะเป็นงานเรื่อยๆแต่ก็มีอิสระเป็นนายของเราเอง อยากทำก็มีเงิน หากซึ่ก็เลยเราก็ไม่ได้ อาชีพนี้สามารถหากินได้ตลอดไป”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 2 หน้า 43)

- **ครอบครัวพอเพียง** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงการบริหารเงิน และการบริหารชีวิตด้วยการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำครัวเรือน ซึ่งจะสอดคล้องและอ้างอิงกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคมเรื่องการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารจัดการเงินให้มีประสิทธิภาพ และเอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตแบบพอเพียงได้ดีวิธีหนึ่ง ดังข้อความต่อไปนี้

“ครอบครัวพอเพียง ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำครัวเรือน เป็นแบบอย่างให้ลูกได้ภาคภูมิใจดำเนินรอยทางตามพ่อและแม่ ด้วยการดำรงชีวิตอย่างพอมีพอกิน ปลูกผักขายเลี้ยงปลาเผื่อไว้เสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้อย่างพอเพียง”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 7 หน้า 17)

- **ดินดำน้ำชุ่ม สรวงสวรรค์แห่งที่เกษตรกรรม** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าสตึกในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่เป็นผืนดินเกษตรกรรมอันคงความสมบูรณ์และความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา ซึ่งจะอ้างอิงกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคมเรื่องผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์สามารถเป็นบ้านและเป็นแหล่งอาหารของสรรพชีวิต ตามครรลองของวิถีชีวิตพอเพียงกับธรรมชาติ ดังข้อความที่ว่า

“ที่อำเภอสตึกจะมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ขนาดใหญ่ เขาเรียกกันว่าดงสตึก พอกับพี่น้องไปดูกลับมากล่าวว่าเป็นป่าที่น่าอยู่มาก มีดินดำน้ำชุ่มป่าอุดม สิ่งสำคัญคือมีแม่น้ำมูลเป็นเหมือนเส้นเลือดสำคัญขนาดใหญ่ที่พัดผ่านและมีน้ำไหลไหลตลอดปี และเมื่อมีน้ำ มีป่าใหญ่อุดมสมบูรณ์ตรงนี้เป็นเหมือนสรวงสวรรค์ที่เราต้องมาตั้งรกราก”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 9 หน้า 80)

- **พึ่งตนเองช่องทางแห่งความเป็นไท** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิตด้วยการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายประจำวันเพื่อเป็นการวางแผนใช้จ่ายเงินให้เป็นระบบ ซึ่งจะอ้างอิงกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคมเรื่องการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารจัดการเงินให้มีประสิทธิภาพ ดังข้อความต่อไปนี้

“เริ่มเรียนรู้การพึ่งตนเอง และเริ่มทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย สิ่งสำคัญคือการตัดเรื่องรายจ่ายที่ไม่จำเป็น อะไรที่ตัวเองได้ก็ทำเอง รายจ่ายส่วนใหญ่ก็คือเรื่องอยู่เรื่องกินนี้แหละ ปลุกผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ทำกินกันเองก็ช่วยได้เยอะ”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 10 หน้า 31)

2. ชุดวาทกรรมที่มีการนำเสนอความเชื่อชุดใหม่เพื่อรื้อถอนความเชื่อเดิม เป็นกลวิธีการสร้าง
ความหมายที่มุ่งหวังจะรื้อถอน หรือเปลี่ยนแปลงความหมาย ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน
เดิม โดยเสนอความหมายใหม่ซึ่งเป็นทางเลือก หรือ เป็นชุดตรงข้ามกับความหมายชุดเดิม เช่น

- **นักพรตยุคไบโอเทค** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงการนำเสนอแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงด้วยการรู้จักคิดที่จะพึ่งพิงตัวเองมากที่สุด ไม่จำเป็นต้องใส่ใจและคำนึงถึงกับสิ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย 4 ซึ่งเป็นการนำเสนอเหตุผลเรื่องแนวทางการใช้ชีวิตพอเพียงที่ล้มล้างวิถีชีวิตอันพึงพอใจของปัจเจกชนในสังคมเมือง ดังข้อความต่อไปนี้

“คนเราสามารถใช้ชีวิตเรียบง่ายได้ทุกที่ ไม่จำเป็นว่าชีวิตที่เรียบง่ายต้องปลูกผักกินอย่างเดียว เราอาจทำงานอย่างอื่นก็ไม่เห็นว่าเป็นปัญหา แต่ขึ้นอยู่กับว่าเรารู้จักใช้สอยไหม ใช้ชีวิตแบบมีสติใหม่ คือ ไม่หลงไหลไปกับค่านิยมหรือความพึงพอใจเพื่อเท่านั้นเอง ซึ่งมันทำให้ชีวิตง่ายขึ้น เราบริโภคให้น้อยลงก็หมายถึงเราก็ไม่ต้องทำงานมากขึ้น ฉะนั้นถ้าอยากเก็บเงินมาก ๆ ก็ไม่ขัดต่อการพึ่งตนเองด้วย”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 1 หน้า 16)

- **ต้นกล้าผู้พอเพียง** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงการล้มล้างความเชื่อเดิมในเรื่องของการศึกษาแบบดั้งเดิมจากการป้อนความรู้สู่ผู้เรียน มาเป็นการศึกษาแนวใหม่ที่เรียกว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเป็นแรงสนับสนุนช่วยให้เกิดการเติบโตและสานความรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ดังบทกวีที่ว่า

“พวกเราชาวต้นกล้า   เติบโตมาท่าลมฝน
เหน็บหนาวสู้อุดทน   ฝ่าคลื่นลมโหมรุนแรง
เติบโตอย่างช้า! ช้า!   วันเวลาเริ่มแข่งแกร่ง
ประสานใจร่วมสร้างแผน   เปล่งลำแดงก่อตัวตน”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 2 หน้า 34)

- **ชุมชนเข้มแข็งอย่างพอเพียง** ชุดวาทกรรมนี้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากระบบความเชื่อเดิมในเรื่องการยอมรับเรื่องอำนาจทางตรง หรือการปกครองแบบอำนาจนิยมที่ราชการเหนือกว่าชาวบ้าน โดยเสนอค่านิยมใหม่ที่ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน เช่น

“การพัฒนาความคิดของคนไทยให้เป็นวิทยาศาสตร์ ต้องเลิกวิธีคิดดั้งเดิมคือ วัฒนธรรมไพร่ฟ้าทิ่งให้หมด แล้วสร้างวัฒนธรรมใหม่คือ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 6 หน้า 67)

- **บ้านพอเพียง คนรู้จักเพียงพอ** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงการนำเสนอแนวคิดเรื่องการทำบ้านดิน โดยสามารถเป็นทางเลือกหนึ่งของรูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัย ด้วยการใช้ดินเป็นวัสดุหลักในการสร้าง ซึ่งเป็นการนำเสนอความเชื่อใหม่ว่าบ้านดินสามารถเป็นที่อยู่อาศัยและมีความแข็งแรง สะดวกสบายเทียบเท่ากับคุณสมบัติที่พึงมีของบ้านปูน ดังข้อความต่อไปนี้

“บ้านดินมีจุดเด่นในบางเรื่องที่เหนือยิ่งไปกว่าบ้านปูน เช่น ความทนทานของบ้าน ด้วยผนังที่มีความหนา หรือการซ่อมแซมบ้านเมื่อเกิดปัญหาบ้านร้าว สามารถทำได้ง่ายดายนกว่าบ้านปูนมาก”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 7 หน้า 46)

- **เติบโตอย่างแข็งแกร่งด้วยรากฐานแห่งความพอเพียง** ชุดวาทกรรมนี้แสดงถึงการนำเสนอแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงที่ล้มล้างความเชื่อหรือค่านิยมเกี่ยวกับการใช้ชีวิตให้พอเพียงที่มักผูกติดอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง แต่ไม่คำนึงและพิจารณาถึงการใช้ชีวิตให้พอเพียงด้วยการเริ่มต้นคิดและเริ่มต้นทำด้วยตัวเอง ดังข้อความที่ว่า

“พอเพียง คือรู้จักพออย่างพอประมาณและพอดี ไม่ได้มุ่งเอาให้ได้มากที่สุด หรือมุ่งกำไร มุ่งเติบโต มุ่งแต่ประโยชน์สูงสุด เราต้องรู้จักพอ ไม่โลภ ไม่ยี่มีมากก็อยากได้มาก ความจริงนิสัยคนก็ต้องมีความโลภอยู่แล้ว แต่ผมมักพูดเสมอว่า จงมีความโลภแต่น้อยๆ ให้มันพอเหมาะพอควร ดั่งนั้นอยู่ที่ไหนก็มีความพอเพียงได้ทั้งนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 7 หน้า 73)

- **ลดการพึ่งพิงพลังงาน เพื่อวิถีชีวิตพอเพียง** ชุดวาทกรรมนี้นำเสนอความเชื่อชุดใหม่ของการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงที่อาศัยพลังงานด้วยการคิดค้นสร้างพลังงานใช้เองจากธรรมชาติ ล้มล้าง

ความเชื่อเดิมในความคิดที่ว่ามนุษย์เราจำเป็นต้องพึ่งพาน้ำมันเป็นพลังงานหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน

“การเผาถ่านใช้เอง โดยใช้เตาญี่ปุ่นขนาดใหญ่เรียกว่า อิวาเตะ ... มีการกำหนดระยะเวลาควบคุมอุณหภูมิ ทำให้ได้ถ่านที่มีคุณภาพ แล้วยังมีการเก็บน้ำส้มควันไม้ หรือ Wood vinegar ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้ด้วย”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 8 หน้า 8)

- **เกษตรปลดหนี้ มีสุข** ชุตวาทกรรมนี้แสดงถึงการนำเสนอแนวคิดเรื่องการรู้จักพึ่งพิงตัวเอง และรู้จักพอเพียงในชีวิตที่สามารถทำให้เกิดสุขได้ ซึ่งเป็นการนำเสนอความเชื่อใหม่เพื่อล้มล้างความเชื่อเดิมในเรื่องของความเชื่อและค่านิยมอันทันสมัยของสังคมปัจจุบันที่มักยึดติดกับเงินตรา มากกว่าการคิดพึ่งตนเอง ดังข้อความที่ว่า

“ยากดีมีจนอย่างไรก็ไม่เป็นปัญหาถ้าเรารู้จักพอ ... ด้วยการหยุด หยุดการพึ่งพิงหรือลดทอนการพึ่งพิงที่ทำให้เราไม่มีทางเลือกหรืออำนาจต่อรอง ต้องทำด้วยตัวเอง ก็อย่างที่บอกเราทำกินทำใช้ของเราเองได้”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 9 หน้า 31)

- **การเรียนรู้อย่างพอเพียง รู้คิดพึงภูมิปัญญาตนเอง** ชุตวาทกรรมนี้แสดงถึงการคาดหวังผลและนำเสนอความเชื่อชุดใหม่เพื่อล้มล้างความเชื่อเดิมในเรื่องการสร้างทุนความรู้ในชุมชนเพื่อหวังผลให้เกิดการพัฒนาในชุมชนให้สามารถเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ ดังข้อความที่ว่า

“ชุมชนเข้มแข็งไม่ใช่เพราะมีปามาก น้ำมาก ทรัพย์มาก แต่เพราะเป็นชุมชนเรียนรู้และได้ค้นพบคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ คิดได้และตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ สามารถใช้ทุนทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพ”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 12 หน้า 44)

3. ชุตวาทกรรมที่มีการนำเสนอตัวอย่างความสำเร็จเพื่อยืนยันผลลัพธ์ของความเชื่อชุดใหม่ เป็นกลวิธีการสร้างความหมายที่แสดงให้เห็นผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเพื่อสร้างแรงจูงใจ และความเชื่อมั่นที่จะเลือกแนวทางใหม่นี้ เช่น

- **ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง** ชุตวาทกรรมนี้เป็นการนำเสนอตัวอย่างของความสำเร็จของพุทธสถานปฐมอโศก เพื่อยืนยันผลลัพธ์ของความเชื่อชุดใหม่เรื่องชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

“ชุมชนบุญนิยม เป็นกองทัพธรรมที่มีรากฐานที่ยังคงดิ้นอย่างมั่นคงพึ่งตนเองได้ ด้านปัจจัย 4 โดยมีสัมมาทิฐิเป็นหางเสือ หนุนเสริมหนุนนำพระธรรมสู่แนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างงดงาม”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 1 หน้า 46)

- **ร้านค้าบุญนิยม** ชุมชนธรรมนี้แสดงถึงตัวอย่างความสำเร็จและยืนยันผลลัพธ์กับความเชื่อชุดใหม่ในการขายสินค้าที่มุ่งหวังกำไรเพียงน้อย เน้นการสร้างบุญ ซึ่งแตกต่างจากการขายสินค้าแบบระบบทุนนิยมที่มีการแสวงหากำไรเป็นเรื่องสำคัญ

“ร้านค้าบุญนิยมไม่เอาเปรียบผู้บริโภค เรามีทุนเท่าไร กำไรเท่าไร เอาให้ชัด เอากำไรสัก 10 – 20 % ก็เขียนเข้าไป เราก็ขายในราคานี้เราต้องซื้อสต็อกคือ ถ้าจุดยืนหลักใหญ่อยู่ตรงนี้ เราจะไม่เอาเปรียบเขา นี่คือการทำบุญของชุมชนชาวอโศกที่ไม่ต้องรอชาติหน้า”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 6 หน้า 15)

- **เกษตรประณีต** ชุมชนธรรมนี้ต่อยอดและยืนยันผลลัพธ์ของการทำเกษตรประณีตที่ให้ผลผลิตทั้งปีในกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นรูปแบบการทำเกษตรกรรมแบบใหม่ของไทย ดังข้อความที่ว่า

“ปลูกกล้วยในพื้นที่ 1 ตารางเมตร และทำนาใน 1 ตารางเมตร แต่ถ้าเปอร์เซ็นต์ที่ได้กล้วยใน 1 ตารางเมตรได้มากกว่า เพราะทำนาทุกวันนี้ ... พอถึงเวลาหยุดเกี่ยวข้าว 1 ตารางเมตร ก็ขายข้าวได้ แต่กล้วย 1 กอ จะได้ตั้งแต่ปลีกล้วย ใบกล้วย เครือกล้วยอย่างน้อยก็ 4-5 หวี หวีละ 5 บาทได้ 25 บาท พอสิ้นปีลบออกมาก็ได้มากกว่าการปลูกข้าวขายเพียงอย่างเดียว พอทำตรงนี้ก็ใช้เวลาทำตารางเมตรที่ 2 และ 3 เพราะมีพืชหมื่นๆชนิดที่จะทำเหมือนกล้วย”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 6 หน้า 49)

- **เกษตรพื้นที่น้อย** ชุมชนธรรมนี้ต่อยอดและยืนยันผลลัพธ์ของการทำเกษตรประณีตที่ใช้พื้นที่น้อยแต่ได้ผลผลิตที่หลากหลายมีกินทั้งปี ในกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากเคมีมาสู่เกษตรกรรม ดังข้อความที่ว่า

“ทำการเกษตรแบบวิถีแบบพึ่งตน คือการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต อีกทั้งยังสามารถช่วยในเรื่องการปรับสภาพดิน ที่แต่เดิมเคยใช้สารเคมีมานานแต่ปัจจุบันสภาพดินเริ่มดีขึ้น”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 8 หน้า 33)

- **ริสอร์ทหรูบนพื้นฐานความพอเพียง** ชุตวาทกรรมนี้แสดงถึงตัวอย่างความสำเร็จเพื่อต่อยอดและยืนยันผลลัพธ์ของการบริหารจัดการริสอร์ทให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการลดต้นทุนในการใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจการของริสอร์ท และเสริมสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้น ดังข้อความที่ว่า

“แต่พอเริ่มแยกขยะ ไม่ว่าจะเป็ชวด ถุง กระดาษ ปึบ เราเอาไปขายได้เป็นการใช้คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่แม้จะไม่ได้อะไรมากมาย ... โค กระบือส่วนหนึ่งก็เอามาเลี้ยงไว้ก็เลยไปซื้อเกวียนมาให้ลากเก็บขยะเป็นการช่วยประหยัดน้ำมันและลดมลพิษในตัวด้วย นอกจากนี้ไปไม้ใบหญ้าตลอดจนกิ่งไม้ทั้งหลายที่เรากวาดและตัดมานั้นก็นำมาบดแล้วหมักทำเป็นปุ๋ยส่วนเศษอาหารก็นำมาใส่ในบ่อแก๊สเพื่อผลิตแก๊สไว้ใช้ในครัว”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 8 หน้า 71 – 72)

- **เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง** ชุตวาทกรรมนี้แสดงถึงตัวอย่างความสำเร็จผลลัพธ์ของความเชื่อชุดใหม่ในการทำเกษตรแบบธรรมชาติที่เกิดจากการเอาใจใส่ในทุกขั้นตอนของการทำเกษตรกรรม และไม่ใช้สารเคมี

“ต่อมาทดลองปลูกแตงโม 20 หลุม ที่ดินนั้นเป็นที่ดอน น้ำที่รดต้องขามาไกลมาก ต้องอาศัยน้ำฝนช่วย ไม่นานก็ให้ผลที่โตมาจนน่าตกใจ ทั้งนี้เพราะท่านพยายามปรับปรุงดินอยู่เสมอ และแตงโมพันธุ์ทอม วัตสัน (Tom Watson) ภายหลังเรียกว่า แตงโมพันธุ์บางเบ็ด “

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 9 หน้า 19)

- **ขยะบุญ** ชุตวาทกรรมนี้แสดงถึงความสำเร็จของการจัดการขยะในชุมชนทัพหลวง จ.นครปฐม ให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นการนำเสนอตัวอย่างความสำเร็จและยืนยันผลลัพธ์ของความเชื่อใหม่ในเรื่องของการบริหารจัดการขยะให้เป็นทุนเพื่อนำไปขยายผลที่เป็นประโยชน์ได้ต่อไป ดังข้อความต่อไปนี้

“ในแต่ละเดือนเมื่อรวบรวมขยะบุญแล้วจะมีรถมารับซื้อถึงที่ ได้เท่าไรสมาชิกสามารถกู้ได้ทันที โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 และจำนวนเงินที่ขายได้และให้กู้นั้นก็คือเงินสะสมจากขยะบุญในแต่ละเดือนสมทบกับดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นแต่ละเดือน ทำให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 11 หน้า 31)

- **คนพอเพียง ปฏิบัติกรชาวนา** ชุตวาทกรรมนี้แสดงถึงการยืนยันในผลลัพธ์ของการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ที่ล้มล้างความคิดและธรรมเนียมปฏิบัติของการทำเกษตรกรรมแบบใช้

สารเคมีบำรุงพืช จึงเป็นการตอกย้ำชุดความเชื่อเรื่องของการทำเกษตรตามแนวทางเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ดังข้อความที่ว่า

“ทำเกษตรแบบผสมผสานโดยไม่พึ่งพาสารเคมีทุกชนิดเรื่อยมาจนถึงวันนี้ก็เป็นเวลา 9 ปี พยายามยึดหลักวิถีชาวนาแบบดั้งเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด นำวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเข้าร่วมกันในการดำเนินวิถีชีวิต และทำนาโดยอาศัยการเกื้อกูลกันของวัฏจักรตามธรรมชาติ แต่ก็ไม่ละเลยที่จะนำเอาเทคโนโลยีองค์ความรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 12 หน้า 30)

ดังนั้นการวิเคราะห์ชุดวาทกรรมที่น่าเสนอในวารสารและนิตยสารพอเพียง ที่จำแนกตามกลวิธีการสร้างวาทกรรมแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 รูปแบบ ตามหลักการสร้างความหมาย กล่าวคือ ชุดวาทกรรมที่มีการสร้างวาทกรรมเพื่ออ้างอิงกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคม ชุดวาทกรรมที่มีการนำเสนอความเชื่อชุดใหม่เพื่อรื้อถอนความเชื่อเดิม และชุดวาทกรรมที่มีการนำเสนอตัวอย่างความสำเร็จเพื่อยืนยันผลลัพธ์ของความเชื่อชุดใหม่ ทำให้ผลการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่พบนั้นเป็นการแสดงถึงความตั้งใจในการนำเสนอเรื่องการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดการดำรงอยู่อย่างพอเพียงที่แวดล้อมไปด้วยความเอาใจใส่ในเรื่องของธรรมชาติและธรรมชาติที่เชื่อมโยงชนกับให้สามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้โดยง่ายด้วยการรู้จักพึ่งพิงธรรมชาติและรู้จักรักษาธรรมชาติให้สมดุล ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของแต่ละชุดของวาทกรรมที่มุ่งเป้าเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการหวนกลับมาเอาใจใส่ในเรื่องของธรรมชาติและแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดการใช้ชีวิตแบบพอเพียงให้เกิดสุข

2.3.3 มีการสร้างผ่านกรณี / เรื่องเล่า อะไรบ้าง : แนวคิดบุคคล ชุมชน และแนวคิดเชิงอุดมการณ์

การวิเคราะห์ชุดของวาทกรรมทำให้สามารถเห็นถึงวิธีการสร้างวาทกรรมที่ต้องการถ่ายทอดออกมาผ่านรูปแบบต่างๆ เพื่อบอกเล่าให้เข้าใจถึงรายละเอียดเบื้องต้นของชุดวาทกรรมนั้นๆ ที่แฝงอยู่ โดยสามารถพิจารณาชุดของวาทกรรมที่ต้องการถ่ายทอดออกมาได้ดังนี้

1. มีการถ่ายทอดชุดของวาทกรรมผ่านกรณี ตัวอย่างของบุคคล โดยสามารถทราบได้จากแนวคิดและทัศนคติของบุคคลที่สื่อสารออกมาในรูปแบบของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งพบชุดของวาทกรรมและตัวอย่างข้อความที่แสดงถึงรูปแบบการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้ดังนี้

- นักพรตยุคไบโอเทค (คุณโจน จันได)

“ชาวบ้านทั่วไปเมื่อพูดถึงความพอเพียง จะหมายถึงว่า ต้องมีเงินฝากเท่าไร
เท่านี้ มีเงินเก็บ มีบ้านเท่าไรเท่านี้ มีที่ดินอะไรอย่างนั้นใช่ไหม จึงจะรู้สึกว่าพอเพียง แต่ของ
ผม ความพอเพียง ไม่จำเป็นต้องมีขนาดนั้น แค่มีที่พัก ที่นอน มีอาหารการกิน ทำอาหารกิน
เองได้ สร้างที่พักเองได้ ไม่เดือดร้อนเรื่องเสื้อผ้า มียาสมุนไพรใช้เองได้ แค่นี้ก็พอแล้ว ไม่
ต้องคิดถึงอย่างอื่นอะไรมากมาย”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 1 หน้า 12)

- พออยู่พอกิน (ปัญญา จันตรี ร้อยพวงมาลัยชาย)

“ถ้าไม่คิดว่าเป็นอาชีพก็เลี้ยงตัวได้ เลี้ยงน้องได้แม้จะทำเพียง 2 วันต่อ
สัปดาห์ เราอาจจะเริ่มจากเล็กๆแล้วค่อยขยับขยาย เริ่มครั้งแรก 500 บาท ก็ได้ 1000 บาทก็
ได้ ซื้อมะลิ ดอกกรักอย่างละ 1 ลิตร กุหลาบมอญ และดาวเรืองอย่างละถุง ซื้อมะเขือ
ดิบปั่นแขวนขาย ซื้อมาขายหมดไปกำไรก็ได้ครั้งต่อครั้ง ถ้าเราร้อยมาลัยเอง สิ่งจำเป็นที่ต้อง
มีคือพื้นฐานในการร้อยดอกไม้ ใจรัก ทุนเล็กๆน้อยๆ และความตั้งใจในการทำให้ได้คุณภาพ
ดี แม้จะเป็นงานเรื่อยๆแต่ก็มีอิสระเป็นนายของตัวเอง อยากทำก็มีเงิน หากซ้เกี่ยจเราก็ไม่ได้
อาชีพนี้สามารถหาเงินได้ตลอดไป”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 2 หน้า 43)

- เกษตรประณีต (พ่อคำเตื่อง ภาณี)

“เรื่องเกษตรประณีต ไม่ใช่อยู่ดีดี เราจะลงมาทำเลย อย่างที่ผมบอกตอนแรกเราก็
ไม่ได้มองเรื่องเกษตรประณีต คือเราทำเพื่อจะให้อยู่รอดก็เลยมาทำอย่างที่เรารู้กัน ปลูก
หลายๆอย่าง ทั้งปลูกพืชล้มลุก ปลูกผักบุ้ง ปลูกพริกไปด้วย ปลูกต้นไม้ไปด้วย พอพวกนี้
หมดอายุไป ตัวอื่นก็โตขึ้น พอโตเสร็จ เราก็กลับมาทำแบบเดิมอีก พอนานเข้า 10 -20 ปี
ผ่านไปมันก็เยอะกลายเป็นเนื้อที่ 50 – 100 ไร่ “

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 6 หน้า 48)

- ครอบครัวพอเพียง (ครอบครัวอินทรพานิช)

“เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ครอบครัวได้รับจากการขายผักปลอดสารพิษด้วยการใช้
จุลินทรีย์ อีเอ็ม (EM) อาทิ ผักชีล้อม ดอกแค มะยม มะเขือ และส่วนที่เหลือก็นำมาทำ
เลี้ยงปลาไว้กินเองแทนที่จะไปซื้อปลากิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็พอจะช่วยเหลือเงินจุนเจือสร้างรายได้
รองจากรายได้หลักที่สามีทำงานประจำ แม้ตัวเองจะไม่ได้มากมายนัก แต่หากหมั่นทำออก
ทรัพย์ และทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน เงินเหล่านั้นก็จะพอกพูนขึ้นมา”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 7 หน้า 17)

- **เติบโตอย่างแข็งแกร่งด้วยรากฐานแห่งความพอเพียง (อ.ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม)**

“ตอนนี้ผมก็ทำหน้าที่ของผมมีฐานะพออยู่ได้ เพราะงานที่ทำมาก็ไม่ได้มีค่าตอบแทนสูงอะไร ยิ่งทำงานภาคสังคมก็เหมือนเป็นงานกึ่งอาสาสมัครอยู่แล้ว ชีวิตจึงเป็นชีวิตที่เรียบง่ายและพอเพียงมาโดยตลอด คือมีกิน มีใช้ ไม่เป็นหนี้ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา บ้านก็เป็นห้องแถวธรรมดา และก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องไปมีบ้านพักตากอากาศที่ต่างจังหวัด ต้องมีรถประจำตำแหน่งหลายคันหรือต้องเรือยอร์ชไว้ขับเล่น”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 7 หน้า 71)

- **เกษตรพื้นที่น้อย (คุณวิชัย เมืองโพธิ์)**

“การปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตของตนเองจากที่เคยปลูกพืชตามราคาตลาด ... ประกอบกับได้ไปดูแปลงเกษตรประณีตของพ่อคำเดื่อง ภาษี จึงเปลี่ยนเป็นการวางแผนจัดการแปลงปลูกพืชผลผลิตที่ต้องกินต้องใช้อยู่ทุกวัน เช่น มะเขือ พริก ถั่วพู ตะไคร้ ฯลฯ”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 8 หน้า 33)

- **ริสอร์ทหรูบนพื้นฐานความพอเพียง (คุณลัดดาวัลย์ เผ่าวิบูล กับคำแสตริเวอร์แควรี สอรัท)**

“อันที่จริงเราเคยปลูกข้าวมาแล้วแต่ไม่สำเร็จเพราะพนักงานบางคนไม่ชอบ เพราะเขาเองก็หนีจากการทำนา มา แต่ในอนาคตพนักงานเราก็จะมีทั้งข้าว มีทั้งผักกิน มีแก๊ส มีน้ำสำหรับไว้ใช้มีที่พักให้อยู่ แม้ว่าจะเกิดวิกฤตอะไร ริสอร์ทไม่มีแขกเข้าพักเลย แต่เราก็อยู่ได้”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 8 หน้า 71 - 72)

- **เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง (มจ.สิทธิพร กฤษดากร)**

“จากบทสัมภาษณ์ หม่อมศรีพรหมา ที่ประทานไว้ในหนังสือ มจ.สิทธิพร กฤษดากร พิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2514 ว่า “ทุกอย่างเริ่มจากพื้นที่ 20 ม. X 20 ม. พระองค์เริ่มปลูกและเลี้ยงทุกอย่างที่ทานสวย ทั้งพริก มะเขือ ผักกาดขาว ผักกาด แดงกวา เลี้ยงไก่ ที่ที่นอกเหนือจากนี้ยังเป็นที่ที่ต้องทำ ต้องขุดตอ ปรับดิน “

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 9 หน้า 19)

- เกษตรปลดหนี้ มีสุข (ทองสา สีหาบุญนาค)

“ก็เข้าใจว่าเป็นการทำมาหากินที่ทำให้ตัวเองอยู่ได้ด้วยการลดการพึ่งพิงจากภายนอก ก็ปลูกผัก ปลูกไม้ในบ้านนี้แหละ ลดค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารการกิน แล้วก็เหลือขายได้เงินมาเก็บไว้ คือก็ยังออกรับจ้างอยู่ รายได้จากการรับจ้างก็ใช้จ่ายประจำวันไป ส่วนเงินที่ได้จากพืชผักพวกนี้ก็เก็บไว้เป็นเงินสะสม พอครบปีได้หมื่นหนึ่งก็เอาไปใช้หนี้ ตอนนั้นเป็นหนี้อยู่ 5 หมื่น พอทำอย่างนี้ได้ 5 ปีก็ใช้หนี้หมด ก็ไม่เคยคิดเลยนะว่ามันจะง่ายอย่างนี้ในเรื่องที่เราแทบมองไม่เห็นทางแก้ ถ้าเรารู้จักว่าอะไรจำเป็น อะไรไม่จำเป็น อะไรทำเองได้ก็เป็นเรื่องง่ายๆ คือ ใช้จ่ายเราจะไม่มีเพิ่มขึ้นเลยมีแต่รายได้เหลือเก็บนี้แหละที่มาจากพวกสวนครัวเท่านั้นแหละ “

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 9 หน้า 30)

- พึ่งตนเองช่องทางแห่งความเป็นไท (ป้ามณฑา พวงพิมล)

“เริ่มเรียนรู้การพึ่งตนเอง เริ่มรู้จักการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย สิ่งสำคัญคือการตัดเริ่มรายจ่ายที่ไม่จำเป็น อะไรที่เราทำได้ก็ทำเอง ใช้จ่ายส่วนใหญ่ของเราคือเรื่องอยู่เรื่องกินนี้แหละ ปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ทำกันเองก็ช่วยได้เยอะอย่างน้อยลูกเราก็มีไข่กินทุกวัน เราทำเองปลูกเองมันเยอะจนกินไม่ทัน เหลือกินก็เลยเอาไปแจกญาติพี่น้องคนข้างบ้านที่นี้พอนานเข้าเวลาคนละแวกบ้านใกล้เคียงเขามีกุ้ง มีปลา ก็เอามาเผื่อเรา จากที่กินไม่ทันกินไม่หมด ก็เป็นกินกันไม่หวาดไม่ไหวเหลือทิ้งบ้านเบอะเลยมาเปิดร้านขายกับข้าว ขายข้าวแกง แล้วก็ขายในราคาถูกๆ”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 10 หน้า 31)

- คนพอเพียง ปฏิบัติกรชาวนา (พูนศักดิ์ สมบูรณ์)

“ในพื้นที่แปลงเกษตรประกอบไปด้วย 5 กิจกรรม คือ เห็ด กบ ปลา ทำนา ทำสวน ผัก กิจกรรมหลายอย่างที่ได้ออกมา นอกจากจะพออยู่พอกินแล้ว ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกหนทางหนึ่ง ภายหลังจากที่เริ่มทำมา 4 ปี โดยผลผลิตที่ได้ก็จะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ขาย กินเอง และให้เพื่อนบ้านญาติพี่น้อง บนฐานคิดที่ว่าการมีน้ำใจรู้จักแบ่งปันแลกเปลี่ยนกัน เป็นวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ โดยไม่ได้ตีมูลค่าของสิ่งของเป็นเพียงแต่เรื่องราคา”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 12 หน้า 11)

2. มีการถ่ายทอดชุดของวาทกรรมผ่านกรณี หรือเรื่องเล่าในสถานที่ในชุมชน โดยสามารถทราบได้จากหลักการและแนวคิดในการบริหารสถานที่นั้น ซึ่งพบชุดของวาทกรรมและตัวอย่างข้อความที่สื่อสารออกมาในรูปแบบของชุมชนหรือสถานที่ที่มีการปฏิบัติตามแนวทางของกาวิชีวีตอย่างพอเพียงได้ดังนี้

- **ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง (พุทธสถานปฐมอโศก จ.นครปฐม)**

“สินค้าของชุมชนอโศกเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของชุมชนพึ่งตนเองที่สนใจความมั่นคงทางอาหารมากกว่าความมั่นคงทางเงินตรา บ่งบอกถึงสังคมอุดมการณ์ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นเศรษฐกิจแห่งจิตวิญญาณที่พร้อมจะกล้าจน มั่นใจพึ่งตนเองได้ เอื้ออาหารต่อผู้อื่นทั้งคน พืช สัตว์ นิเวศสิ่งแวดล้อม ... จนสามารถเป็นที่พึ่งช่วยเหลือสังคมได้มากขึ้น แต่ตนเองรับเอาไว้แต่น้อย ส่วนเหลือส่วนเกินก็สละเข้าเป็นกองกลางตามความสมัครใจเป็น “สาธารณโภคี” ของส่วนกลางเพื่อช่วยกัน พึ่งพากันในยามยาก”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 1 หน้า 52 - 53)

- **ร้านค้าบุญนิยม (พุทธสถานปฐมอโศก จ.นครปฐม)**

“ร้านค้าชุมชนจึงเป็นรูปธรรมหนึ่งของความพยายามที่จะป้องกันเงินไหลออกนอกชุมชน โดยมาร่วมกันซื้อเป็นเครื่องมือทำให้คนมาร่วมกัน แลกเปลี่ยนทำให้เกิดความรู้เท่าทัน เมื่อซื้อทีละมากก็จะได้ราคาถูกลงสามารถขายสินค้าให้สมาชิกได้ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด หน้าที่ยังสามารถปันผล และเอื้ออาหารด้วยการมีสวัสดิการให้แก่สมาชิก เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าฌาปนกิจศพ ฯลฯ”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 6 หน้า 6)

- **บ้านพอเพียง คนรู้จักเพียงพอ (บ้านดิน)**

“การใช้วัสดุท้องถิ่นในการก่อสร้าง ต้นทุนการผลิตที่ไม่แพง ผนวกกับคุณสมบัติพิเศษที่ให้ความเย็นขณะที่ข้างนอกร้อน หรือให้ความอบอุ่นเมื่ออากาศข้างนอกหนาว ก็นับเป็นคุณสมบัติพิเศษที่ธรรมชาติมอบให้มาพร้อมกันกับบ้านดิน โดยที่ไม่ต้องดิ้นรน ขวนขวายเอาจากบ้านปูนราคาแพงแต่อย่างใด การอยู่บ้านดินจึงเป็นการกลับมาอยู่อย่างสงบ ร่มเย็น เรียบง่าย คืนชีวิตให้กับธรรมชาติ เป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้แสวงหาที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงาน คงทน และถาวรอย่างแท้จริง”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 7 หน้า 45)

- ลดการพึ่งพิงพลังงาน เพื่อวิถีชีวิตพอเพียง (พุทธสถานปฐมมโศก จ.นครปฐม)

“ในอนาคตอันใกล้นี้ อาศรมพลังงานจะมีการผลิตกระแสไฟฟ้าใช้เอง และเมื่อผสมผสานกับโครงการอื่น ๆ ที่จะมีเพิ่มขึ้นอีก เช่น การเลี้ยงไก่ เพาะเห็ด และบ่อเลี้ยงปลา การแปรรูปอาหาร ก็คงจะทำให้ทุกชีวิตในอาศรมสามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เป็นแนวทางสำหรับคนยุคใหม่ที่จะต้องต่อสู้กับภาวะวิกฤตพลังงานซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจโดยตรง”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 8 หน้า 8)

- ขยะบุญ (ชุมชนทัพหลวง จ.นครปฐม)

“เพียงแค่เก็บขยะตามบ้านตนเองมาก็เป็นอันใช้ได้แล้ว ขยะมันมีทุกบ้านกันอยู่แล้ว จะเอามาอย่างน้อยแค่วันก็ได้ แล้วแต่ใครจะเอามาไม่มีการบังคับ สิ่งหนึ่งที่ทำให้เราเห็นคือ ขยะไร้ค่าเล็กๆน้อยๆในบ้านเรา ไม่น่าเชื่อว่ามันจะมีคุณค่าให้กับเราได้หลายเท่า คือถ้าเราต่างคนต่างขาย ต่างคนต่างเก็บมันก็ได้ผลตอบแทนเท่าที่มันมีก็คือนิดๆหน่อยๆ แต่ถ้าเราเอามารวมกันขายจำนวนจะมากขึ้น ขายได้ราคาดีขึ้นจะเป็นเงินก้อนเพื่อที่จะออมหรือใช้ประโยชน์ได้ ภายในหนึ่งปีสามารถเพิ่มกองทุนได้มากมาย และเงินก้อนนี้ก็ให้สมาชิกกู้หรือเป็นสวัสดิการอื่น ๆ นั้นเท่ากับว่าขยะเล็กๆน้อยๆในบ้านเราสามารถทำให้เรามีกองทุนสวัสดิการได้”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 11 หน้า 31)

3. มีการถ่ายทอดชุดของวาทกรรมผ่านแนวคิดเชิงอุดมการณ์ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างสุขภาวะ และสามารถดำรงอยู่อย่างพอเพียงได้จนเห็นผลเป็นที่ประจักษ์ ทำให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง และเป็นสังคมที่พอเพียงอย่างเป็นสุข ซึ่งพบชุดของวาทกรรมและตัวอย่างข้อความได้ดังนี้

- **ต้นกล้าผู้พอเพียง**

ชุดวาทกรรมนี้สะท้อนแนวคิดเชิงอุดมการณ์เรื่องการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้เพื่อที่จะต่อสู้และฝ่าฟันให้ถึงจุดสำเร็จในชีวิต ผ่านบทกวีที่ว่า

“แลกเปลี่ยนเพื่อเรียนรู้ เป็นศิษย์-ครูร่วมสั่งสม

ร่วมคิดขยายผล ผู้สังคมการเปลี่ยนแปลง

เรียนรู้เพื่อศึกษา ภูมิปัญญาที่กล้าแกร่ง

เพิ่มทุนให้แข็งแรง คือภูมิแกร่งแห่งปัญญา”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 2 หน้า 34)

- ชุมชนการเรียนรู้อย่างพอเพียง

ชุดวาทกรรมนี้สะท้อนแนวคิดเชิงอุดมการณ์เรื่องหลักการและแนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงภายในชุมชนเครือข่ายและเพื่อการก้าวสู่สังคม ดังการรายงานผลความคืบหน้าในงานเสวนาเรื่องมหกรรมชุมชนพึ่งตนเองของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกที่ว่า

“การหยิบยกแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาจำแนกออกเป็นห้องต่างๆเหมือนเป็นห้องปฏิบัติการซึ่งมีขีดชั้นความก้าวหน้าที่แตกต่างกัน ... ซึ่งได้ทั้งการปรับทุกข์ การกระตุกเตือนที่ทำให้คนในเครือข่ายมองเห็นเป้าหมายหรือทิศทางสร้างสุขภาวะร่วมกันได้รวมทั้งตระหนักถึงศักยภาพ การจัดการตนเองเพื่อเป้าหมายความร่วมมือการเปลี่ยนแปลง พลังร่วม ข้อเสนอแนะ และทางเลือกต่างๆในการออกจากทุกข์ร่วมกัน”

(วารสารพอเพียง ฉบับที่ 3 หน้า 31)

- ชุมชนเข้มแข็งอย่างพอเพียง

ชุดวาทกรรมนี้สะท้อนแนวคิดเชิงอุดมการณ์เรื่องการสร้างเกราะป้องกันที่เข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคมเพื่อเป็นสังคมที่ปลอดภัยจากยาเสพติดและปัญหาอื่นๆของประเทศ ดังข้อความที่ว่า

“การปฏิวัติความคิดทั้งระบบให้คนไทยได้รับรู้ข้อมูลและความเป็นจริงให้มากที่สุด เพื่อให้มองผลแล้วสามารถสว้ย้อนกลับไปเห็นเหตุแห่งปมปัญหาได้อย่างชัดเจนว่ามีเหตุอะไร จึงยังผลให้เป็นปัญหาให้เราคนไทยต้องอ่อนแอ คนไทยต้องทุกข์ยากอยู่เช่นทุกวันนี้ ให้คนไทยรับรู้ร่วมกัน พี่นพจิตสาธารณะของสังคมไทย ร่วมกันแก้ปัญหาของชาติ”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 6 หน้า 67)

- ดินดำน้ำชุ่ม สรวงสวรรค์แห่งที่เกษตรกรรม

ชุดวาทกรรมนี้สะท้อนแนวคิดเชิงอุดมการณ์เรื่อง การรักษาสีเขียวแวดล้อม ผืนดินอันสมบูรณ์ที่เป็นเสมือนบ้านแห่งแหล่งอาหารของชุมชนสตึก จ.บุรีรัมย์ ดังข้อความที่ว่า

“ที่อำเภอสตึกจะมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ขนาดใหญ่ เขาเรียกกันว่าดงสตึก พอกับพี่น้องไปดูกลับมากล่าวว่าเป็นป่าที่น่าอยู่มาก มีดินดำน้ำชุ่มป่าอุดม สิ่งสำคัญคือมีแม่น้ำมูลเป็นเหมือนเส้นเลือดสำคัญขนาดใหญ่ที่พัดผ่านและมีน้ำไหลใสตลอดปี และเมื่อมีน้ำ มีป่าใหญ่อุดมสมบูรณ์ตรงนี้เป็นเหมือนสรวงสวรรค์ที่เราต้องมาตั้งรกราก”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 9 หน้า 80)

- การเรียนรู้อย่างพอเพียง รู้คิดพึ่งภูมิปัญญาตนเอง

ชุดวาทกรรมนี้สะท้อนแนวคิดเชิงอุดมการณ์เรื่องการเรียนรู้ที่จะเอื้อให้เกิดการพึ่งตนเองเพื่อให้มีความสมดุลและเกิดความพอดีในชีวิต ดังข้อความที่ว่า

“การเรียนรู้โดยการค้นหาศักยภาพของตนเองเช่นนี้เป็นวิธีการใหม่ที่ยังไม่มีการใช้หรือดำเนินงานมาก่อนโดยหน่วยงานของรัฐที่คุ้นเคยกับการเริ่มต้นค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่ต้องใช้เวลาอันยาวนานก็ได้ เพราะทุกคนล้วนคุ้นเคยกับปัญหาและความต้องการของตนเอง แต่ไม่คุ้นกับการค้นหาศักยภาพของตนเองซึ่งมีอยู่มากมาย”

(นิตยสารพอเพียง ฉบับที่ 12 หน้า 42)

ดังนั้นชุดของวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่พบสามารถแสดงให้เห็นถึงจุดกำเนิดของการผลิตชุดวาทกรรมแต่ละชุดขึ้นมาได้จากการนำเสนอวาทกรรมที่พบผ่านกรณีหรือเรื่องเล่า ของบุคคล สถานที่ รวมทั้งแนวคิดเชิงอุดมการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถทำให้เกิดการเข้าใจความหมายของชุดวาทกรรมแต่ละชุดได้เป็นอย่างดีในเรื่องของการนำเสนอผลที่คาดว่าจะได้รับหรือความมุ่งหวังผลจากการผลิตชุดของวาทกรรมชุดนั้นๆขึ้นมาในสังคม

สรุป

จากการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงทำให้พบหัวใจหลักของวาทกรรมชีวิตพอเพียงทั้ง 4 ประเภท คือ ชีวิตพอเพียงด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ชีวิตพอเพียงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ชีวิตพอเพียงด้วยการจัดการชุมชน และชีวิตพอเพียงด้วยการรักษาสีงแวดล้อม ซึ่งหัวใจหลักของวาทกรรมชีวิตพอเพียงสามารถช่วยสะท้อนให้เห็นถึงวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ดำเนินบทบาทเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ในเรื่องของการปฏิบัติตนและดำรงตนให้มีความพอเพียง ที่เน้นย้ำเรื่องการมี ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งวาทกรรมชีวิตพอเพียงก็ได้นำเสนอในจุดนี้ อีกทั้งยังสามารถสอดประสานและรับกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่นๆได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน เช่น หลักการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่มุ่งเน้นการจัดทำให้ตรงตามกรอบแนวคิดเรื่อง พอเพียงที่วางเอาไว้ เพื่อให้สมคุณค่ากับการหยิบยืมชื่อว่า “พอเพียง” มาเป็นชื่อวารสารและนิตยสารในการจัดทำและเผยแพร่ออกสู่สังคม

ส่วนที่ 3 เพื่อตอบปัญหานำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทในการเป็นสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง โดยพิจารณาจากแนวนโยบาย รูปแบบเนื้อหาในการดำเนินการจัดทำ

การนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบปัญหานำวิจัยและวิเคราะห์ถึงบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียงจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ผ่านตัวแทนของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตก และการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มบุคคลของภาคประชาชน ตัวแทนกลุ่มนักวิชาการ ที่มีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้จะนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา

วารสารและนิตยสารพอเพียงได้มีกระบวนการจัดทำเป็นไปตามแนวนโยบายของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตกที่ได้เป็นผู้กำหนดร่างนโยบายในการดำเนินงานจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงขึ้น ดังนั้นแนวนโยบายในการดำเนินงานจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง จะช่วยให้การดำเนินงานจัดทำเกิดประสิทธิภาพ และมีระบบขั้นตอนที่แน่ชัด โดยผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาและเก็บข้อมูลด้วยวิธีการข้างต้น จะนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 การเสนอแนวนโยบายในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงของกลุ่มนักพัฒนาภาคตะวันตก

เนื่องจากการวางนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางในการนำเสนอเนื้อหาของกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นมีความต้องการที่จะนำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายทางด้านเนื้อหา โดยมุ่งเน้นที่จะนำเสนอเนื้อหาเรื่องความพอเพียงให้มีสัดส่วนมากที่สุด เพื่อเน้นย้ำการปฏิบัติตามกรอบแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นสำคัญ รวมทั้งยังคงนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประชาสังคมที่ยังคงเป็นประเด็นหลักเช่นเดียวกับการเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงควบคู่กันไปในทุกฉบับ ถึงแม้ว่าจะมีสัดส่วนและความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดก็ตาม

พรภิรมย์ ดิศกำพล ให้เหตุผลเกี่ยวกับการกำหนดวาระข่าวสารของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่มีสัดส่วนการนำเสนอเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเนื้อหาด้านประชาสังคมว่า เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากวารสารมาเป็นนิตยสารพอเพียง จึงต้องมีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจในส่วนอื่นๆเพิ่มเติมเข้าไปให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น บทความหรือสารคดีต่างๆที่น่าสนใจ และเบ็ดเตล็ดต่างๆเพื่อปรับเปลี่ยนให้ก้าวสู่การเป็นนิตยสารอย่างเต็มตัว ที่จะสามารถขยายตัวเพื่อเผยแพร่ในเชิงพาณิชย์สู่กลุ่มผู้อ่านได้ในวงกว้างมากขึ้นตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามทางกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงคือกลุ่มนักพัฒนาชุมชนทั้ง 15 คน ของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกนี้ก็ยังคงเป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดทำและการกำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอ โดยเน้นให้เห็นถึงการนำเสนอเรื่องความพอเพียงเป็นสำคัญและเน้นการนำเสนอเรื่องประชาสังคมที่เป็นส่วนหลักควบคู่กันไปด้วย ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอทั้งสองประเภทดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงขึ้นมา (พรภิรมย์ ดิศกำพล, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550)

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนนักพัฒนาชุมชนของชมรมเป็นสุขภาคตะวันตก ที่เป็นผู้กำหนดนโยบายการดำเนินการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียงพบว่ามีการให้คำตอบที่ชี้แจงถึงเหตุผลว่าเป็นนโยบายในการจัดทำ และปรับเปลี่ยนให้ก้าวสู่การเป็นนิตยสารอย่างเต็มตัว ที่จำเป็นต้องเพิ่มการนำเสนอเนื้อหาเสริมเข้าไปไว้ในนิตยสาร เพื่อสามารถเผยแพร่ในเชิงพาณิชย์ และสามารถตอบรับกับความต้องการของผู้อ่านที่บริโภคเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้นไปด้วย

นอกจากนี้ เจษฎา สุตาคำ ตัวแทนนักพัฒนาชุมชนของชมรมเป็นสุขภาคตะวันตก ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทการกำหนดวาระข่าวสารของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า นักพัฒนาทั้ง 15 คนในโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกจะประชุมเพื่อปรึกษาหารือร่วมกันในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายและกำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอ โดยทางกองบรรณาธิการ คือ ทีมงานของคุณพุดธิรัตน์ สุขพรวรรกุล จะเป็นผู้รับเอาแนวคิด นโยบายและแผนการนำเสนอเนื้อหาไปลงรายละเอียด โดยคุณพุดธิรัตน์จะย่อแนวคิดหรือนโยบายที่ได้รับออกมาเป็นรูปแบบเนื้อหาต่างๆที่พร้อมนำเสนอผ่านคอลัมน์ต่างๆที่ทางกลุ่มชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกกำหนดไว้ในเบื้องต้น และในส่วนของการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงก็เป็นส่วนของกองบรรณาธิการที่เป็นผู้ปฏิบัติและลงมือจัดทำ (เจษฎา สุตาคำ, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550)

ฉะนั้น บทบาทการกำหนดวาระข่าวสาร ที่เป็นหนึ่งในนโยบายการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่กล่าวมาข้างต้น จะมีการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องประชาสังคมเป็นประเด็นหลักในการจัดทำเพื่อให้ครอบคลุมกับการเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่นำเสนอเรื่องชีวิตพอเพียง ส่วนแนวนโยบายของวารสารและนิตยสารพอเพียงก็ให้ความสำคัญกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถพบได้จากการดำเนินงานจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่มีการสนับสนุนหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้ผนวกรวมเข้ากับนโยบายในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงทางด้านการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่ง

ของการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงให้เกิดสุข และช่วยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งเป็นแนวนโยบายอีกประการหนึ่งของการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นสื่อภาคประชาสังคม

3.2 การปรับตัวในด้านสื่อที่เตรียมตัวอยู่รอดทางธุรกิจ

โดยในระยะแรกของการดำเนินการจัดทำและเผยแพร่วารสารพอเพียงจะอยู่ในรูปแบบของการแจกวารสารฟรีให้กับหน่วยงานของภาครัฐต่างๆ สถาบันการศึกษา และห้องสมุดตามชุมชนต่างๆ ในภูมิภาคตะวันตกที่โครงการชุมชนเป็นสุขรับผิดชอบงานด้านพัฒนาชุมชนเผยแพร่วารสารพอเพียงด้วยการจำหน่ายตามแผงหนังสือทั่วไป เช่น ร้านซีเอ็ดบุ๊ค ร้านแพรวพิทยา เป็นต้น เพื่อเป็นการเผยแพร่วารสารพอเพียงให้สังคมได้รู้จักและเพื่อเป็นการเปิดตัวให้วารสารพอเพียงได้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น เมื่อกระแสการตอบรับของผู้อ่านเป็นไปในทางบวกและมีจำนวนผู้ที่สนใจแสดงความจำนงขอรับวารสารพอเพียงมากขึ้น จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวารสารพอเพียงมาเป็นนิตยสารพอเพียงเพื่อเพิ่มจำนวนการผลิตจากเดิม 3,000 ฉบับ เป็น 5,000 ฉบับ และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาให้หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากมีจำนวนผู้อ่านที่อาศัยในเมือง (กรุงเทพฯ) มากขึ้น จึงทำให้การนำเสนอเนื้อหาซึ่งแต่เดิมจะนำเสนอเรื่องของชุมชนและคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ก็พัฒนามาเป็นนำเสนอเรื่องราวของคนในเมืองเพิ่มเข้าไป เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำรงชีวิตของคนในชุมชนและคนในเมืองได้รับวิถีชีวิตซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ด้านเงินทุนในการจัดทำ นิตยสารพอเพียงได้รับเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำจากโฆษณาแทรกภายในฉบับที่เป็นการโฆษณาสินค้าและบริการทั่วไปที่เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก และการเผยแพร่ได้มีเปลี่ยนราคาจำหน่ายเชิงพาณิชย์จากเดิมฉบับละ 35 บาท มาเป็นฉบับละ 55 บาท และมีการบอกรับให้ผู้อ่านเป็นสมาชิก ซึ่งสมาชิกจะได้รับวารสารพอเพียงย้อนหลังจำนวน 6 ฉบับ และนิตยสารพอเพียงอีก 6 ฉบับ รวมเป็น 12 ฉบับในราคาสมาชิก 600 บาท รวมทั้งยังได้รับสิทธิในการเข้ารับการอบรมเรื่องการสร้างบ้านดินที่ทางผู้จัดทำนิตยสารเตรียมไว้ด้วย

ดังนั้นการขยายตัวของวารสารและนิตยสารพอเพียงจึงเป็นการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไปด้วยการปรับเปลี่ยนแผนงานและปรับปรุงรูปแบบในการจัดทำนิตยสารให้มีคุณภาพ และสามารถพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด เพื่อให้อยู่รอดในแวดวงของสื่อสิ่งพิมพ์กระแสหลักที่มีระบบ

ทุนนิยมเป็นที่ตั้ง นิตยสารพอเพียงจำเป็นต้องเพิ่มค่าและเพิ่มราคาให้กับตัวนิตยสารเองเพื่อคาดหวังผลในการอยู่รอดต่อไปทางธุรกิจ ถึงแม้จะได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก สสส. มาดำเนินการจัดทำ แต่นิตยสารพอเพียงยังคงตระหนักในการดำเนินงานและบริหารรายได้มาพึ่งพิงตัวเองให้มากที่สุด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงสภาพการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะอยู่รอดต่อไปของนิตยสารพอเพียงซึ่งเป็นนิตยสารทางเลือกที่เกิดขึ้นใหม่ในวงการสื่อสิ่งพิมพ์กระแสหลักที่มีการแข่งขันทางการตลาดสูงมาก

ปัจจุบันนิตยสารพอเพียงได้หยุดการผลิตและการจัดทำเป็นระยะเวลา 1 ปี (ตั้งแต่ พฤศจิกายน พ.ศ.2549 – พฤศจิกายน พ.ศ.2550) เนื่องจากประสบปัญหาในด้านเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำ รวมถึงอยู่ในช่วงกระบวนการระดมเงินทุนสนับสนุน การปรับเปลี่ยนแผนงานการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหาให้ตรงกับเป้าประสงค์หลักของแก่นความคิดแห่งชีวิตพอเพียงและการปรับปรุงนิตยสารพอเพียงให้มีคุณภาพมากขึ้นด้วย

3.3 ด้านบทบาทของการสนับสนุนและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวความคิดเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่นำมาพัฒนาเป็นนโยบายในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงภาคประชาสังคมที่ทางกลุ่มผู้จัดทำต้องการสนับสนุนแนวคิดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ภาคประชาชนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวหรือองค์ความรู้ในการดำรงชีพต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนในสังคม

พรภิรมย์ ดิศกำพล ตัวแทนนักพัฒนาชุมชนของชมรมเป็นสุภาพสตรีวันตก กล่าวว่า เครือข่ายนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพสตรีวันตกต่างมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าจะให้โอกาสคนในชุมชนได้เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับหลักการแห่งชีวิตพอเพียงทั้ง 3 ด้าน คือ 1. มีเหตุมีผล 2. มีภูมิคุ้มกัน 3. มีความพอดี โดยคนในชุมชนที่มีรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียงเช่นทั้ง 3 ด้านนี้ที่เต็มใจต้องการบอกเล่าหรือถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตแบบพอเพียง ทางกลุ่มนักพัฒนาชุมชนได้ตรวจสอบและพบว่าปฏิบัติตามแนวทางแห่งชีวิตพอเพียงได้จริงก็จะเปิดโอกาสให้บอกเล่าประสบการณ์ของตนเองผ่านงานเขียนเพื่อบอกเล่าสู่สาธารณชน หรือทางกลุ่มนักพัฒนาเล็งเห็นว่าคนในชุมชนคนใดที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงรูปแบบการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้อย่างประสบความสำเร็จก็จะชักชวนมาร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีผ่านเป็นตัวอักษรเพื่อเผยแพร่ให้คนใน

ชุมชนและสาธารณะได้รับรู้เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต (พรภิรมย์ ดิศกำพล, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550)

พอคำเตือน ภาษา ตัวแทนกลุ่มภาคประชาชน สมาชิกของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคอีสานและโครงการเสริมอาชีพแห่งภาคอีสาน 5 จังหวัด (จ.บุรีรัมย์, นครราชสีมา, สุรินทร์, ขอนแก่น และอำนาจเจริญ)และผู้เขียนบทความเรื่องเกษตรกรรมชาติลงในคอลัมน์ “เกษตร ประณีตกับพอคำเตือน ภาษา” ในวารสารและนิตยสารพอเพียง กล่าวถึงหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่ตนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเขียนบทความลงในวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า มีความรู้สึกดีใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องการเกษตรทางเลือกหรือเกษตรกรรมธรรมชาติที่เน้นให้เห็นถึงหลักการดำรงวิถีชีวิตด้วยความพอเพียงที่ยึดพื้นฐานของการทำเกษตรกรรมธรรมชาติมาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยสื่อเป็นเครื่องมือเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ภาคปฏิบัติการของเกษตรกรรมธรรมชาติให้กระจายไปในวงกว้างเพื่อให้คนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปที่สนใจได้รับรู้ร่วมกันอย่างแพร่หลาย (คำเตือน ภาษา, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

บุญปรอด เจริญฤทธิ์ ตัวแทนกลุ่มภาคประชาชน ผู้ดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน “มหาวิทยาลัย” ของ จ.สมุทรสงคราม ที่เน้นเรื่องการนำเอาหลักการของภูมิปัญญาพื้นบ้านมาผนวก รวมกับหลักการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง แสดงทัศนคติด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในฐานะที่ตนเองเป็นประชาชนคนหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการเขียนบทความเรื่องการแปรรูปวัตถุดิบ ธรรมชาติเพื่อเพิ่มค่าและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในคอลัมน์ “คิดเพิ่มเติมค่า” ในวารสารและนิตยสารพอเพียงไว้ว่า มีความรู้สึกภูมิใจและยินดีกับการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในผู้ถ่ายทอดเรื่องของการเผยแพร่องค์ความรู้ในการปฏิบัติตามภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการในครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพ เน้นการพึ่งพาสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต เช่น การทำน้ำหมักชีวภาพด้วยการนำเศษพืชผักที่เหลือทิ้งจากครัวเรือนมาทำเป็นน้ำหมักชีวภาพที่ช่วยกำจัดกลิ่นไม่พึงประสงค์ต่างๆ หรือ การทำน้ำส้มควันไม้ไล่แมลง ฯลฯ ล้วนเป็นการนำเสนอองค์ความรู้ของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ต่อคนในชุมชนและประชาชนทั่วไปที่สนใจให้เกิดการรับรู้และคาดหวังให้เกิดการปฏิบัติตามเพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง (บุญปรอด เจริญฤทธิ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

นอกจากนี้บุญปรอด เจริญฤทธิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอ

เนื้อหานี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมโดยแท้จริง วารสารและนิตยสารพอเพียง ช่วยยกระดับและเพิ่มโอกาสให้ชาวบ้านมีบทบาทและหน้าที่ที่ตนเองสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวารสารและนิตยสารพอเพียง (บุญปรอด เจริญฤทธิ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

พ่อค้าเดื่อง ภาษี ตัวแทนกลุ่มภาคประชาชน ได้เพิ่มเติมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ทางวารสารและนิตยสารพอเพียงได้เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์เหล่านี้ว่า คณะผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงได้เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหานี้ นับว่าเป็นสิ่งที่ดีและน่าชื่นชมในการสนับสนุนให้ภาคประชาชนได้เข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนที่เป็นประโยชน์ เปรียบเสมือนการบอกเล่าข่าวสารของคนในชุมชนให้เกิดการรับรู้อย่างแพร่หลายมากขึ้น ซึ่งจะแตกต่างจากบรรดานิตยสารตลาดทั่วไปที่มีมักจะผูกขาดการนำเสนอเนื้อหาเพียงผู้เดียว และยังเป็นเนื้อหาที่คนในชุมชนหรือภาคประชาชนไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงควรที่จะสนับสนุนหลักการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาต่อไปและควรมีการพัฒนาหลักการมีส่วนร่วมนี้ให้มีความเด่นชัดและเต็มตัวมากขึ้น (คำเดื่อง ภาษี, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

การสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดำรงชีพของภาคประชาชนนี้ นับว่ามีประโยชน์อย่างมากถือว่าการแบ่งปันประสบการณ์ชีวิตร่วมกัน และภาคประชาชนก็สามารถรับรู้และนำองค์ความรู้ที่ดีเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อดำรงชีพอย่างพอเพียงให้เกิดสุขได้โดยง่าย ซึ่งจะสอดคล้องกับทัศนะของ

สาโรจน์ มูลพวก ตัวแทนนักพัฒนาชุมชนของชมรมเป็นสุขภาคตะวันตก ได้แสดงทัศนะว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาในวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นยังคงเป็นช่วงระยะเวลาเริ่มต้นให้ภาคประชาชนที่มีศรัทธาในตัวเองมาแสดงฝีมือถ่ายทอดเรื่องราวหรือประสบการณ์ชีวิตที่น่าสนใจ สามารถทำให้คนอ่านศรัทธาและเชื่อในเรื่องเหล่านั้นจนสามารถนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปของรูปแบบการดำรงชีพ (สาโรจน์ มูลพวก, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

ส่วน บุญปรอด เจริญฤทธิ์ ตัวแทนกลุ่มภาคประชาชน ยังได้กล่าวเสริมว่า การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนี้เป็นสิ่งที่จุดประกายให้ชาวบ้าน หรือคนในชุมชนมีแรง

กำลังใจมากขึ้นที่จะดำรงชีวิตอย่างพอเพียงด้วยการปฏิบัติตนตามหลักการดำรงชีวิตที่อิงกับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งทำให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนต่างมีความเต็มใจในการดำรงชีพด้วยวิธีการเช่นนี้ และสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลที่ได้มาจากการดำรงชีพเช่นนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญปรอด เจริญฤทธิ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

หลักการเปิดโอกาสให้กับคนในชุมชนได้มีส่วนร่วม แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทางกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนถ่ายทอดเรื่องราวของตนเองลงสู่วารสารและนิตยสาร เพื่อเป็นการตอกย้ำและยืนยันถึงสิทธิที่พึงมีและพึงปฏิบัติของภาคประชาชนที่จะสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นและถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือประสบการณ์ทางวิชาชีพในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เพื่อคาดหวังผลให้เกิดการแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีสารประโยชน์เหล่านี้ให้ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป เปรียบเสมือนเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้มีคุณภาพอย่างไม่มีสิ้นสุด

ดังนั้น บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง ทางกลุ่มผู้จัดทำจะให้สิทธิแก่ภาคประชาชนอย่างเต็มที่เฉพาะการเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่า และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงเท่านั้น หากแต่การกำหนดนโยบายในการดำเนินงานจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงก็ยังคงเป็นอำนาจการตัดสินใจของกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงของโครงการชุมชนเป็นสุข โดยมีได้ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเชิงนโยบายของการบริหารและจัดการวารสารและนิตยสารพอเพียงแต่อย่างใด

3.4 บทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง

วารสารและนิตยสารพอเพียงทุกฉบับจะนำเสนอเรื่องราวข่าวสารทางด้านการเมืองท้องถิ่น การเมืองภาคประชาชน และแนวทางประชาสังคมของชุมชนในภูมิภาคตะวันตกที่ทางองค์กรนักพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกรับผิดชอบงานด้านพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่ได้มีการนำเสนอเนื้อหาเชิงประชาสังคม ตลอดจนการเป็นเสมือนเวทีประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆที่ทางองค์กรโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกได้จัดขึ้น และดำเนินงานในทุกระยะแผนงานของโครงการพัฒนาชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ดังนั้นวารสารพอเพียงและนิตยสารพอเพียงจึงเป็น

สื่อกลางที่นำเสนอแผนงานในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชน ให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นชุมชนที่รู้จักและปฏิบัติให้เกิดความพอใจในการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดสุขภาวะในชุมชน เช่นชุมชนในความรับผิดชอบของผู้ใหญ่โตชัย ลี้มประดิษฐ์ ผู้ใหญ่บ้านหนองกลางดง ต.ศิลาลอย กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จ.ประจวบฯ โดยพัฒนาหมู่บ้านหนองกลางดงเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนต่างๆทั่วประเทศด้านการดำเนินงานตามแผนแม่บทชุมชนเพื่อผลักดันให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานพัฒนาให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองของประเทศ เป็นต้น รวมทั้งวารสารและนิตยสารพอเพียงยังประกอบไปด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่สื่อสารเรื่องของการเมืองภาคประชาสังคมและความเคลื่อนไหวในเครือข่ายของคณะทำงานพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นภาคตะวันตก

วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อทางเลือกฉบับหนึ่งของวงการสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทยที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่๙ ร่วมกับการนำเสนอเนื้อหาเชิงประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเรือน และการพัฒนาชุมชน รวมถึงการพัฒนาคนในชุมชนด้วยเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีที่ โดยสามารถแสดงออกให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความร่วมมือและแสดงความคิดเห็นกัน เพื่อนำไปสู่การจัดการและพัฒนาการบริหารชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสามารถเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

บทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงถือได้ว่าเป็นบทบาทหลักในการแสดงตัวตนของการดำรงฐานะสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมที่มีแนวนโยบายการบริหารและการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงที่มีกลุ่มนักพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกเป็นเจ้าของและผู้จัดทำ โดยมีเป้าประสงค์ในการจัดทำเพื่อมุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนและคนในชุมชนโดยมีบรรทัดฐานของการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้เกิดสุข สามารถได้รับการเผยแพร่ไปในวงกว้างเพื่อแนะนำแนวทางการปฏิบัติตนด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ สอดรับกับการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตให้เกิดความพอดี มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในชีวิต

โสภณ นาขวัญ ตัวแทนของกลุ่มนักวิชาการภาคประชาสังคม ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็น

สื่อทางเลือกที่มีประโยชน์อย่างมากในแวดวงของภาคประชาชน ที่นำเสนอรูปแบบการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ยึดติดเงินตรามากนัก และไม่สนับสนุนระบอบบริโภคนิยม ถือเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่มีแนวคิดในการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหาที่มุ่งประโยชน์แก่สาธารณะเป็นส่วนสำคัญ แต่ก็มีข้อจำกัดด้านเงินทุนในการขยายและกระจายวารสารและนิตยสารออกไปในวงกว้าง ทำให้มีการเผยแพร่ที่ไม่ครอบคลุมและมีปริมาณไม่มากพอ จึงทำให้มีความก้าวหน้าของการเผยแพร่ในพื้นที่ที่จำกัด (โสภณ นาขวัญ, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

สรณพงษ์ บัวโรย ตัวแทนของกลุ่มนักวิชาการภาคประชาสังคม กล่าวถึงบทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่ดี แต่ยังมีการเผยแพร่ในแวดวงของภาคประชาสังคมน้อยอยู่ อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานก็ยังคงดำรงความเป็นสื่อภาคประชาสังคม เนื่องจากสังคมได้มีส่วนร่วมในการเขียน การนำเสนอ และคนในชุมชนได้อ่านกันและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวารสารและนิตยสารพอเพียงมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับการเป็นสื่อภาคประชาสังคมในลักษณะของการเป็นหนังสือของชาวบ้าน ที่ชาวบ้านจะเป็นผู้เขียนและผู้ถ่ายทอดเรื่องราว เมื่ออ่านแล้วก็สามารถนำไปใช้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากรูปแบบการดำเนินงานและการเผยแพร่เช่นนี้จะเป็นวิธีการของชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งจะแตกต่างจากนิตยสารอื่นๆที่นักวิชาการเขียนเพราะชาวบ้านจะเข้าถึงได้ยากและนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติใช้จริงไม่ได้ (สรณพงษ์ บัวโรย, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

พ่อคำเตื่อง ภาษี ตัวแทนกลุ่มภาคประชาชน สะท้อนถึงบทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นประชาสังคมในแนวทางใหม่ที่ยังไม่กว้างขวางและยังไม่เข้มข้นมากพอเหมือนกับสื่อสิ่งพิมพ์หรือนิตยสารภาคประชาสังคมอื่นๆ เช่น เทคโนโลยีชาวบ้านที่มีความเป็นประชาสังคมอยู่มากและมีประโยชน์ในวงกว้าง อย่างไรก็ตามวารสารและนิตยสารพอเพียงก็เป็นสื่อภาคประชาสังคมที่ให้ประโยชน์ในวงกว้างเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ยังมีการนำเสนอภาคปฏิบัติการจริงที่ยังไม่เพียงพอ และการเผยแพร่ก็ยังไม่แพร่หลายมากพอ ยังคงแคบอยู่จึงควรมีการเผยแพร่ให้แพร่หลายมากกว่านี้โดยไม่ต้องเน้นเรื่องการโฆษณาเหมือนกับนิตยสารตลาดทั่วไป โดยควรส่งเสริมและเน้นการนำเสนอด้านความรู้และความพอเพียงที่เป็นประเด็นหลักของการจัดทำให้มีสารประโยชน์ต่อการเผยแพร่ให้มากขึ้น (คำเตื่อง ภาษี, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

จากการให้ทัศนะของทั้ง 3 ท่าน ข้างต้นนี้ ต่างได้แสดงความคิดเห็นที่ตรงกันว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงมีข้อจำกัดของการเผยแพร่ที่ยังไม่แพร่หลายมากนัก จึงควรปรับปรุงให้มีการเผยแพร่ให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถกระจายเนื้อหาที่เป็นประโยชน์เหล่านี้ออกไปสู่สังคมวงกว้างให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการเน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยผ่านการให้ทัศนะของ

พรภิรมย์ ดิศกำพล ตัวแทนนักพัฒนาชุมชนของชมรมเป็นสุขภาคตะวันตก กล่าวถึงวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า ยังคงเป็นสื่อภาคประชาสังคมในแวดวงของสื่อทางเลือกที่มุ่งเน้นการสื่อสารเรื่องชีวิตพอเพียงและประชาสังคมเกี่ยวกับชุมชนและคนในชุมชนบริเวณพื้นที่ที่ทางโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าบางส่วนในนโยบายการทำงานของกลุ่มผู้จัดทำยังไม่สามารถแสดงให้เห็นชัดว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงมีความเป็นประชาสังคมอย่างเต็มที่ เนื่องด้วยข้อจำกัดต่างๆที่ทางกลุ่มผู้จัดทำต้องดำเนินการแก้ไข อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ ก็จะเป็นเรื่องนโยบายการทำงานในอนาคตที่ทางกลุ่มผู้จัดทำต้องหารือกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้นิตยสารพอเพียงมีความเป็นสื่อภาคประชาสังคมอย่างชัดเจนในทุกกระบวนการทำงาน (พรภิรมย์ ดิศกำพล, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550)

ดังนั้น การดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่สะท้อนออกมาเป็นทัศนคติและความคิดเห็นของบรรดาผู้คุณทรงวุฒิในแวดวงการทำงานภาคประชาสังคมเหล่านี้ทุกท่านสามารถสื่อสารออกมาให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อทางเลือกประเภทหนึ่งที่มีการดำรงสถานภาพเป็นสื่อภาคประชาสังคมไทยที่มีแนวนโยบายและการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารที่ดำเนินตามแนวทางของการเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ มีการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และยังเป็นสื่อที่จัดทำด้วยจิตวิญญาณและความมุ่งหวังของกลุ่มผู้จัดทำที่ต้องการให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆอย่างแพร่หลาย

อย่างไรก็ตาม บทบาทสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น ยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเผยแพร่ที่ยังไม่กว้างขวางนัก จึงทำให้พื้นที่ในการเผยแพร่ถูกจำกัด เนื่องจากวารสารและนิตยสารพอเพียงได้ปฏิบัติตามอุดมการณ์หลักของการเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่ไม่มุ่งหวังการนำเสนอเนื้อหาที่สนองตอบกระแสของตลาด พร้อมทั้ง

ไม่คาดหวังผลกำไรจากการเผยแพร่ด้วยการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์เป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมอย่างสมบูรณ์

ส่วนที่ 4 เพื่อตอบปัญหานำวิจัยเกี่ยวกับการดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคม และแนวโน้มการปรับตัวของนิตยสารพอเพียงในอนาคต ตามทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์

การนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบปัญหานำวิจัยและวิเคราะห์ถึงการดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง และแนวโน้มการปรับตัวของนิตยสารพอเพียงในอนาคต จะใช้วิธีการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) นักวิชาการสาขาวิชาวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวนทั้งหมด 3 ท่าน โดยจะนำเสนอผลการวิจัยที่ได้แบ่งตามประเด็นดังนี้

- 4.1 สถานภาพการเป็นสื่อทางเลือกของสังคมไทย
- 4.2 การดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง
- 4.3 แนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง
- 4.4 สรุป

การสัมภาษณ์เชิงลึกของงานวิจัยนี้ มีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1.รศ.ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ นักวิชาการนิเทศศาสตร์ (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2551)
- 2.รศ.สุริชัย หวันแก้ว นักวิชาการสังคมศาสตร์ (สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2550)
- 3.นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ นักวิชาการสังคมศาสตร์ และนักเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปสื่อภาคประชาชน (สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2550)

4.1 สถานภาพการเป็นสื่อทางเลือกของสังคมไทย

การสัมภาษณ์บุคคล คือ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทั้งหมดจำนวน 3 คน ต่างมีความเข้าใจในความหมายของสื่อทางเลือกที่วารสารและนิตยสารพอเพียง

สื่อสารออกมาว่า ในมิติของวงการสื่อทางเลือกมักจะมีทิศทางการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก และเป็นสื่อที่จะเติมเต็มในส่วนที่สื่อกระแสหลักขาด พร้อมทั้งยังส่งเสริมและตอบสนองแนวคิดเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากบทบาทการทำงานและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อกระแสหลัก

รศ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ อธิบายว่า สถานภาพสื่อทางเลือกที่วารสารและนิตยสารพอเพียงสื่อออกมานั้น ยังคงไม่จัดว่าเป็นสื่อทางเลือกอย่างชัดเจน เพราะยังมีสื่อสิ่งพิมพ์บางฉบับที่สื่อสารและแสดงจุดยืนของตัวเองออกมาได้มากกว่าวารสารและนิตยสารพอเพียง เมื่อพิจารณาถึงเรื่องของเนื้อหาที่นำเสนอส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ค่อยมีเนื้อหาสาระใดๆที่สื่อสารออกมาถึงเรื่องของประเทศสังคมกับการแสดงจุดยืนของวารสารและนิตยสารในการเป็นสื่อทางเลือก ดังนั้นวารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงกำลังอยู่ระหว่างการจะเป็นสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก เนื่องจากยังไม่มีสิ่งใดที่ชี้ชัดให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นสื่อทางเลือก

ส่วนนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มองว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงมีสถานภาพเป็นสื่อทางเลือก โดยจะต้องดูบริบทสังคมประกอบด้วย

รศ.สุรัชย์ หวันแก้ว กล่าวว่า การดำรงสถานภาพสื่อทางเลือกของวารสารและนิตยสารพอเพียง ควรพิจารณาถึงปัจจัยด้านกลุ่มบุคคลที่สร้างสรรค์และจัดทำขึ้นมาด้วย เพราะจะต้องดูปัจจัยด้านจิตใจของกลุ่มผู้จัดทำ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงจัดว่าเป็นสื่อทางเลือกด้วยเช่นกัน เนื่องจากมีปัจจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้จัดทำมีความตระหนักที่จะสร้างสรรค์สื่อออกมาเพื่อสื่อสารถึงเรื่องของความพอเพียงเกี่ยวกับการทำเกษตร และชีวิตชาวบ้านชุมชน ซึ่งสื่อกระแสหลักไม่หยิบยกเรื่องนี้มาเป็นประเด็นในการนำเสนอ

2. ความสนับสนุนที่จะทำให้ความตระหนักนั้นเป็นจริง ซึ่งวารสารและนิตยสารพอเพียงก็ไม่ได้จัดทำขึ้นแค่เพียง 2 – 3 ครั้งแล้วก็เลิกดำเนินการจัดทำ หากยังคงมีการดำเนินการจัดทำอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าทำครั้งเดียว หรือ 2-3 ครั้ง ก็ไม่ถือว่าเป็นสื่อทางเลือก เนื่องจากมันไม่สนับสนุนกับการจัดทำเพื่อดำรงความเป็นสื่อทางเลือก การจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงมันไม่มีกำไร แต่กลุ่มผู้จัดทำก็ยังคงมีใจรักที่จะทำงานต่อไป

3.ความตื่นตัว

4.จิตใจของคนทำนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะต้องมีใจรักและมีความชอบเป็นทุนเดิม จึงจะสามารถเข้าใจในเนื้อหาที่จะผลิตและสื่อสารออกมาให้กลุ่มคนอ่านได้รับรู้ และสามารถสร้างสรรค์งานที่มีเนื้อหาสาระและมีคุณภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้อ่าน

วารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นเป็นสื่อทางเลือกที่จะอยู่รอดได้ไม่ถนัดนักและจะเทียบเคียงอยู่คู่กับสื่อกระแสหลักก็เป็นเรื่องยากมาก เพราะสื่อกระแสหลักมีกลุ่มทุนที่สนับสนุนทางการเงิน โครงสร้างและการจัดการองค์กรในการดำเนินงาน แต่สื่อทางเลือกนั้นไม่ต้องดิ้นรนและต่อสู้เพื่อให้อยู่รอดด้วยตัวเอง

ด้าน นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ กล่าวว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อทางเลือกที่มีเนื้อหาสาระเสนอแนวทางแนะนำคนให้รู้จักความพอเพียง เนื่องจากสังคมไทยตกอยู่ภายใต้เงินและการยึดติดกับวัตถุ ความฟุ้งเฟ้อตลอดจนความหลงใหลในเงินตรา สภาพต่างๆ เหล่านี้ทำให้สังคมมีแต่ความคับแค้น เห็นแก่ตัว เป็นลักษณะของการต่างคนต่างอยู่ วารสารและนิตยสารพอเพียงได้เสนอวิธีคิดที่เปลี่ยนแปลงสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างพอเพียงแล้วเกิดสุขได้ ฉะนั้นวารสารและนิตยสารพอเพียงก็ถือว่าเป็นสื่อทางเลือกที่เป็นประโยชน์ มิใช่เป็นเพียงสื่อที่ไว้ซึ่งกิโยชัย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มนักวิชาการที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คน มีความเห็นที่แตกต่างกัน โดยนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์มีความเห็นว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงยังมีลักษณะกำกวมระหว่างการเป็นสื่อทางเลือกกับสื่อกระแสหลัก ในขณะที่นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์เห็นว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อทางเลือก

4.2 การดำรงบทบาทของสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียง

รศ.ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ กล่าวถึงภาพลักษณ์และบทบาทของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงไม่ได้ดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคมมากนัก และยังไม่ชัดเจนในการแสดงถึงแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่จะสื่อออกมาว่าดำรงฐานะภาคประชาสังคม เพราะถ้าเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อภาคประชาสังคมฉบับอื่นๆ อย่างเช่น ปาจาริยสาร ที่ได้มีการนำเสนอเนื้อหาและมีการแสดงทัศนะที่หลากหลายในฉบับ ทำให้รู้สึกว่าการนำเสนอ

เนื้อหาที่เข้มข้น และเรียบง่าย แต่วารสารและนิตยสารพอเพียงจะเน้นการนำเสนอเนื้อหาในสวนภาคการเกษตรมากเป็นส่วนใหญ่ และยังไม่ลึก ไม่ชัดเจนทางด้านเนื้อหาพอ รวมทั้งยังคงมีการเสนอเนื้อหาอย่างอื่นแทรกเข้ามา เช่น คอลัมน์วิจารณ์ภาพยนตร์ คอลัมน์วิจารณ์หนังสือ หรือ คอลัมน์โหราศาสตร์ ก็ถือว่ามี การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ แต่ก็ยังทำตามสื่อกระแสหลัก จนไม่สามารถสะท้อนจุดยืนหรืออุดมการณ์ในการทำงานของตนเองได้ว่า ดำรงฐานะสื่อกระแสหลัก หรือสื่อภาคประชาสังคมกันแน่ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงไม่สามารถแสดงตัวตนว่าเป็นสื่อภาคประชาสังคมได้อย่างชัดเจน

การให้ทัศนะของนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์เกี่ยวกับการดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงพบว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงยังไม่สะท้อนจุดยืนได้ชัดเจนว่าดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคม แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ได้แสดงทัศนะตรงข้ามไว้ดังนี้

รศ.สุรัชชัย หวันแก้ว แสดงความคิดเห็นว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อภาคประชาสังคม ไม่ใช่สื่อสาธารณะทั่วไป เนื่องจากการดำเนินงานจัดทำจะมีเพียงกลุ่มผู้จัดทำเหล่านักพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกเป็นกลุ่มบุคคลหนึ่ง ที่เห็นความสำคัญในเรื่องทางเลือก และการพัฒนา ริเริ่มลงมือดำเนินการจัดทำสื่อทางเลือกกับการพัฒนาในประเด็นเรื่องชีวิตพอเพียงออกมาเป็นวารสารและนิตยสารพอเพียง ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายๆสื่อที่เกี่ยวกับชุมชน การพัฒนา และท้องถิ่น เนื่องจากโดยส่วนมากสื่อที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนจะมีบทบาทไม่มากนัก แต่วารสารและนิตยสารพอเพียงก็เป็นสื่อหนึ่งที่มีการร่วมนำเสนอเรื่องของชุมชน และคนในชุมชนให้หันมารวมกันร่วมมือปฏิบัติเพื่อนำเสนอถึงการดำรงชีวิตพอเพียง

นอกจากนี้ วารสารและนิตยสารพอเพียงกับการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมนั้น ยังต้องพิจารณาจากจุดกำเนิด และการคิดสร้างสรรค์สื่อให้ออกมาจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานตามบทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงมีประสิทธิภาพขึ้น

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ แสดงทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงมีบทบาทด้านประชาสังคมโดยพิจารณาจากคุณลักษณะ 2 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระที่นำเสนอในวารสารและนิตยสารพอเพียงได้สนับสนุนทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่สอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม สังคม และการดำเนินวิถีชีวิตที่ทำให้เกิดสุขภาวะในสังคมชุมชนท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า ความคิดของคนในชุมชนกับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ตรงส่วนนี้ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนของการทำงานของนิตยสาร

2. วารสารและนิตยสารพอเพียงประกอบด้วยทิศทางที่เน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่สนับสนุนในเรื่องการเกิดกระบวนการจัดการสังคม และทำให้เกิดการสื่อสารกัน ตรงส่วนนี้จะทำให้ตัวนิตยสารพอเพียงเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงการทำงานของภาคประชาสังคม ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมและการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และชุมชน ดังนั้น จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขยายศักยภาพของเรื่องการสื่อสารว่าไม่ถูกจำกัดเฉพาะในกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ทำให้เกิดประโยชน์ในสังคมชุมชนท้องถิ่นร่วมด้วย

โดยสรุป วารสารและนิตยสารพอเพียงจัดว่าเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่มีแนวทางการดำเนินงานที่มุ่งเน้นเรื่องการสร้างสรรค์สื่อที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน และเชื่อมโยงกับสังคมชุมชนและท้องถิ่นให้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการผลิตสื่อออกมา โดยมีได้มุ่งหวังในการสร้างผลประโยชน์ทางธุรกิจแก่กลุ่มผู้จัดทำ หากเป็นเพียงการร่วมสร้างสรรค์สื่อภาคประชาสังคมให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในการนำเสนอข่าวสารที่เติมด้วยสาระและความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

4.3 แนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง

ปัจจุบันวารสารและนิตยสารพอเพียงได้ยุติบทบาทในการดำรงสื่อภาคประชาสังคม และยุติการดำเนินการจัดทำมาเป็นระยะเวลา 2 ปี (พ.ศ.2549 – 2551) แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงก็ยังคงมีความมุ่งหวังให้เกิดการดำเนินการจัดทำใหม่ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยระยะเวลาเว้นว่างในช่วงนี้ เป็นช่วงของการเร่งฟื้นฟูแผนงานและเตรียมความพร้อมในการดำเนินการจัดทำใหม่อีกครั้งให้มีคุณภาพทางเนื้อหาสาระ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างมากขึ้น ดังนั้น จากสภาพปัญหาในการยุติการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง ด้วยอุปสรรคด้านเงินทุนในการจัดทำและเงินรายได้จากการจำหน่ายที่ส่งผลให้วารสารและนิตยสารพอเพียงไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้นั้น จึงทำให้สามารถคาดการณ์แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ

จะช่วยให้เกิดการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงต่อไปภายใต้แนวโน้มในอนาคตของวารสารและนิตยสารพอเพียงได้จากมุมมองของนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่แสดงไว้ดังนี้

รศ.ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ กล่าวว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถทำหน้าที่สื่อภาคประชาสังคมให้เข้มแข็งมากกว่าเดิม เมื่อพิจารณาในเชิงนโยบายต้องมีการรวมกลุ่มกันของคณะทำงานเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยหวังผลให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถตอบรับกับการเป็นสื่อภาคประชาสังคมและสื่อทางเลือกให้กับสังคมไทย ด้วยการร่วมกันดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาและปรับปรุงบทบาทและแนวคิดในการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงให้เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังคงต้องมีพลังทางสังคมสนับสนุนให้มีการอยู่รอดต่อไป

การให้ทัศนะของ รศ.ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์เกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง พบว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาด้านนโยบายการทำงานเพื่อการนำเสนอจุดยืนของตนเองในการดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคม และยังมีพลังทางสังคมซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มผู้อ่าน หรือสำนักงานกองทุนใดๆที่เข้ามาสนับสนุนนั้นยังคงต้องมีการสนับสนุนต่อไปเพื่อให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถดำเนินการพัฒนาตนเองต่อไปได้อย่างไม่สะดุด

อย่างไรก็ตามการสนับสนุนของพลังทางสังคมนี้ จะยังเป็นพลังทางการสร้างสรรค์ให้สังคมดีงามด้วยการสร้างสื่อที่มีคุณภาพขึ้นมา โดยจะสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ที่มีทัศนะเกี่ยวกับพลังทางสังคมที่จะมีส่วนช่วยให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนี้

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ แสดงความเห็นที่เห็นว่า ควรที่จะมีนโยบายของภาครัฐบาลช่วยผลักดันให้สื่อจำพวกนี้ อย่างวารสารและนิตยสารพอเพียงที่เป็นสื่อสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เพราะสื่อสาธารณะเป็นสื่อที่ไม่มีเรื่องของเงินผลประโยชน์ ไม่มีรายได้และกำไร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลต้องเข้ามาสนับสนุนทั้งในเรื่องของงบประมาณ ความสามารถ รายได้เพื่อที่จะเกิดขบวนการเปลี่ยนการลงทุนสื่อสาธารณะให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

ด้าน รศ.สุรัชย์ หวันแก้ว นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงช่วยเปิดพรมแดนหลายๆอย่างที่ไม่ได้จำกัดว่าเป็นสื่อเฉพาะชุมชนหรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง หากเป็นสื่อสาธารณะที่สามารถเชื่อมโยงเมืองกับชุมชนให้เข้าหากัน เพราะทั้งคนในสังคมเมืองและสังคมท้องถิ่นจะมีความเชื่อเกี่ยวกับวาทกรรมแห่งภูมิปัญญาสังคมร่วมกัน ดังนั้นต้องทำให้คนเห็นคุณค่าที่ยั่งยืนของสื่อจำพวกนี้และต้องร่วมมือกันหลายๆฝ่ายหาทางเลือกเพื่อที่จะให้อยู่รอด เพราะทางเลือกสำหรับบางคนคือของใหม่ แต่วารสารและนิตยสารพอเพียงมันจะมีค่ามากกว่าของใหม่ถือเป็นการให้คุณค่ากับสิ่งที่เราสนใจ ซึ่งจะมาจากการตอบสนองของความรู้สึกบางอย่างในใจ ที่จะสร้างประโยชน์ให้กับสังคมวงกว้าง

นอกจากนี้ นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ แสดงทัศนะเพิ่มเติมไว้ว่า การร่วมมือกันเพื่อหาทางรอดให้กับวารสารและนิตยสารพอเพียงที่เป็นสื่อสาธารณะนั้นต้องเน้นย้ำและคิดว่าเรื่องของสาธารณะและไม่หวังผลประโยชน์ เพราะการที่จะอยู่ในสังคมสื่อที่ดีได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีหน่วยงานของภาครัฐต่างๆ อาทิ กองทุน สสส. หรือ กองทุนในการพัฒนาสื่อต่างๆเข้ามาสนับสนุน เนื่องจากเป็นการแสดงถึงเจตน์จำนงในการเข้ามาช่วยเหลือสื่อสาธารณะให้มีรายได้เพื่อที่จะสร้างสรรค์เนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ในการนำเสนอเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการทำให้เกิดคุณภาพของภาคประชาชนที่เป็นกลไกหนึ่งช่วยให้สังคมไทยมีคุณภาพ

ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาการยุติการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงภายใต้แนวโน้มในอนาคตของวารสารและนิตยสารพอเพียงก็จะต้องมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคประชาชนเพื่อสร้างสรรค์สื่อสาธารณะให้ดำเนินต่อไป นอกจากนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการลงทุนจากภาครัฐบาลเพื่อหันมาพัฒนาสื่อสาธารณะให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องของชีวิตที่มีคุณภาพจากการบริโภคสื่อที่มีความมั่นคงทางเนื้อหาสาระมากขึ้น

4.4 สรุป

จากทัศนะของนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่างมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นเรื่องสถานภาพการเป็นสื่อทางเลือกของสังคมไทย โดยนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์มองว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงจุดยืนของการเป็นสื่อทางเลือกได้อย่างเด่นชัดมากนัก เนื่องจากมีปัจจัยด้านการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องไปกับประเด็นการนำเสนอของสื่อกระแสหลักในเรื่องของการเกษตรที่ยังคงมีการนำเสนอเนื้อหาไม่ละเอียดและลึกซึ้งมากนัก ซึ่งจะเหมือนกับสื่อกระแสหลักนำเสนอเนื้อหาในเรื่องการเกษตรทั่วไป

อย่างผิวเผิน จึงทำให้มีน้ำหนักของการดำรงสถานภาพของการเป็นสื่อทางเลือกนั้นน้อยมาก เนื่องจากยังคงไม่มีความโดดเด่นในการนำเสนอเนื้อหาและจุดยืนของการนำเสนอบทบาทของการเป็นสื่อทางเลือก

อย่างไรก็ตามในทัศนะของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ทั้ง 2 คน มีความคิดเห็นที่ตรงข้ามว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงจัดเป็นสื่อทางเลือกฉบับหนึ่งของสังคมไทย เนื่องจากการพิจารณาจากการนำเสนอเนื้อหาสาระที่แตกต่างจากการนำเสนอของสื่อกระแสหลัก วารสารและนิตยสารพอเพียงจะนำเสนอเนื้อหาสาระภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงผ่านการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน สังคมชุมชนและท้องถิ่นเพื่อเป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายให้เกิดสุข และเป็นวิทยาทานแห่งความรู้ในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงให้กับคนในสังคมเมือง นอกจากนี้การเป็นสื่อทางเลือกยังพิจารณาจากกลุ่มผู้จัดทำด้วยว่ามีความตระหนักและรักที่จะสร้างสรรค์สื่อให้มีคุณภาพทางเนื้อหาสาระที่จะนำไปสู่ประโยชน์ ซึ่งวารสารและนิตยสารพอเพียงก็สามารถแสดงให้เห็นถึงจุดนี้ จึงทำให้วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อทางเลือกของสังคมไทย

ในด้านการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคม นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์มองว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงไม่สามารถดำรงฐานะสื่อภาคประชาสังคมได้อย่างเด่นชัด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสื่อภาคประชาสังคมฉบับอื่น ที่ทำหน้าที่และแสดงให้เห็นถึงการเป็นสื่อภาคประชาสังคมได้ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ทั้ง 2 คน ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นสื่อภาคประชาสังคมที่ช่วยสร้างสุขภาวะในสังคมชุมชนท้องถิ่นให้เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มนักพัฒนาชุมชนผู้ดำเนินการจัดทำกับคนในชุมชน โดยกลุ่มผู้จัดทำจะทำงานพัฒนาเรื่องของชุมชน และสร้างสรรค์สื่อไปพร้อมๆกัน เพื่อสื่อสารให้คนในชุมชนหันมาร่วมกันร่วมมือปฏิบัติเพื่อนำเสนอถึงการดำรงชีวิตพอเพียง หรือที่เรียกว่าความคิดของคนในชุมชนกับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

ส่วนแนวโน้มในอนาคตของวารสารและนิตยสารพอเพียง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์กล่าวว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงยังคงต้องพัฒนาและปรับปรุงแผนการทำงานเพื่อพัฒนาให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่ดี มีประโยชน์ ไม่อิงกับสื่อกระแสหลัก รวมทั้งยังต้องการการสนับสนุนจากภาคสังคม ที่จะเป็นพลังทางสังคมให้วารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ และอยู่รอดได้ในอนาคต

โดยทัศนะของนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพลังทางสังคมไว้ข้างต้นนั้น สามารถสอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ทั้ง 2 คนที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าภาครัฐบาลควรหันมาให้ความร่วมมือและสนับสนุนเงินทุน เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของสื่อสาธารณะจำพวกนี้ให้มีคุณภาพมากขึ้น สามารถอยู่รอดต่อไปเพื่อต่อยอดให้สื่อสาธารณะเหล่านี้มีพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ต่อสังคมวงกว้าง มิใช่ถูกจำกัดพื้นที่และโอกาสในการนำเสนอเนื้อหาสาระ

ดังนั้นการวิเคราะห์เรื่องการดำรงฐานะสื่อทางเลือกและสื่อภาคประชาสังคมไทยของวารสารและนิตยสารพอเพียงจากทัศนะของเหล่านักวิชาการ ทำให้สามารถทราบถึงสถานภาพของการดำรงฐานะสื่อสิ่งพิมพ์ของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่มีความน่าจะเป็นว่า มีฐานะทางสังคมที่เป็นไปได้ และเป็นไปไม่ได้ ในการเป็นสื่อภาคประชาสังคมและสื่อทางเลือก เนื่องจากเกิดความไม่แน่ชัดและความไม่ชัดเจนของของวารสารและนิตยสารพอเพียง ตามทัศนะของเหล่านักวิชาการที่แสดงไว้ข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปรัชญาชีวิตพอเพียงกับบทบาทภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเกิดขึ้น ความ เป็นมาและพัฒนาการของวารสารและนิตยสารพอเพียง ในการปรับเปลี่ยนจากวารสารมาเป็น นิตยสาร รวมถึงการศึกษาถึงแนวนโยบายการดำเนินการจัดทำวารสารและนิตยสารภายใต้แก่น ความคิดหลักเรื่องความพอเพียง ที่สื่อให้เห็นถึงวาทกรรมชีวิตพอเพียงในการนำจัดทำและการนำเสนอ เนื้อหา นอกจากนี้ยังศึกษาถึงการดำรงบทบาทการเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมในประเทศไทย พร้อมกับแนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ของกลุ่มผู้จัดทำที่เป็นนักพัฒนาชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตก บรรณาธิการของ วารสารและนิตยสารพอเพียง กลุ่มบุคคลในสังคม เช่น ตัวแทนกลุ่มบุคคลภาคชุมชน และกลุ่มตัวแทน บุคคลภาคประชาสังคม รวมทั้งนักวิชาการสาขาวิชาวารสารศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบกับการ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 พัฒนาการและความเป็นมาของนิตยสารพอเพียง และสถานะความ เป็นนิตยสาร

1.1 พัฒนาการและความเป็นมา

วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นนิตยสารที่กำเนิดขึ้นจากกลุ่มนักพัฒนาชุมชนภาค ตะวันตกของโครงการชุมชนเป็นสุภาพภาคตะวันตกที่แรกเริ่มได้จัดทำหนังสือพิมพ์ข่าวสารที่ชื่อว่า “ต้น กล้าประชาคม” เพื่อต้องการบอกเล่าข่าวสารในการทำงานพัฒนาชุมชนให้กับคณะทำงานนักพัฒนา ชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตกและคนในชุมชนได้รับรู้ถึงผลงานในการทำงานพัฒนา ต่อมาจึงได้เกิดแรง บันดาลใจในการจัดทำวารสารพอเพียงขึ้น โดยต้องการให้มีการเผยแพร่ผลงานและการนำเสนอเนื้อหา เรื่องการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงออกไปสู่กลุ่มคนกลุ่มอื่นๆให้กว้างขวางมากขึ้น ด้วยการส่งเสริมนโยบาย ด้านการนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงควบคู่ไปกับการนำเสนอเนื้อหาเรื่องประชาสังคมในกลุ่มพื้นที่

ภาคตะวันตกของโครงการเป็นสุขภาคตะวันตก ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงนั้นจะมีสัดส่วนของการนำเสนอเนื้อหามากกว่าการนำเสนอเนื้อหาเรื่องประชาสังคม

นอกจากนี้ การเผยแพร่วารสารพอเพียงในช่วงเริ่มแรกยังคงต้องมีการประชาสัมพันธ์ตนเองด้วยการส่งวารสารพอเพียงไปยังหน่วยงานภาครัฐบาล เช่น อบต. สสส. หรือห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชนตามพื้นที่ภาคตะวันตก รวมถึงการวางขายตามแผงหนังสือทั่วไป เพื่อต้องการให้เกิดการเผยแพร่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งก็ได้รับการตอบรับจากกลุ่มผู้อ่านอย่างดีด้วยการมีสมาชิกที่บอกรับวารสารพอเพียงเป็นประจำทุกๆ 2 เดือน ต่อมาจึงได้มีการพัฒนาและปรับปรุงวารสารพอเพียงให้เป็นนิตยสารพอเพียงเพื่อต้องการขยายกลุ่มผู้อ่านให้ครอบคลุมถึงคนในเมืองมากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะคนในชุมชน รวมทั้งยังได้มีการปรับปรุงด้านรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหา ด้วยการเพิ่มคอลัมน์ใหม่ๆ ขึ้นมาจากเดิมเพื่อต้องการให้นิตยสารพอเพียงเป็นนิตยสารที่สามารถตอบรับกับกลุ่มผู้อ่านทั้งชุมชนและในเมืองได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม การจัดทำนิตยสารพอเพียงก็มีอุปสรรคด้านเงินทุนในการจัดทำจึงทำให้ต้องยุติการจัดทำลง ซึ่งทางคณะผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงก็คาดหวังให้มีการดำเนินการจัดทำต่อไปอีกครั้งในอนาคต

1.2 สถานะความเป็นนิตยสาร

วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ทางเลือกภาคประชาสังคมที่ผสมผสานระหว่างการนำเสนอเนื้อหาด้านชีวิตพอเพียงควบคู่ไปกับการนำเสนอเนื้อหาเรื่องประชาสังคม โดยมีลักษณะและสถานะความเป็นนิตยสารดังต่อไปนี้

ด้านรูปแบบของนิตยสาร จากการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นของวารสารและนิตยสารพอเพียงคือ การใช้กระดาษรีไซเคิลเป็นกระดาษหน้าปก กล่าวได้ว่านิตยสารมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากหน้าปกของนิตยสารสื่อกระแสหลักทั่วไปตรงที่เป็นกระดาษรีไซเคิลที่มีภาพถ่ายของบุคคลผู้มีชีวิตพอเพียงเป็นภาพหน้าปก รวมถึงการนำเสนอภาพการ์ตูน และภาพกราฟิกที่มีหน้าปกเกี่ยวข้องกับเรื่องความพอเพียงที่นำเสนอและพูดกันเป็นประเด็นหลักของสังคมมาเป็นภาพหน้าปก เพื่อต้องการสื่อสารและสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหลักในการจัดทำที่ยึดมั่นในการทำงานแบบพอเพียง ในส่วนของ

การใช้ถ้อยคำบนหน้าปก เห็นได้อย่างชัดเจนว่า จะใช้ถ้อยคำที่มุ่งสื่อเนื้อหาหลักประจำฉบับด้วยการนำเสนอตัวโปรยปกค่อนข้างมากและใช้ภาพเสริมเพื่อบอกกล่าวเรื่องเด่นประจำฉบับด้วย เพื่อให้คนอ่านได้รับรู้เนื้อหาที่น่าสนใจภายในฉบับอย่างสม่ำเสมอ ส่วนภายในฉบับจะใช้กระดาศณอมสยตต เป็นวัตถุดิบสำคัญในการจัดทำวารสารและนิตยสาร เนื่องจากทางกลุ่มผู้จัดทำคำนึงถึงสุขภาพทางสยตตของผู้อ่าน และเพื่อให้เกิดความสยตตในอ่านด้วย ซึ่งเป็นการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) อย่างชัดเจนและแฝงด้วยนัยสำคัญของการจัดทำที่ต้องการสื่อถึงความพอเพียง

ในด้านขนาด วารสารและนิตยสารพอเพียงจะมีขนาดเท่ากับกระดาศ A4 เนื่องจากต้องการลดต้นทุนในการผลิต และการพิมพ์ให้มีต้นทุนที่ต่ำลง เพื่อคาคดหวังให้สามารถผลิตวารสารและนิตยสารจำหน่ายได้ในราคาย่อมเยา พร้อมทั้งกระจายออกไปสู่กลุ่มผู้อ่านด้วยราคาที่ย่อมเยาได้โดยง่ายเมื่อเปรียบเทียบกับราคาจำหน่ายของนิตยสารทั่วไป

นอกจากนี้ ด้านการนำเสนอเนื้อหาจะมีการนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงผ่านคอลัมน์และบทความต่างๆ รวมถึงการนำเสนอคอลัมน์เบ็ดเตล็ดจำพวก โหราศาสตร์ วิจารณ์ภาพยนตร์ หรือวิจารณ์หนังสือ ฯลฯ เพื่อต้องการให้ครอบคลุมในการนำเสนอเนื้อหาที่ได้พัฒนาจากวารสารพอเพียงมาเป็นนิตยสารพอเพียง ด้วยเหตุผลจากความต้องการเป็นนิตยสารอย่างเต็มตัวรวมทั้งยังต้องการตอบรับกับกลุ่มผู้อ่านที่ขยายจากคนในชุมชนไปยังคนในเมืองมากขึ้นด้วย ส่วนในด้านการจัดรูปเล่มและการจัดหน้าจะไม่แตกต่างไปจากนิตยสารของสื่อกระแสหลักทั่วไป เพียงแต่จะมีการนำเสนอคอลัมน์ประเภทเบ็ดเตล็ดเสริมและเพิ่มเข้าไปในการนำเสนอเนื้อหา เพราะจะช่วยในเรื่องของการจัดหน้าของนิตยสารให้มีความลงตัวมากขึ้น

นอกจากเอกลักษณ์ทางด้านรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาแล้ว นิตยสารพอเพียงยังมีลักษณะเฉพาะของการนำเสนอโฆษณาในฉบับนิตยสารที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลักอื่นๆอีกด้วย กล่าวคือ การพัฒนาและปรับปรุงจากวารสารเป็นนิตยสารพอเพียงได้มีการปรากฏภาพโฆษณา ซึ่งแต่เดิมวารสารพอเพียงจะไม่มีมีการปรากฏภาพโฆษณาใดๆทั้งสิ้น เนื่องจากช่วงระยะเริ่มต้นของการดำเนินการจัดทำวารสารพอเพียงนั้นมีเงินทุนสนับสนุนช่วยในการจัดทำอย่างเพียงพอ จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการใช้เงินทุนในการจัดทำ ต่อมาเมื่อต้องขยายจำนวนการผลิตจากเดิม 3,000 ฉบับ เป็น 5,000 ฉบับ จึงต้องมีการใช้เงินทุนในการจัดทำเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับกับกลุ่มผู้อ่านในเมืองรวมถึง

ความต้องการในการเผยแพร่วิทยาสารให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ด้วยเช่นกัน เมื่อการจัดทำนิตยสารพอเพียงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงต้องหันมาพึ่งพาเงินทุนจากภายนอกเพื่อดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงให้ดำรงต่อไปในสังคมด้วยการขายพื้นที่ในหน้านิตยสารให้กับการโฆษณาสินค้าและผลิตภัณฑ์อื่นๆ แต่ก็ยังคงแนวความคิดเรื่องความพอเพียงเป็นสำคัญ เนื่องจากมีการคัดเลือกโฆษณาที่นำมาลงในหน้านิตยสาร เช่น โฆษณาเกษตรธรรมชาติ นิตยสารการแพทย์ทางเลือก Bewell และวารสารฉลาดซื้อ เป็นต้น

โดยหลักการคัดเลือกโฆษณาดังกล่าวจะสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ คุณพูนทิษฐ์ สุขพรวรกุล บรรณาธิการวารสารและนิตยสารพอเพียงที่ว่า นิตยสารพอเพียงเน้นให้คนรู้จักใช้จ่ายอย่างพอดี ดังนั้นการรับโฆษณาสับสนุนที่เข้ามาต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เนื่องจากต้องการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหลักในการจัดทำนิตยสารพอเพียงที่มีเรื่องของหลักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงครอบคลุมอยู่ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการจัดทำ (อ้างแล้ว , 9 ม.ค.51)

ดังนั้นการพึ่งพาเงินทุนที่ช่วยในการจัดทำนิตยสารพอเพียงนั้นยังคงส่งเสริมภาพลักษณ์ของการเป็นสื่อทางเลือกที่เน้นและยึดเรื่องการนำเสนอถึงความพอเพียงเป็นสำคัญ อีกทั้งยังถือว่าเป็นการช่วยตัวเองทางด้านการดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงให้ดำเนินต่อไปเมื่อมีปัญหาเรื่องเงินลงทุนในการจัดทำที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นการสื่อให้เห็นถึงการมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ของกลุ่มผู้จัดทำที่พยายามประคับประคองให้มีการจัดทำนิตยสารพอเพียงต่อไปจนหมดระยะเวลาของสัญญาที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนในการจัดทำ

การมีอุดมการณ์ในการจัดทำที่แน่วแน่และตั้งมั่นของกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงจะสอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ รศ.สุริชัย หวันแก้ว ที่ได้กล่าวไว้ว่า ...”จิตใจของคนทำนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะต้องมีใจรักและมีความชอบเป็นทุนเดิม จึงจะสามารถเข้าใจในเนื้อหาที่จะผลิตและสื่อสารออกมาให้กลุ่มคนอ่านได้รับรู้ และสามารถสร้างสรรค์งานที่มีเนื้อหาสาระและมีคุณภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้อ่าน...” (อ้างแล้ว, 17 ส.ค. 2550)

สภาวะนามธรรมทางด้านจิตใจของผู้จัดทำสะท้อนออกมาอย่างชัดเจน โดยพิจารณาได้จากการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นมีอุปสรรคต่าง ๆ นานาในการจัดทำและเผยแพร่ เนื่องจากนิตยสารพอเพียงเป็นนิตยสารที่มีเอกลักษณ์และแตกต่างจากนิตยสารทั่วไป และยังใหม่อยู่

ในวงการสื่อสิ่งพิมพ์ ทางด้านเนื้อหาของวารสารและนิตยสารก็มุ่งนำเสนอเนื้อหาสาระที่เน้นถึงการดำรงชีวิตด้วยวิถีพอเพียงผ่านการทำเกษตรที่ถ่ายทอดออกมาโดยชาวบ้านและคนในชุมชนภูมิภาคตะวันตก จึงทำให้นิตยสารไม่ติดตลาดและมีแต่กลุ่มผู้อ่านเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ซึ่งทำให้การเผยแพร่ นิตยสารออกไปสู่การจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้อย่างลำบาก ประกอบกับปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตวารสารและนิตยสารพอเพียงในการจัดการด้านเนื้อหาที่นำเสนอ จะเป็นไปได้ในลักษณะของ “คนทำไม่ได้เขียน คนเขียนไม่ได้ทำ” ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความไม่ลงตัวด้านการจัดทำนิตยสารตามหลักการจัดทำนิตยสารเพื่อเป้าหมายด้านการจำหน่าย และการนำเสนอเนื้อหาที่ต้องการให้เห็นความจริงของเรื่องราวต่างๆ

อย่างไรก็ตาม พรภิรมย์ ดิศกำพล กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ว่า ต้องมีการหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้กำหนดเนื้อหาคือทางคณะกรรมการของชมรมชุมชนเป็นสุขและทางกลุ่มงานที่จัดทำนิตยสาร เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันที่จะปรับและแก้ไขรูปแบบการทำงานให้เกิดความเหมาะสม(อ้างแล้ว, 1 ต.ค.50)

ดังนั้น จากการศึกษาและการวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำนิตยสารตามแนวคิดเรื่องนิตยสารพบว่า รูปแบบการจัดรูปเล่ม การนำเสนอเนื้อหา เงินทุน ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการจัดทำทั้งหมดของวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นมีลักษณะที่เป็นไปตามแบบอย่างของการจัดทำนิตยสารทั่วไป หากแต่มีจุดที่แตกต่างกันคือเรื่องเงินทุนในการจัดทำที่ไม่ได้เป็นไปตามกลไกเรื่องการค้าและการลงทุนจากฝ่ายธุรกิจหรือกลุ่มการค้าใดๆ หากแต่การสนับสนุนทางด้านเงินทุนจากองค์กรของภาครัฐ สสส. มาดำเนินการในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงออกเผยแพร่ ภายใต้การบริหารงานและการจัดทำของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก

ส่วนที่ 2 วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่สะท้อนผ่านการจัดทำและการนำเสนอเนื้อหาตามกรอบแนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 การสร้างความหมาย “พอเพียง” ในเชิงสัญลักษณ์โดยพิจารณาจากรูปเล่ม และการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียง

จากวิธีการวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ที่นำวิธีการวิเคราะห์ของ F.de Saussure มาวิเคราะห์สัญลักษณ์แบบความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัย ได้แยกประเภทและระดับของความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญลักษณ์ออกเป็น 2 ประเด็นได้ดังนี้

1. กระบวนการผลิตอย่างพอเพียง จากผลการวิจัยเรื่องสัญลักษณ์ทางกายภาพที่ปรากฏจากรูปเล่มของวารสารและนิตยสารพอเพียงพบว่า รูปแบบทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียงมีนัยทางความหมายที่แฝงอยู่ภายในตัวของวัตถุที่นำมาใช้ในการจัดทำ ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับวัตถุที่นำมาจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงเพื่อต้องการให้คงไว้ซึ่งการปฏิบัติตามแนวคิดเรื่องชีวิตพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญ โดยสามารถพิจารณาได้จากลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏยกตัวอย่างเช่น รูปโลโก้หรือตราสัญลักษณ์ประจำนิตยสารพอเพียง ที่สื่อให้เห็นถึงหลักแห่งความสมดุลทางธรรมชาติในเรื่องการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่มีการกล่าวขานกันว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ซึ่งสะท้อนให้คำนึงถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอันเป็นบ่อเกิดของชีวิตพอเพียงได้อย่างดี รวมถึงการหวนตระหนกถึงหลักการรักษาสีเขียวและธรรมชาติรอบตัว ด้วยการใช้กระดาษรีไซเคิลและกระดาษถนอมสายตาใช้ในการจัดทำวารสารและนิตยสาร เพื่อต้องการแสดงออกถึงความตั้งใจดีที่อยากจะให้วารสารและนิตยสารสื่อถึงความพอเพียงที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน โดยสามารถแสดงออกให้เห็นผ่านรูปเล่มหรือรูปเล่มของวารสารและนิตยสารเป็นอันดับแรก เพื่อตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์ในการจัดทำที่ต้องการแสดงให้เห็นว่า นิตยสารมีความพอเพียงในทุกองค์ประกอบของการจัดทำ

2. การนำเสนอเนื้อหาภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องวาทกรรมชีวิตพอเพียง จากผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอเนื้อหาภายใต้กรอบแนวคิดเรื่อง วาทกรรมชีวิตพอเพียง ทำให้สามารถสื่อให้เห็นถึงหลักการนำเสนอเนื้อหาที่ต้องการมุ่งเน้นให้เห็นถึงวิถีชีวิตพอเพียงในระดับรากหญ้า และระดับของคนในสังคมเมือง ซึ่งจะแสดงผลได้จากสัญลักษณ์ทางภาษาที่ทางวารสารและนิตยสารพอเพียงนำเสนอด้วยการสรรคำเพื่อนำมาใช้สื่อสารและสะท้อนให้เห็นถึงความหมายและองค์ประกอบของเรื่องราวในเชิงลึก เนื่องจากผลของการวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางภาษาพบว่าต้องการส่งผ่านประสบการณ์ของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงจากตัวอย่างบุคคลพอเพียงมาสู่กลุ่มบุคคลทั่วไปได้จากการถ่ายทอดชีวิตและเรื่องราวชีวิตพอเพียงผ่านการนำเสนอเนื้อหาที่วารสารและนิตยสารพอเพียงจัดทำและนำเสนอ ซึ่งตัวอย่างบุคคลพอเพียง หรือ ทุกเรื่องราวของวิถีชีวิตพอเพียงเหล่านี้สามารถสร้างความหมายที่ลึกซึ้งซึ่งมากกว่าการเป็นบุคคลที่มีวิถีชีวิตพอเพียงแบบทั่วไป แต่บุคคลและเรื่องราว

เหล่านี้ต่างมีแง่มุมของชีวิตและเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านและกลุ่มคนในสังคมตระหนักถึงความสุขที่เกิดจากการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่มีอาจซื้อหามาได้

2.2 การวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียง

วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ได้จากการแถลงผลการวิจัยในบทที่ 4 สามารถนำมาสรุปผลการวิจัยตามกรอบการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ได้ดังนี้

1. Interpretative Repertoire

- ความรู้สะสมดั้งเดิมของผู้ส่งสาร กล่าวคือ การมีคุณวุฒิและความรู้ในอาชีพของนักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตก ที่ทำงานด้านพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและพอเพียง รวมถึงบรรณาธิการ พุทธิพันธ์ สุขพรวรกุล ที่ลงพื้นที่และปฏิบัติงานร่วมกับเหล่านักพัฒนาชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลและสังเกตการณ์เกี่ยวกับการใช้ชีวิตพอเพียงให้เกิดขึ้นในบุคคล และในชุมชน ซึ่งจะยังผลให้เกิดการนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณภาพ สามารถสร้างวาทกรรมชุดชีวิตพอเพียงได้ครอบคลุมในทุกรายละเอียดของเนื้อหาที่นำเสนอ

- ความรู้สะสมดั้งเดิมของผู้รับสาร คือ กลุ่มผู้อ่านทั่วไปที่เคยได้รับรู้และเปิดรับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาบ้างแล้ว และสามารถเปิดรับกับวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่ทางนิตยสารพอเพียงได้สร้างขึ้น

ฉะนั้น จึงก่อให้เกิดผลดีในการสื่อถึงวาทกรรมได้เด่นชัดและมีประสิทธิภาพขึ้น

2. Construction

- การใช้ภาษาแบบเรียบง่ายในการเล่าเรื่อง เนื่องจากต้องการนำเสนอถึงรูปแบบชีวิตพอเพียงของบุคคล และชุมชนด้วยการเล่าเรื่องสลับไปกับการนำเสนอคำสัมภาษณ์ของบุคคลมาอ้างอิงเนื้อเรื่องที่ต้องการนำเสนอ โดยมีกลวิธีในการใช้ภาษาที่ไม่เยิ่นเย้อ สามารถนำเข้าสู่ใจความสำคัญของแต่ละชุดวาทกรรมที่ต้องการสื่อออกมาได้อย่างรวดเร็ว และชัดเจน เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากกลุ่มผู้รับสารมักจะเป็นกลุ่มคนในชุมชน และกลุ่มบุคคลทั่วไป เช่น นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนคนชั้นกลางทั่วไป เป็นต้น

- มีการนำเสนอภาพของบุคคลพอเพียงและชุมชนพอเพียงด้วยการหยิบยกตัวอย่างชุดข้อความที่สื่อถึงหลักการปฏิบัติตนให้พอเพียง และแนวทางในการจัดการชุมชนให้เป็นชุมชนพอเพียงภายใต้วาทกรรมชีวิตพอเพียงที่นำเสนอในแต่ละชุดวาทกรรม

- ไม่นำเสนอภาพและการใช้ภาษาที่ดำเนินคดีเดียว แนวคิดบริโภคนิยมในวัฏจักรของทุนนิยมที่ถาโถมเข้าสู่สังคมไทย แต่มุ่งนำเสนอสาเหตุและชี้แจงแนวทางการแก้ไขเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้เกิดความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่จะเอื้อให้เกิดการมีภูมิคุ้มกันในชีวิตได้

3.Variation

- ผ่านประสบการณ์ในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกภายใต้องค์กรโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก ที่มีแนวทางและนโยบายในการสร้าง การจัดการ และการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างสุขภาวะในชุมชนตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน จนถึงสังคมส่วนรวม

- มีความชอบธรรมในการนำเสนอผลงานของความก้าวหน้าเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งภายใต้นโยบายการทำงานพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนวิถีชีวิตชาวบ้านดั้งเดิมในการทำเกษตรร่วมกับหลักการทำการเกษตรกรรมสมัยใหม่ภายใต้แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการดำรงชีวิตให้เกิดความพอเพียงในทุกมูลฐานของการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชน

- ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการในฐานะสื่อทางเลือกที่มีบทบาทเผยแพร่เนื้อหาสาระที่ดีมีประโยชน์ และเป็นสื่อสาธารณะที่มีการนำเสนอเนื้อหาเฉพาะด้านอย่างเด่นชัดในประเด็นเรื่องชีวิตพอเพียง

4.Function

- วิถีชีวิตพอเพียงสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ไม่จำกัดเฉพาะคนในชุมชนชนบท หรือชนรากหญ้า ที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม หรืออยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ

- การปฏิบัติตนให้เกิดความพอเพียง ต้องเริ่มต้นจากการทำความรู้จักกับความต้องการของตัวเองให้ถ่องแท้เสียก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงสัจธรรมคำว่า ความพอดีในชีวิต ที่สามารถควบคุมและละความโลภ รวมถึงการยอมรับสภาพของตนเอง เพื่อให้เกิดการบันดาลสุขทางใจที่จะเป็นตัวควบคุมให้เข้าใจหลักการชีวิตพอเพียง

- การตระหนักถึงความร่วมมือ และความสงบสุขของสังคมที่จะเอื้อให้เกิดเป็นสังคมเข้มแข็ง ที่คนในสังคมรู้จักที่จะสร้างความพอเพียงให้กับชีวิตตน พร้อมทั้งเป็นการปูทางไปสู่การสร้างสังคมสมดุล ไร้ซึ่งความเดือดร้อนจากผลพวงของกระแสทุนนิยมครอบโลก

ดังนั้นการวิเคราะห์วาทกรรมชีวิตพอเพียงในงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่าการสร้างชุดวาทกรรมชีวิตพอเพียงทำให้เกิดการยกระดับพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดำรงชีวิตด้วยความรอบคอบและมีสุข

ส่วนที่ 3 การเป็นสื่อทางเลือก และสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียง จากแนวนโยบาย รูปแบบเนื้อหาในการดำเนินการจัดทำ

3.1 บทบาทการกำหนดวาระข่าวสาร

การกำหนดวาระข่าวสาร แนวนโยบายและรูปแบบเนื้อหาที่นำเสนอของวารสารและนิตยสารพอเพียงพบว่า กลุ่มนักพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกที่เป็นเจ้าของวารสารและนิตยสารพอเพียงจะเป็นผู้พิจารณาในการวางแผนการจัดทำ การกำหนดนโยบาย และการกำหนดวงโครงร่างของการนำเสนอเนื้อหาที่จะนำเสนอเพื่อส่งผ่านให้กับทางกองบรรณาธิการ แล้วทางกองบรรณาธิการจะทำการกลั่นกรองเพื่อคัดเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมลงตีพิมพ์ในฉบับอีกครั้ง โดยทางกองบรรณาธิการจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงให้เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์พร้อมต่อการเผยแพร่และการจำหน่าย

ผลการศึกษาที่พบดังกล่าวจะสอดคล้องกับแนวคิดของแม็กคอมส์และชอร์ ที่สรุปเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระทางการเมืองให้กับผู้อ่านว่า

“ในการคัดเลือก หรือเสนอข่าวสารนั้นบรรณาธิการ เจ้าหน้าที่ห้องข่าว และผู้ประกาศข่าว มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความเป็นจริงทางการเมือง ผู้อ่านไม่เพียงแต่จะเรียนรู้จากประเด็นข่าวที่เลือกสรรให้ แต่ยังได้รับรู้ถึงความสำคัญของประเด็นข่าวจากความถี่ และการวางตำแหน่งในการนำเสนอ “(อ้างแล้ว, 1972 :176)

การนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงได้ต่อยอดกระแสของแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงให้มีพลังในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่รวมถึงการดำรงชีวิตด้วยวิธีต่างๆอย่างพอเพียงที่จะสามารถสร้างสุขได้อย่างดีในชีวิต ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาเรื่องชีวิตพอเพียงของนิตยสารพอเพียงมักจะมุ่งนำเสนอเพื่อแนะแนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงด้วยรูปแบบต่างๆ

ผ่านประสบการณ์ชีวิตของชาวบ้านและคนในชุมชนที่ปฏิบัติแล้วได้ผลจริง ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาผ่านการกำหนดวาระข่าวสารของนิตยสารพอเพียงได้ต่อยกย่องกระแสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กลายเป็นเรื่องที่ควรหวนกลับมาใส่ใจในทุกรายละเอียดของการปฏิบัติให้เกิดความพอเพียงในชีวิตได้จริง โดยมีได้โน้มน้าวกระแสตามสื่อกระแสหลักในปัจจุบันที่มักสร้างความถี่ของการนำเสนอเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้มากที่สุดเท่าที่สูงสุดในแต่ละวัน

หากแต่นิตยสารพอเพียงเริ่มต้นการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระยะเริ่มแรกที่ยังไม่เป็นไปตามกระแสของการนำเสนอข่าวสารเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่นักทฤษฎีเหมือนกับในสังคมปัจจุบันนี้ เนื่องจากทางกลุ่มผู้จัดทำได้สังเกตเห็นว่าการนำเสนอพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาทดลองให้คนในชุมชนพื้นที่การพัฒนาของโครงการชุมชนเป็นสุขตะวันตกปฏิบัตินั้น ได้รับผลสำเร็จอย่างงดงาม จึงก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการอยากที่จะสร้างสรรค์สื่อสิ่งพิมพ์ภาคประชาสังคมขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดเรื่องของการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงให้เกิดสุข

เมื่อพิจารณาการทำงานด้านการกำหนดวาระข่าวสารข้างต้นของนิตยสารพอเพียง ก็สามารถจัดได้ว่าเป็นการทำงานของสื่อทางเลือกที่พยายามบอกให้คนในชุมชนครครคิดและตระหนักในการสร้างชีวิตให้พอเพียง ด้วยการส่งเสริมและสร้างความเข้าใจด้วยการลงพื้นที่ปฏิบัติให้เกิดผลจริงแล้วนำผลที่ได้มานำเสนอและเผยแพร่ออกไปว่าเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ผลอย่างแท้จริง แต่จะตรงข้ามกับสื่อกระแสหลักในปัจจุบันนี้ที่มักจะบอกว่า ประชาชนควรที่จะหันมาคิดเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเป็นสิ่งที่ดีที่พระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่๙ ทรงประทานให้พสกนิกรชาวไทย ซึ่งเป็นการบอกกับประชาชนแล้วว่า ควรคิดเกี่ยวกับสิ่งนี้ แต่ไม่ได้มีการส่งเสริมความเข้าใจใดๆทั้งสิ้น เพียงแต่หยิบยกมานำเสนอ เสมือนกับเป็นหน้าที่ในการรายงานข่าวประจำวันเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น

เช่นเดียวกับความคิดของ Bernard Cohen ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “สื่อมวลชนไม่ประสบความสำเร็จในการที่จะบอกว่าประชาชนควรคิดอะไร แต่กลับประสบความสำเร็จในการบอกประชาชนว่า ควรคิดเกี่ยวกับอะไร” (Cohen, 1963 อ้างถึงใน Protess and McCombs, อ้างแล้ว)

ดังนั้นบทบาทการกำหนดวาระข่าวสาร ที่เป็นหนึ่งในนโยบายการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงด้วยของการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่มีสัดส่วนการนำเสนอมากกว่า

เรื่องประชาสังคม อย่างไรก็ตาม ทั้งสองเรื่องนี้ก็ถือได้ว่าเป็นประเด็นหลักเทียบเท่ากัน และมีการนำเสนอควบคู่กันไปในทุกฉบับ ผ่านการวางโครงสร้างของการคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอร่วมกันของกลุ่มนักพัฒนาชุมชนของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก และบรรณาธิการ ได้อย่างเหมาะสมและลงตัว

3.2 บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากนโยบายการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนของเหล่านักพัฒนาชุมชนในโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกที่เน้นการทำงานแบบคลุกคลีกับคนในชุมชนเพื่อให้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของการเกิดปัญหาในพื้นที่ที่รับผิดชอบอยู่ จึงทำให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะชีวิตของคนในชุมชนและพื้นที่ที่อยู่อาศัยนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือต้นกำเนิดของความคิดและแรงบันดาลใจในการจัดทำสื่อภาคประชาสังคมที่มีชื่อว่าวารสารและนิตยสารพอเพียง โดยมีนโยบายในการจัดทำนิตยสารแบบเดียวกันกับแผนงานด้านพัฒนาชุมชน กล่าวคือเน้นการทำงานร่วมกับชุมชน และให้โอกาสคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ บอกเล่าเรื่องราวของตนเอง ซึ่งคนในชุมชนสามารถใช้สื่อ นิตยสารพอเพียงนี้เป็นกระบอกเสียงในการถ่ายทอดสาระความรู้ในการดำรงชีวิตพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถ่ายทอดให้คนในพื้นที่และคนในสังคมได้รับรู้ทั่วกัน ด้วยการนำเสนอในวารสารและนิตยสารพอเพียง

รูปแบบของการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะสอดคล้องกับนิยามของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนได้ใช้สื่อของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับคำกล่าวของ Paulo Freire ที่ยืนยันว่า ประชาชนที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐจะต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะที่บุคคลในทุกกระบวนการทางการเมือง ประชาชนทุกคนตั้งแต่ระดับบุคคลถึงหมู่คณะมีสิทธิที่จะพูด ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเน้นการฟังสิ่งที่ชาวบ้านพูด ยอมรับทัศนคติและเชื่อในความสามารถของประชาชน นั่นคือมีความเชื่อว่าในชุมชนนั้นไม่ว่างเปล่า หากแต่บรรจุไว้ด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา พลังสร้างสรรค์ ที่จะแก้ปัญหาชุมชนของตน (Partridge, 1982 อ้างถึงใน จุมพล รอดคำดี, 2542)

แนวความคิดของ Paulo Freire ดังกล่าวจะสอดคล้องกับหลักการทำงานของนิตยสารพอเพียงที่มุ่งเน้นการรับฟังความคิดของคนในชุมชน ซึ่งเป็นการให้เกียรติกับคนในชุมชน เพราะเป็นการยกย่องความรู้ทางภูมิปัญญาของชาวบ้านและคนในชุมชนที่ได้รับการสั่งสมมานาน การทำงานแบบคลุกคลีกับคนในชุมชน ถือว่าเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ทางมิตรภาพและเครือญาติได้

อย่างดีเยี่ยม จึงทำให้การจัดทำนิตยสารพอเพียงนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และคนในชุมชน ก็ให้ความร่วมมือในการเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวและสาระความรู้ที่ตนเองเชี่ยวชาญได้อย่างดีเยี่ยม เสมือนเป็นการสร้างวิทยาทานทางความรู้ให้กับคนในพื้นที่ และคนในสังคมได้รับรู้วิธีการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงผ่านการทำเกษตรกรรม อาชีพ และการจัดการในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

โดยทั่วไปในวงการนิเทศศาสตร์ จะแบ่งประเภทของการสื่อสารออกเป็น 2 แบบจำลอง ใหญ่ๆ คือ แบบจำลองเชิงการถ่ายทอดข่าวสาร (Transmission) และแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic) เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยพบว่า การทำงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงนิเทศศาสตร์จะเป็นไปในลักษณะของแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic) ที่เป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) โดยที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารนั้นจะมีการสลับบทบาทกันไปมา หลังจากสื่อสารกันแล้วคู่การสื่อสารทั้งสองฝ่ายจะเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันแบบพบกันครึ่งทาง (shared meaning)

จากหลักการดังกล่าว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับการจัดทำนิตยสารพอเพียงจะเป็นในลักษณะแบบจำลองเชิงพิธีกรรม ที่สามารถเห็นได้จากรูปแบบการทำงานของนิตยสารพอเพียงที่จะพบกันครึ่งทาง (shared meaning) ในเรื่องของการนำเสนอด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถพิจารณาการจัดทำนิตยสารพอเพียงแบบพบกันครึ่งทาง (shared meaning) ได้จาก หน้าที่ในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนของนิตยสารพอเพียงที่จะเป็นเพียงผู้ปรับแต่งและประยุกต์ใช้ในการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาแปลความหมายเพื่อให้คนในชุมชนได้ลงปฏิบัติตาม ซึ่งส่วนนี้คือหน้าที่เพียงครั้งเดียว และหน้าที่อีกครั้งหนึ่งจะเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนได้ปฏิบัติตามแผนงานที่นักพัฒนาชุมชนนำเสนอให้ได้ผลออกมาประสบความสำเร็จตามแผนงานที่คาดหวังไว้

โดยการทำงานในลักษณะพบกันครึ่งทางดังกล่าวจะทำให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย พร้อมทำให้เกิดประสิทธิภาพของข้อมูลข่าวสารที่ได้ว่ามาจากการปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการได้มาของเนื้อหาสาระจากวิถีชีวิตจริงของชาวบ้าน

ดังนั้น ผลที่ได้รับจากการทำงานและการดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียง ก็คือเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากทำให้เห็นคุณค่าทางความคิดและความเชื่อของชาวบ้าน หรือคนในชุมชน เช่น เมื่อนิตยสารพอเพียงได้นำเอาเรื่องของคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงมาเผยแพร่ในวงกว้าง แล้วคนทั่วไปให้การยอมรับโดยแสดง

ทัศนคติ คำชม หรือความคิดเห็นอื่นๆ กลับมาที่ทางกองบรรณาธิการ ก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง

โดยจะสอดคล้องกับหลักการเป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวว่าเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตัวเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส รวมถึงเป็นการสร้างทักษะของการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมองและทัศนะของตนเอง (กาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2542: 54-55)

ฉะนั้น การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ปรากฏจากการทำงานของนิตยสารพอเพียงจะพบว่ามีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์เท่านั้น แต่ในหน้าที่ส่วนอื่นๆ เช่น การกำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอ การเลือกวิธีการนำเสนอ จนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่ก็ยังคงเป็นหน้าที่ของกลุ่มผู้จัดทำ จึงสามารถกล่าวได้ว่านิตยสารพอเพียงสนับสนุนการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมให้ภาคประชาชนเพียงเฉพาะส่วนเนื้อหา แต่ในส่วนอื่นๆ ยังคงเป็นหน้าที่หลักของกลุ่มผู้จัดทำอยู่ เนื่องจากนโยบายการทำงานของนิตยสารพอเพียงยังคงรวมศูนย์อำนาจของการตัดสินใจในการดำเนินงานด้านนิตยสารอยู่ที่คณะทำงานของโครงการชุมชนเป็นสุข จึงทำให้เกิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในลักษณะของการเลือกปฏิบัติเพียงเฉพาะบางหน้าที่เท่านั้น

3.3 บทบาทการเป็นสื่อทางเลือก

วารสารและนิตยสารพอเพียงจัดว่าเป็นสื่อทางเลือกชนิดหนึ่งที่มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและแนวทางการทำมาหากินแบบพอเพียง โดยจะเน้นหนักไปที่เรื่องของการทำเกษตรแบบพออยู่พอกินผ่านการสื่อสารออกมาจากตัวอย่างชีวิตบุคคลในชุมชนภูมิภาคตะวันตกที่เหล่านักพัฒนาชุมชนภาคตะวันตกของโครงการชุมชนเป็นสุขได้หยิบยกออกมานำเสนอผ่านประเด็นสำคัญของเรื่องชีวิตพอเพียงที่ทางกลุ่มผู้จัดทำต้องการเผยแพร่วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชีวิตที่จะนำไปสู่การมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงได้ด้วยการแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่ยึดติดกับสังคมและเงินตรา หากเพียงพึ่งพาธรรมชาติและเกษตรกรรมในการดำรงชีพขั้นมูลฐานของมนุษย์

จากหลักการงานและกรอบปฏิบัติในการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงจะเป็นไปตามข้อสรุปจากการศึกษาของ อนันตา นานา ที่ว่า ในขณะที่สื่อมวลชนกระแสหลักที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแสวงหาผลกำไรเป็นเป้าหมายหลัก มักมีรูปแบบ และเนื้อหาสาระที่เอาใจตลาด สอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อถือเป็นบรรทัดฐานของสังคม การมีสื่อทางเลือกที่มีรูปแบบและเนื้อหาแตกต่างออกไปจากสื่อกระแสหลัก จึงช่วยให้สังคมมีความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น สื่อทางเลือกจึงเป็นสื่อที่ประชาชนจะใช้เป็นช่องทางในการสะท้อนเสียงที่แตกต่างออกไปจากสื่อกระแสหลักได้ (อ้างแล้ว, 2547 : 18)

ข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ นักเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปสื่อภาคประชาชนที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า วารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นสื่อทางเลือกที่มีเนื้อหาสาระเสนอแนวทางแนะนำคนให้รู้จักความพอเพียง เนื่องจากสังคมไทยตกอยู่ภายใต้เงินและการยึดติดกับวัตถุ ความฟุ้งเฟ้อตลอดจนความหลงใหลในเงินตรา สภาพต่างๆ เหล่านี้ทำให้สังคมมีแต่ความคับแค้น เห็นแก่ตัว เป็นลักษณะของการต่างคนต่างอยู่ วารสารและนิตยสารพอเพียงได้เสนอวิธีคิดที่เปลี่ยนแปลงสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างพอเพียงแล้วเกิดสุขได้ ฉะนั้นวารสารและนิตยสารพอเพียงก็ถือว่าเป็นสื่อทางเลือกที่เป็นประโยชน์ มิใช่เป็นเพียงสื่อที่ไว้ซึ่งกิโยต้าย (อ้างแล้ว, 17 ส.ค.2551)

การจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงให้ตอบรับกับการเป็นสื่อทางเลือกข้างต้นนั้น ยังสามารถสื่อให้เห็นถึงการทำหน้าที่ของผู้จัดทำในการมีอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์สื่อที่มีเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยมีมุ่งหวังผลทางการค้าหรือกำไรใดๆ หากเพียงแต่ให้มีรายได้จากการจำหน่ายมาสนับสนุนการต่อยอดการผลิตและสร้างสรรค์องค์ความรู้เหล่านี้ให้สืบทอดต่อไป

Cess J. Hamelink เรียกสื่อที่มีลักษณะดังกล่าวว่าเป็น สื่อภาคประชาชน (People's media) คือสื่อที่ปราศจากการควบคุมแทรกแซงจากอำนาจทั้งปวงแต่ก็มีจุดมุ่งหมายในการเสริมพลังภาคประชาชน ซึ่งเป็นการเผชิญหน้าโดยตรงของการลดทอนพลังกับโครงสร้างการครอบงำทางการสื่อสาร เป็นการเลือกหัวข้อที่แตกต่าง รวมทั้งเป็นวาทกรรมที่บอกเล่าเรื่องราวของตัวเอง และบอกเล่าความกลัว หรือความฝันในสำนวนวัฒนธรรมชุมชน (สุภิญญา กลางณรงค์, 2543)

ในระบบนี้ประชาชนธรรมดากลายเป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการสื่อสาร นั่นคือ การที่พลเมืองต้องพัฒนามาเป็นผู้ส่งสาร (communicative actors) แทนที่จะต้องตกอยู่ในสภาพเป็นผู้รับสารที่ถูกกระทำ (Passive audiences) และเป็นเพียงกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้เรียกได้ว่าเป็นเจ้าของสื่อและการจัดการด้านสื่อด้วยตนเอง (อ้างถึงใน อนันตา นานา, 2547 : 16)

หลักการเรื่องประชาชนกลายมาเป็นผู้มีส่วนร่วม นั้น จะสอดคล้องกับหลักการทำงานของ คณะผู้จัดทำที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมด้วยในการดำเนินการจัดทำ โดยอยู่ในฐานะของผู้รู้ และผู้มีประสบการณ์ หรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักความ พอเพียงในการดำรงชีพจนประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิต ลักษณะการให้โอกาสเช่นนี้จะไม่ทำ ให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนไม่ตกอยู่ในสภาพผู้รับสารที่ถูกกระทำ แต่การให้ส่วนร่วมกับคนในชุมชน เช่นนี้ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้จัดทำที่เป็นนักพัฒนาชุมชนกับเหล่าคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาสังคมที่เข้มแข็งขึ้นตามมาด้วย

ด้วยเหตุที่สื่อทางเลือกอย่างวารสารและนิตยสารพอเพียงมิได้ผลิออกมาเพื่อ วัตถุประสงค์ทางการค้าโดยตรง จึงมักไม่มีการจัดจำหน่ายตามช่องทางจัดจำหน่ายทั่วไป อย่างแพร่หลาย และยังใช้วิธีส่งเสริมการขายคือส่งถึงสมาชิกโดยตรง จึงทำให้สื่อทางเลือกชนิดนี้ จำกัต้องแคบในการเปิดเผยตัวให้เป็นที่รู้จักในสังคม ซึ่งจะเหมือนกับสื่อทางเลือกภาคประชาสังคมอื่น เช่น นิตยสารทิศทางไทยของสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา หรือจุลสารแลใต้ของกลุ่มนักพัฒนาภาคใต้ ที่ ต้องพึ่งพาการเผยแพร่แบบการส่งวารสารหรือจุลสารนี้ถึงสมาชิกที่บอกรับโดยตรง

ดังนั้นวารสารและนิตยสารพอเพียงได้จัดว่าเป็นสื่อทางเลือกที่มุ่งเน้นการนำเสนอเกี่ยวกับ เรื่องของวิถีชาวบ้านและคนในชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมที่มากกว่าการรับ สารทั่วไป จึงสามารถสื่อและสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงตัวตนให้ปรากฏว่านิตยสารพอเพียงสามารถเป็น สื่อทางเลือกที่สามารถสนองตอบต่อคุณลักษณะการเป็นสื่อทางเลือกได้อย่างชัดเจนในทุกบริบทของการ ดำเนินการจัดทำ

3.4 บทบาทการเป็นสื่อภาคประชาสังคม

กระบวนการของการจัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียงนั้นเป็นไปตามแก่นความคิดหลักเรื่องชีวิตพอเพียงและการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หลักของการจัดทำวารสารและนิตยสารภาคประชาสังคมให้มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณชนเป็นสำคัญ โดยมีการเผยแพร่และขยายองค์ความรู้ที่มีประโยชน์สู่สังคมวงกว้างที่ไม่หวังผลกำไรจากการจำหน่ายเชิงพาณิชย์มากมายนัก หากแต่หวังให้สามารถอยู่รอดต่อไปเพื่อสามารถผลิตนิตยสารพอเพียงออกมาได้อย่างต่อเนื่อง

การดำรงบทบาททางด้านสื่อภาคประชาสังคมนี้แสดงออกว่าเป็นมิติของการสื่อสารในแนวนอนภายในระบอบประชาธิปไตยภาคประชาชน ซึ่งจะสวนทางกับความคิดของสื่อกระแสหลัก ที่มีรากฐานจากระบบทุนนิยม ซึ่งการดำรงสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสารพอเพียงยังคงจัดว่าสามารถเปิดโอกาสให้กับคนในชุมชนที่ด้อยโอกาสแต่มีความรู้ในเรื่องของวิถีชีวิตชาวบ้านแบบพอเพียงให้สามารถเข้าไปอยู่ในกลไกของการสื่อสาร สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือการที่นิตยสารพอเพียงได้ให้โอกาสคนในชุมชนได้มาเป็นผู้ส่งสาร บอกเล่าเนื้อหาสาระจากประสบการณ์ชีวิตและวิถีการทำงานแบบเกษตรธรรมชาติของตัวเอง รวมถึงการปฏิบัติตนที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวและชีวิตของตนได้อย่างพอเพียงแล้วเกิดสุข ซึ่งถือว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารของระบบประชาสังคมนี้

การสร้างและการปฏิบัติตามคุณลักษณะของสื่อภาคประชาสังคมดังกล่าวจะสอดคล้องในงานเขียนของ Rosen และ Merrit ที่ว่า สื่อเองต้องเป็นผู้ริเริ่มในการสนับสนุนกลไกที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา มากกว่าจะเป็นเพียงผู้ดู โดยเปิดพื้นที่ให้โอกาสประชาชนแสดงความคิดเห็น อภิปรายประเด็นสาธารณะ รวมทั้งสื่อเองต้องเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ประเด็น รวมถึงผลของการอภิปราย หากคำตอบให้กับสังคมรวมทั้งการประสานข้ามสื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการรายงานข่าวควรหลีกเลี่ยงวิธีการนำเสนอแบบเดิมที่จะสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลชั้นสูงหรือนักวิชาการ แล้วมาสรุปว่าเป็นความเห็นโดยรวม

นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดของการดำรงสถานะสื่อภาคประชาสังคมไทยของวารสารและนิตยสารพอเพียง เนื่องจากการแสดงตัวตนหรือจุดยืนของการเป็นสื่อภาคประชาสังคมนั้น

ยังไม่ชัดเจนมากนัก เพียงแต่คงความเป็นประชาสังคมในรูปแบบขั้นต้นเท่านั้นที่ยังคงไม่เข้มข้นพอที่จะจัดเข้าสู่การเป็นสื่อภาคประชาสังคมอย่างเต็มตัว

การพิจารณาจากผลการวิจัยที่พบว่านิตยสารพอเพียงยังคงแสดงบทบาทของการเป็นสื่อภาคประชาสังคมแบบไม่เต็มทีและสมบูรณ์พร้อมนั้น จะสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ พ่อคำเดื่อง ภาษี ที่ว่า บทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงเป็นประชาสังคมในแนวทางใหม่ที่ยังไม่กว้างขวางและยังไม่เข้มข้นมากพอเหมือนกับสื่อสิ่งพิมพ์หรือนิตยสารภาคประชาสังคมอื่นๆ เช่น เทคโนโลยีชาวบ้านที่มีความเป็นประชาสังคมอยู่มากและมีประโยชน์ในวงกว้าง อย่างไรก็ตามวารสารและนิตยสารพอเพียงก็เป็นสื่อภาคประชาสังคมที่ให้ประโยชน์ในวงกว้างเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ยังคงมีการนำเสนอภาคปฏิบัติการจริงที่ยังไม่เพียงพอ และการเผยแพร่ก็ยังไม่แพร่หลายมากพอ ยังคงแคบอยู่จึงควรมีการเผยแพร่ให้แพร่หลายมากกว่านี้โดยที่ไม่ต้องเน้นเรื่องการโฆษณาเหมือนกับนิตยสารตลาดทั่วไป โดยควรส่งเสริมและเน้นการนำเสนอด้านความรู้และความพอเพียงที่เป็นประเด็นหลักของการจัดทำให้มีสารประโยชน์ต่อการเผยแพร่ให้มากขึ้น (อ้างแล้ว ,6 ธ.ค.2550)

ในประเด็นของบทบาทการเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่ใหม่และยังต้องปรับปรุงตัวอีกมากของนิตยสารพอเพียงก็พบว่าควรจะต้องพัฒนาสถานภาพ และการดำรงอยู่ที่จะสามารถชี้ชัดได้อย่างชัดเจนให้ได้ว่าสามารถเป็นสื่อภาคประชาสังคมได้อย่างสมบูรณ์พร้อมนั้น ควรจะต้องเริ่มต้นที่การวางนโยบายและการวางแผนงานให้แน่ชัดถึงทิศทางการดำเนินงานของนิตยสารพอเพียงว่าจะต้องสร้างสรรค์งานสื่อฉบับนี้ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก รวมถึงการยึดหลักการตามกรอบของความหมายของการเป็นสื่อภาคประชาสังคมดังบทความในวารสารนิเทศศาสตร์ 40 ปี หยั่งรากฝากใบที่ว่า

“นิยามเชิงปฏิบัติการของสื่อภาคประชาชนพบว่าจะประกอบไปด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่เป็นของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่มุ่งหวังกำไรเป็นที่ตั้ง มีพันธกิจเพื่อสนองประโยชน์สาธารณะ มีเนื้อหาที่หลากหลายกว่าสื่อของภาครัฐและเอกชน มีเนื้อหามุ่งเน้นที่ข่าวสารประโยชน์มากกว่าเนื้อหาบันเทิง และมุ่งหวังการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเรื่อง การเป็นเจ้าของ การกำหนดทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนทางการเงิน การรวบรวมกำลังคนและทรัพยากร และการประเมิน” (อ้างแล้ว , 2544 : 11 – 12)

อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงและการพัฒนาเพื่อจะสืบสานการเป็นสื่อภาคประชาสังคมให้ อย่างสมบูรณ์นั้น ยังคงเป็นเรื่องยากและลำบากอยู่ของนิตยสารพอเพียง เนื่องจากการประสบปัญหา การขาดเงินทุนสนับสนุนในการดำเนินการจัดทำ ซึ่งปัญหานี้ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ยังไม่ได้รับการ แก้ไขอย่างจริงจังจากกลุ่มผู้จัดทำวารสารและนิตยสารพอเพียง จึงทำให้การจัดทำนิตยสารพอเพียง ต้องยุติและปิดตัวลงไป ซึ่งประเด็นนี้ทำให้เกิดการพิจารณาบทบาทสื่อภาคประชาสังคมของนิตยสาร พอเพียงว่า ยังคงเป็นไปตามชะตากรรมเดิมเหมือนกับสื่อภาคประชาสังคมอื่นที่ต้องประสบปัญหา เรื่องเงินทุนในการจัดทำ จนกระทั่งต้องเลิกล้มและปิดตัวลงไปอย่างถาวร จึงทำให้เกิดโอกาสในการอยู่ รอดในแวดวงของสื่อสิ่งพิมพ์ลดน้อยถอยลงทุกวัน พร้อมทั้งทำให้เกิดการโหมกระแสของการเกิดสื่อ สิ่งพิมพ์กระแสหลักมากขึ้นกว่าสื่อทางเลือกภาคประชาสังคมนี้

เช่นเดียวกับความคิดของ นิรันดร พิทักษ์วัชรระ ที่แสดงทัศนะว่า การร่วมมือกันเพื่อหาทาง รอดให้กับวารสารและนิตยสารพอเพียงที่เป็นสื่อสาธารณะนั้นต้องเน้นย้ำและคิดว่าเป็นเรื่องของ สาธารณะและไม่หวังผลประโยชน์ เพราะการที่จะอยู่ในสังคมสื่อที่ดีได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีหน่วยงานของภาครัฐต่างๆ อาทิ กองทุน สสส. หรือ กองทุนในการพัฒนาสื่อต่างๆเข้ามาสนับสนุน เนื่องจากการแสดงถึงเจตน์จำนงในการเข้ามาช่วยเหลือสื่อสาธารณะให้มีรายได้เพื่อที่จะ สร้างสรรค์เนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ในการนำเสนอเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการทำให้เกิดคุณภาพของ ภาคประชาชนที่เป็นกลไกหนึ่งช่วยให้สังคมไทยมีคุณภาพ (อ่างแล้ว, 17 ส.ค.2551)

ดังนั้น ถ้าจะมีการอยู่รอดและการจัดทำสื่อภาคประชาสังคมต่อไปในอนาคตนั้น ยังคง ต้องได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐบาลมาสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและการจัดทำสื่อภาค ประชาสังคมขึ้น เพื่อให้เกิดโอกาสขึ้นในสังคมที่จะมีสาระความรู้ใหม่ๆที่แตกต่างจากการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารของสื่อกระแสหลัก การเกิดขึ้นและการยุติตัวลงไปของนิตยสารพอเพียงจึงสามารถกล่าว ได้ว่า เป็นการเข้าสู่ระบบของสื่อภาคประชาสังคมที่มีระยะเวลาของอายุงานที่สั้น และมีความไม่ แน่นนอนในทุกขั้นตอนของการดำเนินการจัดทำนิตยสารสื่อภาคประชาสังคมจนถึงขั้นตอนการเผยแพร่ ฉะนั้น สื่อภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ยังคงต้องรอวัน เวลา โอกาส และเงินทุนสนับสนุนเพื่อให้ พร้อมสรรพเพื่อที่จะก้าวเข้าสู่กระบวนการผลิตสื่อภาคประชาสังคมไทยที่มีความมั่นคงและมี ประสิทธิภาพในทุกรายละเอียดของการจัดทำเพื่อเป็นสื่อภาคประชาสังคมไทยอย่างสมบูรณ์ และ ยาวนาน

ส่วนที่ 4 สรุปและอภิปรายผลในภาพรวม

การถ่ายทอดปรัชญาชีวิตพอเพียงที่สื่อสารผ่านการนำเสนอเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียงทำให้เห็นถึงรูปแบบของการใช้ชีวิตพอเพียงที่สามารถมีจุดคิดในตนเองว่าวิถีชีวิตพอเพียงนั้นสามารถเริ่มต้นได้ในทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกบุคคล หากมีการตระหนักคิดที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบชีวิตที่ดำรงอยู่ให้เกิดการพัฒนาตนและพัฒนาความคิดที่จะปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการยึดหลักความพอเพียงในการใช้ชีวิตนั้นจะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่สามารถสร้างชีวิตให้มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ไม่เดือดร้อน เนื่องจากความพอเพียงเป็นเสาหลักในการป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชีวิตได้เป็นอย่างดีที่สุด

ในแง่ของการถ่ายทอดหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการสร้างและผลิตซ้ำชุดความหมายหรือวาทกรรมนั้น พบว่าวารสารและนิตยสารพอเพียงได้มีการสร้างวาทกรรมออกเป็น 4 ชุดความหมาย ได้แก่ ชีวิตพอเพียงด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ชีวิตพอเพียงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ชีวิตพอเพียงด้วยการจัดการชุมชน และชีวิตพอเพียงด้วยการรักษาสีงแวดล้อม ซึ่งทำให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับผูกพันกับเรื่องวิถีชีวิตประจำวันและความเป็นชุมชนค่อนข้างสูง สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่อธิบายความหมายของแนวคิดนี้ไว้ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คำว่าพอเพียง หมายถึง ความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายใน นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุขที่จำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน แบ่งปัน) ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาดและสามารถอยู่ได้ แม้นในสภาพที่มีการแข่งขันและการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ เพราะจะนำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนของชีวิตเศรษฐกิจ และสังคม”

ดังนั้นชุดวาทกรรมที่เสนอในวารสารและนิตยสารพอเพียงจึงมุ่งไปที่การสร้างความเข้มแข็งอยู่บนฐานของความรู้ ความมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันของชุมชนเป็นหลักมากกว่าที่จะให้น้ำหนักกับเรื่องของปัจเจก แม้ว่าจะได้นำตัวอย่างความสำเร็จของปัจเจกบุคคลที่เดินตามรอยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมานำเสนอก็ตาม

ในด้านการแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคมทั้งในส่วนของการกำหนดวาระข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน แนวนโยบายและรูปแบบเนื้อหาของวารสารและนิตยสารพอเพียงที่สะท้อนผ่านการนำเสนอเนื้อหาตามคอลัมน์และการดำเนินการจัดทำนั้น สามารถแสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงว่า เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของความเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่นิตยสารพอเพียงถ่ายทอดออกมานั้น พบว่านิตยสารพอเพียงเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่มีบทบาทของความเป็นประชาสังคมที่เฉพาะตัวและเป็นไปตามแนวทางของประชาสังคมได้ในระดับที่ชัดเจน เนื่องจากสภาพความเป็นประชาสังคมที่วารสารและนิตยสารพอเพียงถ่ายทอดออกมา เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอเนื้อหา และกานำเสนอเนื้อหาเรื่องการเมืองประชาสังคม ฯลฯ ซึ่งทำให้การดำรงบทบาทภาคประชาสังคมของวารสารและนิตยสารพอเพียงสามารถแสดงตัวตนในการดำรงบทบาทสื่อภาคประชาสังคมได้อย่างเต็มตัว

ด้านแนวโน้มในอนาคตของนิตยสารพอเพียง หากผู้ผลิตวางแผนจะจัดทำนิตยสารขึ้นมาใหม่อีกครั้ง จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงนิตยสารพอเพียงให้สามารถตอบรับกับการวางแผนบริหารงานในเรื่องของนโยบายการนำเสนอ และการจัดทำที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงกระบวนการจัดหาทุนที่ต้องคิดถึงกลไกของการตลาดเพื่อสังคมที่ไม่ขัดแย้งกับหลักการของสื่อภาคประชาสังคม และการบริหารเงินลงทุนที่จะใช้ในการจัดทำให้มีประสิทธิภาพและตั้งอยู่บนฐานรากแห่งทุนที่มั่นคง ก็จะช่วยให้ นิตยสารพอเพียงสามารถกลับมาเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่สมบูรณ์อีกครั้งได้ในอนาคต

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. นิตยสารพอเพียงเป็นนิตยสารที่เกิดขึ้นใหม่และมีการจัดทำทางด้านการนำเสนอเนื้อหาที่ยังต้องปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากยังไม่มีการวางแผนด้านเนื้อหาที่ชัดเจน จึงเป็นข้อจำกัดในการวิจัยด้านเนื้อหา และการวิเคราะห์วาทกรรมที่จะทำให้ผู้วิจัยมีตัวอย่างในการศึกษาที่ไม่หลากหลาย ซึ่งทำให้เกิดการแถลงผลการวิเคราะห์เรื่องวาทกรรมชีวิตพอเพียงได้ไม่ครอบคลุมไปทุกองค์ประกอบของแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

2. การยุติการดำเนินการจัดทำนิตยสารพอเพียงทำให้เกิดข้อจำกัดในการวิจัยเรื่องการเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตการณ์เก็บข้อมูลในการคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอในนิตยสาร

ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

1. ควรที่จะหาสื่อสิ่งพิมพ์กระแสหลักที่นำเสนอเรื่องชีวิตพอเพียง มาศึกษาเปรียบเทียบกับ การถ่ายทอดชุดปรัชญาชีวิตพอเพียงด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมเปรียบเทียบกัน เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ทางด้านวาทกรรมชีวิตพอเพียงที่มีในสังคมไทยต่อไป
2. ควรศึกษาถึงการหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ไขของปัญหาการเกิดขึ้นและการสิ้นสุดลงของสื่อภาคประชาสังคมที่มีระยะเวลาของการดำรงอยู่ในวงการสื่อสิ่งพิมพ์ได้เพียงช่วงสั้นๆ ก็จำเป็นต้องยุติบทบาทลงไป เพื่อช่วยให้เกิดการขยายองค์ความรู้ทางด้านนี้ให้มีความก้าวหน้าขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ นະนะกร. การวิเคราะห์องค์กร รูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารสกุลไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542
- กวรรณิการ์ เพ็งปรางค์ และกาญจนา แก้วเทพ. การมีส่วนร่วมในการสื่อสารจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ
จริง. วารสารนิเทศศาสตร์ 3-4 (2548) : 63
- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสองวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา, 2539.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543
- กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อด้วยแนวคิดและเทคนิค. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : เลิฟ แอนด์
ลิฟ, 2547.
- การดา ร่วมพุ่ม. ความสอดคล้องของการกำหนดวาระข่าวสารทางการเมืองระหว่างหนังสือพิมพ์
ผู้นำทางความคิดและประชาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. นครปฐม : ภาควิชาการสื่อสารและการ
ประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2540
- คำเดื่อง ภาษี. สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550.
- จินตนาถ กลัดวงษ์. การสร้างความหมาย “ครัว” ในนิตยสารครัวและนิตยสาร “แม่บ้าน”. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2545.
- จุมพล รอดคำดี. วิทยุกระจายเสียงชุมชน. วารสารนิเทศศาสตร์ 17 (เมษายน – มิถุนายน 2542) :
21 – 27
- เจษฎา สุตาคำ. นักพัฒนาชุมชนโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก. สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2550.
- ชลพันธ์ อุปกิจ. บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จ.เชียงใหม่ตามแนวคิดประชาสังคม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2545.
- ชวรัตน์ เชิดชัย. การบรรณาธิการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2520.
- ชูชัย ศุภวงศ์ และยุวดี คาดการณีกุล, บรรณาธิการ. ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : มติชน, 2541

ดร.ณิ หิรัญรักษ์. นิตยสาร.ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ,2530.

ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. นักวิชาการนิเทศศาสตร์.สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2551.

ธีรยุทธ บุญมี. สังคมเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร, 2536.

นรินทร์ พิทักษ์วัชร. นักวิชาการสังคมศาสตร์.สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2550.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพฯ : หมอ
 ชาวบ้าน, 2541.

ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม : แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ :
 หมอชาวบ้าน, 2542.

บุญปลอด เจริญฤทธิ์. สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคมในศตวรรษที่ 21.วารสาร
นิเทศศาสตร์ 17 (2542) : 75-76.

พรภิรมย์ ดิศกำพล. นักพัฒนาชุมชนโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก.สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม
 2550.

พัชรา รุ่งสุข. วาทกรรมของนักวิจัยชายและหญิงเรื่องเพศกับวัยรุ่นและการผลิตซ้ำของหนังสือพิมพ์
 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

พิงรอง รามสูต รณะนันท์ และคณะ. การสื่อสารสาธารณะกับความเคลื่อนไหวทางสังคมและ
วัฒนธรรม.วารสารนิเทศศาสตร์ 40 ปีหยั่งรากฝ่ากบ ไบ นิเทศศาสตร์กับสังคมไทย.

(กรกฎาคม 2548) : 11 – 12.

พีระ จิรโสภณ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 2528.

พุทธินันท์ สุขพรวรกุล. บรรณาธิการนิตยสารพอเพียง.สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2551.

ภัทราพร จงแจ่ม. บทบาทในกระบวนการประชาสังคมของสื่อหนังสือพิมพ์ ตามทัศนะของกลุ่ม
พัฒนาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

มนทกานต์ ตปนียางกูร. พัฒนาการของสื่อประชาสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2545.

แมคเคवल, เดนิส และ วินดาห์ล, สเวน. แบบจำลองการสื่อสารสำหรับนักศึกษาการสื่อสารมวลชน.

แปลโดย สวณิต ยมาภัย และ รวีวรรณ ประกอบผล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

รวีวรรณ ประกอบผล. นิตยสารไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ลดาวัลย์ พอใจ. การเปิดรับข่าวสารและความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขต อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536

วิลาลินี พิพิธกุล. เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาวิพากษ์สื่อ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2544
(เอกสารไม่ดีพิมพ์เผยแพร่)

สรณพงษ์ บัวโรย. สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550.

สาโรจน์ มูลพวง. นักพัฒนาชุมชนโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก. สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550.

สุภิญญา กลางณรงค์. สื่อชุมชน : คุณภาพแห่งการสื่อสารเพื่อพัฒนาคนและสังคม. ในรายงานการสัมมนาวิชาการประจำปี 2547 เหลียวหลังแลหน้า: ยี่สิบปีเศรษฐกิจสังคมไทย, หน้า 1 – 23. 27–28 พฤศจิกายน 2547 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี.

สุริชัย หวันแก้ว. นักวิชาการสังคมศาสตร์. สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2550.

สมพร เทพสิทธิ์า. การเดินทางรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจนและทุจริต. [ออนไลน์]. [http:// www.kan2.go.th/popiang/popiang_01.html](http://www.kan2.go.th/popiang/popiang_01.html). (วันที่สืบค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2549).

สมภพ กิ่งเงิน. กระบวนการสร้างและประสิทธิผลของวาทกรรมภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมทางโทรทัศน์ พ.ศ. 2538-2540. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

โสภณ นาขวัญ. สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550.

อรชума เก่งชน. การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่บุกเบิกที่ปรากฏในนิตยสาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

อวยชัย สังสนา. วาทกรรมการสื่อความหมายของนิวัติ กองเพียร นักร้องในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารรายสัปดาห์ "มติชน". วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

อนันตา นานา. หนังสือทำมือกับสื่อทางเลือก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อนุช อภาภิรมย์ และคณะ. วิกฤติใหญ่ทางเศรษฐกิจ : ภาวะสิ้นยุคโลกาภิวัตน์. กทมฯ : อัมรินทร์
พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2542.

อนุชาติ พวงสำลี. พลเมืองไทย ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษ. กรุงเทพฯ : สถาบันการวิจัยและพัฒนา
ประชาสังคม, 2543.

ความหมายเชิงทฤษฎีของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์].

<http://www.sufficiencyeconomy.org>. (วันที่สืบค้นข้อมูล : 10 สิงหาคม 2549).

ภาษาอังกฤษ

Freire P. Education como Pratica de la libertad. Mexio : Sigio XXI,1980

Mccombs, M., & Shaw, D. L. The agenda-setting function of mass media. Public Opinion
Quarterly, 36, (1972)

Mott, F.L. American journalism : a history : 1690-1960. New York : Macmillan,1968.

Proress, D., & McCombs, M. (Eds.). Agenda setting: Readings on media, public opinion,
and policymaking. Hillsdale, NJ : Lawrence Earlbaum, 1991.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วาระในการออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวนหน้า	ราคา (บาท)	การเย็บเล่ม	ช่องทางการจำหน่าย	สไลแกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้าปกหลัง	ภายในเล่ม						ภาพปก/ภาพในเล่ม	ภาพโฆษณา	โฆษณา/บริการทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
✓		1	ราย 2 เดือน ก.พ. 2548	กระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาล	กระดาษถนอมสายตา	96	35	มุงหลังคา	แจกฟรี	-	✓	-	-	-โครงการเพิ่มทุนผู้สูบ้านเกิด สัมครสมาชิกวารสารพอเพียง
✓		2	ราย 2 เดือน มี.ค. 2548	กระดาษรีไซเคิลสีน้ำตาล	กระดาษถนอมสายตา	75	35	มุงหลังคา	แจกฟรี	-	✓	-	-	-โครงการเพิ่มทุนผู้สูบ้านเกิด สัมครสมาชิกวารสารพอเพียง - ชมงานกินฟรีเที่ยวฟรี ของดีวัดศรีอารีย์ - ความเคลื่อนไหวเครือข่ายของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วาระใน การ ออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวน หน้า	ราคา (บาท)	การเย็บ เล่ม	ช่อง ทางการ จำหน่าย	สไลแกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้า ปกหลัง	ภายใน เล่ม						ภาพ ปก/ ภาพใน เล่ม	ภาพ โฆษณา	โฆษณา/บริการ ทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
✓		6	ราย 2 เดือน ม.ค.- ก.พ. 2549	กระดาษรี ไซเคลิส น้ำตาล	กระดาษ ถ น อ ม สายตา	72	35	มุงหลังคา	แจกฟรี	-	✓	-	-	- โครงการเพิ่มทุนรู้ สู่บ้านเกิด สม่คร สมาชิกวารสาร พอเพียง - วารสารพอเพียง เปลี่ยนเป็นนิตยสาร พอเพียงออกราย เดือนทุกเดือน
	✓	7	รายเดือน เม.ย. 2549	กระดาษ อาร์ต	กระดาษ ถนอม สายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	ชีวิตที่เพียงพอ สังคมจึง พอเพียง	✓	✓	- วารสาร เกษตรกรรม ธรรมชาติ - สินค้าเกษตร อินทรีย์ (ม.ก.ท.) - วารสาร การแพทย์ ทางเลือก Bewell - วารสารฉลาด ซื้อ	- โครงการเพิ่มทุนรู้ สู่บ้านเกิด สม่คร สมาชิคนิตยสาร พอเพียง - โครงการอบรม เรียนรู้วิธีสร้างบ้าน ดิน ของโครงการ ชุมชนเป็นสุขภาค ตะวันตก

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วารสารใน การ ออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวน หน้า	ราคา (บาท)	การเย็บ เล่ม	ช่อง ทางการ จำหน่าย	สไลด์แกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้า ปกหลัง	ภายใน เล่ม						ภาพ ปก/ ภาพใน เล่ม	ภาพ โฆษณา	โฆษณา/บริการ ทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
	✓	7 (ต่อ)	รายเดือน เม.ย. 2549	กระดาษ อาร์ต	กระดาษ ถนอม สายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	ชีวิตที่เพียงพอ สังคมจึง พอเพียง	✓	✓		- ปฏิทินโครงการ อบรมเรียนรู้วิถี พอเพียง
	✓	8	รายเดือน พ.ค.-มิ.ย. 2549	กระดาษรีไซเคิลสี น้ำตาล	กระดาษ ถนอม สายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนตุภูมิ ปรมั ธนี้ ความ พอเพียงเป็น ทรัพย์อย่างยิ่ง	✓	✓	- วารสาร เกษตรกรรม ธรรมชาติ - วารสาร การแพทย์ ทางเลือก Bewell -วารสารลาดซื่อ	- โครงการเพิ่มทุนรู้ สู้บ้านเกิด สม่คร สมาชิกนิตยสาร พอเพียง - โครงการอบรม เรียนรู้วิธีสร้างบ้าน ดิน ของโครงการ ชุมชนเป็นสุขภาค ตะวันตก - ประชาสัมพันธ์ ภาพการอบรมสร้าง บ้านดินรุ่นที่ 1

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วาระในการออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวนหน้า	ราคา (บาท)	การเย็บเล่ม	ช่องทางการจำหน่าย	สโลแกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้าปกหลัง	ภายในเล่ม						ภาพปก/ภาพในเล่ม	ภาพโฆษณา	โฆษณา/บริการทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
	✓	9	รายเดือน ก.ค.2549	กระดาษอาร์ต	กระดาษถนอมสายตา	82	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนตุฎฐี ประมัญญ์ หน้ ความพอเพียงเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง	✓	✓	- วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ	- โครงการเพิ่มทุนรู้สู่บ้านเกิด สม่ครสมาชิกนิตยสารพอเพียง - โครงการอบรมเรียนรู้วิธีสร้างบ้านดิน ของโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตก - รวมมิตรติดกระแสด โครงการอบรมและเสวนาวิชาการต่างๆที่จัดขึ้นในช่วงเดือนนี้ - แนะนำพื้อกเกตบู้ค ของกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงเรื่อง จาก

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วาระในการออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวนหน้า	ราคา (บาท)	การเย็บเล่ม	ช่องทางการจำหน่าย	สโลแกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้า	ภายในเล่ม						ปก/ภาพในเล่ม	โฆษณา	โฆษณา/บริการทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
	✓	9 (ต่อ)	รายเดือน ก.ค.2549	กระดาษอาร์ต	กระดาษถนอมสายตา	82	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนุดุฎฐี ปรมณี ธิ ี ความพอเพียงเป็นทรัพย์สินอย่างยิ่ง	✓	✓		ภู มิ ี ญ ญา เศรษฐกิจพอเพียง..สู่ปฏิบัติ การพึ่งตนเอง
	✓	10	รายเดือน ส.ค.2549	กระดาษอาร์ต	กระดาษถนอมสายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนุดุฎฐี ปรมณี ธิ ี ความพอเพียงเป็นทรัพย์สินอย่างยิ่ง	✓	✓	- วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ	- โครงการเพิ่มทุนรู้สู่บ้านเกิด สม่ครสมาชิกนิตยสารพอเพียง - แนะนำพือกเกตบูค ของกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงเรื่อง จากภู มิ ี ญ ญา เศรษฐกิจพอเพียง..สู่ปฏิบัติ การพึ่งตนเอง

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วาระในการออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวนหน้า	ราคา (บาท)	การเย็บเล่ม	ช่องทางการจำหน่าย	สไลแกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้าปกหลัง	ภายในเล่ม						ภาพปก/ภาพในเล่ม	ภาพโฆษณา	โฆษณา/บริการทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
	✓	11 (ต่อ)	รายเดือน ก.ย.2549	กระดาษอาร์ต	กระดาษถนอมสายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนตุฎฐี ประมัญญ์ ธี นั ความพอเพียงเป็นทรัพย์สินอย่างยั่งยืน	✓	✓	- วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ	- โครงการเพิ่มทุนรัฐสู่บ้านเกิด สัมผัสสมาชิกนิตยสารพอเพียง -รวมมิตรติดกระแสโครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันตกจัดงานสร้างสุขภาวะตำบลครั้งที่ 3 ณ อบต.แสงอรุณ จ.ประจวบคีรีขันธ์ - แนะนำพืชผักเกตุบึก ของกลุ่มผู้จัดทำนิตยสารพอเพียงเรื่องจากภูมิปัญญา เศรษฐกิจพอเพียง..สู่ปฏิบัติการ

ตารางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของวารสารและนิตยสารพอเพียง

ประเภทสิ่งพิมพ์		ฉบับที่	วารสารใน การ ออก	ลักษณะกระดาษ		จำนวน หน้า	ราคา (บาท)	การเย็บ เล่ม	ช่อง ทางการ จำหน่าย	สไลแกน	ภาพประกอบ		โฆษณาแทรก	
วารสาร	นิตยสาร			ปกหน้า ปกหลัง	ภายใน เล่ม						ภาพ ปก/ ภาพใน เล่ม	ภาพ โฆษณา	โฆษณา/บริการ ทั่วไป	ประกาศข่าวสาร
	✓	11 (ต่อ)	รายเดือน ก.ย.2549	กระดาษ อาร์ต	กระดาษ ถนอม สายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนตุฎฐี ปรม ธ นั ค ว า ม พอเพียงเป็น ทรัพย์สินอย่างยิ่ง	✓	✓		พึ่งตนเอง
	✓	12	รายเดือน ต.ค.2549	กระดาษ อาร์ต	กระดาษ ถนอม สายตา	78	55	มุงหลังคา	จำหน่าย	สนตุฎฐี ปรม ธ นั ค ว า ม พอเพียงเป็น ทรัพย์สินอย่างยิ่ง	✓	✓	-	โครงการเพิ่มทุนผู้ บ้านเกิด สมัคร สมาชิกนิตยสาร พอเพียง - แนะนำ พี่ อ ก เกต บู้ค ของกลุ่ม ผู้จัดทำนิตยสาร พอเพียงเรื่อง จาก ภุมิ ปั ญ ญา เศรษฐกิจพอเพียง.. สู่ ป ฏิ บั ติ ก า ร พึ่งตนเอง

ภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารพอเพียงและนิตยสารพอเพียงที่ทำการศึกษา
(ฉบับที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ 2548 ถึง ฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม 2549)

โครงการฟื้นฟูชุมชนผู้สูงอายุ

โครงการฟื้นฟูชุมชนผู้สูงอายุ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุในชุมชน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
2. เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุในชุมชน
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี
4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้
5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยที่ดี

คุณสมบัติของผู้สมัคร

- อายุ 60 ปีขึ้นไป
- มีสัญชาติไทย
- มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน
- ไม่เป็นโรคเรื้อรัง
- ไม่เป็นโรคจิต
- ไม่เป็นโรคติดต่อ
- ไม่เป็นโรคเรื้อรัง
- ไม่เป็นโรคเรื้อรัง

ขั้นตอนการสมัคร

1. ดาวน์โหลดแบบฟอร์มสมัคร
2. กรอกข้อมูลในแบบฟอร์มสมัคร
3. ส่งแบบฟอร์มสมัคร
4. ตรวจสอบรายชื่อผู้สมัคร
5. ดำเนินการรับสมัคร

ติดต่อสอบถาม

นางสาว... โทร. ...

เพียง 50,000 ก็มีบ้านได้
ไม่ต้องรอตลอดชีวิต...
ไม่ต้องพอกหน้าหัวโตจนแก่

เรียนรู้วิธีสร้าง **บ้านดิน...**
 ทางเลือกแห่งสังคมพอเพียงได้โดย
 สมัครสมาชิกนิตยสารพอเพียง **วันนี้เพียง 600.-**
 รับสิทธิอบรมเทคนิคการสร้างบ้านดิน
มูลค่า 3,500.- ฟรี
6 พฤษภาคม 2549 ที่ อ. นครปฐม

รูปประกาศข่าวสารที่ปรากฏในวารสารและนิตยสารพอเพียง

อบเชยอบแห้ง

การขยายผลในสินค้าพรีเมียม ภายใต้ชื่อ อบเชยอบแห้ง 100% ของอบเชยอบแห้งคุณภาพสูงจากอบเชย

การขยายผลในสินค้าพรีเมียม ภายใต้ชื่อ อบเชยอบแห้ง 100% ของอบเชยอบแห้งคุณภาพสูงจากอบเชย

ภายใต้ชื่อ อบเชยอบแห้ง 100% ของอบเชยอบแห้งคุณภาพสูงจากอบเชย

อบเชยอบแห้ง

จีนปีที่ 9

สินค้าพรีเมียม

ขนาดบรรจุ 500 กรัม

ราคาต่อหน่วย (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

1. 10 x 10 ซม. ราคา 400 บาท

2. 5 x 24 ซม. ราคา 800 บาท

สินค้าพรีเมียม

ขนาดบรรจุ 500 กรัม

ราคาต่อหน่วย (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

1. 10 x 10 ซม. ราคา 400 บาท

2. 5 x 24 ซม. ราคา 800 บาท

สินค้าพรีเมียม

ขนาดบรรจุ 500 กรัม

ราคาต่อหน่วย (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

1. 10 x 10 ซม. ราคา 400 บาท

2. 5 x 24 ซม. ราคา 800 บาท

สินค้าพรีเมียม

ขนาดบรรจุ 500 กรัม

ราคาต่อหน่วย (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

1. 10 x 10 ซม. ราคา 400 บาท

2. 5 x 24 ซม. ราคา 800 บาท

บริษัทปลูกพืช สุภาพดี

ควบคู่กับกิจกรรมอนุรักษ์ ฝึกฝน ฝึกทำ

BE WELL

สวน! โปสโตนพีช จาก อนาคต

สมัครสมาชิกสวนโปสโตนพีช 600 บาท สมาชิกพิเศษ ร่วมพิธีมอบสมาชิกสวนโปสโตนพีช *มูลค่า 100 บาท

ด้วยกรมพาณิชย์ทางเดียว

ฟรี!!!

มูลค่า 900-2,000 บาท

- บริการ "สวนโปสโตนพีช"
- บริการ "สวนโปสโตนพีช"
- บริการ "สวนโปสโตนพีช"
- บริการ "สวนโปสโตนพีช"
- บริการ "สวนโปสโตนพีช"
- บริการ "สวนโปสโตนพีช"

สวน! โปสโตนพีช 600 บาท

มูลค่า 900-2,000 บาท

ภาพโฆษณาและบริการทั่วไปที่ปรากฏในนิตยสารพอเพียง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนันทดี ทองปรอน เกิดเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2526 ที่จังหวัดกาญจนบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส จากคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2547 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2548

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย